

ירושלמי

סדורה

מסכת שקלים

המהדורה המאהיבה את הגמרא על לומדיה
מעניקה חווית הצלחה ושמחה
מאפשרת לימוד מהיר ובהיר בעיון ובהבנה

מקראה:

[סוגריים מרובעים] – תוספת ציטוטים להבנת הסוגיה. כגון ציטוט מהמשנה בתחילת סוגיה.
הערות שוליים – הסבר או מקור לשינוי גירסה ממהדורת וילנא. כל התיקונים נעשו בעיקר על פי מהדורת שוטנשטיין.
הערות שוליים – הבאת הפסוק השלם.
החלוקה לסוגיות ומיספורם, והחלוקה לפסקאות – לנוחות הלימוד וכהצעה בלבד.
כותרות לסוגיות – נעשו כהצעה ללומדים ונסיון במהדורת תלמוד ירושלמי. בתלמוד הבבלי הלומד מתבקש לעשות זאת בעצמו.
אפיונים לפסקאות – נעשו כנסיון במהדורה של התלמוד ירושלמי.
בתלמוד הבבלי הלומד מתבקש לעשות זאת בעצמו, ע"פ המונחים שנמצאים כמעט בכל תחילת פסקה.
הגופנים והצבעים - כמו שעשינו בגמרא סדורה על הבבלי: **מקורות שהגמרא מביאה מהתנך**,
מקורות שהגמרא מביאה מהמשניות והברייתות,
הגמרא עצמה,

ומיוחד במהדורה זו בירושלמי: **הכותרות**

האפיונים.

בעת הצורך להבנת הסוגיה המשכתי את הציטוט במקום המילה וגו'
ציינתי גם את העימוד כפי הנמצא במהדורת שוטנשטיין, במקביל לעימוד של "ירושלמי סדורה", לתועלת הלומדים
שנעזרים בספרי עזר כדוגמת "שוטנשטיין", ופרושים נוספים.

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ה. הר חברון 9040700

כל הזכויות על הטקסט פיסוק והניקוד
על החלוקה לסוגיות ופסקאות והעימוד
על האפיונים והכותרות
שמורות לעמותת "וכל בניין לימודיך" ולדניאל ברק ווינט.

הודעה חשובה ללומדים

זכות גדולה נפלה בחלקי, להיות שותף בהשתלשלות תורה שבעל פה, לעשות רצון ה' ורצון שליחיו בהמשך תורה שבעל פה ממשה רבינו ע"ה עד ימינו.

זוהי הפעם הראשונה שהנני לומד ירושלמי, ואני נעזר בפרשנים ובספרי עזר, ומודה אני להם ובעיקר למהדורת שוטנשטיין, תקלין חדתי, ועוד. אני משתדל להשתמש בגירסה כפי שהתבררה במהדורת שוטנשטיין ובהערותיה. גם בגמרא סדורה על הבבלי, עבודתי היא רק כהצעה ללומדים, וכך גם כאן. אין אני מתיימר לקבוע את העריכה, העימוד והניקוד, אלא אך ורק כהצעה בפני הלומדים.

בירושלמי בכלל ובמסכת זו בפרט ישנן הרבה גירסאות ורבו הפרושים. לא באתי לקבוע, אלא להציע את הסוגיה בצורה הכי בהירה, כדי שהלומדים יוכלו להיכנס לסוגיה בקלות, ומתוך כך יוכלו להעמיק בה, ולהבין את דבר ה'. הלכתי על פי הפסוק: **"וְאֵלֹהֵי הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תִּשִׁים לְפָנֵיהֶם"** (שמות כא, א). על פסוק זה אומר רשי:

"אשר תשים לפניהם. אמר לו הקב"ה למשה, לא תעלה על דעתך לומר, אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים, עד שתהא סדורה בפיהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר: "אשר תשים לפניהם" - **כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם**".

על אף מאמציי והשקעתי בנלמד, הריני מודיע כי כל מה שלמדתי, בררתי וחקרתי, עדיין לא בררתי ולמדתי מספיק. וכן לא הגעתי כלל להוראה, אך בחסדי ה', בעזרתו ובעזרתכם, התחלתי במלאכת הכנת "ירושלמי סדורה". ורבה היא עוד הדרך. זכות גדולה היא לנו, לכל הלומדים והשותפים לברור ולימוד, בהעמדת מהדורה זו של 'ירושלמי סדורה'.

דניאל ברק ווינט

ירושלמי סדורה מהדורת י"ם התלמוד

מהדורה זו של התלמוד הירושלמי מוקדשת באהבה גדולה ובהערכה גדולה לאבי מורי ר' יעקב משה ווינט שליט"א.

אבי מורי אשר העמידני לאורך שנותי, הוא החברותא הראשונה שלי בתלמוד הירושלמי, שאנו זוכים ללמוד בקביעות עד היום.

ולעומדת לימינו, אמי מורתי מרת מרים שלי, אשר מסורה לו באופן מפליא ושמחה כמוצאת שלל רב על כל חברותא, ושותפה אמיתית לשעות הרבות שמקדיש לתורתנו הקדושה תורת חיים המשלבת מעשי חסד רבים לאורך השנים

בהכרת הטוב גדולה להורי היקרים על כוחות הנפש שנטעו בי, על חינוך למסירות, התמדה ונתינה, צניעות ויראת שמים.

התלמוד משול לים – "ים התלמוד".

בהבנה ראשונית, דימוי זה בא ללמדנו על היקפו ועומקו. כל עולם ההלכה והמחשבה בנויים על התלמוד.

בהבנה נוספת אפשר לומר שהדימוי לים הוא גם בשל מראהו החיצוני¹. דף הגמרא מורכב מטקסט רציף, שאינו מפוסק ואינו מחולק לפסקאות. במבט שטחי הוא נראה כפי שהים נראה מרחוק – מרחב אחיד ומונוטוני, אך המתקרב אל הים, רואה שהים רועש וגועש. כך למעשה גם תלמודנו. קושיות ותרוצים, דחיות והוכחות, שאלות ותשובות, אמוראים הנלחמים במלחמתה של תורה, תקופות שונות ובתי מדרש שונים – שונים במיקומם הגאוגרפי ושונים בראייתם ובמחשבתם – אך כולם נמצאים יחד, באותו מרחב תלמודי, באותו ים התלמוד. באותה "תורה שבעל פה".

"גמרא סדורה" מנסה להראות ללומד את הגלים, לגרותו להיכנס לתוך "ים התלמוד" בקלות ובנעימות, וליצור גלים חדשים – לתורות והחידושים המתחדשים, ללמדנות ולהפנמה של הנשמה הגדולה - נשמת האומה הגלומה בתוך ים התלמוד, זו אלפי שנים עם ישראל לומד ומוסר את נפשו עליה, עד שאף הגוי מבין וקורא ליהודי – "היהודי התלמודי".

"גמרא סדורה" חילקנו את הגמרא לסוגיות, כל סוגיה חילקנו לפסקאות, הוספנו ניקוד ופיסוק, דברים המאפשרים ללומד לעקוב אחרי מהלך הדיון, ולראות בראיה טובה יותר וכוללת יותר את התמונה השלימה של בית המדרש ושל מבנה הסוגיה, ולא לטבוע בים הפרטים.

הגמרא היא המרכיב היסודי של התורה שבעל פה, כשמה כן היא, עיקר הלימוד הוא בעל פה, בחברותא, בבית המדרש. הגמרא הכתובה היא רק הכלי הגופני המחזיק את הנשמה, היצירה המתברת את תורת ה' עם חכמי תורה שבעל פה ממשה רבינו עד ימינו אנו.

זכות לימוד התורה מתוך אהבה הבנה ושמחה שבמהדורה זו של הירושלמי סדורה - "ים התלמוד", יחד עם זכות לימוד התורה הכללי, מצוות ומעשים טובים שלהם ושל כל צאצאיהם כ"י, תעמוד להם ולכל משפחתם להמשך בריאות, שמחה ונחת מכל צאצאיהם כ"י

¹ רעיון זה הובא על ידי הרב מיכאל וימורה בהקדמתו לגמרא ערוכה על פרק המפקיד, תשנ"ט.

כרך זה של ירושלמי – תורת ארץ ישראל

מסכת שקלים

מוקדש למורי ורבי הרב אלישע וישליצקי זצ"ל
מורה לחיים שלי שזכיתי והיה גם לאשתי ולצאצאי.
מפירותיה המתוקים של תלמידי החכמים שבארץ
ישראל המרבים שלום בעולם בעין טובה.

בהכרת הטוב אין סופית

איש הענווה

איש האמת

איש החיבורים

איש המסירות

איש הגאולה

איש החירות

איש האהבה

איש האמונה

איש המפגש

איש השלום

איש העושה בכל רגע את רצון ה' באותו רגע

בתודה והערכה גדולה

דניאל ברק ומינה ווינט

מצוות מחצית השקל

שמות ל, יא - טז

יא וַיִּדְבַר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר.

יב מִי תִשָּׂא אֶת רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְקֻדֵיהֶם

וַנִּתְּנוּ אִישׁ כַּפָּר נִפְשׁוֹ לַה' בַּפֶּקֶד אֹתָם

וְלֹא יִהְיֶה בָהֶם נֶגֶף בַּפֶּקֶד אֹתָם.

יג זֶה יִתְּנוּ כָּל הָעֵבֶר עַל הַפְּקֻדִים:

מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ,

עֲשׂוּדִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל,

מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל

תְּרוּמָה לַה'.

יד כָּל הָעֵבֶר עַל הַפְּקֻדִים

מִבֶּן עֲשׂוּדִים שָׁנָה וּמַעְלָה -

יִתֵּן תְּרוּמַת ה'.

טו הָעֲשׂוּד לֹא יִדָּבַח

וְהַדֵּל לֹא יִמְעִיט מִמִּחֲצִית הַשֶּׁקֶל

לִיתֵת אֶת תְּרוּמַת ה'

לְכַפֵּר עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם.

טז וְלִקְחֹתָ אֶת פֶּסֶף הַפְּפָרִים מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

וַנִּתֶּנָּה אֹתוֹ עַל עֲבֹדַת אֹהֶל מוֹעֵד

וְהָיָה לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְזִפְרוֹן לְבְנֵי ה'

לְכַפֵּר עַל נַפְשׁוֹתֵיכֶם.

מסכת שקלים פרק א' - "בְּאֶחָד בְּאֶדְרָר"

פני משה

1. ב, א הלכה א'
זמן העומת על השקלים

מתני'
באחד באדר משמיעין על השקלים. ב"ד שולחין בכל ערי ישראל ומכריזין שיביאו שקליהן מפני שבאחד בניסן צריך להביא קרבנות הצבור מתרומה חדשה דכתיב זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה ודריש בגמ' חדש והביא קרבן מתרומה חדשה וילפינן בגי' כתיב הכא לחדשי השנה וכתבי החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה מה להלן ניסן אף כאן ניסן לפיכך מקדימין שלשים יום שהוא באחד באדר להכריז שיהיה להם זמן להביא שקליהם:
ועל הכלאים. מכריזין שימעטו זרע אחר שנתערב בשדה עד שלא ישאר בו רובע הקב לסאה וכדתנן בפ"ב דכלאים כל סאה שיש בו רובע הקב ממין אחר ימעט:
ובחמשה עשר בו קורין את המגילה בכרכים. המוקפיין חומה מימות יהושע בן נון. ואידי דבעי למיתני לקמן דבטי' באדר שולחנות יושבים במדינה תני נמי הכא ברישא כל הנוהג באותו היום והלכך לא תני אלא להקורין בטי' ולא תני הכא להקורין ביי"ד:
ומתקנין את הדרכים ואת הרחובות. והשווקים שנתקלקלו בימות החורף ומפני הגשמים בשביל עולי הרגלים. ואית דמפרשי מפני הרוצחים בשגגה שיהיה להם דרך מתוקן לנוס מפני גואל הדם וכדכתיב תכין לך הדרך:

ואת מקוות המים. כדקתני בתוספתא פ"א כל מקום שיש בו ארבעים סאה כשר להקוות עליו. כלומר לפי הצורך להוסיף ולהקוות עליו. ושאיין בו ארבעים סאה ממשכיין לו את אמת המים ומשלימין לו ארבעים סאה כדי שיהא כשר להקוות עליו:

ועושין כל צרכי הרבים. כדמפרש בגמרא דנין דיני ממונות ודיני נפשות וכי' וכלומר שבזמן ההוא ענין ב"ד לעסוק לדברים אלו לפי עת הצורך:
ומציינין על הקברות. עושין ציון שממחים הסיד ושופכין אותו סביב הקברות שלא יאהילו עליהן הכהנים והעושי טהרות ומפני שבימות הגשמים נימוח ציון הסיד וצריך לחזור ולציינו:

ויוצאין. שולחי ב"ד אף על הכלאים שאע"פ שכבר הכריזו עליהם באדר אף יוצאין הן על כך ולא היו סומכין על ההכרזה בלבד דשמא תנעצלו הבעלים ולא עקרו אותן והיו השלוחים יוצאין ועוקרין אותן:

גמ' ולמה באחד באדר. למה הקדימו כל כך:
כדי וכו'. כדי שיהא להם פנאי שלשים יום ושיביאו את שקליהן בזמן ותיתרום תרומת הלשכה בזמנה להביא קרבנות הצבור מתרומה חדשה באחד בניסן:

ואמר ר' שמואל וכו'. וכדקאמר ר' שמואל תרומת הלשכה בתחלתה היתה באחד בניסן דכתיב ויהי בחדש הראשון וכו'. ותני עלה שביום שהוקם המשכן בו ביום נתרמה תרומת הלשכה והביאו קרבנות הצבור ממנה:

ר' טבי ר' יאשיה וכו'. ס"ל דלא ילפינן מתרומת הלשכה בתחלתה דשאני תחלתה שאי אפשר היה לא להקדים שעדיין לא הוקם המשכן ולא לאחר שמכיון שהוקם המשכן הוצרכו לתרום הלשכה ולהביא קרבנות הצבור שקברו בו ביום אלא מהאכא הוא דילפינן נאמר כאן חדשי זאת עולת חדש בחדשו לחדשי השנה ונאמר להלן החדש הזה וגו' לחדשי השנה מה חדשי שנאמר להלן וכו' אף כאן אין מונין אלא מניסן שיהא ניסן ראשון לתרומת הלשכה של חדשי השנה:

אמר ר' יונה שבק ר' טבי ראשה. דהברייתא ולא אמר אלא סופה והרי מסיפא דהברייתא לא שמעינן שיהא ניסן ראש לתרומה לכל חדשי השנה אלא דצריך נמי כדדריש ברישא דהברייתא:

דלא כן כהדא דתני וכו'. וכך הגירסא לקמן בפ"ק דר"ה בהלכה א' דמיתני להא דר' טבי. כלומר וכי לא כן צריך למימר כהדא דתני בספרי דרשינן הכי וכסדר הכתוב דפקא לן שפיר הכל:

זאת עולת חדש בחדשו. אי לא כתב אלא חדש בחדשו ללמד שיהא תרום תרומה חדשה בתחלת החדש יכול הייתי אומר תהא תרום בכל חודש וחדש לצורך הקרבנות צבור של אותו חדש בלבד ת"ל בחדשו לחדשי השנה ללמד שבחדש אחד הוא תרום לכל חדשי השנה יכול באיזה חדש שירצה יתרום לכל חדשי השנה נאמר כאן חדשי וכו' והשתא לר' טבי דלא אמר אלא כהך סיפא נאמר כאן וכו' אכתי לא הוה ידעינן דתרומת ניסן תהא לכל חדשי השנה אלא דה"א שהכתוב מלמדינו שיהא ניסן ראש לתרומת חדש בחדשו וכן בכל חדש וחדש שלאחריו יהא תרום לאותו החדש והלכך ע"כ צריך נמי לדרשא דרישא דהברייתא:

משנה

בְּאֶחָד בְּאֶדְרָר: מְשַׁמְעִין עַל הַשְּׁקָלִים, וְעַל הַכֵּלָאִים.

וּבַחֲמֵשָׁה עָשָׂר בּו: קוֹרִין אֶת הַמְּגִילָה בְּכַרְכִּים, וּמְתַקְּנִין: אֶת הַדְּרָכִים, וְאֶת הַרְחֻבּוֹת, וְאֶת מְקוּוֹת הַמַּיִם, וְעוֹשִׂין כָּל צוּרְכֵי הָרָבִים, וּמְצַיִינִין אֶת הַקְּבָרוֹת, וְיוֹצְאִים אֶף עַל הַכֵּלָאִים.

גמרא

שאלה וְלָמָּה "בְּאֶחָד בְּאֶדְרָר"?

תשובה כְּדֵי שְׂיָבִיאוּ יִשְׂרָאֵל אֶת שְׁקָלֵיהֶן בְּעוֹנֵתָן, וְתִיתְרֹם תְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה מִן הַחֲדָשָׁה בְּזִמְנָהּ, בְּאֶחָד בְּנִיסָן,

וּמֵר² רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: תְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה - כְּתַחֲלָתָהּ, דְּכִתְיִב: "וְיִהְיֶה בַּחֲדָשׁ הָרִאשׁוֹן בַּשָּׁנָה הַשְּׁנִיָּת בְּאֶחָד לַחֲדָשׁ הַיּוֹקֵם הַמְּשֻׁכָּן" (שמות מ, יז).
וְתִנִּי עֲלֶיהָ: "בַּיּוֹם שֶׁהוֹקֵם הַמְּשֻׁכָּן, בּו בַּיּוֹם נִתְרַמָּה הַתְּרוּמָה".

פרשנות [מדוע תרומת הלשכה בא בניסן]

פרשנות 1 2 הבאת מקור גספ

רַבִּי טַבִּי, רַבִּי יֵאֲשִׁיָּה בְּשֵׁם רַב כְּהֵנָּא: נְאֻמָּר כָּאן: "לְחֲדָשִׁי"³ (במדבר כח, יד), וְנֵאמַר לְהֵלָן: "לְחֲדָשִׁי"⁴ (שמות יב, ב), מֵה "לְחֲדָשִׁי" שֶׁנֶּאמַר לְהֵלָן - אֵין מוֹנִין אֱלָא מְנִיסָן, אֶף "לְחֲדָשִׁי" שֶׁנֶּאמַר כָּאן - אֵין מוֹנִין אֱלָא מְנִיסָן.

קושא [על יב טב]

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: שְׁבַק רַבִּי טַבִּי רֵאשָׁה דְּמִתְנִיתָא וְאָמַר סוּפָה?! דֵּל כֵּן, כְּהָדָא דְּתַנִּי:

"זֹאת עולת חדש בחדשו" (במדבר כח, יד).

יְכוּל יֵהָא תוֹרֵם בְּכָל חֲדָשׁ וְחֲדָשׁ? תְּלַמּוּד לּוֹמַר: "בְּחֲדָשׁוֹ לְחֲדָשִׁי", בְּחֲדָשׁ אֶחָד הוּא תוֹרֵם לְכָל חֲדָשִׁי הַשָּׁנָה. יְכוּל בְּאִיזָה חֲדָשׁ שִׁירְצָה?

נְאֻמָּר כָּאן: "לְחֲדָשִׁי" (במדבר כח, יד), וְנֵאמַר לְהֵלָן: "לְחֲדָשִׁי" (שמות יב, ב). מֵה "לְחֲדָשִׁי" שֶׁנֶּאמַר לְהֵלָן - אֵין מוֹנִין אֱלָא מְנִיסָן, אֶף "לְחֲדָשִׁי" שֶׁנֶּאמַר כָּאן - אֵין מוֹנִין אֱלָא מְנִיסָן.

² וְמֵר = ואמר

³ זאת עלת החדש בחדשו לחדשי השנה

⁴ החדש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה

פני משה

מהו משמיעין. אם הוא לשון אסיפה כדכתיב וישמע שאול את העם:

מכריזין. ומלשון השמעת קול הוא והיך מה דאת אמר שהיו משמיעין קול להביא שקליהן כדכתיב גבי יואש המלך שציוה על כך כדכתיב ויתנו קול ביהודה ובירושלם להביא לה' משאת משה עבד אלהים על ישראל במדבר:

2. ב, א הלכה א'
"משמיעין על השקלים" - פרושו

מהו "משמיעין"?

שאלה

רב הונא אמר:
מכריזין.

תשובה

היך מה דאת אמר: "ויתנו קול ביהודה ובירושלם"⁵ (דברי הימים ב' כד, ט).

סיוע

⁵ ויתנו קול ביהודה ובירושלם להביא לה' משאת משה עבד האלהים על ישראל במדבר

3. ב, א - ב, ב הלכה א'
השמעת על השקלים והכלאים בשנה מעוברת

פני משה

תמן תנינן. בפ"ק דמגילה וגרסיי שם נמי להא דלקמן:

אף שימוע שקלים וכלאים ביניהן. שלא היו משמיעין עליהן בשנה מעוברת אלא באחד באדר השני:

ר' חלבו וכו' הכל יוצאין בארבעה עשר שהוא זמן קריאתה. ארישא דמתני' דהתם קאי דקתני קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה קורין אותה באדר השני ועלה קאמר ר' חלבו התם לעיל בהלכה א' שאם כבר קראו באדר הראשון אלא מפני שנתעברה השנה אח"כ צריכין לחזור ולקרות באדר השני דבכה"ג הכל יוצאין בקריאת יום י"ד בין העיירות ובין הכרכים המוקפין שהוא זמן קריאתה לכל ומסיים שם לא בא אלא ללמדך שהמצות נוהגות באדר שני כלומר עיקר הטעם שצריכין לחזור ולקרותה באדר השני הזה אף על פי שכבר קראו בראשון מפני כך הוא שלא בא אלא ללמדך שהמצות נוהגות הן באדר שני בשאר שנים המעוברות וכדי לידע זה תיקנו שיחזור ויקראו אף על פי שכבר קראו והואיל וכך הוא הכל יוצאין בחזרת קריאה זו בי"ד שהוא עיקר זמן קריאתה ואינן צריכין לחזור ולקרות כל אחד ואחד בזמנו. הכי גריס להא דר' חלבו בפ"ק דמגילה וכן להא דאבתרא לא בא אלא ללמדך וכו' כמו שהבאתי. ולקמן בהלכה זו דמיייתי נמי להא דר' חלבו אצון דמתני' בטי"ו בו וכו' גריס לא בא אלא ללמדך שכל המצות הנוהגות באדר השני נוהגות באדר הראשון וגירסא זו יותר נכונה היא דפריך לא כן אמר ר' חלבו הכל יוצאין וכו'. והא במתני' קתני בטי"ו בו וכו'. ומשני לא בא ר' חלבו אלא ללמדך כו' ואמתני' קראו באדר הראשון וכו' קאי דמכיון דהמצות נוהגות ג"כ באדר הראשון לפיכך הכל יוצאין בי"ד כשחוזרין וקורין באדר השני. ואידי דגריס התם להא דר' חלבו מיייתי נמי לה הכא כדרך השי"ס הזה:

אמר ר' יוסה ויאת. השתא מהדר להא דר' סימון דקאמר אף שימוע שקלים וכלאים ביניהן ועלה קאמר ר' יוסה ושפיר הוא כך שהרי כלום אמרו משמיעין על השקלים באחד באדר לא כדי שיביאו שקליהן בזמנו והוא באחד בניסן ושלא יאחר מזה הזמן ואם אומר את באחד באדר הראשון יהיו משמיעין הרי עד כדון יש זמן עוד ששים יום עד אחד בניסן ועיי' כך יתעצלו מלהביא שיאמרו עדיין יש לנו זמן הרבה או שישכחו ונמצא שיבאו לידי איחור זמן הקבוע לכך:

כלום אמרו וכו'. וכן לענין כלאים שכלום אמרו שיוצאין אף על הכלאים בטי"ו בו אף על פי שכבר הכריזו לא הטעם אלא כדי שיהו הצמחין ניכרין ואם לא עקרו הבעלים הכלאים מהן יעקרו השלוחין היוצאין ואם אומר את שיהא זה הכל באדר הראשון הרי עד כדון אינן דקיקין דקין ואינן ניכרין שעדיין לא הגיע בשנה מעוברת לכך והלכך אין זה אלא בא' באדר השני:

ר' חזקיה שאל. אי הכי מעתה נימא דבני בבל שהן רחוקין מירושלים יהו משמיעין על שקליהן מראשו של חדש אדר הראשון שהרי לא עיקר הטעם אלא כדי שיביאו וכו' ותתרום התרומה בזמנה באחד בניסן ומכיון שהן רחוקין צריכין זמן רב לכך והא אנו סתמא תנו באחד באדר משמיעין וקאמרת דבאחד באדר השני הוא ומשמע דאין חילוק בין קרובים לבין רחוקים ואמאי ונימא דבני בבל יהו משמיעין באחד באדר הראשון. ובדפוס אצל שי"ס הבבלי הגיה אחד מראשו של חורף וא"צ להגיה"ה זו:

התיב ר' עולא קומי ר' מנא. על הא דשאל ר' חזקיה כמסתפק ואומר מעתה בני בבל וכו' והא תנינן לקמן בפ"ג בגי' פרקים בשנה תורמין את הלשכה וכו' וקס"ד דבאלו גי' פרקים היו חלוקין ג"כ לזמן הבאת השקלים של קרובים ושל רחוקים וכדמסיים לקמיה:

א"ל וכו'. כלומר מסקנת דברי ר' עולא הן דא"ל לר' מנא מאי לאו דימר הכי אילין דקריבין מביאין הן בפרוס הפסח ותורמין אז מאלו הקרובין ואילין דרחיקין וכו' ואילין דרחיקין מנהון עוד בפרוס החג וא"כ מאי מספקא ליה לר' חזקיה הא מהאי מתני' משמע הכי בהדיא:

א"ל ר' מנא. דלא היא שהבאת השקלים להלשכה כולה כאחת היתה באה מהכל מהקרובים ומהרחוקים והיו הכל מגיעין ומביאין ברוב השנים בזמנו אלא שבאלו גי' פרקים היו תורמין הלשכה ומפרישין ממנה להביא קרבנות הצבור וכדי לפרסם הדבר וכדמסיים ואזיל ולמה אמרו וכו' כדי לעשות פומבי לדבר:

א"ל ר' מנא. דלא היא שהבאת השקלים להלשכה כולה כאחת היתה באה מהכל מהקרובים ומהרחוקים והיו הכל מגיעין ומביאין ברוב השנים בזמנו אלא שבאלו גי' פרקים היו תורמין הלשכה ומפרישין ממנה להביא קרבנות הצבור וכדי לפרסם הדבר וכדמסיים ואזיל ולמה אמרו וכו' כדי לעשות פומבי לדבר:

א"ל ר' מנא. דלא היא שהבאת השקלים להלשכה כולה כאחת היתה באה מהכל מהקרובים ומהרחוקים והיו הכל מגיעין ומביאין ברוב השנים בזמנו אלא שבאלו גי' פרקים היו תורמין הלשכה ומפרישין ממנה להביא קרבנות הצבור וכדי לפרסם הדבר וכדמסיים ואזיל ולמה אמרו וכו' כדי לעשות פומבי לדבר:

הבאת משנה

תמן תנינן:
[קראו את המגילה באדר הראשון, ונתעברה השנה, קורין אותה באדר שני.]
"אין בין אדר הראשון לאדר השני - אלא: מקרא מגילה, ומתנות לאביונים" (מגילה ו:).

ממרא פרשנית
הלכתית
על המשנה

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי:
אף: שימוע שקלים,
וכלאים ביניהם.

ממרא פרשנית
הלכתית
על הישא של המשנה

רבי חלבו ורב הונא ורב בשם רבי חיה רבה:
הכל יוצאין בארבעה עשר שהוא זמן קריאתה.

סווע מסברה
לחב"ל

אמר רבי יוסי:
ויאות!

כלום אמרו: "משמיעין על השקלים",
לא כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן?
אם אתה אומר באדר ראשון, עד כדון אית בשתא שיתין יזמין.
כלום אמרו: "יוצאין אף על הכלאים", לא כדי שיהיו הצמחין ניכרין?
אם את אומר באדר ראשון, עד כדון אינן דקיקין.

שאלה

רבי חזקיה שאל:
מעתה, בני בבל משמיעין על השקלים מראשו של חורף?
כדי שיביאו ישראל שקליהן בעונתן,
ותיתרום תרומת הלשכה מן החדשה בזמנה באחד בניסן.

קשיא

התיב רבי עולא קומי רבי מנא:
והא תנינן:
"בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה:
בפרוס הפסח,
בפרוס העצרת,
בפרוס החג" (שקלים ז:).

בב,
פירץ

אמר ליה:
כולה כאחת היא באה.
ולמה אמרו "בשלשה פרקים"?
כדי לעשות פומבי לדבר.

⁶ הגהות הגר"א ועוד לא גורסים כאן את דברי רבי חלבו אלא בעמוד הבא.
העדפתי לפרש לפי פני משה
⁷ הגהות הגר"א

4. ב, ב הלכה א'

תרומות למשכן

פני מטה

הן נקרא. אלו המקראות:
 ולא נבנת. ומלשון בושח הוא.
 במבוסו תרומה בבית בהתניה:
 לטובה. לא כתיב אלא כל נדיב לב
 הביאו ולרעה ויתפרקו כל
 העם וכן כולם דקחשיב ואזיל:
 אכן. כן נמי מצינו:
 השכימו השחיתו. כתיב כל
 השחיתה וכו' וכדכתיב וישכימו
 ממחרת וגו' ויקמו לצחק:
 על אופי. מנהג:
 תני ר' יוסי בן חנינא הדא מתניתא
 ועשית כפורת זהב וגו'. כלומר הא
 דנתבעין לנדבת משכן ונותנין
 לכפרה על עון זה היה וכדריש
 ועשית כפורת וגו' זהו המקרא
 הראשון הנאמר בפרשה דכתיב ביה
 זהב גבי ועשית וכפורת רמוז על
 הכפרה:
 שלש תרומות נאמרו בפרשה
 הזאת. ויקחו לי תרומה תקחו את
 תרומתי וזאת התרומה אשר
 תקחו:
 תרומת המשכן למשכן וכו'. לעשות
 בה מה שירצו לשאר כלי המשכן:
 אף בפרשה הזאת. שנאמר בה
 העשיר לא ירבה וגו' נאמר בה ג"כ
 שלש תרומות מחצית השקל תרומה
 לה' יתן תרומת ה' לתת את תרומת
 ה' וא"כ מהיכא נפקא לך דקרא
 דהעשיר לא ירבה על תרומת אדנים
 הוא דנאמר:

רבי יהודה בר פאי בשם רבי:

הן נקרא ולא נבעת?!

לטובה - "כל נדיב לב"⁸ (שמות לה, כב).

לרעה - "ויתפרקו כל העם"⁹ וגומר (שמות לב, ג).

לטובה - "ויוצא משה את העם"¹⁰ (שמות יז, יז).

לרעה - "ותקרבון אלי כלכם"¹¹ (דברים א, כב).

לטובה - "אז ישיר משה ובני ישראל"¹² (שמות טו, א).

לרעה - "ותשא כל העדה"¹³ וגו' (במדבר יד, א).

אמר רבי חייא בר אבא:

"אכן השכימו השחיתו"¹⁴ (צפניה ג, ז) - וכל השחיתה שהיו עושין, בהשכמה היו עושין אותה.

אמר רבי אבא בר אהא:

אין את יכול לעמוד על אפיא של אומה זו.

נתבעין לעגל - ונותנין,

נתבעין למשכן - ונותנין.

תנא רבי יוסי בן חנינא הדא מתניתא:

"ועשית כפורת זהב טהור"¹⁵ (שמות כה, ז) - יבא זהב של כפורת, ויכפר על זהב של עגל!

רבי חגי בשם רבן שמעון בן גמליאל:

שלש תרומות נאמרו בפרשה הזאת: תרומת אדנים,

ותרומת שקלים,

ותרומת המשכן.

"דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה"¹⁶ וגו' (שמות כה, ב) - זו תרומת אדנים.

"מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי"¹⁷ (שמות כה, ב) - זו תרומת שקלים.

"וזאת התרומה אשר תקחו מאתם"¹⁷ (שמות כה, ג-ז) - זו תרומת המשכן.

"תרומת המשכן" - למשכן, מה שירצו יביאו¹⁸.

"תרומת שקלים" - לקרבן, מה שירצו יביאו¹⁹, אבל יד כולן שוה.

"תרומת אדנים" - לאדנים, "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט"²⁰ (שמות ל, יג-טו).

אמר רבי אבון:

אף בפרשה הזאת נאמר בה שלש תרומות. "מחצית השקל תרומה לה' ...

יתן תרומת ה' ...

לתת את תרומת ה'" (שמות ל, יג-טו).

⁸ וביאו האנשים על הנשים כל נדיב לב הביאו ח וזו טבעת וכו' כל כלי זהב וכל איש אשר הניף תנופת זהב לה'

⁹ ויתפרקו כל העם את נמי הזהב אשר באוניהם וביאו אל אהרן

¹⁰ ויוצא משה את העם לקראת האלהים מן המחנה ויתיצבו בתחתית ההר

¹¹ ותקרבון אלי כלכם ותאמרו ונשלחה אנשים לפנינו ויחפרו לנו את הארץ וישבו אתנו דבר את ה' ונעלה בה ואת הערים אשר נבא אליהן

¹² אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר אשירה לה' כי גאה גאה סוס זרעונו רמה בים

¹³ ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא

¹⁴ אמרתי אף תיראי אותי תקחי מוסר ולא יפרת מעונה כל אשר פקדתי עליה אכן השכימו השחיתו כל עלילותם

¹⁵ ועשית כפורת זהב טהור אמתים וחצי ארפה ואמה וחצי רחבה

¹⁶ דבר אל בני ישראל ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי

¹⁷ וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחשת. ד ותכלת וארגמן ותולעת שני ושש ועיזים. ה ועדת אילם מאדמים ועדת תחשים ועצי

¹⁸ שטים. ו שמן למאור בשמים לשמן המשחה ולקטרת הסמים. ז אבני שהם ואבני מולאים לאפד ולהשן

¹⁹ הגהות הגר"א

²⁰ הגהות הגר"א

²⁰ יג זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשירים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה'. יד כל העבר על הפקדים מן

עשירים שנה ומעלה יתן תרומת ה'. טו העשיר לא ירבה והדל לא ימעט מן מחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשתיכם.

פני משה

5. ב, ב, הלכה א'

קיום המצוות באדר ראשון ובאדר שני

"בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר בּוֹ - קוֹרִין אֶת הַמְּגִלָּה בְּכַרְכִּים."

ציטוט ממשנתא

לֹא כֵן אָמַר רַבִּי חֵלְבּוֹ, וְרַב הוֹנָא וְרַב בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה רַבֵּה: הַכֹּל יוֹצֵאִין בְּאַרְבַּעַה עֶשֶׂר, שֶׁהוּא זְמַן קְרִיאַתָּהּ!

קושליא
על מצוות האמוראים
ממשנתא

לֹא בָּא אֱלֹא לְלַמְּדָהּ,

תירץ

שֶׁכָּל הַמְּצוֹת הַנּוֹהֲגוֹת בְּאֶדְרָר שְׁנֵי - אֵינָן נוֹהֲגוֹת בְּאֶדְרָר רִאשׁוֹן.

רַבִּי יוֹסֵה וְרַבִּי אֶחָא הוּוּן יִתְבִּין,

הסבר

אָמַר רַבִּי יוֹסֵה לְרַבִּי אֶחָא:

מילות האמוראים

לֹא מְסַתְּבְּרָא לְשַׁעֲבַר, אֱלֹא לְהַבָּא - לא²¹.

קושליא

וְהָא תַּנְי:

על מצוות האמוראים

"מְקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ לְקִרְוַתָּהּ שְׁנֵי יָמִים - קוֹרִין אוֹתָהּ שְׁנֵי יָמִים!"

אָמַר לֵיהּ:

הסכמה

אוּף אֲנִי סַבְר כּוֹן.

על הסבר

אָמַר רַבִּי מִנְא:

תירץ

וַיֵּאוֹת, אֵילוּ בֵּן חֻמְשָׁה עֶשֶׂר שְׁקִירָאָה בְּאַרְבַּעַה עֶשֶׂר וְלֹא קְרָאָה בְּחֻמְשָׁה עֶשֶׂר - שְׂמָא שׁוֹמְעִין לוֹ?! אִם אָמַרְתָּ כֵּן אַתָּה עוֹקֵר זְמַן כַּרְכִּים בְּיַדֶּיךָ.

על קושית רבי יוסה

בט"ו בו וכו'. ופריך לא כן אמר ר' חלבו וכו' הכל יוצאין בי"ד בין עירות בין כרכים שהוא זמן קריאתה לכל וה"ל פריך במגילה פ"ק והא במתני' לא קתני הכי: לא בא. הא דר' חלבו אלא ללמדך וכו' כלומר דלא קאי אלא אמתני' דהתם דלקמן קראו את המגילה באדר הראשון ונתעברה השנה וכו' וכדפרישית לעיל דבכה"ג הכל יוצאין בי"ד הואיל וכבר קראו בראשון וללמד שכל המצוות הנוהגות וכו' כדלעיל:

לא מסתברא לשעבר. כלומר לא מסתברא לומר אלא בדיעבד ולפי שנוהגות ג"כ באדר הראשון והלכך הואיל וכבר קראו באדר הראשון הכל יוצאין בחזרת הקריאה בארבעה עשר בשני:

אלא לבא. בתמיה וכו' מסתברא לומר להבא ג"כ והיינו אפי' לכתחלה שיהו הכל יוצאין בי"ד והא תני וכו' שני ימים בי"ד ובט"ו קורין:

א"ל אף אנה סבר כן. דלכתחלה לא:

ויאות. דודאי הוא כך שהרי אלו משקראו בארבעה עשר אם חוזרין וקוראין בחמשה עשר שמא אין שומעין לו וכלומר דודאי מקום שנהגו לקרותה שני ימים וכו' דקאמר ה"ק אלו הקוראים בי"ד אם רוצין לחזור ולקרות בט"ו קורין דמה איכפת בכך יקראו ולא יברכו על הקריאה אבל אלו שהוקבע להן ט"ו צריכין לכתחלה לקרות בזמן הקבוע להן ור' חלבו דקאמר הכל יוצאין בי"ד היינו בדיעבד ובגוונא דאמרן שאם כבר קראו בראשון ואח"כ נתעברה השנה:

אם אומר את כן וכו'. כלומר ואם אתה אומר דלעולם אפי' לכתחלה הכל יוצאין אם קראו בי"ד נמצאת אתה עוקר זמן כרכים בידך שהוקבע להם יום ט"ו אלא כדאמרן:

²¹ הגהות הגר"א

פני משה

לא אמר אלא הנהיג. כרשב"ג אבל להלכה לא :
אבל לענין שטרות וכו'. גרסיי להא בפ"ח דנדרים בהלכה ו' אהא דקתני התם קונם יין שאני טועם עד ראש אדר עד ראש אדר הראשון וכו'. ועלה קאמר אבל לענין שטרות כותבין אדר הראשון ואדר השני ולא שכותבין כך קאמר אלא ה"ק באדר הראשון ובאדר השני בשניהן כותבין אדר וקמ"ל דאדר הראשון אדר הוא קרוי ולא שבט ואף על גב דהראשון הוא התוספת כדמסיק בפ"ק דמגילה :
אלא שכותבין אדר השני תיניין. ואדר הראשון כותבין אדר סתם :
כותבין תי"ו. לסימן תיניין ודיו בכך :

6. ב, ב - ג, א הלכה א' מצוות של חודש אדר, באדר ראשון או אדר שני?

["לא בא אלא ללמדך, שכל המצוות הנוהגות באדר שני - אינן נוהגות באדר ראשון"].

ציטוט מהסוגיה הקודמת

תני:

הבאת ברייתא

"רבן שמעון בן גמליאל אומר:

מצוות הנוהגות באדר שני - אינן נוהגות בראשון,

חוץ מ: ה'ספד,

ותענית,

שהן שווין בזה ובזה.

רבי ברכיה בשם רב, ורבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: הלכה - ב'רבן שמעון בן גמליאל.

מימרא פסיקתית

רב חגא דצפורי אומר:

הנהיג רבי חנינה בציפורין פהדא דרבן שמעון בן גמליאל.

מימרא פסיקתית על פי מקוה שקיה

דחיה

לא אמר אלא: "הנהיג", הא ל'הלכה' - לא!

המשך הברייתא

אבל לענין שטרות,

כותבין אדר ראשון ואדר שני סתם.

רבי יהודה אומר:

אדר ראשון - ^סתם,

אדר שני - תניין."

גא

פני משה

מתקנין וכו' אלו הן צרכי רבים וכו'. גרסי' להא בפ"ק דמ"ק והתם הוא דשיך להני דיוקי דמדייק לקמן ולא כבר ציינו וכו' ואגב מייתי נמי הכא כן:
דנין דיני ממונות וכו'. כלומר הואיל ובסוף השנה לחדשים הוא נפנין לכל אלו דקחשיב להו לפי עת הצורך ואם לא היה להן פטאי להתעסק בהן מקודם וכן בימי חול המועד נפנין לדברים כאלו לפי שיש להן פטאי וכדקתני הכי בריש מ"ק:
ומפרקין את המנעול מעל גבי האימום. מן הדפוס שנתן עליו אבל אין מחזירין אותו דזה כמלאכה גמורה היא וחלוקה זו על ימי חול המועד קאי:
ומציינין על הקברות. דקחשיב נמי התם:
ופריד ולא כבר ציינו מאדר. כדתנין במתני':
תיפתר שירד שטף של גשמים ושטפו. להציון שציינו באדר וחוזרין ומציינין במועד:
יוצאין אף על הכלאים. דקתני נמי התם ופריד ולא כבר יצאו באדר כדתנין במתני':
תיפתר שהיתה השנה אפילה. מאוחרת ולא היו הצמחין ניכרין באדר ולפיכך יוצאין עליהן במועד שאח"כ:

7. ג, א הלכה א'

פרשנות דברי המשנה: צרכי הרבים ועוד

[**"ובחמשה עשר בו - ...**] **מתקנין את הדרכים, ואת הרחובות, ואת מקוות המים, ועושין כל צרכי רבים, ומציינין את הקברות, ויוצאים אף על הכלאים**].

ציטוט ממשנתו

שאלה

תשובה
פרשנות המשנה

אלו הן "צרכי הרבים"?

דנין: דיני ממונות,
 ודיני נפשות,
 דיני מכות,
 ופודין: ערכין,
 וחרמים,
 והקדישות,
 ומשקין את הסוטה,
 ושורפין את הפרה,
 ועורפין עגלה ערופה,
 ורוצעין עבד עברי,
 ומטהרין את המצורע,
 ומפרקין את המנעול מעל גבי המים²², ואין מחזירין אותו.

סתירה
בין משנתו למשנה
במועד קטן

תמן תנינן:
"משקין בית השלחין ...
ומציינין על הקברות" (מועד קטן ב.).
לא כבר ציינו מאדר?!

תירץ

והתפתר:
 שירד שטף של גשמים ושטפו.

סתירה
בין משנתו למשנה
במ"ק

"יוצאין אף על הכלאים" (מועד קטן ב.).
לא כבר יצאו מאדר?!

תירץ

והתפתר:
 שהיתה השנה אפילה ואין הצמחין ניכרין.

²² נוסחא ישנה - גבי האימום

8. ג, א הלכה א'

ציון הקברות

פני משה

מנין לציון. מנין לנו רמז מן התורה לציון הקברות. וגרסיי להא נמי לעיל בריש פ"ה דמעשר שני ובפי בתרא דסוטה בהלכה א':
טמא טמא יקרא. מכפל המקרא דרשי שתהא טומאה קוראה לך כלומר שיהו עושין סימן על הטומאה כדי שיהא מרגיש ופורש ממנה:

ועברו העוברים בארץ. ביחזקאל כתיב שהיה מתנבא לעתיד שיעשו ישראל ציונים על עצמות הפגרים המושלכין ורמז הוא שלא בא הכתוב אלא להזהיר וללמד שיהו עושין ציון לטומאה וכתוב עצם מכאן שמציינין על העצמות אם יש בהן רובע הקב או שהן רוב בנין ורוב מנין שמטמאין באהל כדתנן בפ"ק דאהלות:

אדם מכאן שמציינין על השדרה ועל הגולגולת. כשהן שלמים שמטמאין באהל: **ובנה מכאן שמציינין ע"ג אבן קבועה.** בקרקע כדרך הבנין וכדמסיים ואזיל שאם אתה אומר ע"ג אבן תלושה אף היא הולכת ומתגלגלת למקום אחר ויחזיק טומאה בחנם למקום טהרה ומקום הטומאה יחזיק לטהרה:

אצלו. ולא כתיב עליו מכאן שהציון היא במקום טהרה ולא על מקום טומאה ממש שלא להפסיד את הטהרות שאם הציון על הטומאה ממש לפעמים אינו מרגיש ובא פתאום על הציון ויטמא הטהרות אשר הוא נושא ולפיכך עושין הציון רחוק קצת מן הטומאה וכשבא אל הציון מרגיש ואינו הולך לשם:

ציון מכאן לציון. כלומר לציון של סיד ששופכין שם ע"ג הקרקע מדלא כתיב ובנה אצלו מצבה:

ומצא. ואם מצא אבן אחת מצויינת בסיד על גבה ואף על פי שאין מקיימין כן שאין עושין בתחילה לסימן על האבן המאהיל עליה טמא לפי שאני אומר מת מצויין וכו'. ושם גריס מת קמוץ היה נתון תחתיה והיינו הך כלומר שיש שם טומאה קמוצה וטמונה תחתיה ואף על גב שאין עושין ציון על מקום הטומאה ממש היינו אם עושין אותו על פני השדה ומטעמא דלעיל אבל באבן שהוא גבוה מן הקרקע ורואה את הציון מיד כשפוגע בו ואין כאן שום הפסד טהרות חיישינן שמא נתן האבן ע"ג הטומאה ממש וציון עליה:

היו שתיים. אבנים המאהיל עליהן טהור דתלינן משום הטומאה שביניהן עשה הסימן ולפיכך המאהיל ביניהן טמא:

אם היה חורש בנתיים. שהמקום שביניהן הוא נחרש הרי הן כאבנים יחידיות וכו' ומיירי שהיה הסיד שפוך על ראשי האבנים ומרודד לכאן ולכאן ולפיכך תלינן שמחמת החורש הוא שנקלף מן האבנים ונפל ביניהן ולא היה שום טומאה ביניהן ולפיכך ביניהן טהור וסביבותיהן טמא. ואית דגרסי היה חרס ביניהן שזהו לעד שאין זה ציון להמקום שביניהן אלא בנין הוא דלטומאה עושין ציון בסיד. ובתוספתא דמכלתין פ"ק יש גי' בדפוס מצא אבן אחת מצויינת אף על פי שאין מקיימין המאהיל עליה טהור מצא שתיים המאהיל ביניהן טמא על גביהן טהור. וט"ס הוא והג"י הנכונה כמ"ש כאן:

תני. בתוספתא שם: **אין מציינין על הבשר.** אם היה כזית בשר מצומצם אין מציינין עליו ולפי שסופו שיתעכל ויחסר:

ולא נמצא מטמא טהרות למפרע. אותן הטהרות שנעשו כשהאהיל מקודם שנתעכל. וכן לגירסת הספר שמא נתעכל הבשר ולא נמצא וכו' כשיחזרו עליו ויראה שעדיין לא נתעכל:

א"ל מוטב שיתקלקלו לשעה. אם לא יציון ואל יתקלקלו בו לעולם שהרי ודאי סופו להתעכל ואם יעשה עליו ציון יטמא אח"כ כל הטהרות על גביו בחנם:

[ומציינין את הקברות"]

ציטוט ממשנת

מניין לציון?

שאלה

תשובה 1

רבי פרקיה, רבי יעקב בר פת יעקב בשם רבי הונאי דברת הונין.
רבי יוסה אמרי לה רבי יעקב בר אחא בשם רבי הונאי דברת הונין.
רבי חזקיה, רבי עוזיאל בריה דרב הונאי דבית הונין בשם רבי הונאי דבית הונין:
"וְטָמֵא טָמֵא יִקְרָא" ²³ (ויקרא יג, מה) - כְּדִי שֶׁתְּהֵא הַטּוֹמְאָה קוֹרְאָה לְךָ בְּפִיָּה, וְאוֹמְרֵת לְךָ פְּרוּשׁ!

תשובה 2

רבי אילא בשם רבי שמואל בר נחמן:
"ועברו העוברים בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון" ²⁴ (יחזקאל לט, טו).
"עצם" - מכאן שמציינין על העצמות.
"אדם" - מיכן שמציינין על השדרה והגולגולת.
"ובנה" - מיכן שמציינין על גבי אבן קבועה.
 אם אומר את על גבי אבן תלושה - אף היא הולכת ומטמא במקום אחר!
"אצלו" - למקום טהרה.
"ציון" - מיכן לציון.

הבאת ברייתא

"ומצא אבן אחת מצויינת, אף על פי שאין מקיימין בו, המאהיל עליה - טמא, אני אומר: מת היה נתון תחתיה, היו שתיים, המאהיל עליהן - טהור, וביניהן - טמא, אם היה חורש בינתיים - הרי הן ביחידיות, ביניהן - טהור, ועל גביהן - טמא" ²⁵

הבאת ברייתא

תני: **"אין מציינין על הבשר, שמא נתעכל הבשר."**

קושיא

רבי יוסטא בר שונם בעא קומי רבי מנא: ולא נמצא מטמא טהרות למפרע?!

תירץ

אמר ליה: מוטב שיתקלקלו בו לשעה, ואל יתקלקלו בו לעולם.

²³ והצריע אשר בו הנגע בגדיו והיו פרמיום וראשו יהיה פרוץ ועל שפם יעטה וטמא טמא יקרא ²⁴ ועברו העוברים בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון עד קברי אתו הקמברים אל גיא המון גוז ²⁵ לפי הגירסאות שמביא שוטנשטיין

9. ג, א-ב הלכה ב'
 שליחי בית דין במציאת כלאים בעדות

פני נזשה

מתני'

א"ר יהודה בראשונה היו עוקרין את הכלאים ומשליכין לפני בעלי השדות כדי שיתביישו ולהן היו שתי שמחות אחת שהיו מנכשין להן שדותיהן ואחת שהיו נהנין מהן ונותנין לפני בהמתן כדקאמר בגמ' והתקינו שיהיו משליכים אותם על הדרכים. ומשרבו עוברי עבירה אף על פי שהיו עוקרין ומשליכין על הדרכים עדיין היו שמחים שמנכשין להן שדותיהן התקינו שיהיו מפקירין את כל השדה של הזורע כלאים בתוכה והפקר בית דין הפקר כדיליף בגמ' :

גמ'

תני אמר ר' יהודה וכו'. כדמפרש במתני' : מנין שהפקר בית דין הפקר כתיב וכל אשר לא יבא וכו'. גרסינן לכל הסוגיא זו לעיל בריש פרק ה' דפאה אמתני' דראש הפרק גדיש שלא לוקט תחתיו. שאסף את העמרים והגדיש אותן במקום אחד בתוך השדה במקום שעדיין לא לקטו העניים את הלפט. כל הנוגעות בארץ הרי היא של עניים וכדמפרש לקמן שקנס קנסו אותו חכמים לפי שהגדיש ע"ג הלפט ולפיכך כל השבלים הנוגעות בארץ כלקט דינינן להו ואפי' הגדיש חטים ע"ג שעורים כל החטים הנוגעים בארץ לעניים ולקמן בסוף הלכה כאן מדייק אם כהפקר גמור היא לענין פטור ממעשר או לא :

יחרם כל רכושו וכו'. משום דרשות ביד ב"ד להפקיר אם עוברין על דבריהן : מנין שהיא פטורה מן המעשרות. על כל הפקר ב"ד בעלמא קאי דמנין שהוא כהפקר גמור ופטור מן המעשרות : שמע לה מן הדא. ששינו בפ"ק דסנהדרין והובא בכמה מקומות אין מעברין את השנה בשביעית לפי שמאריכין עליהן איסור שביעית בעבודת קרקע וכיוצא בזה :

ולא במוצאי שביעית. שהיא שנת השמינית כדמפרש טעמא לקמיה :

ואם עיברה ה"ז מעוברת. והשתא מדקאמר דביעבד ה"ז מעוברת וחדש אחד שהיא מוסיף על השנה לא פטור ממעשרות הוא בתמיה שהרי שנת שביעית אינה נוהגת במעשרות ואם כן החדש שהוא מוסיף בה מפקיעו מהמעשרות אלמא דהפקר ב"ד הפקר גמור הוא ופטור מהמעשרות ולקמן פריך עלה :

עד כדון שביעית. דאיכא נמי טעמא להא דאין מעברין לכתחלה מהאי גופא דאמרן שלא להפקיע מן המעשרות בחדש אחד יותר :

מוצאי שביעית מאי. טעמא שאין מעברין לכתחלה והרי שמינית חייבת במעשרות : שלא לרבות באיסור חדש. לפי שהישן כבר כלה וכשמעברין בשמינית מאריכין עליהם איסור חדש עד אחר העומר :

הדא דאת אמר. שאין מעברין בשביעית : אבל משהתיר רבי להביא ירק מח"ל לארץ. כדאמרין לעיל בפ"ו דשביעית בהלכה ד' :

היא שביעית היא של שאר שני שבוע. הכל שוה ודין אחד להם דהואיל ושכיחי שמביאין מח"ל לארץ אין חילוק ביניהן ומעברין בשביעית :

רבי מנא. מוסיף ואומר הדא דאת אמר לא בשביעית ולא במוצאי שביעית בראשונה הוא שהיו השנים כתיקנן בבישול התבואה והפירות בזמן ואז היו מקפדין בעיבור השנה בשביעית ובמוצאי שביעית מטעמא דאמרן אבל עכשיו שבלאו הכי אין השנים כתיקנן שלפעמים מתאחרין להתבשל התבואה והפירות אין חילוק בין שביעית לבין שאר שני שבוע וכן במוצאי שביעית ומעברין לפי צורך הזמן וכן תני בברייתא דשל בית ר"ג עיברה במוצאי שביעית מיד :

משנה

משנה

אמר רבי יהודה :

בראשונה - היו עוקרין,

ומשליכין לפניהן.

משרבו עוברי עבירה - היו משליכין לדרכים.

התקינו - שיהיו מפקירין את כל השדה.

גמרא

"אמר רבי יהודה" כו'.

ציטוט משנתנו

תנא :

הבאת ברייתא המופיעת את המשנה

"אמר רבי יהודה :

בראשונה - היו עוקרין ומשליכין לפניהן,

והיו שמחים שתי שמחות :

אחת - שהיו מנכשין שדותיהן,

ואחת - שהיו נהנין מן הכלאים.

משרבו עוברי עבירה - היו משליכין על הדרכים,

אף על פי כן היו שמחים,

שהיו מנכשין שדותיהן!

התקינו - שיהיו מפקירין כל השדה בנזלה."

ומניין שהפקר בית דין הפקר?

שאלה

דכתיב: "וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים פעצת השדים והזקנים - יחרם כל רכושו והוא יבדל מקהל הגולה" (עזרא י' ח).

תשובה

מניין שהיא פטורה מן המעשרות?

שאלה

רבי יונתן בריה דרב יצחק בר אחא שמע לה מן הדא :

"אין מעברין את השנה - לא בשביעית,

ולא במוצאי שביעית.

ואם עיברה - הרי זו מעוברת."

והודש אהד שהוא מוסיף - לא פטור ממעשרות הוא?!

תשובה

פרשנות פרייטא

עד כדון ניחא "שביעית",

"מוצאי שביעית" - מאי?

שאלה

אמר רבי בון :

שלא לרבות באיסור 'תדש'.

תשובה

רבי זעירה בשם רבי אלעזר :

הדא דאת אמר - עד שלא התיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ לארץ,

אבל משהתיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ לארץ - היא "שביעית",

היא של שאר שני שבוע.

פרשנות מצמצמת

פרשנות מצמצמת

²⁶אמר רבי מנא:

הדא דאת אמר - בראשונה שהיו השנים כתקנן, אבל עכשיו שאין השנים כתקנן - היא "מוצאי שביעית", היא שאר שני שבוע.

תני:

"של בית רבן גמליאל - עיברה במוצאי שביעית מיד".

סוּע לפרשנות מבריא

אמר רבי אבון:

אין מן הדא - לית את שמע מינה כלום!
"שמור את חדש האביב"²⁷ (דברים טז, א) - שומריהו שיבוא בחידושו.

דחית הפסחה שרבי יונתן הביא מתבריא

והיידא אמר דא?

שאלה השאלה לעיל חזית

"גדיש שלא לוקט תחתיו, כל הנוגעות בארץ - הרי הן של עניים" (פאה ה, א).

ואמר רבי אמי ^בשם רבי שמעון בן לקיש:

גב,

דבית שמאי היא,

דאי כבית הלל, עניים מעשרין ואוכלין!

ואמר ליה רבי יוסי:

שמענו שהוא פטור ממעשר דברי הכל,

משום קנסא.

פני משה

אמר ר' אבון אין מן הדא לית ש"מ כלום. אדלעיל קאי ואהא דמייתי ראייה מכאן דהפקר ב"ד פטור מן המעשרות מדקתני ואם עיברה הי"ז מעוברת ודחי לה ר' אבין דאין מן הדא לית כאן ראייה ולא שמעית מינה כלום דשאני התם לפי שיש לעיבור השנה רמז מן התורה דכתיב שמור את חדש האביב שמרהו לחדש ניסן שיבא בחידושו שיהא החדש הזה בזמן האביב ויהיה בו מן החדש ולפיכך אפי' בשביעית אם עיברה לצורך מעוברת היא ולעולם בעלמא אין הפקר ב"ד כשאר הפקר להיות פטור מהמעשרות:

והיידא אמרה. ומהיכן שמענו זה דהפקר ב"ד פטור מהמעשר:

דא. מכאן מהאי מתניי דפאה שמעינן לה דקתני גדיש וכו' כדפרשית לעיל וקאמר עלה ר' אמי בשם רשב"ל דבייש היא דסייל בפיו שם הפקר לעניים הפקר גמור הוא אלמא דמשום הפקר ב"ד נגעו בה שחכמים הפקירו ואמרו כל הנוגעות בארץ הרי הן של עניים והוי כשאר הפקר ופטור מהמעשרות:

א"ל רבי יוסי שמענו שהוא פטור ממעשרות. בתמיה וכי שמענו השתא לדיך שיהא לקט זה כשאר לקט ופטור ממעשרות זה ודאי לא שמענו וכדמסיק ואזיל:

דברי הכל משום קנס וכב"ה וכו'. כלומר עיקר הדין דהאי מתניי שכל הנוגעות בארץ הרי הן של עניים לדייה היא ובין ב"ש ובין ב"ה מודים בזה וטעמא משום קנס הוא שלא היה לו לעשות גדיש על מקום הלקט של העניים ולענין מעשרות יכולט מימר לך דלבייש אפשר דסייל כשאר הפקר דיינין להו דכל שהוא לעניים פטור הוא אבל לבייה דאמרו בפיו שם כל הפקר שאינו אלא לעניים לאו הפקר גמור הוא לפטרו ממעשרות עד שיופקר אף לעשירים כשמיטה אימא אין הכי נמו כאן דלבייה עניים מעשרין ואוכלין לפי שאותן שאינן לקט ממש מתחייבין מדינא במעשרות ומכיון שנתערבו מעשרין את הכל וא"כ אכתי לא שמעינן מידי מהאי מתניי דהפקר ב"ד פטור מן המעשרות:

²⁶ גירסת הגהות הגר"א

²⁷ "שמור את חדש האביב ועשית פסח לה' אלהיך מי בחדש האביב הוציאך ה' אלהיך ממצרים לילה

פני משה

מתני'
בחמשה עשר בו שולחנות יושבין במדינה. בכל ערי ישראל היו החלפנים יושבין שהן מחליפין מחצית השקל לאנשים שמביאין כל אחד ממטבע מדינתו ואינו יודע כמה מהם למחצית השקל והשלחנות אלו היו תובעין בנחת כל מי שיתן להם מקבלין ממנו ומי שלא נתן אין כופין אותו ליתן:
בעשרים וחמשה בו ישבו במקדש. וזהו ירושלים נקרא מקדש וישבו לגבות והתחילו למשכן למי שאינו רוצה ליתן ולוקחין עבוטו בעל כרחו ואפי' כסותו:
את מי ממשכנין ליום וכו'. ולאפוקי ממ"ד בהלכה דלקמן דמפרש כל העובר על הפקודים כל דעבר על פקודיא אלא כמ"ד כל דעבר בימא יתן:
אבל לא נשים. דכתיב ונתנו איש כופר נפשו ולא אשה ולא עבדים שאינן משוחררין שאינן חייבין אלא במצות שהנשים חייבות בהן:
וקטנים. אין ממשכנין אותן בשלא הביאו שתי שערות אבל אם הביאו שתי שערות הרי הן כגדולים מן י"ג ואילך כמו בכל מיני חיובין ועונשין וממשכנין אותם כדאמר בגמ':
שוב אינו פוסק. מליתן בשבילו בכל שנה ושנה עד שיגדיל ויתן על עצמו:
ואין ממשכנין את הכהנים. אף על פי שתובעין אותן ליתן אם לא נתנו אין ממשכנין אותם מפני דרכי שלום מפני שעבודת הקרבנות עליהם מוטל וחולקין להם כבוד ובגמ' אמרו שכך צריך לשנות במתני' מפני דרך הכבוד ולפיכך אינו חושב התנא בסוף פרק הנוקין לזה בדברים שאמרו שם מפני דרכי שלום:
גמ'
הא לתבוע תובעין. כל אלו שאמרו אין ממשכנין אותן אבל לתבוע אותם שיתנו תובעין ואם נתנו נתנו והא דתנינן לקמן אף על פי שאמרו אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים אם שקלו מקבלין מידם ומפרש לה התם דדייקין הא תובעין אין תובעין אותן ליתן היינו בקטן שלא הביא שתי שערות וכדלקמיה:
הדא דתימר בשהביא שתי שערות. כלומר וקטן שאמרנו דלתבוע תובעין אותו היינו בקטן שלא הגיע לכלל שנים והוא משנת י"ג ויום אחד והביא שתי שערות דלענין שאר דינים קטן מיקרי ובקטן כגון זה תובעין אותו:
אבל אם לא הביא שתי שערות לא בדא. אמרו שתובעין אותו דמכיון שלא הגיע לכלל שנים ושתי שערות ג"כ לא הביא קטן ממש הוא ואפי' לתבוע אין תובעין אותו:
ולמשכן. ולענין למשכנו לעולם בעינן עד שיביא שתי שערות והיינו אפי' כבר הגיע לכלל שנים אכתי לאו גדול מיקרי ועד שיביא שתי שערות שאז הוא גדול לכל עונשין שבתורה ולחייבים וממשכנין אותו עד שיתן:
כיני מתניתא. כן צריך למיתני במתני' אין ממשכנין את הכהנים מפני דרך הכבוד וכדפרישית במתני':

**10. ג, ב הלכה ג'
 פרשנות המשנה - דין "קטן" במחצית השקל**

משנה

בחמשה עשר בו - שולחנות היו יושבין במדינה. בעשרים וחמשה בו - ישבו במקדש.

משׁיִשְׁבוּ בַמִּקְדָּשׁ - הַתְּחִילוּ לְמַשְׁכֵּן.

אֶת מִי מִמְשַׁכְּנֵי לְיוֹם,

יִשְׂרָאֵלִים,

וְגֵרִים,

וְעֲבָדִים מְשׁוֹחָרְרִים,

אֲבָל לֹא: נְשִׁים,

וְעֲבָדִים,

וְקֹטְנִים.

כָּל קָטָן שֶׁהִתְחִיל אָבִיו לְשַׁקֹּל עַל יָדוֹ - שׁוֹב אִינוֹ פּוֹסֵק.

אִין מִמְשַׁכְּנֵין אֶת הַנְּהַנִּים,

מִפְּנֵי דְרָבֵי שְׁלוֹם.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה:

הַעִיד בֶּן בּוֹבְרֵי בִּבְנָה: כָּל כֶּהֵן שֶׁשׁוֹקֵל - אִינוֹ חוֹטֵא.

אָמַר לוֹ רַבּוֹ יוֹחָנָן בֶּן זַנְאִי:

לֹא כִי, אֲלֵא כָּל כֶּהֵן שֶׁאִינוֹ שׁוֹקֵל - חוֹטֵא.

אֲלֵא שֶׁהַנְּהַנִּים דּוֹרְשִׁין מִקְרָא זֶה לְעַצְמוֹ,

"וְכָל מִנְחַת כֶּהֵן כָּלִיל תִּהְיֶה לֹא תֹאכַל" (ויקרא ו, טז) -

הוֹאִיל: וְעוֹמֵד,

וְשִׁתִּי הַלֶּחֶם,

וְלֶחֶם הַפָּנִים - שְׁלֹנּוּ, הִיאֵךְ נֶאֱכָלִין?

גְּמָרָא

"אִין מִמְשַׁכְּנֵין אֶת הַקֹּטְנִים".

צטוט ממשנתו

הָא לְתַבּוּעַ - תּוֹכְעִין.

דיוק

הָדָא דְתִימַר: בְּשֶׁהִבִּיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת,

אֲבָל אִם לֹא הִבִּיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת - לֹא בְּדָא.

וְלְמַשְׁכֵּן, אִין מִמְשַׁכְּנֵין אֵף עַל פִּי שֶׁהִבִּיא שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת²⁸.

פרשנות מצמצמת

כִּינִי מִתְּנִיתָא:

"אִין מִמְשַׁכְּנֵין אֶת הַכֹּהֲנִים, מִפְּנֵי דְרָךְ הַכְּבוֹד".

פרשנות על המשנה

²⁸ גירסת הדפוס. הגהות הגר"א ותקלין חדתינן גורסים: עד שיהא בן עשרים.

פני משה

11. ג, ב הלכה ג'

עיון במחלוקת התנאים רבי יהודה ורבי יוחנן בן זכאי

מתני' אמר רבי יהודה העיד בן בוכרי ביבנה כל כהן ששוקל אינו חוטא. דס"ל שאינו מחויב כלל לשקול וס"ד אמינא דאינו רשאי לשקול לפי שמתרומת הלשכה היו באין ג"כ העומר ושתי הלחם ולחם הפנים ויש מהן אכילה לכהנים ומכיוון דכתיב גבי מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל אלו היו נותנין שקליהם לתרומת הלשכה לא היה מותר להם לאכול שירי העומר ושתי הלחם ולחם הפנים קמ"ל דאעפ"כ אינו חוטא. ואית דמפרשי דסד"א דמכיון שאינו חייב לשקול אם שוקל נמצא קרבן צבור קרב משל יחיד קמ"ל שאינו חוטא לפי שמוסר אותו מחצית השקל לצבור לגמרי ולא חיישינן שמא לא ימסור יפה יפה:

לא כי אלא כל כהן שאינו שוקל חוטא. דמחייב הוא דכתיב כל העובר על הפקודים ודריש ליה כל העובר בים סוף יתן והכל בכלל כהנים לויים וישראל וכדקאמר בגמרי' להאי מ"ד:

לעצמן. להנאתם דכתיב כל מנחת כהן וכו' אבל האי לאו דרשה הוא דדוקא במנחת כהן לבדו הוא דאמר קרא כליל תהיה לא תאכל אבל לא באותה שיש לו שותפות בה עם הצבור וכן הלכה שהכהנים ג"כ חייבים לשקול ותובעין אותן אבל אין ממשכנין אותן כדתנין במתני' דלעיל:

גמ' טעמא דרבן יוחנן בן זכאי. דאף הכהנים חייבין דכתיב זה יתנו למנין זה י"ב שבטים יתנו ואף הכהנים בכלל שבט לוי הן:

כן משיבין חכמים לר' יהודה. שאמר בשם עדות בן בוכרי וס"ל כוותיה דטעמא שאין הכהן בכלל החיוב משום שהמנחות באין מתרומת הלשכה והאידך יהיו שיריים נאכלין לכהנים וכדפרישית במתני' וחכמים משיבין לו דלא היא כשם שמצינו חילוק בין חטאת יחיד שמתה ובין חטאת הצבור שהיא רועה כשאירע איזה פסול ומקריבין אחרת תחתיה לפי שאין חטאת הצבור מתה כך הוא במנחות מנחת יחיד של כהן הוא שקריבה כליל ואין מנחת צבור קריבה כליל והן אלו ששיריהם נאכלין לכהנים ויש לכהן חלק בהן כדאמרן במתני':

וקשיא. על הא דאמר חטאת צבור אינה מתה ומשיבין כך לר' יהודה וכי משיבין לאדם דבר שאינו מודה בו דהא הכי תנינן לעיל בריש שני שעירי שאין חטאת צבור מתה ר' יהודה אומר תמות ולא משני מידי: **והוא מותיב לון תו.** וכן מצינו שהשיב להם עוד ר' יהודה דכי לא נדבת יחיד הוא וכלומר דנהי דאמריתו דלענין מה ששיריים משל מנחת הצבור נאכלין לכהנים לא קשיא דלא נאמר פסוק זה לא תאכל אלא במנחת הכהן לבדו אבל מ"מ הא קשיא דהיאך קרבנות צבור קריבין משל נדבת יחיד דכיון שאין הכהן מחוייב לשקול נדבת יחיד בתרומת הלשכה איכא:

ואינן מתיבין ליה. דהא נמי לא קשיא דמכיון שנמסרה לצבור וכו': **כל דעבר בימא יתן ואידך אמר וכו' מ"ד כל דעבר בימא מסייע לרבן יוחנן בן זכאי.** דמחייב לשקול ואידך מסייע לבן בוכרי וקמ"ל דבהאי פלוגתא גופה היא דפליגי:

"אמר רבי יהודה:

העיד בן בוכרי ביבנה, כל כהן ששוקל - אינו חוטא.

אמר לו רבן יוחנן בן זכאי:

לא כי, אלא כל כהן שאינו שוקל - חוטא.

אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן: "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל" (ויקרא ו, טז) -

הואיל: ועומר,

ושתי הלחם,

ולחם הפנים שלנו הם - היאך נאכליו?

אמר רבי ברכיה:

טעמא דרבן יוחנן בן זכאי:

"זה יתנו" (שמות ל, ג) - שניים עשר שבטים יתנו.

רבי טבי בשם רב המנונא:

כן משיבין חכמים לרבי יהודה,

חטאת יחיד - מתה,

אין חטאת ציבור מתה.

מנחת היחיד - קריבה כליל.

ואין מנחת הציבור קריבה כליל!

וקשיא,

משיבין לאדם דבר שאינו מודה בו?!

דתנו:

"שאין חטאת ציבור מתה, רבי יהודה אומר: תמות" (יומא סב.)!

והוא מותיב לן:

זו - לא נדבת יחיד היא,

ואינן מתיבין ליה, כיון שנמסרה לציבור - כמי שהיא נדבת ציבור.

פתיב: "כל העבר על הפקדים" (שמות ל, יד).

רבי יהודה ורבי נחמיה.

חד אמר: כל דעבר בימא - יתן.

וחרנא אמר: כל דעבר על פיקודי'א - יתן.

מאן דאמר: "כל דעבר בימא יתן" - מסייע לרבן יוחנן בן זכאי.

מאן דאמר: "כל דעבר על פיקודי'א יתן" - מסייע לבן בוכרי.

ציוט ממשנתו

פרשנות

קשיא

קשיא על הקשיא [לא מובא פירא בגמרא]

פירא

סיוע

²⁹ זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה' ³⁰ כל העבר על-הפקדים מן עשרים שנה ומעלה יתן תרומתו ה'

פני משה

**12. ג, ב - ד, א הלכה ד'
'קטן' - תובעין ממנו מחצית השקל או לא?**

מתני'
אף על פי שאמרו וכו' אם שקלו מקבלין מידם. ובגמ'
מדייק הכא הא לתבוע אין תובעין אותו ורמי עליה
מדיוקא דמתני' דלעיל בהלכה ג' ומשני:

הנכרי והכותי וכו' ואין מקבלין מידן קיני זבין וכו'.
בגמרא מוקי לה דהך סיפא אכותים קאי דאין זבים
וזבות בנכרים דלא נהיגי בהן:

זה הכלל כל שהוא ניזר ונידב מקבלין מידן. האי
אתיא כמ"ד דדריש איש איש לרבות את הנכרים
שנודרים נדרים ונדבות כישראל ואין לי אלא עולה
דכתיבא בהאי קרא אשר יקריבו לה' עולה שלמים
מנין ת"ל לכל נדריהם מנין לרבות העופות והמנחות
והיין ולבונה והעצים ת"ל לכל נדריהם ולכל נדבותם
אבל הלכה כמ"ד אין מקבלין מהן אלא עולות ניזר
ונידב בלבד ועולות העוף בכלל אבל אין מקבלין מהן
שאר קרבנות כלל ונכרי שהביא שלמים מקריבין
אותן עולות מפני שהנכרי לבו לשמים:

וכן הוא מפורש על ידי עזרא. כשרצו הכותיים לסייע
אותם ושלחו ואמרו להם נבנה עמכם כי ככם נדרוש
לאלהיכם השיבו להם לא לכם ולנו לבנות בית
לאלהינו ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלים
ולמדו מכאן שלבדק הבית אין מקבלין כלל מהם ולא
לבדק חומות ירושלים:

ואלו חייבין בקלבון. לשון קל בון הוא וזהו דבר מועט
שמסויפין על מחצית השקל לפי שחצי השקלים הכל
צריכין להם שיתן כל אחד ואחד חצי שקל שהוא חייב
ומפני כך כשהיה אדם הולך אצל השלחני ומצרף
השקל בשני חצאין נותן לו תוספת על השקל ואותה
התוספת נקראת קלבון ולפיכך שנים שנתנו שקל שלם
על שניהם חייבין בקלבון כדקתני לקמן:

אבל לא כהנים וכו'. דמכיון דלאו בני חיובא נינהו
להיות ממשכנין אותן על השקלים פטורין הן מקלבון
אם שנים מהן נתנו שקל שלם:

השוקל על ידי כהן וכו'. שנתן שקל שלם עליו ועל ידי
הכהן או ע"י אשה וכו' פטור הוא מקלבון ואף על גב
דאיהו בר חיובא הוא הואיל ושקל ג"כ בשביל בר
פטורא פטור:

על ידו ועל יד חבירו. וזהו כדפרישית שנתן שקל שלם
בשבילו ובשביל חבירו שהלווהו חייב בקלבון אחד
אבל אם נותן הוא מחצית השקל שקצוב בתורה פטור
הוא מן הקלבון דכתיב זה יתנו כזה יתנו ולא יותר:

ר' מאיר אומר נותן שני קלבונות. דס"ל לר"מ הנותן
מחצית השקל חייב בקלבון ולפיכך שנים ששקלו
שקל שלם חייבין שני קלבונות ואין הלכה כר"מ:

נתן סלע ליטול שקל. שנתן שקל שלם והוא סלע
להקדש ושיחשבו לו מחצית השקל שהוא חייב.
וליתול שקל כלומר מחצית השקל שהוא שקל הקצוב
ממה שגיבה מן האחרים שיחזירנו לו מההקדש חייב
הוא בשני קלבונות מפני שמה שאמרנו בשקל שקל
שלם אינו חייב אלא בקלבון אחד להת"ק היינו
כששוקל כולו להקדש כגון שנים ששקלו על שניהם
אבל זה שנוטל חצי שקל אחד מן ההקדש נותן הוא
שני קלבונות:

השוקל על יד עני וכו'. כליו ששקל בשבילו ובשביל
העני או שכיניו וכו' שנתן להם במתנה פטור מן
הקלבון שהרי זה נתן חצי שקל במתנה כדי להרבות
בשקלים:

ואם הלום. שנתן להם בדרך הלואה עד שיחזירו לו
אם תשיג ידם הרי זה כשנים ששקלו וחייב בקלבון:

האחין השותפין. כך היא הגי' כאן בכל הספרים
ובבכורות פרק ט' הגירסא האחין והשותפין ופירושו
האחין שחלקו בכספים שהניח להן אביהן וכן
השותפין שנשתתפו במעות ועירבום ביחד ועדיין לא
נשתנו המעות שלא הוציאום חייבין הן בקלבון
ופטורין ממעשר בהמה כגון שחלקו האחים וחזרו
ונשתתפו בהמות לגדלם ולפטמן או השותפין
נשתתפו בהמות דכתיב גבי בכור יהיה לך ומוקמי'
האי קרא במעשר בהמה ודרשינן יהיה לך ולא של
שותפות:

וכשפטורין הן מקלבון. כגון שלא חלקו בשל אביהם
כלום שאז ממון אביהם בחזקתו עומד והרי זה כאב
ששקל ע"י בניו וע"י שכניו שפטור הוא מקלבון
וחייבין הן במעשר בהמה דדרשינן יכול אפי' קנו
מתפיסת הבית של אביהם ת"ל יהיה מ"מ. וכן
השותפין כשחייבין במעשר בהמה כגון שנשתתפו
במעות וקנו בהמות ממעות השותפות חייבין הן
במעשר שהרי ברשותן נולדו והרי הן כאיש אחד
ופטורין הן מקלבון שהרי נשאו ונתנו במעות
השותפות ונשתתפו עין המעות:

משנה

אף על פי שאמרו: "אין ממשכנין: נשים, ועבדים, וקטנים".

אבל אם שקלו - מקבלין מידן.

הנכרי,

והכותי ששקלו - אין מקבלין מהו.

ואין מקבלין מידן - קיני זבין,

וקיני זבות,

וקיני יולדות,

וחטאות,

ואשמות.

אבל מקבלין מהו - נדרים,

ונדבות.

זה הכלל:

כל שניזר ונידב - מקבלין מידן.

כל שאין ניזר ונידב - אין מקבלין מידן.

וכן הוא מפורש על ידי עזרא,

שנאמר: "לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו"³¹ (עזרא ד, ג).

ד, א

ואלו שחייבין בקלבון: לזים,

וישראלים,

וגרים,

ועבדים משוחררים,

אבל לא: כהנים,

ונשים,

ועבדים,

וקטנים.

השוקל: על יד כהן,

על יד האשה,

על יד עבד,

על יד קטן - פטור.

ואם שקל על ידו ועל יד חבירו - חייב בקלבון אחד.

ורבי מאיר אומר: שני קולבנות.

הנותן סלע ונוטל שקל - חייב שני קולבנות.

השוקל: על יד עני,

ועל יד שכינו,

ועל יד בן עירו - פטור.

ואם הלום - חייב.

האחין השותפין שחייבין בקלבון - פטורין ממעשר בהמה.

וכשחייבין במעשר בהמה - פטורין מן הקלבון.

³¹ ויאמר להם ורבבל וישוע ושאר ראשי האבות לישדאל לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו מי אמרו יחד נבנה לה' אלהי ישדאל פאשר צנונו המלך מודש מלך פרס

במה הוא קלבו?

מעה בסף,
דברי רבי מאיר.
וחכמים אומרים:
חצי מעה.

גמרא

"אף על פי שאמר: 'אין ממשכנין נשים ועבדים וקטנים'.
אבל אם שקלו - מקבלין מידן".

ציטוט ממשנתו

הא 'לתבוע' - אין תובעין.
הכא את אמר: תובעין,
והכא את אמר אין תובעין!

קשיא

כאן - בשבהביא שתי שערות.
וכאן - בשלא הביא שתי שערות.

פירץ

פני משה

מעה כסף. אחד מכ"ד בסלע
שהסלע ד' דינרין הדינר שש מעה
כסף ומשקל המעה ט"ז שעורות
בינוניות:
וחכ"א חצי מעה. אחד ממ"ח בסלע
והלכה כחכמים:

גמ'

הא לתבוע. אותן אינן תובעין
מדקתני אם שקלו מקבלין מידן
משמע אם שקלו מעצמן אבל אין
תובעין אותן ליתן אי"כ קשיא
דיוקא דמתני' דהכא ודלעיל אהדדי
(דחכא) [ד]לעיל בהלכה ג' דייקין
אין ממשכנין אותן הא לתבוע
תובעין והכא דייקין במתני' הא
לתבוע אין תובעין:

כאן. מתני' דלעיל בקטן שלא הגיע
לכלל שנים וכשהביא שתי שערות
דלקטן כה"ג תובעין וכאן במתני'
דהכא כשלא הביא שתי שערות
וקתני לישנא דמקבלין גם אנשים
ועבדים משום קטנים דקחשיב להו
בחדא בבא:

13. ד, א הלכה ד'

תרומות למקדש - גברי=כוזי?

פני משה

תיפתר. דהמתניי אתיא כמ"ד הכותי כנכרי הוא לכל דבר : דאיתפלגון וכו'. האי פלוגתא גרסי' בפ"ז דברכות ובפ"ג דמאי ובכמה מקומות :

א"ר אלעזר מתניתא בעכו"ם. כלומר לא תידוק דכולא מתניי לא אתיא כרשב"ג דס"ל כישראל הוא לכל דבר דלא היא דרישא דקתני הנכרי והכותי ששקלו אין מקבלין מידן ככ"ע אתיא דהכל מודים שאין מקבלין השקלים אף מהכותים שהן באין להלשכה ונוטלין ממנה ג"כ לבדק הבית ואין להם חלק בזה כמפורש ע"י עזרא אבל הסיפא איכא למימר דבעכו"ם הוא דאיירי הא בכותים לא וכרשב"ג דדינן כישראל לשארי דברים :

ותני. בת"כ כן אדם כי יקריב מכם אדם לרבות את הגרים מכם להוציא את המומרים וכדיהב שם טעמא שהגרים מקבלי ברית הן כישראל יצאו המומרים שאינן בני ברית שהרי הפרו ברית וכה"א זבח רשעים תועבה וא"כ מקבלין מן הכותים דקסבר גרי אמת הן :

מתני' פליגא על ר' אלעזר. קשיא עליה המתני' דהיכי מצית לאוקמי הסיפא בעכו"ם בלבד ולא בכותיים והא קתני אין מקבלין מידם קיני זבין וכו' וכי יש קיני זבין וקיני זבות בעכו"ם והלא אימעטו מזיבה דאינה נוהגת בהן כדדרשינן בני ישראל מטמאין בזיבה ואין העכו"ם מטמאין בזיבה ומאי שייכא קינין בהו :

אלא רישא בעכו"ם וסיפא בכותים. כלומר אלא ע"כ דרישא דמיירי בשקלים מיירי בעכו"ם אבל הסיפא קתני זבין וזבות וכו' לא מיתני אלא בכותים בלבד :

והא כיני רישא בעכו"ם וסיפא בכותים. כלומר והרי דלא מצין לפרש אלא כן דרישא מיתני אף בעכו"ם וסיפא בכותים בלבד ושמעין דלא כר' אלעזר ומוקמינן מתני' כרבי דס"ל כותים גרי אריות הן ודינן כעכו"ם לכל דבר :

צ"ש ממשתטא

"הנכרי והכותי ששקלו - אין מקבלין מהו. ואין מקבלין מידן - קיני זבין וקיני זבות וקיני יולדות, וחטאות ואשמות אבל מקבלין מהו - נדרים ונדבות. זה הכלל: כל שנידר ונידב - מקבלין מידן. כל שאין נידר ונידב - אין מקבלין מידן."

פרשטת

אמר רבי בא: תיפתר כמאן דאמר: פותי פנכרי, דאתפלגין: "בזותי - בנכרי, דברי רבי. דבן שמעון בן גמליאל אומר: פותי - כישראל לכל דבר."

פרשטת חולקת

אמר רבי לעזר: מתניתא - בנכרים. הא בכותים - לא.

סיוע לרבי לעזר

ותני כן: "אדם" ³² (ויקרא א, ב) - לרבות את הגרים, "מכם" (ויקרא א, ב) - להוציא את המומרים."

קשיא על רבי אלעזר ממשתטא

מתניתא פליגא על רבי אלעזר, "אין מקבלין מידם - קיני זבין וזבות, קיני יולדות". וכי יש קיני זבין וזבות בנכרים?!

קשיא על פושע המשתטא אם נסביו אחת מרבי לעזר

³³ רישא - בנכרים, וסיפא - בכותים?!

תירץ

כן הוא, רישא - בנכרים, וסיפא - בכותים.

³² דבר אל-בני ישראל ואמרת אליהם אדם מי-יקריב מכם קרבן לה' מן-הבהמה מן-הבקר ומן-הצאן תקריבו את-קרבנכם גירסת הגר"א ³³

14. ד, א-ב הלכה ד'

קבלת תרומה מן הערים לצורך בדק הבית

פני משה

בתחלה. בתחלת הבנין אין מקבלין מהן כלל לא דבר המסויים כגון אבן או קורה ולא דבר שאינו מסויים דחיישין לרפיון ידים הן מתכוונין שיהו סומכין עליהן ומתוך כך ירפו ידיהם מן הבנין:

ובסוף מקבלין מהן דבר שאינו מסויים ואין מקבלין מהן דבר מסויים. כצ"ל דדבר מסויים היא להן לתפארת ולזכרון ודבר שאינו מסויים מקבלין מהן בסוף לחזק בדק הבית שכבר נבנה ואין לחוש לרפיון ידים. ואית דמפרשי בתחלה לכתחלה אין מקבלין מהן ובסוף אם קיבלו א"צ להחזיר להן בדבר שאינו מסויים:

מתניתא פליגא על ר' יוחנן. תוספתא בפ"ק דמכילתין אין מקבלין מהן נדבה להקדש בדק הבית ומדקתני להקדש בדק הבית משמע אפי' כבר נבנה ורוצין לחזק וקתני אין מקבלין:

פתר לה. ר' יוחנן דבאמת הברייתא מיירי בין בתחלה בין בסוף:

ובלבד דבר מסויים. כצ"ל. אבל דבר שאינו מסויים מקבלין מהן בסוף:

מתני' פליגא על ר"ש בן לקיש. דתנינן בפ"ק דערכין נכרי נערך אבל לא מעריך אם הישראל אומר ערך נכרי זה עלי נותן הוא כערך של הנכרי אבל הנכרי שאמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי לא אמר כלום שאינו מעריך דברי ר"מ רבי יהודה אומר מעריך אבל לא נערך וזה וזה מודים שנודרין ונידרין שאם אמר דמי עלי או דמי פלוני עלי נותן כפי נדרו וכן נידר הוא אם הישראל אומר דמי נכרי פלוני עלי והרי הדמים ללשכת בדק הבית הן נופלין וקשיא לר"ל דאמר אין מקבלין מהן כלל לבדק הבית:

פתר לה עולה. לא תימא בנודר הדמים לבדק הבית אלא שנודר שיביא מהן עולה לקרבן וזה מקבלין מהן:

ניחא. דמפרשת נודרים דלעולה קתני: **נידרים עולה.** בתמיה אלא נידרים דקתני וא"כ ישראל הוא הנודר והיכי מפרשת לה דהרי הישראל מתכוין להדמים שיפלו לבדק הבית והשתא לא דמאי הסיפא להרישא דנודרים בעולה מיירי ונידרים לבדק הבית מיירי והא לא מיתפרשא בחדא גוונא:

לא בשאמר וכו'. כלומר ואי בחדא גוונא מפרשת לה על כרחך לא מצית לפרש אלא בכה"ג שהישראל אמר הרי עלי עולה ושמע העכו"ם ואמר מה שאמר זה עלי וא"כ נידרים נמי בעולה מיתוקמא ומכל מקום קשיא וכי אינו מביא עמה נסכים ומותר נסכים וכי לא לכלי שרת אינון נופלין כדתנן לקמן בפ"ד ונמצא מביא העכו"ם דבר מסויים וקשיא בין לר"ל ובין לר' יוחנן והא אין מקבלין מהן דבר מסויים לכ"ע:

התיב ר' יוסי בר' בון. על האי קושיא דמדויק לה מהסיפא נודרין ונידרין דלדידך תיפוק ליה דמצית לדייק מהרישא דתנינן נערכין לר"מ ומעריכין לר' יהודה וכי ערכין לא לבדק הבית אינון הולכין דבא לא מצית לשנויי דאיירי בעולה וא"כ היאך מקבלין מהן ועוד דהכלי שרת עושין ג"כ מהלשכה ועל כרחך דאמרת דמרישא לא מצינן לדייק דאיכא למימר דהנכרי לשמים מתכוין ולא לכלי שרת שעושין ג"כ מהלשכה אלא דמאליהן הן באין ופעמים לכלי שרת והשתא היך מה דאת אמר ברישא לשמים הוא מתכוין וכו' כן נמי אף הכא בהסיפא:

ציטוט ממשנתא

[וְכֵן הוּא מְפוֹרָשׁ עַל יְדֵי עֲזָרָא,

שְׁנֵאמַר: "לֹא לָכֶם וְלֹנוּ לְבָנוֹת בֵּית לְאַלְהֵינוּ"³⁴ (עזרא ד, ג).]

מזמרא הלכתא

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:

בְּתַחֲלִיָּה - אֵין מְקַבְּלִים מֵהֶם: לֹא דְבַר מְסוּיִם,

וְלֹא דְבַר שְׂאֵינֹ מְסוּיִם,

וּבִסוּף - מְקַבְּלִין מֵהֶן דְּבַר שְׂאֵינֹ מְסוּיִם,

וְאֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן דְּבַר מְסוּיִם.

מזמרא חולקת

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ אָמַר:

בֵּין בְּתַחֲלִיָּה בֵּין בִּסוּף - אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן,

לֹא דְבַר מְסוּיִם וְלֹא דְבַר שְׂאֵינֹ מְסוּיִם.

קושיא על רבי יוחנן

מְתִנִּיתָא פְּלִיגֵי עַל רַבִּי יוֹחָנָן:

"אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶן הַקֹּדֶשׁ נִדְבָה"³⁵ לְבִדְק הַבַּיִת.

תירץ

פְּתַר לָהּ:

בֵּין בְּתַחֲלִיָּה בֵּין בִּסוּף - וּבְלִבְד דְּבַר מְסוּיִם³⁶.

ציטוט [מפסקה 3]

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ אָמַר:

בֵּין בְּתַחֲלִיָּה וּבֵין בִּסוּף - אֵין מְקַבְּלִין מֵהֶם,

לֹא דְבַר מְסוּיִם וְלֹא דְבַר שְׂאֵינֹ מְסוּיִם.

קושיא על ר"ל ממשנה

מְתִנִּיתָא פְּלִיגֵי עַל רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לֵקִישׁ,

דְּתֵנִי:

"הַבֵּל שְׁוִיָּה, שְׁהוּ: נוֹדְרִין,

וְנִידְרִין" (ערכין ה:)!]

תירץ

פְּתַר לָהּ: עוֹלָה.

קושיא על תירץ

נִיחָא "נוֹדְרִים" - עוֹלָה.

"נִידְרִין" - עוֹלָה?!

תירץ

אָלָא:

כְּשֵׁאמַר יִשְׂרָאֵל: 'הָרִי עָלַי עוֹלָה', וְשָׁמַע נְכָרִי וְאָמַר: 'מָה שְׂאֵמַר זֶה - עָלַי'.

קושיא על ר"ל על אף התירץ לעיל

וְאֵינוּ מְבִיא עֲמוּ נְסָכִים?!

וּמוֹתֵר נְסָכִים, לֹא לְכָלִי שֶׁרַת אֵינֹן?!

נִמְצָא מְבִיא דְבַר מְסוּיִם!³⁷

תירץ

הַתֵּיב רַבִּי יוֹסִי בִּי רַבִּי בּוֹן:

וְהָא תְּנִינָן:

³⁴ וַיֹּאמֶר לָהֶם וְדַבְּלוּ וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּשְׂאָר דְּאִשֵּׁי הָאֲבוֹת לִישְׂרָאֵל לֹא לָכֶם וְלֹנוּ לְבָנוֹת בֵּית לְאַלְהֵינוּ כִּי אֲנַחְנוּ יָחַד נִבְנֶה לָהּ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל פְּאֵרֶר צִנּוֹן הַמֶּלֶךְ מוֹדֵשׁ מֶלֶךְ פְּרִס

³⁵ דְּפֹס אַמְסִטְרִדְס, קַרְבֵּן הַעֵדָה. גִּירְסַת הַדְּפוּס: הַקֹּדֶשׁ וְנִדְבָה

³⁶ הַגְּהוֹת הַגְּרִי"א גּוֹרֵס כֹּאן תְּשׁוּבָה נוֹסֶפֶת - "פְּתַר לָהּ, בְּתַחֲלִיָּה - יוֹלִיכִים לִים הַמֶּלַח".

³⁷ זֶהוּ גִירְסַת הַדְּפוּס וְקַרְבֵּן הַעֵדָה, פְּרוּשׁוֹ - הַקּוּשִׁיא הִיא גַם עַל רַבִּי יוֹחָנָן וְהַכְּלִי שֶׁרַת הַנִּקְנִים הִרִי הֵם 'דְּבַר מְסוּיִם'.

הַגְּהוֹת הַגְּרִי"א, הַר"ש סִירְלִיאָו "נִמְצָא מְבִיא דְבַר שְׂאֵינֹ מְסוּיִם", פְּרוּשׁוֹ - הַקּוּשִׁיא הִיא עַל רַבִּי שְׁמַעוֹן הַנִּסְכִּים לְבִדְק הַבַּיִת!

פני מטה

מה עבדו לה רשב"ל. כלומר מאי טעמא דסבירא ליה שאין מקבלין מהן כלל ידחוק נפשיה להני שינויי דשניין ומהיכא יליף לה לומר כן: **פתר לה**. מהאי קרא לא לכם וגוי דמשמע שאין להם לא חלק ולא זכרון והלכך בין דבר מסויים ובין אינו מסויים לא בתחלה ולא בסוף אין מקבלין מהן דהא מיהת יהיה להם חלק בבנין:

ר' סימון שאל. אי נימא מעתה דדייקת הכי לקרא א"כ אין מקבלין מהן לשום דבר לא לאמת המים לתקנה ולא לחומות העיר וכי שלא יהיה להם לא חלק כלל ולא שום זכרון בירושלים מאיזה דבר שיהיה:

"נְעֻרְכִין וְעוֹרְכִין" (ערכין ה:)- לא לְבִדְק הַבַּיִת אֵינוֹן!?

הִידָּ מַה דְּאֵת אָמַר תַּמּוֹן: לְשָׁמַיִם הוּא מִתְּפִינִין, וּמֵאִילֵיהוֹן הֵן בְּאִין לְבִדְק הַבַּיִת, ד, ב, כֵּן אֵת אָמַר אֵף הָכָא: לְשָׁמַיִם הוּא מִתְּפִינִין, וּמֵאִילֵיהוֹן הֵן בְּאִין לְבִדְק הַבַּיִת³⁸.

רבי שמעון בן לקיש פתרו לה:

"לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו" (עזרא ד, ג).

ממרא הלכות

רבי חזקיה אומר:

רבי סימון שאל:

מעשה, אין מקבלין מהן: לאמת המים,

ולחומות העיר,

ומגדלותיה,

על שם שצאמר: "ולכם אין חלק וצדקה וזכרון בירושלם"³⁹ (נחמיה ב, כ).

³⁸ הגהות הגר"א גורס ומאיליהן הן באין לכלי שרת

³⁹ ואשיב אותם דבר ואומר להם אלהי השמים הוא יצליח לנו ואנחנו עבדיו נקים ובנינו ולכם אין-חלק וצדקה וזכרון בירושלם

פני משה

מתנייתא דר"מ. אתוספתא קאי שהיה שגורה בפייהם דקתני בתוספתא פ"א אפטורפוס ששקלו על ידי יתומים הרי אלו חייבין בקלבון השוקל שקל חייב בקלבון דברי ר"מ וחכמים אומרים השוקל שקל פטור מן הקלבון וקמ"ל דרישא דהברייתא נמי אליבא דר"מ היא דס"ל אף על פי שאין שקלו תורה שאלו היתומים שיש להן אפטורפוס קטנים הן ואין הקטן חייב בשקל מן התורה אפי"ה קלבנו מן התורה וכלומר כשארי אנשים השוקלים וחייבין בקלבון ולפיכך אלו ששקלו בשביל היתומים חייבין בקלבון:

סבר ר"מ בנותן שקלו שלם שהוא פטור מן הקלבון. בתמיה וכלומר שהשי"ס חוזר ומתמה על הא דבעי לאוקמי רישא דהתוספתא נמי כר"מ וכי סבר ר"מ בנותן שקלו שלם והיינו הקצוב עליו מן התורה שהיא מחצית השקל שיהא הוא פטור מן הקלבון אדרבה איפכא שמע"י ליה בהמתניי ובסיפא דהתוספתא כדקתני בהדיא לר"מ דהניחא אי הוה ס"ל דבשוקל שקל הקצוב בתורה פטור הוא מקלבון וכחכמ"י שפיר איכא למימ' שאלו השוקלים בשביל יתומים קטנים חייבין בקלבון וטעמא שאין לנו לפטור מהקלבון אלא בשוקל כפי חיובו מן התורה וכדדרשינן מזה יתנו כזה ולא יותר אבל אלו הקטנים שאין שקליהן מן התורה ואין ממשכנין אותן עליהן ראו חכמים לחייבן מיהת בדבר מועט והוא הקלבון וחייבין הן בקלבון ושקלו תורה קלבנו תורה וזה שייך שפיר אליבא דהחכמים וכדאמרן אבל לר"מ הא מכיון דס"ל השוקל שקלו הקצוב בתורה חייב הוא בקלבון אימא לך דס"ל דלא מיחייב בקלבון אלא בר חיובא דמחייב בשקל הקצוב בתורה אבל אלו שפטורין הן מן התורה אלא שאם שקלו מקבלין מהן פטורין הן מן הקלבון:

אמר ר"מ כמין מטבע וכו'. טעמא דר"מ מפרש דס"ל השוקל שקל הקצוב בתורה חייב בקלבון ולא דריש זה יתנו כזה יתנו ולא יותר משום דלדידיה האי זה יתנו ללמד שכמין מטבע של אש הוציא הקדוש ברוך הוא וכו' ואמר לו זה יתנו כזה יתנו:

15. ד, ב הלכה ד'

נתינת הקלבון -

הנותן סלע למחצית השקל בעדו ובעד חביו

**"אלו חייבין בקלבון: ...
[ואם שקל על ידו ועל יד חבירו -
חייב בקלבון אחד.
רבי מאיר אומר:
שני קולבנות"]**

צטוט ממשנתא

40 מאי טעמא דרבי מאיר?

שאלה

**ד"אמר רבי מאיר:
נשם ששקלו - תורה,
כף קלבנו - תורה."**

תשובה

קסבר רבי מאיר: בנותן שקלו שלם שהוא חייב קלבון.

דאמר רבי מאיר:

ראיה

**"כמין מטבע של אש הוציא הקדוש ברוך הוא מתחת כסא כבודו והראהו למשה,
ואמר לו: "זה יתנו" 41 (שמות ל, יג) - כזה יתנו."**

⁴⁰ גירסת הגהות הגר"א ועוד.

⁴¹ זה יתנו כל העבר על הפקדים מחצית השקל בשקל הקדש עשירים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה'

פני משה

נתן סלע וכו'
אמר ר' אלעזר. הך סיפא דר"מ היא דסי"ל בשוקל שקל הקצוב בתורה חייב בקלבון וא"כ הכא דנותן הוא סלע להקדש שהוא שני חצאין של שקל הקצוב חייב הוא בשני קלבונוט אחד בשביל שקל הקצוב בתורה שהוא נותן להקדש ואחד סלע שהוא נוטל כלומר אחד כפי שקל הקצוב שהוא נוטל בשביל הסלע שנתן ונוטל חציו מן ההקדש ונותן קלבון בשבילו להקדש:
רב אמר. דלא היא אלא הך סיפא דברי הכל היא ואפי' לרבנן לפי שהוא נותן קלבון אחד בשביל שקל שבו שהוא נותן ואחד בשביל השקל שהוא נוטל מן ההקדש:
ואחד לדבר תורה. ושואל השי"ס על דעתיה דרב שלשה קלבונוט אינון וכלומר מי נימא דה"ק ועוד קלבון אחד לדבר תורה והיינו בשביל שהוא נותן סלע והוא שני שקלים הקצובין וצריך ליתן קלבון אחד בשביל כך שהוא דבר תורה כשאר השוקלים שקל שלם והוא סלע כגון שנים ששקלו בשביל שניהם דמדיטא חייבין הן בקלבון או דנימא דה"ק רב ואחד לדבר תורה לפרושי מילתא דהכל מודים דבכח"ג נותן שני קלבונוט אחד בשביל שקל הקצוב ועוד אחד בשביל שהוא נוטל מההקדש כפי שקל הקצוב וטעמא דזה האחד שהוא נותן עוד בשביל שהוא לדבר תורה שבתחלה נתן סלע שלם ומדבר תורה חייב בקלבון ולעולם אינו נותן אלא שני קלבונוט:
אתא ר' ירמיה וכו'. וקאמר בשם רב בהדיא דשלשה קלבונוט אינון הוא דאמר:

16. ד, ב הלכה ד' קלבון - מי התנא של משנתו?

"נתן סלע ליטול שקל - חייב שני קלבונוט".

ציטוט ממשנתו

אמר רבי אלעזר:
דרבי מאיר היא,
דרבי מאיר אמר:
אחד - שקל שהוא נותן,
ואחד - לדברי תורה⁴².

תשובה
 [לשאלה נסתרת:
 מי התנא?]

דתניא:
"אלו חייבין בקלבונו כו' - קלבון אחד.
ורבי מאיר אמר: שני קלבונוט".

סיוע

ורב אמר:
דברי הכל היא,
אחד - שקל שהוא נותן,
ואחד - שקל שהוא נוטל.

תשובה חלקית
 [על פסקה 2]

על דעתיה דרב - שלשה קלבונוט אינון.

פרשנות
 הגמ' בדעת רב
 בדעת ר"מ

אתא רבי ירמיה, רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב:
שלשה קלבונוט אינון:
אחד - שקל שהוא נותן,
ואחד - שקל שהוא נוטל,
ואחד - לדבר תורה.

סיוע לפרשנות

⁴² הגהות הגר"א. נוסח הדפוס: סלע שהוא נוטל

17. ד, ב - ה, א הלכה ד'

שומעים ביחשה - לדין 'קלבו' ודין 'מעשר בהמה'

ה'אחין השותפין: שחייבין בקלבו - פטורין ממעשר בהמה.
ובשחייבין במעשר בהמה - פטורין מן הקלבו].

ציטוט ממעלתא

פני משה

אמר רבי אלעזר והן שחלקו וכו'. וגרסי' להא בפי' דקדושין בהלכ' ו' ה' דאמר' האחין שחלקו וחזרו ונשתתפו בבהמות פטורין הן ממעשר בהמה דוקא שחלקו גדיים כנגד תישיש וכו' כלומר שחלקו בשומא זה כנגד זה לפי שוויהן דבהא ליכא למימר זהו חלקו משעה ראשונה לכך וכשמת אביהן זכה זה בחצי הגדיים והתישיש וזה בחציין שהרי בשומא הוא שחלקו וכקונה זה מזה הוא והלכך הולדות שישנן בשעת חלוקה פטורין ממעשר בהמה משום לקוח והנולדים אחי' פטורין משום שהן משל שותפות:

ה'אחים השותפים⁴³ שחייבין בקלבו ופטורין ממעשר בהמה - בשחלקו וחזרו ונשתתפו.
שחייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקלבו - בשלא חלקו.

פרשטא

אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים וכו'. אמרי' יש בריה והוברר הדבר שזהו חלקו משעה ראשונה ועדיין יש שם ירושה עליהן וכי חזרו ונשתתפו הדרא לה תפיסת הבית כבראשונה ולא הוי כשל שותפות והולדות שישנן בשעת חלוקה אינן פטורין משום לקוח ולא הנולדים אחי' פטורין משום שותפות:

אמר רבי לעזר:

והן שחלקו גדיים כנגד תישיש, ותישיש כנגד גדיים.
אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים,
ותישיש כנגד תישיש - הוא חלקו משעה הראשונה.

פרשטא

ע"י הבאת מחלוקת על רישא הפרשטא

ר' יוחנן אומר אפי' חלקו וכו'. דסבירא ליה האחין שחלקו כלקוחות הן ומשום דאין בריה ובשעת החלוקה כמי שקונין זה מזה הוא ופטורין הן ממעשר בהמה:

אמר רבי יוחנן:

אפילו חלקו גדיים נגד גדיים,
ותישיש נגד תישיש - פלקוחות הן,
ופטורין מן המעשר,

צד ב' במחלוקת

כהאי דתנינן תמן. בבכורות פ"ט הלכות פטור כדילפינן מדכתב בכור בניך תתן לי כן תעשה לשרך וגו' מה בכור בניך אינו בלקוח ומתנה אף שורך וצאנך אינן בלקוח ומתנה ואם חזרו ונשתתפו שותפין הן ופטורין ממעשר בהמה:

האחין והשותפין וכו'. פירושא דמתני' נקיש כשחלקו וחזרו ונשתתפו שאז חייבין בקלבו כאשר שני אנשים ששקלו שקל שלם ופטורין ממעשר וכשחייבין במעשר וכו' בשלא חלקו וכדפרישית:

כההוא דתנינן תמן:

"הלכות,

ושניתן לו במתנה - פטור ממעשר בהמה" (בכורות נה, ב).

ס"ז

ר' ירמיה בעי ולמה לית אנו אמרין פעמים וכו'. ולמה לא חשיב התנא במתני' דמשכחת לה נמי שפעמים חייבין בשתייהן ופעמים פטורין בשתייהן כדמפרש ואזיל:

היך עבדה. כאן שחלקו את הנכסים כולן והכספים וחזרו ונשתתפו ולא חלקו את הבהמה אלא שאחר כך חלקו את הבהמה ואם כן בשעה שעדיין לא חלקו את הבהמה חייבין הן בשתייהן בקלבו חייבין משום דהוה כשאר שותפין ובמעשר בהמה משום דלא חלקו בבהמה והוי מתפוסת הבית:

רבי חייא אומר:

רבי ירמיה בעי:

ולמה לית נן אמרין: 'פעמים שהן חייבין בזה ובזה',
'ופעמים שהן פטורים בזה ובזה'?

שאלה על המשנה [ביחס בין הקלבו למעשר בהמה]

ה,א

חלקו את הבהמה. וחזרו ונשתתפו בבהמה ולא חלקו את שאר הנכסים עד לאחר כן נמצא שפטורין מזה ומזה מקלבו פטורין שהרי עדיין לא חלקו בכספים והוי כאב השוקל על ידי בניו וממעשר בהמה פטורין שהרי חלקו וחזרו ונשתתפו ובהמת השותפין הן:

היך עבדה?

תשובה

א"ר מנא היא דאת אמר. בשחלקו את הבהמה ולא חלקו את הנכסים שפטורין מזה ומזה דוקא בשלא היתה הבהמה רוב מכל הירושה שיש להן לחלק אבל אם היתה הבהמה רוב הן עיקר הנכסים והולכין אחריהן שמתמא אמרי' הרי הן כחלקו את הכל וחייבין הן בקלבו:

44 חלקו הנכסים ולא חלקו הבהמה - חייבין בזה ובזה.
חלקו הבהמה ולא חלקו את הנכסים - פטורים מזה ומזה.

אמר רבי מנא:

היא דאת אמר - בשלא היתה הבהמה רוב.
אבל אם היתה הבהמה רוב - הן עיקר נכסים.

פרשטא ממעלתא

ר' שמי בעי. על עיקר הדין בחלוקה זו דלעיל דאמרי' בשלא חלקו כלל שחייבין הן במעשר בהמה ופטורין מהקלבו ואמאי שאם מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעשר בהמה לחומרא את פטורין מן הקלבו בתמיה דילמא לחומרא דוקא הוא דאמרי' דכאדם אחד הן ועוד דגירית הכתוב היא כדילפינן מיהיה מכל מקום דכל שהוא מתפוסת הבית חייבין במעשר בהמה אבל לענין קלבו כאשר שני אנשים ליחשבו וליחייבו בקלבו:

רבי אבין אומר:

רבי שמי בעי:

מפני שעשיתן כאדם אחד אצל מעשר בהמה, את פטורין מן הקלבו!?

שאלה על רישא הפרשטא (פסקה 2)

א"ל. ואהדר ליה ר' אבון לא היא שנייא היא הכא משאר שני אנשים לפי שהוא נותן סלע אחת שלימה משל אביהן שבביל שניהן והרי זה כהאב ששוקל בשבילן שפטור מן הקלבו:

אמר ליה:

לא שנייא היא!?

שהוא נותן סלע אחת שלימה.

תשובה

ופריך מעתה. משכחת לה נמי שאפי' חלקו בכספים וחזרו ונשתתפו שחייבין הן במעשר בהמה מפני שלא חלקו בבהמה ופטורין הן מקלבו ואפי' שחזרו ונשתתפו בכספים וכגון שנותנין סלע אחת שלימה שהיא משל אביהן שאף על פי שעכשיו היא בשותפות שניהן מכל מקום נימא לקולא דקאמרת דטעמא דפטורין מקלבו משום שנותנין סלע אחת שלימה והרי היא כמו שהיתה שלא נשתנית:

מעתה אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו - פטורים מן הקלבו.
ותנינן: "חייבין בקלבו, ופטורין במעשר בהמה"!

קושיא

ותנינן. והא אנו תנינן לעיל כשחלקו וחזרו ונשתתפו שחייבין בקלבו ופטורין ממעשר בהמה וכגוונא דפרישית לעיל ולדיך משכחת לה נמי אפי' בחלקו וחזרו ונשתתפו שחייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקלבו וכגוונא דאמרן ולא משני מידי:

רבי בא בשם אבא בר רב הונא:

היא - שני אחין שירשו את אביהן,

היא - שני גיסין שירשו את חמיהן.

תיורץ ויש מפרשים: ממרא הלכות

היא שני אחין היא שני גיסין וכו'. שלא היו לו בניו כ"א בנות היורשות ובעליהן כדן שני אחין שירשו אביהן דמי בהני גווני דמתני' וקא משמע לן הרבנות לענין דין הקלבו דלא תימא דוקא בשני אחין שלא חלקו ושוקלין משל אביהן שפטורין מהקלבו משום דהוי כהאב ששוקל ע"י בניו אבל זה לא היה אביהן דלדמי להו הכי הלכך קאמר דאפי"ה מכיון שלא חלקו ומירושה אחת הן שוקלין כאיש אחד הן ופטורין מן הקלבו ודין אחין שירשו אביהן להן:

⁴³ תיקון על פי גירסת דפוס אמסטרדם ומשנתנו.

⁴⁴ גירסת הגהות הגרי"א

פני תשעה

לאיכן היו הקלבונות נופלין. תוספתא היא בפ"ק: **לשקלים**. דינן כשאר שקלים לענין מותרות ולכל הנעשים משקלים שבלשכה: **לנדבה**. דינן כשופרות נדבה וכמפורש לקמן בפ"ו נדבה מה היו עושין בה: **ריקועי זהב וכו'**. מהקלבונות היו עושין: **שולחנין**. שהיו יושבין לקבל השקלים ומחליפין להם היו נוטלין הקלבונות בשכרן ולא נפלו להקדש כלל: **ויש אומרים להוצאת דרכים**. של השלוחין וכיוצא בזה:

18. ה, א הלכה ד' השימוש ב'קלבונות'

"לאיכן היו הקלבונות נופלין?"

שאלה

רבי מאיר אומר:
לשקלים.

תשובה

רבי לעזר אומר:
לנדבה.

רבי שמעון שזורי אומר:
ריקועי זהב, וצפוי - לבית קודש הקדשים.

בן עזאי אומר:
שולחנין היו נוטלין אותן בשכרן.

ויש אומרים:
להוצאת דרכים⁴⁵.

הדרן עלך פרק בְּאֶחָד בְּאֶדְרָר

⁴⁵ ויש הגורסין (ראשונים) 'להוצאת הרבים'.

מסכת שקלים פרק ב' - "מִצְרַפִּין שְׁקָלִים"

1. ה. הלכה א'

המרת השקלים

פני משה

מתני'

מצרפין שקלים דרכונות. בני העיר שקבצו שקליהן לשלח אותן לירושלים יכולין הן להחליפם בדרכונות והן מטבעות של זהב כדכתיב בעזרא דרכמוני זהב כדי להקל מעליהם משאוי הדרך:

כשם שהיו שופרות במקדש. אצל השלחנים היושבים בירושלים היו תיבות כעין שופר שפיהן צר למעלה והולכין ומרחיבין כדי שלא יוכלו ליטול מהן כלום וכהאי דכתיב ויקח יהודע הכהן ארון אחד ויקוב חור בדלתו וגו' וזה היה עומד בעזרה כדכתיב שם. והשופרות שאצל השלחנים היו נותנין בהן גי"כ להשקלים שמביאין להם וכך היו שופרות במדינה בכל ערי ישראל שמקבצים מבני העיר שקליהם ונותנין בהן עד שישלחום:

בני העיר ששלחו את שקליהם. ביד שליח להוליכם לירושלים ונגנבו או שאבדו מידו: **אם נתרמה התרומה וכו'.** הדין הוא כך שאם זה השליח שומר שכר היה שחייב בגניבה ואבידה אלא שאבדו ממנו באונס ונגנבו בליסטים מזויין מיירי שהוא פטור בשבועה ואם אירע זה אחר שנתרמה התרומה של הלשכה נשבעין השלוחין להגזברים שנאבדו מהן באונס ובני העיר פטורין לפי שהתורם תורם הוא על הגבוי ועל העתיד לגבות ואם כן ברשות הקדש הן ומה היה להן לבני העיר לעשות הרי לא מסרו אלא לשומר שכר שהוא חייב בגניבה ואבידה ואין האונס מצוי:

ואם לאו. אלא שאירע האונס קודם שנתרמה התרומה ועדיין ברשות בני העיר הן נשבעין השלוחין לפני בני העיר ונפטרין ובני העיר שוקלין שקלים אחרים תחתיהם שהראשונים לא עלו להם. ואם השליח שומר חנם הוא שפטור מגניבה ואבידה אלא שנשבע שלא פשע לעולם הוא נשבע לבני העיר שהן חייבין שלא היה להם למסור אלא לשומר שכר לפיכך הוא נשבע ונפטר ובני העיר צריכין לשקול שקלים אחרים תחתיהן. ואף על גב דק"ל אין נשבעין על ההקדשות שבועה זו תקנת חכמים הוא שלא יהיה ההקדש יוצא בלא שבועה כדי שלא יזלזלו בהקדשות לפיכך אפי' אמרו בני העיר הואיל ואנו משלמין שקלינו אין רצונינו שישבע השליח שהוא נאמן לנו אין שומעין להם: **נמצאו.** השקלים אחר שנשבע השליח וגבו השקלים שנית או שהחזירו הגנבים אלו ואלו שקלים הן ואין עולין להן לשנה הבאה. אלא הראשונים יפלו לשקלי שנה זו והשניים יפלו לשקלי שנה שעברה. ובגמרא פליגי בה איזה מהן הן הראשונים ואיזה הן השניים:

גמ'

ויעשו אותן מרגליות. יצרף השקלים ויקנה מרגליות שהיא יותר קלה להקל משאוי הדרך:

שמא תזיל המרגלית. דשכיחא שתזיל ואין המקח שוה לעולם ונמצא ההקדש מפסיד כשימכרנה בירושלים אבל דרכמונות טבועין הן ולא זיילי:

כהאי דתנינן תמן. בפ"ח דבכורות חמש סלעים של בן שלשים של עבד חמשים של אונס ומפתה ומאה של מוציא שם רע כולן בשקל הקדש במנה צורי וכולם נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ מן השקלים שהן דוקא במטבעות טבועין ומהאי טעמא שמא יזלזל השהו כסף ונמצא ההקדש מפסיד וכדאמרין נמי אין פודין בכלים ליתן כלים להקדש בשוין תחת השקלים ואמר ר' שמואל וכו' והכא נמי שמא תזיל המרגלית:

משנה

מצרפין שקלים לדרכונות - מפני משוי הדרך.

כשם שהיו שופרות במקדש - כך היו שופרות במדינה.

בני העיר ששלחו את שקליהן, ונגנבו,

או שאבדו:

אם נתרמה התרומה - נשבעין לגיזברין.

ואם לאו - נשבעין לבני העיר,

ובני העיר שוקלין תחתיהן.

נמצאו,

או שהחזירו הגנבים - אלו ואלו שקלים.

ואין עולין להן לשנה הבאה.

גמרא

ויעשו אותן מרגליות!

שאלה

שמא תזיל המרגליות,
ונמצא ההקדש מפסיד.

תשובה

כההיא דתנינן תמן:

"וכלו נפדין בכסף ובשוה כסף, חוץ מן השקלים" (בכורות מט:).

ראה-סיוע
ממשה

ואין פודין בכלים?

שאלה

ואמר רבי שמואל בר רב יצחק:
שמא יזילו הכלים,
ונמצא ההקדש מפסיד.

תשובה

אוף הכא נמי:

שמא תזיל המרגליות ונמצא ההקדש מפסיד.

פני משה

מתניתא. דקתני כשם שהיו שופרות במקדש כך היו במדינה היינו בשופרות של תקלין חדתין שמשל שנה זו אבל בתקלין עתיקין:

לא בדא. אמרו שהיו במדינה: **ותני.** בברייתא כן שאין שופרות של תקלין עתיקין אלא במקדש וכדתנן לקמן בפ"ו שלשה עשר שופרות היו במקדש וכתוב עליהן תקלין חדתין ותקלין עתיקין וכו':

2. ה. הלכה א'

שופרות במקדש ושופרות במדינה

"בְּשֵׁם שְׁהָיוּ שׁוֹפְרוֹת בַּמִּקְדָּשׁ - כֹּךָ הָיוּ שׁוֹפְרוֹת בַּמִּדְבָּרָה".

ציטוט ממשנתו

מתניתא - בתקלין חדתין.
אבל בתקלין עתיקין - לא בדא.

פרשנות

ותני כן:
**"עתיקין - במקדש.
ואין עתיקין - במדינה".**

סיוע
ממשה

3. ה. הלכה א'

שליח בני העיר - שומר חנם או שומר שכר

מתני' בשומר חנם. הא דקתני ונגנבו או שאבדו בשהשליח ש"ח מיירי דפטור מגניבה ואבידה ונשבע שלא פשע אבל בשומר שכר לא בדא אמרו שיפטור עצמו בשבועה שהרי חייב הוא בגניבה ואבידה:

אמר ר' אבא ואפי' תימא בשומר שכר. ונגנבו דקתני בליסטים מזויין מיירי דגנב מיקרי ואבדו במי שטבעה ספינתו בים מיירי שכן השומר שכר פטור באונסין ונשבע שכדבריו כן הוא:

"בְּנֵי הָעִיר שֶׁשָּׁלְחוּ אֶת שְׁקָלֵיהוֹ וְנִגְנְבוּ אוֹ שֶׁאֲבָדוּ".

ציטוט ממשנתו

מתניתא - בשומר חנם,
אבל בשומר שכר - לא בדא.

פרשנות

אמר רבי אבא:
ואפילו תימר בשומר שכר.
"נגנבו" - בליסטים מזויין.
"אבדו" - שטבעה ספינתו בים.

פרשנות חלקת

4. ה. הלכה א'

מעמד תרומת מחצית השקל שלא הכיע למקדש

אתייה כמ"ד וכו'. הא דמחלק במתני' בין נתרמה התרומה או לא וזה כמ"ד תורמין על הגבוי ועל העתיד לגבות והלכך אם נתרמה התרומה נשבעין לגזברין לפי שברשות הקדש הן וכדפרישית במתני' אבל כמ"ד אין תורמין לא על הגבוי ולא על הממושכן כלומר על הגבוי שהוא ע"י משכון שנתן משכון על שקלו וכדתנן בפ"ק ממשכנין על השקלים וזה אינו כגבוי לא בדא אמרו לחלק כן. ופלוגתא היא בתוספתא פ"ב והכי גריס שם תורמין על המשכון ועל הגבוי ועל העתיד לגבות דברי ר"מ ר' יוסי אומר תורמין על המשכון ועל הגבוי אבל לא על העתיד לגבות. וג"ז עיקרית וצריך לגרוס הכא נמי כן:

ברם כמאן דאמר תורמין על הגבוי ועל הממושכן אבל לא על העתיד לגבות לא בדא. לפי שאלו ששלחו שקליהן ולא באו אינן בכלל התרומה וא"כ לעולם ברשותן הן שאבדו:

"אם נתרמה התרומה - נשבעין לגזברין".

ציטוט ממשנתו

אמר רבי יוסי ברבי סימון:
אתייה כמאן דאמר: תורמין על הגבוי, ועל העתיד לגבות.
ברם כמאן דאמר: אין תורמין לא על הגבוי ועל העתיד לגבות - לא בדא.

פרשנות

פני משה

בני העיר וכו'. וקתני נשבעין
והא קי"ל אין נשבעין על
ההקדשות וכדתנן בפי' שבועת
הדיינין ומוקי לה ר' אלעזר
כדרי"ש דס"ל קדשים שהוא
חייב באחריותו כנכסיו הן
ונשבעין עליהן כדקאמר התם
והכא נמי חייבין בני העיר
באחריותו אם לא נתרמה
התרומה וצריכין לשקול אחרים
תחתיהן ולקמן מדייק עלה :

ר' יוחנן. קאמר ד"ה היא מתני'
דשבועה זו משום שבועת תקנה
היא שתיקנו כדי דלא יזלו
בשמירת ההקדש :

על דעתיה דר' יוחנן. בשלמא
לר' יוחנן ניחא דקתני אם
נתרמה התרומה נשבעין
לגזברים וכו' דהכל היא משום
שבועת תקנה היא. ול"ג הכא
הדא היא דרי"ש עד לבתר. אלא
לר' אלעזר דמוקי לה כרי"ש
הדא היא דרי"ש בתמיה כלומר
נהי דהסיפא ניחא לדידיה דאם
לא נתרמה התרומה נשבעין
לבני העיר לפי שחייבין
באחריותו אלא רישא אם
נתרמה התרומה שכבר אין
חייבין באחריותו שתורמין על
הגבוי וכו' וא"כ אין שבועה זו
אלא ליטול שכרן וגזברין מאי
עבידתיהו לבני העיר מיבעיא
ליה. ומשני דה"ק נשבעין לבני
העיר במעמד הגזברין ומשום
דההפסד על ההקדש וכו' היכי
דלא נחשדינהו לבני העיר שלא
שקלו א"נ דלא נחשדינהו
להשלוחי שהטמינו אותן א"נ
דלא נשוו להן פושעין
בשליחותן :

אף על פי שקיבלו בני העיר
עליהם. לשלם שקלים אחרים
ואינם רוצים שישבע השליח
שאומרים נאמן הוא לנו אעפ"כ
תקנת חכמים היא שישבע לפי
שאין ההקדש יוצא בלא
שבועה :

5. ה. הלכה א'

שבועת השומרים של שליחי העיר על ממון הקדש

"בני העיר ששלחו את שקליהם ונגנבו או שאבדו:
אם נתרמה התרומה - נשבעין לגזברין.
ואם לאו - נשבעין לבני העיר,
ובני העיר שוקלין תחתיהו".

ציטוט ממשנתו

אמר רבי אלעזר:

פרשנות

דרבי שמעון היא.

דרבי שמעון אומר:

קדשים שהיא חייב באחריות - פנכסיו הן.

אמר רבי יוחנן:

פרשנות חולקת

דברי הכל היא,

משום שבועת תקנה.

על דעתיה דרבי יוחנן ניחא, "נשבעים לגזברים,

קושיא
על רבי אלעזר
ה"ב,ואם לאו - נשבעים לבני העיר, ובני העיר שוקלים אחרים^א תחתיהו",

משום שבועת תקנה.

אלא לרבי אלעזר, "נשבעים לבני העיר" - הדא היא דרבי שמעון.

"נשבעים לגזברים" - גזברים מאי עבידתיהו?

נשבעים לבני העיר במעמד גזברים,

תיחז 1

כי היכי דלא לחשדינהו.

אי נמי,

תיחז 2

דלא נשוו להו פושעים.

אף על פי שקבלו בני העיר לשלם - אין ההקדש יוצא בלא שבועה.

פרשנות

לדברי רבי יוחנן

פני משה

הפריש שקלו ואבד ר' יוחנן אומר חייב באחריותו וכו'. וצריך לשקול שקל אחר: הקדש ברשות גבוה בכל מקום שהוא. דכל היכא דאיתי בי גזא דרחמנא איתיה ואינו חייב באחריותו:

מתני' פליגא על רשב"ל. דהא קתני נשבעין לבני העיר ובני העיר שוקלין תחתיהן ומדהן צריכין לישבע ע"כ משום שמוטל על בני העיר לשלם שקלים אחרים וכל זמן שלא נשבעו התביעה על השלוחין היא לפיכך נשבעין להן ובני העיר שוקלין תחתיהן אלמא דחייבין באחריותן:

לא עוד היא משום שבועת תקנה. וכי עיקר שבועה זו אינה אלא משום תקנה וא"כ מפרש לה ר"ל הכי שאע"פ שבני העיר שוקלין תחתיהן אחרים מרצונם אפי"ה נשבעין להן משום שבועת תקנה:

6. ה, ב הלכה א' דין המפריש שקלו - ואבד

משה הפריש שקלו ואבד.

מימרה הלכות רבי יוחנן אומר: חייב באחריותו עד שימסרנו לגיזבר.

מימרה הלכות חולקת רבי שמעון בן לקיש אומר: הקדש ברשות הגבוה בכל מקום שהוא.

קושיא על רשב"ל מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש, **"נשבעין לבני העיר, ובני העיר שוקלין תחתיהן!"**

תירוצ לא, עוד היא משום תקנה.

פני משה

תני. בתוספתא פ"ק. המפריש שקלו ואבד והפריש אחר תחתיו ולא הספיק להקריבו עד שנמצא הראשון זה וזה שקלים הראשונים וכו'. תיקלין חזתין לשקלי שנה זו ותקלין עתיקין הן שקלי שנה שעברה :

חד אמר אילו ששילחו בני העיר תחלה. ואבדו ונמצאו אח"כ אלו הן הראשונים ויפלו לתקלין חזתין והשניים הם מה ששקלו בני העיר לשקלים האחרים מקודם שנמצאו הראשונים ויפלו לתקלין עתיקין. ואידך אמר אלו הן הראשונים שהגיעו לידי גזברין תחלה והשקלים שאבדו ונמצאו אחר ששקלו אחרים הן הן השניים :

7. ה, ב הלכה א'

השקלים הכפולים

[**"נמצאו או שהחזירו הגנבים - אלו ואלו שקלים"**].

ציטוט ממשנתנו

תנ"י:

"הראשונים - נופלים לתיקלין חזתין. והשניים - נופליו לתיקליו עתיקין".

פרשנות על ידי ברישא

אלו הן **"הראשונים"**? ואלו הן **"השניים"**?

שאלה

רבי פנחס בי רבי חנניא ורבי אבא מרי,
חד אמר: אלו ששילחו בני העיר תחילה.
וחרנה אמר: אלו שהגיעו לידי גזברין תחילה.

תשובה

פני תּשָׁה

**8. ה, ב הלכה ב'
גירסאות שונות לזמן מעילת השוקל**

מתני'
הנותן שקלו לחבירו. להוליכו לשלחני ולשקול אותו על ידו והלך ושקל ע"י עצמו כדי שלא ימשכנו אותו:
אם נתרמה התרומה. מקודם שנתן זה השקל בשביל עצמו מעל הוא וחייב קרבן מעילה מפני שזה השקל ברשות הקדש היא שכבר תרמו על העתיד לגבות ונמצא זה הציל עצמו בממון הקדש ונהנה בשקל הזה ואם לא נתרמה התרומה לא מעל וחייב הוא ליתן לחבירו השקל שנתן לו:
השוקל שקלו ממעות הקדש. שהיו מעות הקדש בידו ושקל מהן את שקלו:
אם נתרמה התרומה וקרבה הבהמה מעל. הכא בהסיפא דוקא צריך שיתפקו מן ההקדש זה וקרבה הבהמה מהמעות לפי שזה ההקדש בכל מקום שהוא הקדש הוא כמו שהיה ולא נשתנה וכשקרבה הבהמה ומתכווין בה שהיא ממעות כל מי ששקל בתרומת הלשכה הוי כאלו קנה הבהמה באותן מעות של הקדש והקריבוה וחייב קרבן מעילה לפי שנהנה מן ההקדש ויצא ידי שקלו:
מדמי מעשר שני וכו'. אם ממעות מעשר שני:
יאכל כנגדו. בירושלים ואם ממעות שביעית יאכל כנגדו בקדושת שביעית:

גמ'
אנן תנינן ברישא דמתני' אם נתרמה התרומה מעל. ולא תנינן בה ואם קרבה הבהמה ואשכחן בברייתא דבית רבי דתני נמי ברישא אם קרבה הבהמה דהאי תנא מדמי השוקל ממעות חבירו שלא ברשותו דמייירי ברישא לדין דהסיפא השוקל ממעות הקדש וס"ל דבתרומיהו לא מעל עד שג"כ קרבה הבהמה:

א"ר אלעזר מאן תנא אם קרבה הבהמה ר' שמעון. כלומר דר"א בא לפרש דהאי תנא דבית רבי לא פליג אתנא דמתני' וס"ל נמי דברישא לא בעינן עד שקרבה הבהמה וטעמא דדוקא בהסיפא ששיקל מהמעות שהן כבר הקדש הוא דבעינן עד שקרבה הבהמה לפי שההקדש אינו נשתנה מכמות שהיה עד שנעשה בו מעשה והלכך לא מעל עד שקרבה הבהמה אבל ברישא שהמעות הן של חבירו וזה השוקלן ע"י עצמו אין זה אלא כמו הנהנה עכשיו מהמעות שהן ברשות ההקדש לפי שכבר תרמו על העתיד לגבות כדפרישית במתני' והשוקל הזה נפטר ע"י כך משקלו ולא ימשכנו אותו לפיכך מיד שנתן זה בשביל שקלו מעל ותנא דבית רבי מודה נמי בזה והא דתני אם קרבה הבהמה מלמדינו בזה דכר"ש דהתוספתא היא דס"ל דפליגי ר"ש ורבנן בפ"ק דהתוספתא והכי גריס שם המוציא שקלו של חבירו ה"ז מעל לקח בו קיני זבין וקיני זבות ויולדות המביא חטאתו ואשמו מן ההקדש השוקל שקלו זוזין מן ההקדש כיון שלקח מעל דברי ר' שמעון וחכמים אומר' לא מעל עד שיזרקו הדמים:
דרי"ש אומר מיד היה מקבל מעותיו הכהני' זריזים הן. כלומר דמסיים ואזיל למילתא דקאמר מאן תנא אם קרבה הבהמה ר"ש הא אדרבה הא איפכא שמעינן ל"ר"ש הלכך מפרש וקאמר דהא דקאמר ר"ש היא היינו דלא תפרש דבעי האי תנא דבית רבי עד שקרבה הבהמה ממש אלא עד שלקח הבהמה להקריבה קאמר דלר"ש הוי כמי שקרבה הבהמה מפני שהכהנים זריזים הן ומיד שלקח הבהמה ה"ז כמקבל בעד מעותיו שיהא קרבנו קרב ומיהו לענין דינא דרישא דמתני' לא פליג תנא דבית רבי בהא דמיד כששוקל ולקח הבהמה מעל וכדאמרן:

מִשְׁנָה

הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו, ושקלו על ידי עצמו, אם נתרמה התרומה - מעל.

השוקל שקלו:

מן ההקדש: ונתרמה התרומה וקרבה הבהמה - מעל. ממעשר שני, ומדמי שביעית - יאכל כנגדו.

גְּמָרָא

"השוקל שקלו מן ההקדש, ונתרמה התרומה וקרבה הבהמה - מעל."

ציטוט ממעלותא

אֲנָן תְּנִינָן:

"אם קרבה הבהמה."

גירסה אחת

וְתַנִּי דְּבֵי רַבִּי:

"אם נתרמה התרומה."

גירסה אחת

מאן תנא: "אם נתרמה התרומה"?

שאלה

רבי שמעון היא,

דאמר רבי שמעון:

מיד היה מקבל מעותיו, והכהנים זריזים הן.

תשובה

פני משה

וקשיא. על גופא דדינא דהמתניי הרי אלו הגונב עולתו של חברו ושחטה סתם שלא פירש שמקריבה על שמו וכי סתמה לא לשם בעלים הראשונים מכפרת היא וא"כ הכא נמי אף על פי שנתן זה סתם בשביל שקלו בעלים הראשונים יוצאין ידי חובתן בו ואמאי מעל:

תיפתר במסוים. שעשה סימן עליו או פירש שזה השקל לשמו היא:

משל בית רבן גמליאל וכו'. כלומר וכמו ששינו לקמן בפ"ג של בית ר"ג היו נוהגין שהיה נכנס ושקלו בין אצבעותיו וזרקו לפני התורם והתורם מתכוין ודוחקו לקופה שתורם בה וה"נ מיירי שזה מתכוין שיהא השקל הזה מסוים על שמו:

וחש לומר. וניחוש שמא לשירי הלשכה הן נופלין ואכתי אמאי מעל וכי יש מעילה בשירים:

אלא כר"מ דר"מ אומר מועלין בשירים. הך דר"מ בתוספתא דפ"ק דמעילה היא ומייתי לה לעיל בפ"ה דיומא על המתניי אלו ואלו מתערבין באמה ויוצאין לחל קדרון ונמכרין לגננין לזבל ומועלין בהן וגריס בתוספתא עלה דברי ר"מ ור"ש וחכ"א אין מעילה בדמים ולר"מ ור"ש מועלין בשיריים שהרי שירי דמים הן ובשירי הלשכה גופה פליגי נמי לקמן בפרק ג' בהלכה ד' דר"מ ס"ל מועלין בשיריים:

עוד היא במסוים. כלומר ג"כ הכי מיתוקמא וה"ק אי נמי דלא תדחוק לאוקמי כיחידאה אלא אפי' כחכמים אתיא דאין מועלין בשיריים ושנינו נמי להאי קושיא דבמסוים מיירי וכהאי משל בית ר"ג שזרקו לפני התורם והתורם היה מתכוין ותורמו לשמו ולא יהיה משירי הלשכה:

מה נהנה. השתא מפרש לטעמא דתנינן ה"ז מעל ומה נהנה הוא מן ההקדש דליחייב במעילה:

מכיון שב"ד ראוין למשכן. אותו בעד שקלו ונפטר זה בשקל חברו שלא מישכנו אותו זהו כמי שנהנה:

9. ה: הלכה ב'
שקלו לעצמו בשקל חברו

["הנותן שקלו לחבירו לשקול על ידו, ושקלו על ידי עצמו, אם נתרמה התרומה - מעל"].

ציטוט ממשנתו

קושיא

וקשיא,
אלו הגונב עולתו של חברו, ושחטה סתם, סתמא לא לשם בעלים הראשונים מכפרת!?

תרוץ

אמר רבי יודן:
תיפתר במסוים,
משל בית רבן גמליאל,
שהיה מתכוין ודוחפו לתוך הקופה.

סיוע

על ידי קושיא מס' 10

וחש לומר שמא לשיריים הן נופלין.
וכי יש מעילה בשיריים!?
אף לא כרבי מאיר,
דרבי מאיר אומר: מועלין בשיריים.
עוד היא במסוים,
משל בית רבן גמליאל,
שהיה מתכוין ותורמו לשמו.

שאלה

מה נהנה?

תשובה

אמר רבי אבין בשם רבנן דתמן:
מכיון שבית דין ראוין למשכן, ולא מישכנו - כמו שנהנה.

פני משה

כתיב אך בכור וגו'. לפרושי להסיפא דמתני' קאי דלא מעל עד שקרבה הבהמה דילפינן מבכור דכתיב ביה לא יקדיש איש אותו לקדושה אחרת מכאן כל שהוא כבר קדש אין קדושה אחרת חלה עליו ולפיכך נמי בשוקל ממועות הקדש הרי הוא לשם הקדש הראשון ולא נשתנה ולא מעל עד שיעשה בו מעשה: **כיצד הוא עושה.** אם שקל מדמי מעשר שני מביא סלע של חולין ואומר וכו' ואותן החולין נתפסין לשם קדושת מעשר שני וצריך לאכלו בירושלים: **והשאר נעשין שקלים.** כלומר והשאר שהיו דמי מעשר שני נתחללו ויכול לעשות מהן שקלים שאם לא יעשה כן אינו יכול להביא חובתו מדמי מעשר:

10. ה: הלכה ב'

המפריש שקלו מדמי מעשר שני לענין 'אין קדושה חלה על קדושה'

"השוקל שקלו ... ממעשר שני - יאכל בנגדו". ציטוט ממועזתא

קושיא והכתיב: **"אך בכור אשר יבפר לה' בבהמה, לא יקדיש איש אתו"**⁴⁶ (ויקרא כו, כו) - כל שהוא קודש - אין קדושה חלה עליו. כיצד הוא עושה!

תיחץ מביא סלע של חולין, ואומר: "מעזת מעשר שני בכל מקום שהן - יהו מחוללין על סלע זו", ואותה סלע נתפס לשם מעשר שני, והשאר - נעשו שקלים.

⁴⁶ אך-בכור אשר-יבפר לה' בבהמה לא-יקדיש איש אתו אם-שור אם-שה לה' הוא

11. ו, א הלכה ג'

אסף לשם מחצית השקל יותר ממחצית השקל - מה עושה במוצאי?

פני מטה

מתני'
המכנס מעות. שהוא מכנס מעט מעט פרוטה אחר פרוטה ואמר הרי אלו לשקלי וכשבא לחשוב מה שכנס מוצא שהן יותר מכדי שקלו: **ב"ש אומרים מותרן נדבה.** יפלו לנדבה להקריב מהן עלות לקיץ המזבח דב"ש לטעמייהו דס"ל בריש פ"ה דנזיר הקדש בטעות הקדש:
ובה"א מותרן חולין. שלא נתכוין זה להקדיש אלא כדי שקלו: **שאביא מהן שקלי.** בזה שוין ב"ש וב"ה שהמותר חולין דהוי כאומר בפירוש שלא אקח מהן אלא כדי שקלי והמותר יהיו חולין:
אלו לחטאתי. אם כנס מעות ואמר אלו לחטאתי מודים ב"ה שמותרן נדבה כדמפרש טעמא במתני' דלקמן שלחטאת אין לה קצבה שאם ירצה יביא אותה בדמים מרובים והלכך נתפסו הדמים ומותרן נדבה:
שאביא מהן חטאתי וכו'. בזה שוין כמו בשקלים והמותר הוא חולין:

גמ'
ר' יוסי בשם ר' אלעזר מה פליגין. ב"ש וב"ה:
במכנס פרוטרוט פרוטרוט. שהכניס פרוטה אחר פרוטה כדפרישית במתני' ובהא היא דקאמרי ב"ה שמותרן חולין:
אבל באומר אלו לשקלי. כלומר שלא היה מלקט ומכנס מעט מעט אלא שהיו מעות מונחין לפניו ואמר אלו יהיו לשקלי אף ב"ה מודו שמותרן נדבה דלאו הקדש בטעות היא אלא דאמרי שנתכוין הוא להקדיש הכל ומה שהוא יותר על כדי שקלו יפלו לנדבה:
ר' ביבי בשם ר' אלעזר. לא אמר הכי אלא במכנס פרוטרוט פליגי אבל באומר אלו כ"ע מודו שהמותר חולין וטעמא דפרוטרוט כל חד וחד חזי לשקלו והוי כהקדש טעות לב"ש אבל באומר אלו לשקלי על המעות המונחין לפניו אפי' ב"ש מודו שאין זה הקדש טעות שהרי יודע הוא שאין להוסיף על השקל הקצוב בתורה ולא נתכוין אלא ליקח מאלו כדי שקלו והמותר חולין. וגרסי להסוגיא כולה עד סוף הלכה בריש פ"ה דנזיר:
מתניתא מסייע לר' ביבי. הא דתנן לקמן אמר ר"ש וכו' הטעם דלא פליגי בחטאת לפי שהשקלים יש להן קצבה דכתיב העשיר לא ירבה וגו' ובודאי לא נתכוין זה אלא כדי שקלו אבל חטאת אין לה קצבה וכו' כדפרישית במתני' והשתא מה אנו קיימין להא דר"ש ואהיכא גוונא הוא דקאי לפרש ההפרש שבין שקלים לחטאת:
אם באומר שאביא מהן שקלי הא כל עמא מודים בזה שהמותר חולין וכן הא דיהיב טעמא לחטאת היכי מיירי אם באומר שאביא מהן חטאתי הא כ"ע מודים בה שהמותר חולין. כצ"ל וכן הוא בנזיר וכלומר דבכשאביא מהן ודאי אין חילוק בין שקלים לחטאת וכדתנין במתני':

משנה

המכנס מעות ואמר: "הרי אלו לשקלי" - בית שמאי אומרים: מותרן נדבה.
ובית הלל אומרים: מותרן חולין.
"שאביא מהן שקלי" - שוין שהמותר חולין.
"אלו לחטאתי" - שוין שהמותר נדבה.
"שאביא מהן חטאתי" - שוין שהמותר חולין.

אמר רבי שמעון:
מה בין 'שקלים' לחטאת?
אלא, של שקלים - יש להן קיצבה, ולחטאת - אין לה קיצבה.
רבי יהודה אומר:
אף לשקלים - אין להן קיצבה!
שבשעלו ישראל מן הגולה, היו שוקלין דרכונות. חזרו לשקול סלעים. חזרו לשקול טבעין. ביקשו לשקול דינרין - ולא קבלו מהו!
אמר רבי שמעון:
אף על פי כן - יד בולן שוה. אבל חטאת - זה מביא בסלע, וזה מביא בשתיים, וזה מביא בשלש.

גמרא

"המכנס מעות ואמר: "הרי אלו לשקלי" - בית שמאי אומרים: מותרן נדבה. ובית הלל אומרים: מותרן חולין."

ציטוט ממעלתא

רבי יוסי בשם רבי לעזר:
מה פליגין?
במכנס פרוטרוט.
אבל באומר: "אלו לשקלי" - כל עמא מודיי שהמותרן נדבה.

פרשנות

רבי חייה ורבי ביבי בשם רבי לעזר:
מה פליגין?
במכנס פרוטרוט.
אבל באומר: "אלו לשקלי" - כל עמא מודיי שהמותרן חולין.

פרשנות חולקת

אמר רבי חייה:
מתניתא מסייעא לרב ביבי.
דתנן:

סיוע

"אמר רבי שמעון:
מה בין שקלים לחטאת?
אלא שהשקלים - יש להן קיצבה, ולחטאת - אין לה קיצבה."
מה אנו קיימין?
אם באומר: "שאביא מהן שקלי" - כל עמא מודיי שהמותרן חולין!
אם באומר: "שאביא מהן חטאתי" - כל עמא מודיי שהמותר חולין!

פני משה

אלא כן אנו קיימין. באומר אלו ועלה הוא דמפרש טעמי להפרש שבין שקלים לחטאת לפי שהשקלים על ידי שקצבתן מן התורה וכו' וקס"ד השתא דכמו בחטאת ודאי אין לחלק באומר אלו בין אם הכניס פרוטרוט או שהמעות מונחין לפניו ואמר אלו לחטאתי שלעולם המותר נדבה דזיל בתר טעמא הואיל שאין לחטאת קצבה ובהא כי"ע לא פליגי הכי נמי בשקלים בהא דמירי רבי שמעון והיינו באומר אלו דקיהיב טעמא לפי שיש להן קצבה והלכך המותר חולין נמי לכולי עלמא קאי דלא פליגי בית שמאי ומודאי דלאו הקדש טעות הוא והיינו סיעתא לרי ביבי:

מה עבד לה ר' יוסה. כצ"ל וכך הוא בנויר שם דלא אשכחן לרשב"ל כאן. לרי יוסי דסבירא ליה באומר אלו לכולי עלמא המותר נדבה היכי מפרש לה להא דר"ש:

פתר לה במכנס פרוטרוט וכב"ה. כלומר דר"ש טעמא דב"ה הוא דבא לפרש דסברי במכנס פרוטרוט מותרן חולין מפני שהשקלים יש להן קצבה והקדש טעות הוא דאינו הקדש לב"ה משא"כ בחטאת שאין לה קצבה אבל אם היו מעות מונחין לפניו ואמר אלו לשקלי אף ב"ה מודו דמותרן נדבה וכדאמרי לעיל לרי יוסי:

והא תנינן. במתניי לקמן בפרקין:

מותר שקלים חולין. וסתמא קתני ורי יוסי קאמר דבאומר אלו אף ב"ה מודים שהמותר נדבה:

פתר לה. רי יוסי במכנס פרוטרוט וכב"ה:

והא תנינן. לקמן שם מותר עשירית האיפה חולין וכפי נוסחא דהכא וקס"ד דבעשירית האיפה שהיא של כ"ג בכל יום ואין לחלק בה בין פרוטרוט לבין אומר אלו ומדקתני בהדי שקלים א"כ גבי שקלים נמי אין חילוק לב"ה וקשיא לרי יוסי:

עוד הוא פתר לה וכו'. האי נמי פתר לה במכנס פרוטרוט לנדבת עשירית האיפה וכב"ה:

אלא כן אנו קיימין: באומר: "אלו לשקלי".
שקלים, על ידי שקצבתן מן התורה - מותרן חולין.
חטאת, על ידי שאין קצבתה מן התורה - מותרת נדבה.

שאלה מה עבד לה רבי יוסי בשם רבי אליעזר?

תשובה פתר לה: במכנס פרוטרוט, וכבית הלל.

קושיא והא תנינן:
על רבי יוסי "מותר שקלים - חולין" (שקלים ו:):!

תיחץ פתר לה: במכנס פרוטרוט, וכבית הלל.

פני משה

12. ו, א הלכה ג'

הקדש בטעות

המפריש שקלו. שהיה סבור שהוא חייב בשקל ונמצא שאינו חייב שנוכר שכבר נתן שקלו לא קידש דהקדש טעות הוא ואינו הקדש:

המפריש שנים וכו'. שסבור שהיב שנים כגון שסבר שלא שקל אשתקד ונזכר ששקל ואינו חייב אלא אחד של שנה זו:

אותו השני מה את עביד ליה. אי נימא דמדמינן לה לכסבור שהוא חייב ונמצא שאינו חייב ואיכ אותו השני לא קידש או דילמא לאומר אלו מדמינן לה וכך הוא הגי' בנויר שם. ואליבא דר' יוסי הוא דבעי דאמר באומר אלו אף ב"ה מודים שהמותר נדבה וה"נ השני לנדבה הוא:

נשמעינה מן הדא. ברייתא דתני בחטאת ומספקא לן נמי בכה"ג:

הפריש חטאתו וכו' אותה השניה מה את עביד לה אלא רועה. כלומר דודאי מסתברא בחטאת השניה רועה היא דהוי כמפריש שתי חטאות לאחריות דקיי"ל אחת תקרב חטאת והשניה תרעה עד שתסתאב ותמכר ויפלו דמיה לנדבה וה"נ אלו לנדבה:

היאך אתה אומר אלו. בתמיה כלומר דמתמה על הא דקאמר ה"נ אלו לנדבה דהא ודאי שניהם לנדבה לא אזלי אלא אחד מהן לשקלו והשני לנדבה וכל הא אליבא דר' יוסה דלעיל היא:

תנחת יסוד

המפריש שקלו וסבר שהוא חייב, ונמצא שאינו חייב - לא קדש.

שאלה

המפריש שנים וסבר שהוא חייב שנים, ונמצא שאינו חייב אלא אחד - אותו השני מה את עביד ליה?

תשובה

נשמעינה מן הדא:

"הפריש חטאתו וסבר שהוא חייב, ונמצא שאינו חייב - לא קדשה.
הפריש שתיים וסבר שהוא חייב שתיים, ונמצא שאינו חייב אלא אחת - אותה שניה מה את עביד לה?

אלא רועה"⁴⁷.

הכי נמי אלו לנדבה.

קשיא

וכא היאך אומר אתה "אלו"?

⁴⁷ המילים בברייתא: "מה את עביד לה? אלא" קרבן העדה ועוד לא גורסים. המילים בארמית הם תוספת של הגמרא כדי שיהיה ללומד יותר מובן.

פני משה

13. ו, א הלכה ג'

פרשנות המשנה - באור המטבעות

מתני' אמר ר' שמעון מה בין שקלים לחטאת. טעמייהו דבייה מפרש מ"ט אמרי ב"ה בשקלים במכנס ואומר אלו לשקלי שהמותר חולין ומ"ש בחטאת באומר אלו לחטאתי דמודו ב"ה שהמותר נדבה:

אלא של שקלים יש להן קצבה. בתורה מחצית השקל וכתוב העשיר לא ירבה וגוי והלכך בודאי לא נתכוין זה אלא לשקל של תורה והמותר הקדש טעות הוא אבל לחטאת אין לה קצבה אלא כפי שירצה יביא והלכך נתפסו הדמים והמותר נדבה:

ר' יהודה אומר. מצינו אף לשקלים אין להן קצבה:

שכשעלו ישראל מן הגולה. ובאותו זמן היו להן מטבעות של דרכונות זהב והדרכון היא שתי סלע כסף והיו שוקלין באותו הפעם דרכונות כלומר לפי ערך המטבעות שהיו יוצאות היו שוקלין מחצי המטבע שהיא סלע והיא חצי דרכון:

חזרו לשקול סלעים. ואח"כ כשעברו מלכות מדי ונתבטל מטבע הדרכון והיו המטבעות שלהן סלעים חזרו לשקול לפי זמן המטבעות שהיו סלעים ונתנו מחצית הסלע וחזרו לשקול טבעין שהן שני דנרין שהיו המטבעות שלהן באותו זמן חצי סלע והוא שני דנרין והיו שוקלין אותו המטבע בעצמו שהיא חצי סלע והיא מחצית השקל האמור בתורה שהשקל של תורה סלע הוא:

ביקשו לשקול דינרין. שלא לשקול אלא החצי של המטבע היוצא ואינו אלא דינר אחד והיא רובע הסלע אבל לא קיבלו מהם שלהוסיף על מחצית השקל של תורה רשאי אבל לא לפחות ממנו כדקאמר בגמרא וא"כ אף להשקלים לא היו להן קצבה:

אמר ר"ש אעפ"כ יד כולם שוה. כלומר דאכתי לא דמו שקלים לחטאת שהרי בשקלים לעולם יד כולן שוה בהן שכשהיו שוקלין דרכונות היו הכל שוקלין כן וכדכתיב העשיר לא ירבה וגוי וזה הכל לפי חצי המטבע היוצא באותו זמן וכן אח"כ אבל חטאת לעולם אינו שוה מביא בסלע וכו' וכך היא המסקנא לטעמייהו דבית הלל כרבי שמעון:

גמ' שכשעלו ישראל וכו' דינרין. כלומר שהמטבע שלהן היו דרכונות ושקלו לפי אותו המטבע במקום דינרין שיוצאין והיו נותנין חצי דרכון לשקליהם ואח"כ חזרו לשקול סלעים כשמוען כלומר כמשמען והיינו לפי המטבעות שהיו בזמן שאח"כ שהן סלעים והיו נותנין חצי סלע לשקליהם וחזרו לשקול טבעין פלגי סלעים שחזר המטבע להיות פלגי סלעין והן בשיווי שני דינרין ושקלו אותה המטבע בעצמו שהוא כפי מחצית השקל האמור בתורה. ובקשו לשקול דינרין קרטין רובע הסלע שהוא דינר אחד לפי שחשבו שהיא חצי המטבע שיוצא באותו הזמן ולא קיבלו עליהן הגזברין ברשות ב"ד להיות זה תחת מחצית השקל מפני שהוא פחות מהקצוב בתורה ומן הדא שמעיין לה שהרי הכתוב אומר והעמדנו עלינו מצות לתת שלישיית השקל בשנה וגוי ועל כרחך דלא תפרש כפשטן של הדברים שלא נתנו אלא שלישיית השקל האמור בתורה דמאי והעמדנו עלינו מצות דקאמר הלא זה הוא פחות ממצוה שבתורה אלא ודאי ה"ק והעמדנו עלינו מצות יותר מהאמור בתורה וזה להוסיף עוד שלישיית השקל בשנה ומלבד מחצית השקל האמור בתורה:

ר' חלקיה וכו'. דריש להכתוב שלישיית השקל מכאן שאדם צריך לשלש שקלו ולשקול שלש פעמים בשנה והיינו דקאמר והעמדנו עלינו מצות ולהוסיף ולתת שלישיית לזה השקל האמור בתורה כלומר לשלש אותו ולתת ג' פעמים בשנה דמן התורה אין חיוב אלא פעם אחת בשנה ולמדנו ג"כ מכאן שאין מטריחין על הצבור לגבות מהן להקדש יותר משלש פעמים בשנה:

ר' אבין. דריש שלישיית השקל מכאן רמז לשלש סאין של שלשה קופות שתורמין בהן כדתנן בפרק דלקמן ומכאן רמז לשלש הפרשות שג' פעמים בשנה היו תורמין כדתנין שם:

ציטוט ממשנתו

"דבי יודא אומר:

[אף לשקלים אין להו קיצבה,

שכשעלו ישראל מן הגולה, היו שוקלין דרכונות.

חזרו לשקול סלעים.

חזרו לשקול טבעין.

ביקשו לשקול דינרין, ולא קבלו מהו"].

פרשנות

"דרכונות" - דינרין.

"חזרו לשקול סלעין" - כשמוען,

"חזרו לשקול טבעין" - פלגי סלעין.

"ביקשו לשקול דינרין" - קרטין,

ולא קבלו עליהו" - מן הדא: "והעמדנו עלינו מצות,

לתת עלינו שלישיית השקל בשנה,

לעבודת בית אלהינו" (נחמיה י, לג).

מימרא הלכתית

לימוד על פ' תפיסוק

רבי חלקיה בשם רבי אחא:

מכאן - שצריך אדם לשלש שקלו שלשה פעמים בשנה.

מכאן - שאין מטריחין על הציבור יותר משלש פעמים בשנה.

מימרא הלכתית

לימוד על פ' תפיסוק

אמר רבי אבין:

מכאן - לשלש סאין.

מכאן - לשלש קופות.

מכאן - לשלש הפרשות.

פני משה

14. ו, א הלכה ג'

טעם מחצית השקל

כתיב: "זה יתנו כל העוֹבֵר על הפקודים מחצית השקל בַּשֶּׁקֶל הַקֹּדֶשׁ, עֲשָׂרִים גֵּרָה הַשֶּׁקֶל מִחֲצִית הַשֶּׁקֶל תְּרוּמָה לַה'" (שמות ל, יג).

דילעה
[טעם מחצית השקל]

רבי יהודה ורבי נחמיה,
חד אמר: לפי שחטאו במחצית היום - יתנו מחצית השקל.
וחרנה אמר: לפי שחטאו בשש שעות ביום - יתנו מחצית השקל, דעבד שיתא גרמסין.

כתיב זה יתנו וגו' מחצית השקל וגו'. ודורשין לטעמא למחצית השקל ומר דריש רמוז למה שחטאו במחצית היום כדכתיב כי בשש בא שש ומר דריש על שיווי מחצית השקל. ודעביד שיתא גרמסין מיני מטבעות שהן שלשה בדינר ובמחצית השקל הן ששה כנגד שחטאו בשש שעות:

עשרה גרה. והוא מחצית השקל ולפי שעברו על עשרת הדברות שכשעברו על דיבור אנכי ה' אלהיך ראש הדברות הרי עברו על כולן השייכים אחריו:

ונפל לכל אחד ואחד מהן טבע. שהוא שתי כסף דכל כסף האמור בתורה כסף צורי הוא והיא דינר כסף שארבעה הוא הסלע והוא השקל שבתורה ומחצית השקל הוא טבע שהוא שני דינרין:

רבי יהושע בי רבי נחמיה בשם רבן יוחנן בן זבאי:

דילעה חולקת

לפי שעברו על עשרת הדברות - יהיה נותן כל אחד ואחד עשרת גרה.

רבי ברכיה, רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש:

מימרא חולקת

לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף - יהיה כל אחד ואחד פודה את בנו בכורו בעשרים כסף.

רבי פנחס בשם רבי לוי:

מימרא
[לטעם מצאת מחצית השקל]

לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף, ונפל לכל אחד ואחד מהם טבעה, לפיכך יהיה כל אחד ואחד נותן שקלו טבעה.

פני משה

15. ו, ב הלכה ד'

מותר הכסף שאדם אסף לקרבנות יחיד

מתני'
מותר שקלים חולין. המכנס מעות ואמר הרי אלו לשקלי ומוצא אח"כ שהן יתירין מכדי שקלו המותר חולין כדנתן לעיל בהלכה ג' וכב"ה:

מותר עשירית האיפה. של מנחת חויטא הבא בדלי דלות ואם הפריש מעות לחובתו ונייתותרו המותר יפול לנדבה ולקנות בהן עולות לקיץ המזבח וכמדורשו של יהודע הכהן שנשנה לקמן סוף פרק ששי. ובדפוס משנה דהכא כתיב חולין ונוסחא אחריתא היא וכן משמע לעיל בהלכה ג' דגריס הכי:

מותר עולה לעולה. אם הפריש מעות לקנות עולה ונייתותרו יביא באותו המותר לצורך עולה אחרת:
מותר הפסח לשלמים. דנפקא לן מקרא דכתיב וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר והלא אין הפסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים אלא מכאן למותר הפסח שיהא לדבר הבא מן הבקר ומן הצאן והוא קדשים קלים כמו הפסח והן שלמים:

מותר נזירים לנזירים. אם גבו מעות לצורך קרבנות נזירים סתם ונייתותרו יהא בידם עד שיצטרכו לקרבנות נזירים אחרים:

מותר נזיר. אם נזיר אחד הפריש מעות לקרבנותיו ונייתותרו המותר יפול לנדבה:

מותר עניים. שגבו מעות לחלק לעניים כדי הצורך ונייתותרו יהא לצורך עניים אחרים ואם לשם עני אחד גבו בפירוש המותר הוא לאותו עני וכן הדין במותר שבויים שגבו לצורך פדיון שבויים סתם יהא בידם המותר לצורך פדיון שבויים אחרים ואם גבו בפירוש לשבוי אחד המותר הוא לאותו שבוי:

מותר המתים. שגבו סתם לצורך קבורת מתים המותר יהא לצורך קבורת מתים אחרים:

מותר המת. שגבו בפירוש לצורך קבורת אותו המת יתן המותר ליורשין דס"ל להאי תנא דאחולי אחיל המת זילותיה לגבי יורשיו:
ר"מ וכו'. מספקא ליה אם אחולי אחיל זילותיה לגבי יורשיו או לא לפיכך יהא מונח עד שיבא אליהו. ור' נתן פשיטא ליה דלא מחיל לפיכך בונין לו מהמותר נפש והוא מצבה על קברו שיהא לו לזכרון. והלכה דמותר המת ליורשיו כהת"ק ואין חילוק בין אם היתה הגבייה בטעות כגון שגבו בחזקת שאין לו ונמצא שיש לו או אם הגבייה באמת היתה הכל בכלל מותר המת הוא וליורשיו והכי מוכח ממסקנת הש"ס:

גמ'
א"ר יוסי עד דאנא תמן. בעוד שהייתי בבבל שמעתי קול מרב יהודה ששאל משמואל רבו הפריש שקלו ומת מהו וא"ל יפלו לנדבה הואיל והשקלים באין לקרבנות הצבור וקדשי קדשים הן וכדאמרינן בפ"ד דנזיר בהל' ג' וגריס שם להא ולהא דלקמן רב חסדא אמר והוא שקרבה חטאתו בסוף וכו' עד סוף הענין ושם ביארתי היטב וע"ש:

וב,

מִשְׁנָה

מותר שקלים - חולין.

מותר עשירית האיפה,

מותר קיני זבין,

קיני זבות,

וקיני יולדות חטאת ואשמות - מותרן נדבה.

זה הפלל:

כל שהוא בא לשם חטאת ומשום אשמה - מותרן נדבה.

מותר עולה - לעולה.

מותר מנחה - למנחה.

מותר שלמים - לשלמים.

מותר הפסח - לשלמים.

מותר נזירים - לנזירים.

מותר נזיר - לנדבה.

גְּמָרָא

אדם הפריש מחצית השקל ומת לפני המסירה לגובר

שאלה

אמר רבי יוסי:

עד דאנא תמן,

שמעית קל רב יהודה שאל לשמואל:

הפריש שקלו ומת?

תשובה

אמר ליה: יפלו לנדבה.

שאלה

מותר עשירית האיפה שלו?

תשובה 1

רבי יוחנן אמר:

יוליכם לים המלח.

תשובה 2 חלקת

רבי לעזר אמר:

יפלו לנדבה.

קשיא

מתניתא פליגא על רבי יוחנן!

"מותר שקלים - חולין,

מותר עשירית האיפה,

מותר קיני זבין,

וקיני זבות,

מותר קיני יולדות, חטאת ואשמות - מותרן נדבה!"

תיחא

מה עבד לה רבי יוחנן?

פתר לה: מותר עשירית האיפה של מנחת חויטא של כל ישראל.

16. ו, ב הלכה ד'
המקור שמוצא הפסח - לשלמים

פני משה

ר' יוחנן אמר על דא עליל אבא בר בא וכו'. גרסיי להא לעיל בפ"ה דפסחים בהלכה בי עד מאן אמר בשתיקה כשר או נאמר בשתיקה פסול. ועיקרא דהאי מילתא התם היא דשייכא ואידי דאיירי בהמותר מייתי לה הכא ושם בארתי היטב ועייש:

["מותר הפסח - לשלמים"].

ציטוט ממשנתו

הבאת מקור לח המשנה

רבי יוסי אמר:

על דא עליל אבא בר בא:

דאינון אמרין: מניין שהפסח משתנה לשם שלמים?

תלמוד לומר: "ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים"⁴⁸ (ויקרא ג, ו) - כל שהוא "מן הצאן" בא שלמים.

קושיא

היתבון: הרי עולה מן הצאן!

תיחץ

דבר שאינו בא אלא מן הצאן, יצאה עולה שהיא באה אפילו מן הבקר.

קושיא

היתבון: הרי אשם!

תיחץ

אמר רבי בון בר כהנא:

"מן הצאן" - דבר שהוא בא מכל הצאן, יצא אשם שאינו בא אלא מן כבשים בלבד.

קושיא

בכל אתר אתר אמר: "מן" - למעט, והכא אתר אמר: "מן" - לרבות!?

תיחץ

אמר רבי מנא:

הכא נמי "מן" (ויקרא ג, ו) - למעט,

מיעוט - שאינו בא בן שתי שנים.

מיעוט - שאינו בא נקיבה.

וגבי אשם נמי, "מן" (ויקרא ה) - למעט הוא, שאינו בא אלא מן כבשים בלבד.

קושיא

היתבון: והכתיב: "ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעלה"⁴⁹ (ויקרא א, י), מעתה מותר פסח בא עולה!?

תיחץ

אמר רבי אבון:

משנין דבר שהוא לאכילה לדבר שהוא לאכילה, ואין משנין דבר שהוא לאכילה לדבר שאינו לאכילה.

תיחץ וסוף

אמר רבי יוסי בי רבי בון:

משנין קדשים קלים לשם קדשים קלים,

ואין משנין קדשים קלים לשם קדשי קדשים.

מימרא אמוראית חולקת

רבי יוחנן אמר:

על דא עליל רבי חנינה,

דאינון אמרין: אין הפסח משתנה לשם שלמים,

אלא אם בן שחטו לשם שלמים,

ואני אומר: אפילו שחטו לשם עולה.

הבאת המקור מהתורה

אמר רבי אילא:

טעמא דרבי יוחנן:

"אם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים" (ויקרא ג, ו) - כל שהוא זבח בא שלמים.

שאלה

ומשתנה למחשבת פסול - היך עבידא? שחטה לשם עולה על מנת לזרוק דמו למחר, מכל מקום פסול הוא!

באור השאלה

אין, תימר: משתנה למחשבת פסול - פיגול.

אין תימר: אין משתנה למחשבת פסול - פסול.

⁴⁸ ואם מן הצאן קרבנו לזבח שלמים לה' זכר או נקבה תמים יקריבנו

⁴⁹ ואם מן הצאן קרבנו מן הכשבים או מן העזים לעלה זכר תמים יקריבנו

17. ו, ב הלכה ד'

פסח שנעשה לפני זמנו, וסיים את העשייה לעם שלמים

שאלה
לְשִׁמוֹ וְשִׁלָּא לְשִׁמוֹ - בְּשִׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה?תשובה
רַבִּי בִּזְוֵן בְּרַחֲמֵי אֲבָא בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל בְּרַחֲמֵי אֲבָא:
מִכֵּיּוֹן שְׁאֲמַר שִׁלָּא לְשִׁמוֹ, נַעֲשֶׂה בְּשׁוֹחֲטֵי בְּשִׁתִּיקָה וְשִׁלָּא לְשִׁמוֹ, וְהוּא כְּשֶׁר.שאלה
אָמַר לִיה: אִם כֵּן הוּא,
אֲפִילוּ שְׁחֲטוּ לְשִׁמוֹ, עַל מְנַת לְזָרוֹק דְּמִו שִׁלָּא לְשִׁמוֹ,
יַעֲשֶׂה מִשְׁעָה הַרְאֵשׁוֹנָה בְּשׁוֹחֲטֵי לְשִׁמוֹ וְשִׁלָּא לְשִׁמוֹ בְּשִׁתִּיקָה, וִיהֵא כְּשֶׁר?!תשובה
אָמַר רַבִּי אֲבָא מְרִי:
מִנְלָן בְּשִׁתִּיקָה כְּשֶׁר?
דִּלְמָא בְּשִׁתִּיקָה פְּסוּל!

18. ו, ב - ז, א הלכה ד'
 מותר קרבנות ונסכים של הנזיר

פני משה

רב חסדא אמר והוא שקרבו חטאתו בסוף וכו'. עד סוף הענין בנזיר פ"ד שם כמצויין לעיל:

<p>"מותר נזיר - לנדבה".</p>	<p>ציטוט ממשנתו</p>
<p>רב חסדא ^אמר: והוא שקרבה חטאתו בסוף. אבל אי קרבו שלמים בסוף - מותרן שלמים.</p>	<p>ז, א מימרא פרענית פרעות מצמצמת</p>
<p>אמר רבי זעירא: אפילו קרבן שלמים לבסוף - הלכה היא בנזיר שתהיה מותרה נדבה.</p>	<p>מימרא חולקת</p>
<p>מתניתא - מסייעא לדין, ומתניתא - מסייעא לדין.</p>	<p>אמירת רקע מחלוקת האמוראים היא מחלוקת טהאס</p>
<p>מתניתא מסייע לרבי זעירא: "אלו הן מעות סתומין? כל שדמי חטאת מעורבות בהן, ואפילו הפריש דמי חטאת מתוכה - מעות סתומין הן".</p>	<p>סיוע לרבי זעירא</p>
<p>מתניתא מסייעא לרב חסדא: "אלו - לחטאתי, והשאר - לשאר נזירותי" ומת: דמי חטאת: ילכו לים המלח - לא נהניו, ולא מועלים. והשאר - יביאו חציו עולה, וחציו שלמים, ומועליו בכולו, ואין מועליו במקצתו". ולא אמר: אם מת - יפלו לנדבה!</p>	<p>סיוע לרב חסדא</p>
<p>רב חסדא אמר: מותר לחמו של נזיר - יורקב.</p>	<p>מימרא הלכתית</p>
<p>אמר רבי יוסי: ויאות! להקריבו בפני עצמו - אין את יכול, אין לך לחם קרב לעצמו. להקריבו עם נזירות אחרת - אין את יכול, שאין לך נזירות באה בלא לחם. לפום כן צריך מימר: מותר לחמו של נזיר - יורקב.</p>	<p>הסבר וראה מסברה</p>
<p>סברין מימר: הוא לחמו = הוא מותר נסקיו.</p>	<p>סברה</p>
<p>אמר רבי יוסי בר רבי בון: מותר נסקיו - קדשי קדשים אינון, ויפלו לנדבה?!</p>	<p>דחה</p>
<p>על דעתיה דרבי יוסי בר רבי בון: שמואל, רב חסדא, ורבי אלעזר - שלשתן אמרו דבר אחד! רב חסדא - אהן דאמרן. שמואל - דאמר רבי יוסי: עד דאנא תמן, שמעית: קל רב יהודה שאיל לשמואל: הפריש שקלו ומת? אמר ליה: יפלו לנדבה. רבי אלעזר - דאיתמר: מותר עשירית האיפה שלו: רבי יוחנן אמר: יוליכם לים המלח. רבי אלעזר אומר: יפלו לנדבה.</p>	<p>אמירה</p>

פני משה

גבו לו בחזקת שאין לו. שהיו סבורין שאין לו וגבו לצורך קבורתו ונמצא אח"כ שיש לו מה יעשו בו:

ר' ירמיה סבר מימר. דהיינו דתנינן מותר המת ליורשיו ומה לי אם ניתותרו המעות ומה לי אם הגבייה היתה בטעות הא מיהת זילותא היא לגבייה ולירשיו הוא דמחיל ליה:

א"ל ר' אידי דחוטריה. שם המקום דלא דמיא דהגע עצמך דהכא לא כוונין אלא ליה וכלומר שאם נמצא שיש לו אי"כ לא היו מכוונין שיהא המותר להיורשים שלא כיוונו לגבות אלא לפי דרכם שהיו סבורין שאין לו:

א"ל ר' ירמיה אנא לא אמרית. כלומר מה שאמרתי אני לא אמרתי מסברת עצמי אלא מדתנינן מותר המת ליורשיו וזיל בתר טעמא דהא מיהת זילותא איכא שגבו לצורך קבורתו ולגבי יורשיו הוא דמחיל ומסתברא היא דליורשיו ולא יעשו בה לצורך דבר אחר אבל את שבת לחלק מנא לך ראייה לחלק בין מותר מצורך הגבייה ובין הגבייה שבטעות היתה:

19. ז, א הלכה ה' מותר כספי צדקה השונים

משנה

מותר שבויים - לשבויים.

מותר שבוי - לאותו שבוי.

מותר עניים - לעניים.

מותר עני - לאותו עני.

מותר המתים - למתים.

מותר המת - ליורשיו.

רבי מאיר אומר:

מותר המת - יהא מונח עד שיבא אליהו.

רבי נתן אומר:

מותר המת - בונין לו נפש על קברו.

גמרא

מימרא הלכתית

גבו לו בחזקת שאין לו, ונמצא שיש לו:

רבי ירמיה סבר מימר:

מותר המת - ליורשיו.

קושיא

אמר ליה רבי אידי דחוטריא:
הגע עצמך! דלא כוונן אלא ליה!

תסבה

אמר ליה:
אנא - לא אמרית,
את - מן קד?

פני משה

תני. בתוספתא סוף פ"ק בשם ר' נתן דמותר המת בונין לו נפש על קברו. וגריס התם או יזלח לו ולא לפני מטתו וכלומר דלצורך המת גופו דוקא הוא דמותר ויזלף ע"ג מטתו שלא יסריח ויתבזה. ולא לפני מטתו לצורך החיים שיריחו ריח טוב. והיינו הך דגריס הכא יעשו לו זילוף על גבי מטתו:

תני. בתוספתא שם:

אין פודין שבוי בשבוי. ליתן להם שבוי אחר תחת השבוי הזה ואין גובין כסות לצורך העני בכסות אחר שיש להם ולחלוף בכסות זה אלא יתנו לו הכסות שיש להם ואין ממחין ביד הפרנסים על כך שאם הפרנסים רואין שצורך השעה היא לכך אין ממחין בידם:

20. ז, א הלכה ה'

ברייתות מרחיבות את דברי המשנה

תני בשם רבי נתן:

"מותר המת - יבנה לו נפש על קברו, ויעשה לו זילוף על גבי מיטתו".

בריתא
מרחיבה על המשנה

תני:

"אין פודין שבוי בשבוי,
ואין גובין טלית בטלית,
ואין ממחין ביד פרנסים לכך".

בריתא
בטשא המשנה

פני משה

דבריהן. שמניחין בעולם מה שחדשו בדברי תורה הן זכרון: ר' יוחנן הוה מסמיך ואזיל וכו'. גרסי להא לעיל בברכות פ"ב בהלכה א' עד דשתי ליה טעמא בפומיה:

21. ז, א הלכה ה' אמירת שמועות בשם אומרם

תנ"י:

"רְבֵן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אָמַר: אֵין עוֹשִׂין נְפֹשׁוֹת לְצַדִּיקִים, דְּבַרְהֶם - הוּוּ זְכָרוֹנָן".

בריותא מפישת את המשנה

מעשה שהיה

רבי יוחנן הוה מסמיך ואזיל עאל רבי חייא בר אבא. והיה רבי אליעזר חמי ליה ומטמר ליה מקמיה, ואמר: הלין תרתין מיליהו הדין, בבלאה עביד ביה. חדא - דלא שאיל בשלומיה. וחדא - מיטמר.

אמר ליה רבי יעקב בר אידי: כך נהיגין גבהון - דזעירא לא שאיל בשלומיה דרבה, דאינון נהגון ומקיימין: **"דאונן נערים ונחבאו וישישים קמו עמדו"** (איוב כט, ח).

אמר ליה:

מהו למיעבר קמי דאדורא צלמי?

אמר ליה:

מה את פליג ליה יקר?!

עבור קמוהי וסמי עינוי!

אמר ליה:

יאות רבי אליעזר עביד, דלא עבר קמך.

המשך המעשה

ועוד עביד הא בבלאה, דלא אמר שמעתא משמיה. נכנסו לפניו רבי אמי ורבי אסי, אמרו לו: רבי! כך היה מעשה בבית הכנסת של טרסיים, בנגר שיש בראשה גלוסטרא, שנחלקו **רבי אליעזר ורבי יוסי**, עד שקרעו ספר תורה בחמתן. "קרעו" - סלקא דעתך? אלא שנקרע ספר תורה. והיה שם זקן אחד **ורבי יוסי בן קסמא** שמו, אמר: "תמיהני אם לא הוה⁵⁰ בית הכנסת זה עבודה זרה.

ז, ב

וחזר ואמר: הכדין מחבריה!

נכנס לפניו רבי יעקב בר אידי,

אמר ליה: כתיב: **"כאשר צוה ה' את משה עבדו פן צוה משה את יהושע וכן עשה יהושע,**

לא-הסיר דבר מכל אשר-צוה ה' את-משה" (יהושע יא, טו).

וכי כל דיבור ודיבור שהיה יהושע יושב ודורש, היה אומר: "כך אמר משה"?! אלא יהושע יושב ודורש, ויודעין הכל שהתורה של משה היא.

אף אתה אליעזר יושב ודורש, והכל יודעין שהתורה שלך היא!

אמר להן: מפני מה אין אתן יודעין לרצות כפן אידי חבירינו?

ורבי יוחנן, מאי כולי האי דבעי דימרון שמעתא משמיה?

שאלה

דאף דוד ביקש עליה רחמים!

תשובה

שנאמר: **"אגודה באהלך עולמים אחסה בסתר מנפיק סלה"** (תהילים סא, ה).

וכי עלתה על דעתו של דוד שיהא חי וקים לעולמים?

אלא כך אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא:

רבוננו של עולם! אִזְכָּה שִׁיהוּ דְּבַרִּי נְאֻמְרִין בְּבֵתִי כְּנִסוּיֹת וּבְבֵתִי מְדַרְשׁוֹת.

שמעון בן זירא בשם רבי יצחק:

באר והרחבה

כל תלמיד חכם שאומרם דבר הלכה מפיו בעולם הזה - שפתיו רוחשות עמו בקבר.

שנאמר: **"וחפך פניו הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ושינים"** (שיר השירים ז, ט).

⁵⁰ וייג יקה. נפקא מינה - בעבר היה בית עבודה זרה, או בעתיד יהא בית ע"ז בגלל הכעס.

פני משה

רב גידל אומר האומר שמועה וכו'. גרסינן להא לעיל: אין דור שאין בו ליצני וכו'. גם זה הוא בברכות שם עד סוף הפרק:

מה כומר של עובים זה, כיון שמניח אדם אצבעו עליו - מיד דוכב, אף שפתותיהם של צדיקים, כיון שאומרין דבר הלכה מפיהם של צדיקים - שפתותיהן מרחשות עמהן בקבר.

מה הנאה לו?

שאלה

בר נזירא אמר: כהדין דשתי קונדיטון.

תשובה 1

רבי יצחק אמר: כהדין דשתי חמר עתיק.

תשובה 2

אף על גב דשתי ליה - טעמא בפומיה.

פרשנות של עמי הנחובות

רב גידל אמר:

האומר שמועה בשם אומרה - יראה בעל שמועה כאילו עומד לנגדו, שנאמר: "אף בצלם יתהלך איש"⁵¹ (תהלים לט, ז).

מימרא

בעז

כתיב: "רב אדם יקרא איש חסדו"⁵² (משלי כ, ו) - זה שאר כל אדם.

דרשה

"ואיש אמונים מי ימצא" (משלי כ, ו) - זה רבי זעירא,

דאמר רבי זעירא:

ליתנן צריכין חששין לשמעתיה דרב ששת, דהוא גברא מפתחא.

אמר ליה רבי זעירא לרבי אסי:

חכים רבי לבר פתייא, דאת אמר שמעתא משמיה!?

חגמא לעז

שאלה

אמר ליה:

רבי יחנן אמרה משמיה.

תשובה

אמר ליה רבי זעירא לרבי אסי:

חכים רבי לרב, דאת אמר שמעתתא משמיה!?

מקרה נוסף

שאלה

אמר ליה:

רבי אדא בר אהבה אמרה משמיה.

תשובה

אין דור שאין בו ליצני!

בדורו של דוד, מה היו פרוצי הדור עושין?

היו הולכין אצל חלונותיו של דוד, אומרין לו: דוד דוד, אימתי יבנה בית המקדש?

אימתי בית ה' נלך?

והיה דוד אומר: אף על פי שמתכוונין להכעיסני, יבא עלי אם לא הייתי שמח בדבריהם,

דכתיב: "שמחתי באמרים לי בית ה' נלך"⁵³ (תהלים קכב, א).

דרשה

נספח על דוד מפסוק מתהלים

"מי ימלאו ימיה ושכבת את אבתיך"⁵⁴ (שמואל ב ז, יב-ג).

אמר לו הקדוש ברוך הוא לדוד: ימים שלמים אני מונה לך, ולא ימים חסרים.

כלום שלמה בנה יבנה בית המקדש אלא להקריב קרבנות ציבור!

חביב עלי צדקה ומשפט שאתה עושה, יותר מן הקרבן!

שנאמר: "עשה צדקה ומשפט נבחר לה' מזבח"⁵⁵ (משלי כא, ג).

הדור עלה מצרפין שקלים

⁵¹ אף בצלם יתהלך איש אף הבל ימיו ויצבר ולא ידע מי אספם

⁵² רב אדם יקרא איש חסדו ואיש אמונים מי ימצא

⁵³ שיר המעלות לדוד שמחתי באמרים לי בית ה' נלך

⁵⁴ מי ימלאו ימיה ושכבת את אבתיך והקימתי את - ורעה אחריו אשר יצא ממערה, והכינתי את - ממלכתו. יג הוא יבנה בית לשמו ונננתי את - מסא ממלכתו עד-עולם"

מסכת שקלים פרק ג' - "בְּשֵׁלֶשֶׁה פְּרָקִים"

1. ז, ב הלכה א'

זמני הפרשות השקלים מהלשכה במקדש לקופות לצורך קניית קרבנות הצבור

פני משה

מתני'

בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה. כל השקלים שהיו מתקבצין למקדש מניחין אותן בלשכה אחת מן הלשכות שבמקדש וממלאין מכל השקלים שקבצו שם שלש קופות גדולות שיעור כל קופה כדי שתכל תשעה סאין. ולפי שבשעת התרומה תורמין מכל אחת מהקופות הגדולות בשלש קופות קטנות והן של שלש שלש סאין כדתנן במתני' דלקמן וכיצד תורמין מפרשינן לה לקמן בפרקין וזה שהוא בתוך הקופות הגדולות הוא הנקרא תרומת הלשכה והשאר שלא יכילו אותן אלו הקופות מניחין אותן בלשכה וזה הוא הנקרא שירי הלשכה. ובשלשה פרקים בשנה היו תורמין מתרומת הלשכה:

בפרוס הפסח. הוא ר"ח ניסן ט"ו יום קודם הפסח וקרוי פרס מלשון פלגא כדקאמר בגמרא ולפי ששלשים יום קודם הרגל שואלין ודורשין בהלכות הרגל וט"ו יום לפני הרגל הוא פרס:

והן גרנות של מעשר בהמה. בגי פרקים אלו קבעו חכמים לעשר הבהמות שנולדו ונקראו גרנות לפי שכשם שהגורן קובע למעשר דגן שלא לאכול עד שיתקן מעשרותיו כך אלו הזמנים קובעים לאסור אכילת הבהמות עד שיעשר אותן וקודם הפרק מכל אלו הגי מותר הוא לאכול אף על פי שלא עישר. והטעם לקביעות הגי פרקים הללו למעשר בהמה פליגי בה בגמרא חד אמר מפני שהן פירקי לידה של הבהמות יש שהן מולידין בזה הפרק ויש שילדות בפרק האחר וחד אמר כדי שתהא בהמה מצויה לעולי רגלים לפי שאף שמותר למכור ולשחוט ולאכול קודם שהגיע זמן הפרק אעפ"כ לא שחטי להו אינשי עד דמעשרן ומשום דניחא ליה לאינש לקיומי מצוה בממוניה וכגון מעשר בהמה שהוא עצמו מביא המעשר ואוכל הבשר שלמים ואם לא היו מעשרין בגי פרקים הללו היו הרבה נמנעים למכור לפי שלא עישרו ולא היתה הבהמה מצויה לעולי רגלים:

בן עזאי אומר וכו'. טעם פלוגתייהו מפרש בגמרא:

גמ'

כל הן דתנינן פרס פלגא היא. וכן כאן משום שהוא החצי בשלשים יום וכו'.

משנה

בְּשֵׁלֶשֶׁה פְּרָקִים בְּשָׁנָה תּוֹרְמִין אֶת הַלְּשָׁכָה: בְּפְרוֹס הַפֶּסַח, בְּפְרוֹס הָעֶצְרֹת, בְּפְרוֹס הַחֹג.

וְהוּ - גְרָנוֹת שֶׁל מַעֲשֵׂר בְּהֵמָה, דְּבָרֵי רַבִּי עֲקִיבָה.

בֶּן עֲזַאי אָמַר:

בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאֵדָה,

וּבְאֶחָד בְּסִיּוֹן,

וּבְעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאָב.

רַבִּי לְעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמְרִים:

בְּאֶחָד בְּנִיֶּסֶן,

בְּאֶחָד בְּסִיּוֹן,

בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאֵלוּל.

וְלֹא אָמְרוּ בְּאֶחָד בְּתִשְׂרֵי - מִפְּנֵי שֶׁהוּא יוֹם טוֹב,

וְאִי אֵיפְשָׁר לְעֶשֶׂר בְּיוֹם טוֹב,

לְפִיכֹךְ הִקְדִּימוּהוּ בְּעֶשְׂרִים וְתִשְׁעָה בְּאֵלוּל.

גמרא

אמר רבי אבהו:

כל הן דתנינן: "פרס" - פלגא.

פלגא דשלשים יום קודם למועד, שדורשים בהלכותיו.

מימרא פרשנית

פני משה

אמר ר' יוחנן. טעמא למה קבעו ג' פרקים הללו לגרנות של מעשר בהמה מפני שהן פירקי לידה שלהן ור' אחא וכו' אמר כדי שתהא בהמה מצויה לעולי רגלים וכדפרישית במתני' :

שלא יבא לידי בל תאחר. כשאינו מקריבו להמעשר ולפיכך קבעו לו אלו הזמנים סמוך לשלש רגלים הללו :

אמר רבי יוסה כל המשהא טיבלו עובר. בתמיה וכי על המשהא טבל ולא תיקנו אמרו עובר בבל תאחר לא אמרו אלא אחר שתיקן ומשהא מעשרותיו שלש רגלים שעובר בבל תאחר וכן במעשר בהמה כל זמן שלא עישר בהמותיו אינו עובר בבל תאחר אלא הטעם כדי שתהא בהמה מצויה לעולי הרגלים או כדרי יוחנן :

2. ז, ב הלכה א' הטעם לזמני מעשר בהמה

"והו - גרנות של מעשר בהמה".

ציטוט ממשנתו

אמר רבי יוחנן:

מימרא פרענות 1

מפני שהן פירקי לידה.

רבי אחא ורבי תנחום בר חייה בשם רבי יהושע בן לוי:
כדי שתהיה הבהמה מצויה לעולי רגלים.

מימרא פרענות 2

חליקת

אמר רבי יודן:

מימרא פרענות 3

שלא יבא לידי בל תאחר.

חליקת

אמר רבי יוסה:

מימרא הלכות 1

כל המשהא טבלו - עובר בבל תאחר.

פני מזה

**3. ח, א הלכה א'
ראש השנה למעשר בהמה - מתי?**

תמן תנינן. בפי"ט דבכורות ששינו גם שם לפלוגתייהו דתנאי דמתני' ותנינן בסיפא התם ר"מ אומר וכו'. וגרסי' נמי להא לקמן בפי"ק דר"ה בהלכה א':

טעמא דר"מ. משום דעד כאן הן מתמצות לילד מן הישינות והיינו שכלות לילד ממה שנתעברו באדר והן יולדות באב דזמן עיבור בהמה דקה חמשה חדשים ור"מ דריש נמי האי קרא דמייתי לקמן דכתיב לבשו כרים הצאן ועמקים יעטפו בר יתרועעו אף ישירו והכי דריש ליה לבשו כרים הצאן וכתרגומו יעלון דכרייא עלי ענא והיא לשון נקייה ושהן מתעברות בזמן שעמקים יעטפו בר שהזריעה צומחת וניכרת יפה ואימתי היא זהו באדר ויתרועעו אף ישירו דכתיב דריש ליה הכי דאיכא נמי אפילתא המתאחרות להתעבר עד ניסן שהוא זמן שהתבואה בקשין שלה והשבלים נוקשות זו על זו ומתנועעות ונראין כמשוררין ואותן הן המיעוט ומכיון דאיכא רובא דמתעברי באדר אזלינן בתרייהו ולפי שהן כלות לילד עד סוף אב שאותן שנתעברו בתחלת אדר יולדות בתחלת אב והמתעברות בסוף אדר יולדות בסוף אב לפיכך קאמר עד כאן הן מתמצות לילד מן הישינות וזהו עד אחד באלול:

מכאן ואילך. מאחד באלול ואילך הן מתחילות לילד מן החדשות והיינו המתעברות בניסן שהן האפילות ומתחילין להיות יולדות בתחלת אלול ולפיכך קבעו ר"ה שלהן באחד באלול למעשר שאז כלות הן אותן שנתעברו בישינות והוא אב ובתרייהו אזלינן:

טעמא דר"א ור"ש. דסבירא להו ר"ה שלהן באחד בתשרי דהכי דרשי להאי קרא לבשו כרים הצאן אלו הבכורות שהן אותן המתעברות בתחלת אדר ויולדות בתחלת אב ועמקים יעטפו בר אלו הן האפילות שאינן מתעברות עד סוף אדר ומתחיל חדש ניסן דאיכא נמי יתרועעו אף ישירו שהוא בניסן ואותן הולכות ויולדות עד סוף אלול ולפיכך קבעו ר"ה שלהן למעשר באחד בתשרי שאז אלו ואלו נכנסין לדיר להתעשר שכולן משנה אחת הן:

אמר בן עזאי הואיל ואלו אומרים כן. שר"ה שלהן באחד באלול:
ואלו אומרים כן. שר"ה שלהן באחד בתשרי לפיכך אומר אני שיהו האלולים אותן שנולדים בחדש אלול מתעשרין בפני עצמן ואינן מצטרפות לעשרה לא עם אלו הנולדות מקודם אלול ולא עם אותן שנולדו אח"כ כדמפרש ואזיל:

הא כיצד נולד לו חמשה. טלאים באב וחמשה באלול וחמשה בתשרי אינן מצטרפות דאותן שבאלול אינן מצטרפין עם אותן שבאב דשמא ר"ה שלהן כמי"ד באחד באלול וה"ז חדש וישן ואינן מצטרפין וכדתנינן שם ומייתי לה לקמן חמשה לפני ר"ה וחמשה לאחר ר"ה אינן מצטרפין וכן אותן שבאלול אינן מצטרפין עם אותן שבתשרי דשמא ר"ה שלהן כמי"ד באחד בתשרי וה"ז חדש וישן:

נולד לו חמשה באב וחמשה בתשרי. וכן הוא בתוספת' דבכורות בפי"ז מצטרפין הן והיינו באב שאחר תשרי מצטרפין הן עם אותן שנולדו מקודם בתשרי דלכ"ע משנה אחת הן וקמ"ל שאע"פ שבין תשרי ובין אב שלאחריו יש זמן גרנות הרבה אפ"ה הואיל ומשנה אחת הן מצטרפין וכאותה ששינו חמשה לפני הגורן וחמשה לאחר הגורן הרי אלו מצטרפין שאין הגורן שביניהם מפסיקן מלצרף:

ובן עזאי מכריע על דברי תלמידיו. בתמיה שהרי בן עזאי מדורות שלפניהם היה שהיה תלמיד חבר לר"ע כדאמר לקמן ור"מ ור' אלעזר בן שמוע שהוא הנוכר במתני' תלמידי ר"ע היו וכן ר"ש סתם שהוא ר' שמעון בן יוחאי היה תלמידו ורבו של רבי והיך אמר בן עזאי עליהם הואיל ואלו אומרים כן ואלו אומרים כן:

שכן נחלקו עליה אבות העולם. במחלוקת זו ומאן נינהו ר' ישמעאל ור"ע ועליהם אמר בן עזאי כך:

זאת אומרת בן עזאי. חבר ותלמיד דר"ע היה דאם רבו מובהק היה וכי אית בר נש אומר לרבי' כך הואיל ואלו וכי לא ה"ל למימר אלא הואיל ורבי אומר כך וכו':

שמע לה מן הדא. דתלמיד חבר היה לר"ע מדאשכחן בסוף פי' מי שמת שאמר לו בן עזאי לר"ע על חלוקין וכו' אלא שבאת לחלק עלינו את השוין וכי אית בר נש אמר לרבי' אלא שבאת לא ה"ל למימר אלא שבה רבי לחלק. וגרסי' להא נמי שם:

**ה,א תמן תנינן:
הבאת משנה**

**"רבי מאיר אומר:
באחד באלול - ראש השנה למעשר בהמה.
רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים:
באחד בתשרי.
בן עזאי אומר:
האלוליים - מתעשרין בפני עצמן"** (בכורות נו; ראש השנה ב:).

פרשנות

**אמר רבי חונתה:
טעמא דרבי מאיר,
עד כאן - הן מתמצות לילד מן הישנות,
מכאן ואילך - הן מתחילות לילד מן החדשות.**

פרשנות

**רבי יוסה בר רבי בון בשם רב חונתה:
טעמא דרבי אלעזר ורבי שמעון,
"לבשו כרים הצאן"⁵⁵ (תהלים סה, יד) - אלו הבכירות.
"ועמקים יעטפו בר" - אלו האפילות.
"יתרועעו אף ישירו" - אלו ואלו נכנסים לדיר להתעשר.**

**הבאת ברייתא
המרחיבה**

**"אמר בן עזאי:
הואיל, ואלו - אומרים כן,
ואלו - אומרים כן,
יהו האלוליים - מתעשרין בפני עצמן!
הא כיצד?**

**נולדו לו חמשה באב, וחמשה באלול, וחמשה בתשרי - אין מצטרפין.
נולד לו חמשה בתשרי, וחמשה באב - הרי אלו מצטרפין."**

קושיא

ובן עזאי מכריע על דברי תלמידיו אתא?!

**רבי ירמיה ורבי מיישא בשם רבי שמואל בר רב יצחק:
שכן נחלקו עליה אבות העולם.**

שאלה

ומאן נינהו "אבות העולם"?

תשובה

**תנא רבי יונה קומי רבי ירמיה:
רבי ישמעאל ורבי עקיבא!**

הסקה

על פי באור הברייתא

**זאת אומרת: בן עזאי חבר ותלמיד הוה דרבי עקיבא.
אין תימר רביה - אית בר נש אמר לרביה:**

"הואיל ואלו אמרו כן, ואלו אמרו כן"!

ראיה

**רבי אבון בשם רבי שמואל בר רב יצחק שמע לה מן הדא:
"אמר לו בן עזאי:**

**על החלוקין - אנו מצטרפין,
אלא שבאת לחלוק עלינו את השוין"** (בבא בתרא קנח:);

**זאת אומרת: בן עזאי חבר ותלמיד הוה דרבי עקיבא.
אין תימר רביה - אית בר נש אמר לרביה:**

"אלא שבאת לחלוק עלינו את השוין"!

⁵⁵ לבשו כרים הצאן ועמקים יעטפו אף יתרועעו אף ישירו

פני משנה

תמן תנינן. בבכורות שם כל הנוולין מאחד בתשרי עד כ"ט באלול וכו' ואלבא דר"א ור"ש מיתנייא שהכל משנה אחת הן :
חמשה לפני הגורן וכו'. וכדפרישית לעיל :
זאת אומרת. מדקתני כל הנוולין מאחד בתשרי ואף על פי שאותן היוולדות באחד בתשרי נתעברו הן בשנה שעברה אין הולכין אלא אחר הלידה ושי"מ שבמעשר בהמה לא עשו אותו לא בחנט כלומר לילך אחר החנטה כמו בפירות האילן שהולכין למעשרות אחר שנה שחנטו בה הפירות ולא עשו אותו ג"כ כשליש והיינו לומר שלא יתעשרו עד שיהא ניכר לכל הפחות שהן שלישי בגידולן וכמו דאשכחן בותים ובתבואה שהולכין בהן אחר שנה שהביאו שלישי גידולן כדתנינן בפ"ק דמעשרות אבל במעשר בהמה לא הלכו בו אלא אחר הלידה בלבד כדמסיק ואזיל :

**4. ח, א הלכה א'
מעשר בהמה על פי זמן לידה או על פי זמן שראויות להקרבה**

**תמן תנינן:
"כל הנוולין:**

**הבאת משנה
בגושה ר"ה למעשר
בהמה**

מאחד מתשרי עד עשרים ותשעה באלול - הרי אלו מצטרפין.

חמשה - לפני ראש השנה,

וחמשה - לאחר ראש השנה - אין מצטרפין.

חמשה - לפני הגורן,

וחמשה - לאחר הגורן - הרי אלו מצטרפין" (בכורות נו:).

אין תימר כחנט ניתני כל המעוברין מעשרים ותשעה באלול. כלומר שאם תאמר דאיכא איזו סברא לילך בהן אחר החנט והיינו העיבור שלהן שהיא כמו החנטה בפירות האילן א"כ הוה קשה עד להתנא בא להשמיענו שהנוולין מאחד בתשרי מצטרפין הן עם הנוולין של אחריהן עד כ"ט באלול לישמעיען רבואה טפי וליתני לאידך גיסא כל המעוברין מכ"ט באלול מצטרפין הן עם אותן שנוולו בשנה שעברה דהואיל והחנט שלהן מיהת בסוף שנה היתה הרי הן כמשל שנה אחת ומצטרפין דהיינו שבדאי אינן יכולין להצטרף עם אותן שלאחר אחד בתשרי דשיטתא הוה שאם הולכין אחר החנט ה"ז חדש וישן ואינן משנה אחת אלא דהאי הוה שייך שפיר למיתני כל המעוברין מכ"ט באלול מצטרפין הן עם אותן שנוולו מקודם ובשנה זו בעצמה והרבואה שאע"פ שלא נתעברו עד סוף השנה אפ"כ מצטרפין הן וכשל שנה אחת הן ועוד דאם הולכין אחר החנט א"כ לא ליצטרפו אותן של שנה אחת עד שיתעברו וילדו באותה השנה ומדלא קתני אלא כל הנוולין מאחד בתשרי וכו' שיימ דאין סברא כלל לילך אחר החנט במעשר בהמה וכל הנוולין בשנה זו לעולם מצטרפין הן ואף על פי שנתעברו בשנה שעברה דלא אזילנן אלא בתר הלידה גרידתא.

אמר רבי יוסה:

מימרא פרשנית

הדא אומרת:

מעשר בהמה - לא עשו אותו: לא כחנט,

ולא כשליש.

אין תימר כחנט - ליתני: כל המעוברין מאחד בתשרי עד עשרים ותשעה באלול!

אין תימר כשליש - ליתני: כל הנוולין עד עשרים ושנים באלול!

רבי שמאי בשם רבי בון ברבי חייא:

מימרא פרשנית

כשליש עשו אותה,

כרבי שמעון.

דאמר רבי שמעון: מחוסר זמן - נכנס לידר להתעשר."

קם רבי מנא עם רבי שמאי,

קשיא

אמר ליה: את אמרת הדא מילתא?!

תמן תנינן:

"בן עזאי אומר: האלוליים - מתעשרין לעצמן."

לא אפילו נולד עד עשרים ותשעה באלול?!

אית לך מימר: בן עזאי כרבי שמעון ולא כרבנן?!

כמה דאת אמר על דרבנן:

פרשנית

של רבי שמאי

מניחין לשנה הבאה והן מתעשרין עם בני שנתן,

כן את אמר על דבן עזאי: מניחין לגורן הבא והן מתעשרין עם בני אלוליים.

אמר רבי חייא:

מימרא הלכתית

מזן חסקה

זאת אומרת: ימים שהבכור מחוסר זמן בהן - עולין לו לתוך שנתו.

אמר רבי מנא אמר רבי יונה:

הבאת מקור -

ראה

אבא שמע לה מן הדא: "כל הבכור אשר יולד וגו' הוצר תקדיש" ⁵⁶ (דברים טו, יט) - הוה כיצד?

משעת לידתו את מונה לו שנה.

אין תימר בשליש. וכן ש"מ עוד כדאמרן דלא בעינן במעשר בהמה עד שיגדיל מיהת שיהא ניכר קצת גידולו דאם תאמר דבעינן בשליש קשה הא דתני עד עשרים ותשעה באלול דמשמע אפילו נולדו הן יום או יומים מקודם דכשנוולין עד כ"ט באלול סגי שיצטרפו עם הנוולין מקודם באותה השנה וא"כ תיפוק ליה דאפ"י מחוסר זמן הוה והכי מביעי ליה למיתני כל הנוולין מאחד בתשרי עד עשרים ושנים באלול מצטרפין שאז אינו מחוסר זמן בכ"ט בו שהיא זמן הגורן לר"א ור"ש ומדקתני עד כ"ט באלול ש"מ דאפ"י אמחוסר זמן לא קפיד ומכ"ש דלא בעינן עד שיהא ניכר בשליש גידולו :

ר' שמי. אמר דלית ש"מ להא מהכא דאיכא למימר דלעולם לשאר תנאי בעינן בשליש והא דדייקת ממחוסר זמן אימא לך דעשו אותו כר"ש וכלומר דהא קמ"ל דכר"ש אתיא דקתני בתוספתא דבכורות בפ"ז ר"ש אומר מחוסר זמן נכנס לידר להתעשר ופליג אמתינן דבכורות שם דתני הכל נכנסין לידר להתעשר חוץ מן הכלאים וכו' ומחוסר זמן :

קם ר' מנא עם ר' שמי. ושאל לו ר' מנא אם אתה אמרת כך וא"ל אין וא"ל ר' מנא והא תנינן בן עזאי אומר האלוליים מתעשרין בפני עצמן וכדמפרש טעמיה לעיל הואיל ואלו אומרים כך וכו' וא"כ דייקת נמי ואמרת לא אפי' נולד עד כ"ט באלול ג"כ מצטרף עם אותן הנוולין בחדש הזה ואפי' הן מחוסר זמן וכי אית לך מימר דבן עזאי נמי כר"ש ס"ל במחוסר זמן בתמיה אלא לאו ע"כ כרבנן דהתוספתא שם ס"ל וכדתנינן בסתמא דמתני' דאין מחוסר זמן נכנס לידר להתעשר והשתא לרבנן דס"ל בהא כר"א ור"ש דכל הנוולין מאחד בתשרי עד כ"ט באלול מצטרפין היכי מתרצית לה להאי דדייקת במחוסר זמן ע"כ דהכי מתרצת דאותן שנוולו סמוך לכ"ט באלול הן מחוסר זמן אין מתעשרין בהגורן שהוא בכ"ט באלול אלא מניחין אותן לשנה הבאה אח"כ והן מתעשרין עם בני שנתן שנוולו ג"כ בשנתן מקודם כ"ט באלול הזה וכלומר שמניחין מאותן בני שנתן מלשך עד שיהא זה ראוי להתעשר ומצטרפין אח"כ ומתעשרין שהרי הן בני שנה אחת והשתא כמה דאת אמר על דרבנן וכו' כן נמי את אמר אלבא דבן עזאי למאי דסבירא ליה שהאלוליים מתעשרין בפני עצמן דלא שיהא כולן מתעשרין בגורן הזה שבה עכשיו דהא אית בהו גם כן הנוולין והן עדיין מחוסר זמן אלא מניחין לגורן הבא אחר כן ומניח גם כן מהנוולין באלול וכשיהיה זה ראוי להתעשר מצטרף הוא עם אותן בני אלול ומתעשרין :

זאת אומרת. מדאמרין אלבא דרבנן דכשיש כאן מחוסר זמן ממיתין עד לשנה הבאה עד שיהא ראוי להתעשר עם אותן בני שנתו שלו דוקא ומפני שאין מעשרין מן הנוולין בשנה זו על הנוולין בשנה האחרת ואמאי ונימא דהואיל וזה היה מחוסר זמן בעשרים ותשעה באלול ואי אפשר לו להתעשר ליחשביה כמאן דנולד בשנה הבאה וליצטרף להתעשר עם הנוולין בשנה הבאה אלא ודאי דטעמא הוי משום דמשעת לידתו מונין לו השנה אף על גב דמחוסר זמן הוא מכל מקום אותן המימים עולין לו לשנתו אם כן זאת אומרת דבכור נמי דינא הכי דקיימא לן הבכור נפסל משנה לחברתה להקרבה והימים שהוא מחוסר זמן עולין לו מתוך שנתו דמשעת לידתו מונין לו שנה וטעמא דהרי גבי מעשר לא כתיב ביה בשנה ומגופיה לא ידעינן דבעי שיתעשר עם בני שנתו דדוקא אלא דילפינן קדש מבכור דכתיב ביה תאכלנו שנה בשנה ואם כן שמע מינה דבכור מונין לו שנה משעת לידתו ולהכי מעשר דילפינן מינה גם כן דיניה הכי הוא דהוי :

ר' יונה אבא שמע ליה. לבכור מן הדא דכתיב ביה בגופיה כל הבכור אשר יולד וגו' תקדיש לה' אלהיך והכתוב בפי בחקותי אך בכור אשר יבכר לה' בבהמה לא יקדיש איש אותו וגו' אלמא דכבר הוא קדוש וא"א להקדישו להקדש אחר וכן אין צריך להקדישו הא כיצד אלא דלא בא הכתוב הזה אשר יולד וגו' אלא ללמד משעת לידתו אתה מונה לו שנה :

5. ח, א-ב הלכה ב'

סדר תרומת הלשכה

פני משה

מתני'

בשלוש קופות של שלש שלש סאין תורמין את הלשכה. בגמרא קאמר עלה תני בשלש קופות של ג' ג' סאין שהן עשרים ושבע סאין תורמין את הלשכה והיינו שהיו שם שלש קופות גדולות כל אחת ואחת מחזקת תשע סאין כדפרישית בריש פרקין ועל כרחך לומר כן דאם לאו מאי שהן עשרים ושבע סאין דקאמר הלא אלו הג' קופות דמתני' לא היו אלא של ג' ג' סאין ואי אפשר לפרש לזה בענין אחר אא"כ תאמר שהיו ג' קופות גדולות של תשע תשע סאין שהן עשרים ושבע סאין ומאותן הגדולות היו תורמין בכל פעם ופעם כשהגיע זמן התרומה באלו הג' קופות קטנות של ג' ג' סאין ולא היו תורמין בפעם אחת מהקופה הגדולה האחת עד שתכלה כולה אלא כך היו תורמין שנוטל בקופה הקטנה האחת מן הקופה הגדולה האחת שיעור ג' סאין כפי אשר מחזקת הקופה הקטנה ונוטל קופה השנייה מן הקטנות ותורם ג' סאין מהקופה השנייה של הגדולות ותורם ג' סאין מהקופה השלישית מן הקטנות ותורם ג' סאין מהקופה הגדולה והוא פרס העצרת היו חוזרין ותורמין באלו הג' קופות קטנות מאותן הג' קופות גדולות וכן בפרס החג ונמצא שבפרס החג היו כלין הקופות הגדולות וכשמגיע זמן התרומה חדשה והיא ר"ח ניסן חוזרין וממלאין אותן ותורמין כך בחזרת חלילה כבשנה שעברה וכיצד סדר התרומה של פעם השנייה והשלישית מאלו הג' פרסים שאמרנו אפרש לקמן בהלכה ד' בס"ד כי שם מקומו:

וכתוב עליהן. על אותן שלש קופות הקטנות היה כתוב אל"ף על הראשונה ובי"ת על השנייה וגימ"ל על השלישית ומפני שמאלו הג' קופות קטנות היו מסתפקין מהן ליקח מהן לצורך כל קרבנות צבור כדתינתן לקמן בראש הפרק ואין מסתפקין מן השנייה עד שתכלה הראשונה וכן לא מהשלישית עד שתכלה השנייה וכך שנינו בתוספתא ריש פ"ב למה כותבין על הקופות אלף בית גימל מפני שמתחילין ומוציאין מן הראשונה שלמה ראשונה מוציאין מן השנייה שלמה שניה מוציאין מן השלישית וכך אמרו בגמרא וכמו שאפרש בהסוגיא:

יוונית כתוב עליהן אלפ"א בית"א גמ"א. לפי שהיו רגילין בבית שני ביוונית ואמרין בגמרא דמגילה יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם יפיפותו של יפת יהיה באהלי שם ולשון יוונית הוא הלשון היפה שבבני יפת:

אין התורם נכנס. בהלשכה לתרום: לא בפרגוד חפות. הוא מלבוש שיש בו שפה כפולה שכשהמלבוש ארוך הוא כופלין אותו מלמטה ונקרא פרגוד חפות:

ולא במנועול וכו'. שבכל אלו אפשר להטמין המעות. ובתפילין ובקמיע יכול להתיר התפר ולהטמין בתוכן וכל זה מפני החשד שלא יחשדו אותו העם:

שמה יעני וכו'. ולפי שאדם צריך ג"כ לצאת ידי הבריות וכו': ואומר ומצא חן ושכל טוב וגו'. דמהאי קרא שמעינן שאדם צריך להיות נוהג כן שלשון ציווי הוא:

גמ' ר' זעירא שאל ר' אושעיא כמה היא שיעורן של הקופות. כצ"ל וכך הוא בריש פרק מפנין דהתם היא דקאי השאלה דר' זעירא דתינתן מפנין אפי' ד' וה' קופות וכמה שיעורן של הקופות. וכך הוא נשנה בריש פרק המוציא יין ומשולש עוד בריש פרק ערבי פסחים ועל זה השיבו נלמוד שתום דהתם מן המפורש דהכא דסתם קופות שנשנה שם ג"כ של ג' ג' סאין הן וכה"ג אמרינן נמי שם וכן הכא לקמן על שאמרנו במתני' יין כדי מזיגת הכוס ושאלו רבי זעירא וכמה הוא שיעור הכוסות והשיבו ילמד שתום מן המפורש דתני רבי חייה ארבע כוסות של פסח ישנן רביעית יין האיטלקי:

תני בשלש קופות וכו' שהן תשעה סאין. שבאלו הג' קופות תורמין:

שהן עשרים ושבע סאין. על כרחך לא קאי האי שהן אכל ג' פרקים של התרומה ולומר שבין הכל כ"ז סאין הן שהרי מסיים ואומר תורמין את הלשכה משמע דבכל זמן זמן התרומה היה שם כ"ז סאין ואי אתה מוצא כן אא"כ נפרש שהיו שם עוד שלש קופות גדולות שכל אחת ואחת מחזקת תשע סאין ובהן היתה תרומת הלשכה ועליהן קאמר שהן כ"ז סאין ולפי שמהן היו תורמין בכל פעם ופעם באותן ג' קופות קטנות של ג' ג' סאין כדפרישית במתני' ועוד אפרש לקמן בהלכה ד' בס"ד:

וכתוב עליהן. על אלו ג' קופות הקטנות וכו' ומפני מה כתוב עליהן וכו' לומר אין מסתפק מן הראשונה קודם לשנייה. כלומר שאין מסתפק מן הראשונה מעט מעט ממנה וחוזר לשניה ולשלישית ולאח"כ יסתפק עוד מעט מן הראשונה ואחריה מן השנייה ואחריה מן השלישית והכל במעט מעט מהן עד שיכלו לא יעשה כן וזהו דקאמר אין מסתפק מן הראשונה קודם לשנייה וכלומר שירצה להסתפק מעט מהראשונה קודם להשנייה ומן השנייה מעט קודם להשלישית ואח"כ יחזור חלילה אלא כך יעשה יסתפק מן הראשונה עד שתכלה כולה ואח"כ הוא שיתחיל להסתפק מן השנייה וכן כשתכלה השנייה אז יסתפק מן השלישית ולפי פירוש הזה הוא ממש כמו שנשנה בתוספתא שלמה ראשונה מוציאין מן השנייה וכו' וכמו שהבאתי בפירוש המשנה:

משנה

בְּשֵׁלֶשׁ קוֹפוֹת שֶׁל שְׁלֹשׁ שְׁלֹשׁ סְאִין תּוֹרְמִין אֶת הַלְּשָׁכָה,

וְכָתוּב עָלֶיהָ: אֶלְ"ף,

בֵּית,

גִּימָ"ל.

רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר:

יּוֹנִית כָּתוּב עָלֶיהָ: אֶלְפָ"א,

בֵּית"א,

גַּמָ"א.

אֵין הַתּוֹרֵם נִכְנָס: לֹא בַּפְּרָגוֹד חֲפוֹת,

וְלֹא בַּמְנוּעַל,

וְלֹא בַּסַּנְדַּל,

וְלֹא בַתְּפִילִין,

וְלֹא בַקְּמִיעַ.

שָׁמָא יַעֲנִי - וַיֹּאמְרוּ: "מַעוֹן הַלְּשָׁכָה הַעֲנִי",

אוֹ שָׁמָא יַעֲשִׂיר - וַיֹּאמְרוּ: "מִתְּרוּמַת הַלְּשָׁכָה הַעֲשִׂיר".

שָׁאֲדָם צְרִיךְ לְצִאת יְדֵי הַבְּרִיּוֹת -

בְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא צְרִיךְ לְצִאת יְדֵי הַמְּקוֹם,

שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָיִיתֶם נְקִיִּים מִה' וּמִיִּשְׂרָאֵל"⁵⁷ (בַּמִּדְבָּר לֵב, כב),

וְאוֹמֵר: "וּמִצָּא חֵן וְשָׁכַל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם" (מְשֻׁלֵּי ג, ד).

גמרא

לימוד סתום מן המפורש

הלכות עשבת מתרומת הלשכה

תמן תנינן:

"מפנין - אפילו: ארבע,

והמש קופות" (שבת ככו:).

הבאת משנה

שאלה

רבי זעירא שאל את רבי יאשיה:

כמה היא שיעורן של "קופות"?

תשובה

אמר ליה:

ח,ב, נלמוד סתום מן המפורש.

דתניא:

"בשלוש קופות של: שלש שלש סאין,

שהן תשעה סאין,

שהן עשרים ושבע סאין.

תורמין את הלשכה.

וכתוב עליהן: אל"ף,

בֵּית,

גִּימָ"ל.

מפני מה כתוב עליהן: אל"ף בֵּית גִּימָ"ל?

לומר: מסתפק מן הראשונה קודם לשנייה,

ומן השנייה קודם לשלישית."

⁵⁷ ונקבשה הארץ לפני ה' ואחר תשיבו והייתם נקים מה' ומישראל והיתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני ה'

פני משה

תמן תנינן המוציא יין וכו'. כל הסוגיא זו כתובה היא לעיל ריש פרק המוציא עד א"ל רב אבדומה נחיתה ויאות ר' יהודה מוריינא דנשייא הוה. וכאן נדפס זה בערבובי האותיות והתיבות ועייש ותמצא הכל מבואר בבאר היטב בס"ד:

מתני' המוציא יין כדי מזיגת הכוס. של ברכה והוא רובע רביעית יין חי שאם ימזוג אותו בשלשה חלקים מים כדרך שממזגין ליינות החזקים יעמידנו על רביעית והוא ביצה ומחצה וזהו שיעור כוס של ברכת המזון וקידוש:

מים כדי לשוף בהן את הקילורית. ומפרש הכא בגמ' דדוקא במים של הטל שאינן ראויין אלא לכך אבל בשאר מים שיעורן כדי לרוחץ בהן פני המדוכה שהוא שיעור הפחות. וקילור עצמו שיעורו כדי לשוף אותן במים:

כמה שיעורין של כוסות. בלילי פסח. וגרסינן לכולה סוגיא לקמן בפ' ערבי פסחים בהלכה א':

וישנן רביעית יין באיטלקי. של יין האיטלקי שהוא חזק וממזגין אותו על חד תלת במיא וא"כ כל היין של הדי' כוסות הוא רביעית הלוג:

תמן תנינן. ריש פ' מפנין. ומשום דנמי נלמד סתום מן המפורש במקום אחר הוא מייתי לה הכא:

דתינין תמן. בפ"ג דשקלים גבי תרומת הלשכה:

דר' יהודה היא. המתני' דתני בתוספתא פ"ט מים וכו' ר' יהודה אומר כדי לשוף בהן את הקילור כך הוא בתוספתא ונדפס כאן אגב שיטפא דלקמן גבי יין. ובע"פ גריס כדי מזיגת המזוג והיינו הך דהשיעור במים כדי למזוג בהן היין להכוס וצ"ל דג' אחרת היה להם בתוספתא כדמוכח מדלקמן ומיהו הא דקאמר דר' יהודה היא לא קאי אלא על שיעור היין דסתם לן התנא במתני' כר' יהודה דהתוספתא:

מזוג בכמה. אם הוציא מה שהוא כבר מזוג בכמה הוא שיעורו:

נישמעינה מן הדא. גופה דקתני לר' יהודה שיעור שתייהן בהראוי להמזיגה:

א"כ הדא אמרה מזוג אפילו בכמה כוסות. כלומר לא איכפת לן אפי' כבר מזוג הוא בכמה כוסות מ"מ השיעור הוא לעולם לפי ערך המזיגה שאם מזוג רובע רביעית יין בשלשה חלקי רביעית מים ויש כאן רובע רביעית יין וגי' רובע רביעית מים וכשהוציא ממנו משערין בו בהשיעור שיכולין למזוג בו יין אחר לפי ערך ואם כן אם הוציא כדי שיעור למזוג בו רובע רביעית יין אי"צ כאן ג' חלקי רובע רביעית לפי שכבר יש בו מהיין וכן לעולם משערין במזוג אפילו בא מהרבה כוסות מזוגין כמה הוא שיעורין של כוסות. כלומר ומה היא המדה של רביעית שאמרנו כשיעור הדי' כוסות:

6. ח, א-ב הלכה ב'

לימוד סתום מן המפורש

שיעור "כוס"

תמן תנינן:

"המוציא יין - כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס" (שבת עו:).

הבאת משנה

רבי זעירא שאל את רבי יאשיה: כמה שיעורן של כוס?

שאלה

אמר ליה:

נלמד סתום מן המפורש.

תשובה

דתני רבי חייא:

"ארבע כוסות שאמרו - ישנן רביעית של יין האיטלקי".

אמר רבי יוסי בר אבין משום רבי יוחנן:

הרבי יהודה היא!

ממרא פתנית

דתני:

"מים - כְּדֵי גְמִיעָה.

רבי יהודה אומר:

כְּדֵי לְשׂוּף בְּהֵן אֶת הַקִּילוֹר⁵⁸

יין - כְּדֵי גְמִיעָה.

רבי יהודה אומר:

כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס".

מזוג בכמה?

שאלה על המשנה

נשמעינה מן הדא:

"מים - כְּדֵי גְמִיעָה.

תשובה

רבי יהודה אומר:

כְּדֵי לְשׂוּף בְּהֵן אֶת הַקִּילוֹר⁵⁹.

יין - כְּדֵי גְמִיעָה.

רבי יהודה אומר:

כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס".

הדא אמרה: "מזוג - כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס".

⁵⁸ בסוגיא המקבילה בירושלמי שבת ח. הגירסה: כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס.

⁵⁹ בסוגיא המקבילה בירושלמי שבת ח. הגירסה: כְּדֵי מְזִיגַת הַכּוֹס.

7. ח, ב - ט, א הלכה ב'
הלכות "ארבע כוסות"

פני מטה

טיטורטון. שם המדה שהיה ידוע להם ורביע ממנו היז הרביעית ששיערו חכמים:

מהו לשתותן. לדי' כוסות בכרך אחד זה אחר זה או דילמא במקומן הוא דתקינן רבנן אי לקידוש והבי' אחר חצי הלל ושתים שהן לברכת המזון ולאחר שגומר ההלל ופשיט לה מן מה דאמר ר' יוחנן בהלל אם שמעה בבה"כ כדרך שנוהגין לאומרו אחר תפלת ערבית יצא וא"צ לחזור ולאומרו על סדר הכוסות וא"כ ש"מ דגם סדר הכוסות אינן מעכבין ואפי' שתאן בזה אחר זה ולא על סדר ההלל יצא:

מהו לשתותן מפוסקין. להפסיק בשיעור שתיית הכוס או שצריך לשתות השיעור בבת אחת ופשיט לה מהאי דאמרי' כלום אמרו אלא שישתה ולא שישתכר לשתות הרבה יותר מדאי ואם אתה אומר שהוא שותה אותן אפי' מפוסקין א"כ אף הוא אינו משתכר ולמה הוצרכו לומר שלא ישתכר אלא ש"מ דמצוה לשתות השיעור בבת אחת והלכך הזהירו בלבד שלא ישתה הרבה בבת אחת שלא ישתכר ולא יהיה יכול להגיד הסדר שתיקנו חכמים:

מהו לצאת בין של שביעית. שניתותר לו אחר זמן הביעור: יוצאין בין של שביעית. אפי' אם הוא מאחר זמן הביעור דמצוה קא עביד:

מהו לצאת בקונדיטין. שנותנין בו דבש ופלפלין ונקרא יין קונדיטין: קונדיטין בין. מותר לערב הקונדיטין בין:

מהו לצאת מזוגין. הרבה יותר משיעור מזיגה:

בין מזוגין. הרבה והוא שיהא בהן עדיין טעם ומראה יין:

אל תרא יין כי יתאדם. מכלל דמשובח הוא:

מבושל כדי תבל. ובפ"ג דשקלים דאיתא ג"כ להאי סוגיא גריס תני מבושל כמטובל והיינו הך ולענין מעשרות תנינן לה כדאמרי' לעיל בפ"ד דמעשרות שהמבושל הוא טובל למעשר שהאש אחד מהששה דברים שקובעין למעשר ואסור אפי' באכילת עראי עד (שיעשה) [שיעשר]:

מהו לצאת. ד' כוסות בין מבושל: ר' יונה. דמתיר כדעתיה הוא שהיה מזיק לו יין של ד' כוסות שחיוק לראשו מחמתן עד העצרת:

ציטוט ברייתא מהסוגיא הקודמת

[תני רבי חייא:

"ארבע כוסות שאמרו - ישנן רביעית של יין האיטלקי"].

שאלה כמה שיעורן של "כוסות"?

תשובה רבי אבין אמר:

טיטורטון ורביע.

שאלה מהו לשתותן בכרך אחד?

תשובה מדאמר רבי מנא אמר רבי יוסי:

הלל, אם שמעון בבית הפנסת - יצא.

הדא אמרה: אם שתאן בכרך אחד - יצא.

שאלה מהו לשתותן בפסקין?

תשובה כלום אמרו: אלא שישתה, לא שישתכר!

אם שתה בפסקין, אף הוא אינו משתכר.

שאלה מהו לצאת בין של שביעית?

תשובה תני רב אושעיא:

"יוצאין בין של שביעית".

שאלה מהו לצאת בקונדיטין?

תשובה מדתני בר קפרא:

"קונדיטין - בין",

הדא אמרה: יוצאין בין קונדיטין.

שאלה מהו לצאת בין מזוגין?

תשובה מדתני רבי חייא:

"ארבעה כוסות שאמרו - יוצאין בהן בין סיינו ובין מזוגין.

ובלבד שיהא בהן טעם ומראה יין".

מימרא הלכתית

אמר רבי ירמיה:

מצוה לצאת בין אדם,

שנאמר: "אל תרא יין כי יתאדם כי יתן פמוס עינו יתהלך במישורים" (משלי כג, לא).

הביאת ברייתא

תאני:

"מבושל - במתובל".

שאלה מהו לצאת בין מבושל?

פני משה

אפוי נהירין. שהיו פניו מאירות וצהובות תמיד:

חדא מן תלת מילין אית בד וכו'. או מלוח בריבית או מגדל חזירין אתה ופרנסתך מצויה לך תמיד וא"ל תיפח רוחיה וכו' ויין מזיק לי אפי' הד' כוסות שמחויב אני לשתותן אלא לימודי בתורה שכיח לי תדיר וכדכתיב חכמת אדם שתמיד בו תאיר פניו:

אשכח רבי אבוב סימה. בודאי איזה אוצר ומציאה מצא:

תוספתא עתיקא. שכבר למדתיה והייתי מחפש אחריה ומצאתיה ונהנית:

תומנתה. שמינית המדה הישינה שמודדין בה המורייס בציפורי:

חכים. מכיר אני לה דבית ר' ינאי היו רגילין למדוד בה דבש:

תני. היא החצר שמינית הישינה של טבריא:

הדא דידן הוות. זו מידה שלנו בטבריא היתה כמו כן מלפנים:

ולמה לא אמר. עלה נמי עתיקתא כמו שקראו אותה הישינה וקאמר בשביל שהיתה כך גם בימיו וא"ל שהיתה מקדם קטנה ואח"כ גידלו אותה וחזרו והקטינו אבל לא כל כך כמו שהיתה ולפיכך לא קרא לה עתיקתא:

כמה היא שיעורו של כוס. שיחזיק בו רביעית הלוג:

אמר רבי יונה:
יוצאין ביין מבושל.

תשובה

רבי יונה לטעמיה,

תבאת סיפור

דרבי יונה כדההו שתי ארבע פסי דפסחא, הוה חזיק רישיה עד חגא.

חמיתיה חדא מטרוניתא אפוי⁶⁰ נהירין.

תבאת סיפור

אמרה: סבא סבא, חדא מהני תלת מילין אית בך: או דשתוי חמרא את,

או דמלוי בריבית את,

או דמגדל חזירי את!

אמר לה: תיפח רוחא דההיא איתתא!

דחדא מאלין תלת מילא לית בי.

אלא: אולפני שכיח לי, דהכי כתיב: "חכמת אדם תאיר פניו"⁶¹ (קהלת ח, א)!

רבי אבהו אתי לטבריא,

תבאת סיפור

חמוניה תלמידוי דרבי יוחנן אפוי נהורין,

אמרון תלמידים לרבי יוחנן: אשכח רבי אבהו סימא.

אתא לגביה, אמר ליה: מאי אורייתא חדתא שמעת?

אמר ליה: תוספתא עתיקא!

קרא עליה: "חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ח, א).

אמר רבי חנין:

מימרא הלכות

לוגא דאורייתא = תומנתא עתיקא דמורייתא דציפורי.

אמר רבי יונה:

סווע

וחכמנא לה, דבית רבי ינאי, הוה מכילין בה דבש.

תני:

תבאת ברייתא

"חצי שמינית טברנית ^הישנה". ט, א

אמר רבי יוחנן:

פרשנות

הדין דידן הוא.

ולמה קרי ליה עתיקה,

שאלה

מן בגין דהוה ביומו?

אית דאמרי:

תשובה 1

דהות זעירא ורבתא.

ואית דאמרי:

תשובה 2

דאזעירא, ולא אזעירא כמה דהות.

כמה הוא שיעור של כוס?

שאלה

רבי יוסי בשם רבי יוסי בן פזי, ורבי יוסי בר ביבי בשם רבי שמואל:

תשובה

אצבעיים על אצבעיים, על רום אצבע, ומחצה ושליש אצבע.

⁶⁰ לפי גירסתנו משמע רבי יונה. אך בכתב"י ובמקבילות ישנו משפט נוסף שלרבי יהודה בר עילאי היה ראשו כואב עד סוכות משתיית ארבע כוסות של פסח.

⁶¹ מי קהקם ומי יודע פשר דבר חכמת אדם תאיר פניו ועו פניו ישנא

פני משה

תני. בתוספתא פ"ט יין יבש בכזית
 דברי ר' נתן:
אתיא דר' נתן כר"ש. דמתני'
 דאמר כולן ברביעית ואף היין
 ולפיכך קאמר ר' נתן ביבש בכזית
 שכן הרביעית לכשיקראש יעמוד על
 כזית:

8. ט, א הלכה ב' שיעור יין קרוש במלאכת "הוצאה"

הבאת בריחא

תני:
"יבש - כזית,
דברי רבי נתן".

באור

רבנן דקיסרין ורבי יוסי בר ביבי בשם שמואל:
אתיא דרבי נתן כרבי שמעון,
כמה דרבי שמעון אמר: ברביעית,
כן אמר רבי נתן: ברביעית, לכשיקראש ויהא בו כזית.

פני נזקה

וטהרו דמה משום נבילה. דם נבילה לא מטמא כנבילה:
עד כמה. הוא טהור ואם אפי' ברביעית ויותר מרביעית:

ולא אגביה. לא השיב לו ר' סימון כלום ושאל לו לריב"ל עצמו וא"ל דעד רביעית הוא שטהרו אבל רביעית ויותר טמא לפי שהרביעית בלח הוא כזית ביבש ודם הנבילה כבשרה לטמא בכזית להאי מ"ד והורע בעיני ר' אלעזר שלא החזיר לו ר' סימון השמועה שהרי כך שמע הוא ג"כ מריב"ל:

ורב ביבי. היה יושב ומספר האי עובדא בענין אחר שר' יצחק שאל דרך שאלה לר' סימון אם עד רביעית דוקא טהור ויותר הוא טמא ובעט ביה ר' סימון בר' יצחק וגער בו ואמר ר' זריקן לר' סימון בגין דשאל לך הדין את בעט ביה וא"ל אין משום דלא הוות דעתי עלי מיושבת וכהאי דאמר ר' חנין וכו' ואנא סמך על הפלטר ולפיכך אין דעתי עלי בכל פעם ופעם:

סידקי. הוא הסוחר המוכר בתנות להתבואה הוא ופלטר מוכר הלחם ותמיד הוא מייקר:
מאי כדון. ומה הוי עלה של דם נבילה וקאמר כהאי דתנינן בריש פ"ח דעדות העיד וכו':

מהו טהור. אם טהור הוא מלהכשיר בשאר משקה הא לטמא מטמא הוא ופשיט ליה דתמן תנינן בפ"ו דמכשירין דם השרץ כבשרו לענין טומאה אבל אינו מכשיר את הזרעים ואין לנו כיוצא בו וא"כ לא מצית אמרת בדם נבילה טהור מלהכשיר הא לטמאות מטמא שהרי שנינו בדם השרץ אין לנו כיוצא בו ודחי לה דאיכא למימר דה"ק ואין לנו כיוצא בו לענין שיעור הטומאה ששיעור טומאת דמו בכעדשה כמו בשרו:

אבל דמו מטמא הוא כבשרו. וכלומר לענין זה הוא שאין לנו כיוצא בו שלא מצינו בשאר דם ששיעורו כבשר ולא קאי על שאינו מכשיר ואכתי בדם נבילה מיבעיא לן דילמא טהור מלהכשיר קאמר הא לטמאות מטמאו אם הוא יותר מרביעית ולמעלה. ובפ"ג דשקלים גריס ושיעור טומאתו שדמו מטמא כבשרו כלומר לענין שיעור טומאתו הוא דאמר"י שאין לנו כיוצא בו והיינו הך:

א"ר יוסף. תנאי היא דאיכא מ"ד טמא וכו' יהודה דריש פ"ה דעדות שהעיד ששה דברים מקולי ב"ש ומחומרי ב"ה דם נבילות ב"ש מטהרין וב"ה מטמאין וק"ל כב"ה ואיכא מ"ד טהור ואפי' ברביעית ורבי יהושע בן בתיירה דאמרן:

רב אבדומה נחיתה. כך היו קוראין אותו שהיה רגיל לירד לבבל מא"י ויאות קאמר דלרי יהודה טמא ביותר מרביעית שהרי ר' יהודה מורינא דבי נשיאה הוה ועל פיו טמאו במעשה של בית רבי מה שהוא ביותר מרביעית וכדאסר ריב"ל:

תני. בתוספתא שם:
רשב"ג אומר דם כדי לכחול עין אחת. שכן כוחליו לברקית והוא הכתם שגולד בעין:

בדם עטלף שנו. שזהו רפואה לברקית:
דבש הדא דאת אמר. לשיעורא דמתני' בהדין עתיקא שנתקלקל ואינו ראוי לשום בישול אבל בזה שלנו וחדש הוא כדי לבשל בתוכה ביצה קלה:

הדא דאת אמר באילין מיה דטלא. שבאין ממין הטל וכו' כדפרישית במתני':
במפנה מבית לבית היא מתני'. ודרכו לשפוך אף אלו שעדיין ראויין קצת שאינו רוצה להטריח ולהביאן עמו:

משיבין חכמים לר"ש. וכי אפשר לומר כן וכו' והוא השיב להן וכי אין אתם שוניין בפ' יום הכפורים כל האוכלין מצטרפין לככותבת ואף על גב דאיכא דחשיב טפי ליתובי דעתא ואיכא דלא חשיב כולי האי ואפ"ה כולן מצטרפין הן וא"כ אוף אנן אית לן כהאי כל המשקין וכו':

לא נאמרו וכו'. וקס"ד דר' מנא דר"ש מודה להא דתנינן בפ' דלעיל ולפיכך מתמה למצניעין כל שהן וכי איצטרך שיעורא למצניע:

ותני כן. וקאמר השי"ס דבאמת איכא דתני הכי לר"ש דלא למצניעיהן קאמר אלא למוציאיהן וכלומר דבשעת הוצאה הוא דאמרי להני שיעורין אבל מצניעיהן שיעורין בכל שהן ולא פליג ר"ש אתיק אלא דמפרש וקמ"ל לחלק בין המוציא לבין המצניע:

ותני כן. ואיכא דתני כן לרבנן דאינהו סברי כן וכדתנינן במתני' וגורסין בדברי ר"ש כמו שהוא לפנינו לא נאמרו וכו' אלא למצניעיהן הא למוציאיהן ברביעית ופליג ר"ש אמתני' דפי' דלעיל:

9. ט, א הלכה ב'

שיעור רביעית בנוזל = שיעור כזית בקחש בהלכה

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי:

מעשה בפירודת **רבי** שמתה, וטהרו את דמה משום נבילה.

ושאל רבי אליעזר את רבי סימון:

עד כמה?

ולא אשגח ביה.

ושאל לרבי יהושע בן לוי,

ואמר ליה: עד רביעית - טהור,

יותר מרביעית - טמא.

ובאש לרבי אליעזר על דלא אחזר ליה רבי סימון שמועתא.

רב ביבי הוה יתיב מתני הדין עובדא.

אמר ליה רבי יצחק בר ביסנא: עד רביעית - טהור,

יותר מכאן - טמא?

ובעט ביה.

אמר ליה רבי זריקא: בגין דשאל לך, את בעט ביה!?

אמר ליה: בגין דלא הות דעתי בי - בעיטנא ביה.

דאמר רבי חנן:

"והיו חייך תלאים לך מנגד" ⁶² (דברים כח, טו) - זה שלוקח חטים לשנה.

"ופחדת לילה ויומם" (דברים כח, טו) - זה הלוקח מן הסדקי.

"ולא תאמין בחיך" (דברים כח, טו) - זה הלוקח מן הפלטר, ואנא סמיכנא אפלטר.

סיוע

שאלה

ומהו כדון?

תשובה

"העיד רבי יהושע בן פתורה על דם נבילה - שהוא טהור" (עדות ח, א).

דחיה

מהו "טהור"?

טהור מלהכשיר.

אבל לטמות - מטמא.

קשיא

תמן תנינן:

"דם השרץ - בבשרו,

מטמא

ואינו מכשיר,

ואין לנו כיוצא בו" (מכשירין ו, ה)!

תיחץ

כשיעור טומאתו,

אבל דמו - מטמא כבשרו.

דבר סיכום

בענין שיעור טומאה בדם נבילה

אמר רבי יוסי:

פליגי בה תרין אמוראי:

חד אמר: טמא,

וחד אמר: טהור.

מאן דאמר: טמא - כרבי יהודה,

ומאן דאמר: טהור - כרבי יהושע בן פתורה.

סיוע

אמר ליה רב אבדומה דמן נחותה:

ויאות! דרבי יהודה מורינא - דבי נשיאה הוה.

⁶² והיו חייך תלאים לך מנגד ופחדת לילה ויומם ולא תאמין בחיך

פני משנה

שמה יעני וכו' תני ר' ישמעאל קיווין לא יתרום. מי ששערות ראשו כמו קווצות תלתלים לא יתרום מפני החשד שיאמרו זה יכול להטמין המעות בשערו:

היו מפספסין בקילקין. קלקין הן השערות שמסתבכין יחד ונעשו כעין שרשרות וכמו שנשנה בפ"ט דמקואות קלקי הלב והזקן קלקי הראש ובית השחי ואם היו כך בהתורם היו הגזברין מפספסין את הקילקין אלו קודם שיתרום:

תני. בתוספתא פ"ב נכנס לתרום את הלשכה היו מפשפשין בו בכניסה וציאה ומדברין עמו משעה שנכנס וכו' לקיים מה שנאמר והייתם נקיים מה' ומישראל:

וימלא פומיה מוי. הלא זה הטעם שמדברין עמו כדי שלא יאמרו מטמין הוא את המעות בפיו וימלא פיו מים קודם שיכנס לתרום ולא יהו צריכין לדבר עמו כל הזמן הזה שהרי מעתה אינו יכול להטמין בפיו כלום:

אמר ר' תנחומא מפני הברכה. שהרי צריך הוא לברך קודם שיתרום וכמו ששינו בתוספתא שלפני כל התרומות היו צריכין לברך והלכך אי אפשר שימלא פיו במים:

בתורה ובנביאים ובכתובים מצינו. רמז לזה שאדם צריך לצאת ידי הבריות וכו':

איזהו המחזור שבכולן. שממנו נלמד ביותר וא"ל מן הכתוב שבתורה והייתם נקיים וגוי ומפני שבו נרמזו שצריך לעשות שיהא נקי מכל צדדי החשד מן הבריות כשם שהוא נקי מה' אשר לו נגלו כל המצפונות והנסתרות וכך יהא נקי מן ידי הבריות שלא יוכלו לומר אפשר הוא עושה כך או כך וכשיראה להתנהג בכדי שלא יליו עליו מכל ומכל אז הוא נקי מה' ומישראל מבילתי פינות החשד:

10. ט, א הלכה ב'

חובת הוהיות מפני החשד

"אין התורם נכנס:

לא בפרגוד חפות ולא במנעל, ולא בסנדל, ולא בתפילין, ולא בקמיע,

שמה יעני ויאמרו: "מעון הלשכה העני",

או שמה יעשיר, ויאמרו: "מתרומת הלשכה העשיר".

ציטוט ממשנתנו

תני רבי ישמעאל:

"קוץ - לא יתרום, מפני החשד".

בחינת מחיבה

תני:

"הגזברין - היו מפספסין בקילקין".

בחינת מחיבה

תני:

"מדברין היו עמו משעה שהוא נכנס עד שעה שהוא יוצא".

בחינת מחיבה

וימלא פומיה מוי!

קושיא

אמר רבי תנחומא:

מפני הברכה.

תיחץ

רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן:

בתורה,

ובנביאים,

ובכתובים מצאנו: שאדם צריך לצאת ידי הבריות, כדרך שהוא צריך לצאת ידי המקום.

בתורה מניין?

דכתיב: "והייתם נקיים מה' ומישראל"⁶³ (במדבר לב, כב).

בנביאים מניין?

דכתיב: "אל אלהים ה' אל אלהים ה' הוא ידע וישראל הוא ידע"⁶⁴ (יהושע כב, כב).

בכתובים מניין?

דכתיב: "ומצא חן ושכל טוב בעיני אלהים ואדם" (משלי ג, ד).

גמליאל זוגא שאל לרבי יוסי בר רבי בון:

איזהו המחזור שבכולן?

שאלה

אמר ליה: "והייתם נקיים מה' ומישראל".

תשובה

⁶³ ונבטשה הארץ לפני ה' ואחר תשבנו והייתם נקיים מה' ומישראל והייתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני ה'

⁶⁴ אל אלהים ה' אל אלהים ה' הוא ידע וישראל הוא ידע אם במדד ואם במעל פה' אל תושיענו היום הזה

פני משה

מתני

של בית רבן גמליאל. היו נוהגין שהי נכנס ושקלו בין אצבעותיו וזרקו לפני התורם וכדי שיהא התורם מתכוין ודוחקו לשקלו להקופה שתורמין ממנה באותו הזמן ולהסתפק לקנות קרבנות הציבור ונחת רוח היא להם כדי שיתקרב משלהן תחלה כדקאמר בגמרא:

אין התורם תורם. עד שיטול רשות ויאמר להם להעמידם שם אתרום והן אומרים לו תרום וכו' שלשה פעמים שכן דרך לענות ג' פעמים כדמצינו בפרק רבי ישמעאל במנחות גבי העומר אקצור ואומרים לו קצור קצור קצור ג' פעמים:

תרום את הראשונה. כשתורם בתחלה באלו שלשה קופות קטנות מאלו שלשה קופות גדולות כמו שאמרנו לעיל בהלכה ב' תורם הוא בקופה הראשונה מן הקופה הגדולה הראשונה וחופה את הגדולה בקטבוליות והיא במטפחת של עור שלוק וכן השנייה שהוא תורם מן הקופה הגדולה השנייה ומחפה את הגדולה השנייה במטפחת ותורם השלישית מן הקופה הגדולה השלישית ואותה קופה גדולה השלישית לא היה מחפה אותה כדי שתהא ניכרת שבה הוא שסיים ויתחיל ממנה בתחלה בפרק השני של הג' פרקים שהוא פרס העצרת וכדמפרש התנא ואזיל:

ולמה היה מחפה. אלו הראשונות וזאת השלישית לא היה מחפה שמא ישכח ויתרום אחר כך בפרס העצרת ויתרום מן הדבר התרום וכלומר שמא יתחיל לתרום כבראשונה בתחלה מן הראשונה אחר כך מהשנייה ואח"כ מהשלישית והוא צריך להתחיל עכשיו מהשלישית שסיים בה בתרומה הראשונה ולפיכך היה מחפה אותן השנים הראשונות והשלישית לא היה מחפה כדי שיהא לו לסימן אחר כך ולהתחיל ממנה בתחלה. וכיצד היה נוהג אח"כ בתרומה השנייה מפרשינן בגמ':

תרום את הראשונה. מגי קופות האלו לשם ארץ ישראל ובשניה מוסיף לשם כרכים המוקפין וסמוכין לה ולשם כל אי"י ובשלישית לשם בבל וכו' ולשם כל אי"י וה"ק בגמרא:

גמ'

אלו שני כריים וכו' שמא לא פטר חבירו. בתמיה אלו שני כרי תבואה לפניו ותרם מאחד מהן על חבירו וכי לא פטר את חבירו מתרומה והכא נמי מאי איכפת להן לבית ר"ג לעשות כן הלא התרומה שתורם פוטר את הכל וכולן יצאו באותן קרבנות הציבור שיקנו מהתרומה ומשני מפני שהנחת רוח הוא להם שלא יהיו קרבן הצבור מתקרב אלא משלהן תחלה ולפיכך היו עושין כך:

11. ט, א-ב הלכה ג'

תאור תרומת מחצית השקל של בית רבן גמליאל

משנה

של בית רבן גמליאל: היה נכנס ושקלו בין אצבעותיו, וזרקו לפני התורם,

והתורם מתכווין ודחפו לתוך הקופה.

אין התורם תורם - עד שהוא אומר להם: "אתרום?" והן אומרים לו: "תרום,

תרום,

תרום" שלש פעמים.

תרום את הראשונה - וחיפה בקטבוליות.

השנייה - וחיפה בקטבוליות.

השלישית - לא היה מחפה.

ולמה היה "מחפה"?

שמא ישכח ויתרום מן הדבר התרום.

תרום את הראשונה - לשם ארץ ישראל.

והשנייה - לשם כרכים המוקפין לה.

והשלישית - לשם בבל,

ולשם מדי,

ולשם מדינות הרחוקות.

ט, ב

זריזות מצוה אף על חשבון אחרים?

גמרא

"של בית רבן גמליאל היה נכנס ושקלו בין אצבעותיו, וזרקו לפני התורם, והתורם מתכווין ודחפו לתוך הקופה."

ציטוט מהמשנה

אילו היו שני כריים,

ותרום מאחד מהן על חבירו,

שמא לא פטר חבירו?!

קושיא

הנחת רוח היא להם, שלא יהא קרבן מתקרב אלא משלהן תחילה.

תיחא

12. ט, ב הלכה ג'
אוסף בריות - בענין התרומות

פני מנקה
תני. בתוספתא פ"ב:
שמט את הקטבליות. אם שמט מהן:
 נתערבו השירים. כלומר שנעשו כולן כשירי הלשכה:
תני. שם:
שלישית היא היתה עשירה שבכולן שהיו בה אצטלי של זהב וכו'. שמביאין ממדינות הרחוקות ופורסין עליה אצטליות של זהב ונותנין עליהן דרכונות של זהב:
תני. שם:
תרם את הראשונה וכו'. כדפרישית:
תני. שם בראש הפרק:
מתחילין ומוציאין מן הראשונה וכו'. כמו שהבאתי לעיל בהל' ב' והכי מפרש לה השי"ס נטל מן הראשונה היא הקופה הגדולה הראשונה שמתחיל בה בתחלה לתרום בקופה הראשונה של ג' קופות הקטנות אף על פי שיש עדיין באותה קופה הגדולה הראשונה נטל ותורם בקופה השניה של הקטנות מן השניה של הגדולות נטל מן השניה וכו' נטל מן הקופה הגדולה השלישית וזה הכל כמו שפירשנו לעיל בהלכה ב':
שלמה שלישית וכו'. על כרחך דטעות דמוכח היא וכו' היאך משכחת לה דשלמה השלישית ואכתי יש בשניה ובראשונה והלא אינו תורם משום קופה בזה אחר זה אלא הכל כסדר הראשון שהתחיל בתרומה הראשונה מהא' ואח"כ מהב' ואח"כ מהג' וא"כ מהיכא תיתי לה דשלמה השלישית בתחלה אלא כך צריך לגרוס כפי הגי' בתוספתא שהבאתי לעיל גבי אותן ג' קופות הקטנות שמסתפקין מהן כסדר שלמה הראשונה מוציאין מן השנייה וכו' וכך צריך להיות כאן שלמה הראשונה חוזר לשנייה שלמה שניה חוזר לשלישית שלמו שלשתן וכו' והכי פירושא שבהגיע פרס השני והיא העצרת ואמרנו אף על פי שיש בראשונה וכו' אף על פי שיש בשניה וכו' כדלעיל וזה הכל בתרומה הראשונה של פרס הפסח והשתא מסיים כיצד היו תורמין בפרס השניה והיא קודם העצרת ואמרנו לעיל שלא היה מחפה את השלישית בתרומה הראשונה כדי שידע להתחיל ממנה בתרומה השנייה ואחר כך חוזר ותורם כסדר כמו בהראשונה שלאחר שתרם בקופה הראשונה מהקטנות מן קופה השלישית שבגדולות ולפי שבה היה מסיים בראשונה ואין מעבירין על המצות ומתחיל עכשיו ממנה בתחלה ותורם ומחפה אותה חוזר ותורם כסדר בהקופה השניה של הקטנות מהקופה הגדולה הראשונה ומחפה אותה וחוזר ותורם אח"כ בקופה הג' של הקטנות מן הקופה הגדולה השנייה ואינו מחפה אותה לפי שעכשיו מסיים בה וממנה מתחיל בפרק הג' והיא פרס החג ותורם מאותה הקופה הגדולה השנייה בקופה הראשונה מהקטנות ואח"כ חוזר ותורם בקופה שניה מהקטנות מן הקופה הגדולה הראשונה ונמצא שעכשיו שלמה הראשונה וחוזר הוא להשניה והיא ג"כ שלמה עכשיו וחוזר לשלישית ושלמו שלשתן וחוזר ושוקל כלומר שלאחר ששלמו כולן בחזרת חלילה בשנה זו וכסדר שאמרנו חוזר ושוקל לתוכן מהתרומה חדשה בפרס הפסח וכן לעולם. זהו הביאור הכולל בענין הזה:
ר"מ אומר. אם שלמו שלשתן מהקופות עדיין יש שירי הלשכה כמו שאמרנו בריש הפרק שהיה ר"מ אומר מטעם הזה שמועלין גם בשירים וכו' וכדמייתי להא דר"מ לעיל בפ"ב בהלכה ב':

תנ"י: 1 בריתא 1

"שמט את הקטבליות - נעשו כולן שירים".

תנ"י: 2 בריתא 2

"שלישית - היא היתה עשירה שבכולן,

שהיו בה אצטלי אסטריאות של זהב, ודרכונות של זהב".

תנ"י: 3 בריתא 3

"תרם את הראשונה - לשם ארץ ישראל, ולשם כל ישראל.

שנייה - לשם נרכים המוקפים, ולשם כל ישראל.

ושלישית - לשם בבל ומדי, ולשם מדינות הרחוקות, ולשם כל ישראל".

תנ"י: 4 בריתא 4

"נטל מן הראשונה, אף על פי שיש בראשונה - נטל מן השנייה.

נטל מן השנייה, אף על פי שיש בשנייה - נטל מן השלישית.

שלמה שלישית - חוזר לשנייה.

שלמה שנייה - חוזר לראשונה.

שלמו שלשתן - חוזר ושוקל.

רבי מאיר אומר:

חוזר לשירים,

שהיה רבי מאיר אומר: מועלים בשירים שמא יצטרכו להן בסוף".

פני משה

וכן היה רפ"י אומר וכו'. הובא זה לעיל בפ"ק דשבת בהלכה ג' והתם הוא דשייכא ואגב דלעיל דצריך אדם להיות נקי וכו' מייתי לה הכא:

13. ט, ב הלכה ג'

דרך קניית המידות: "נקיות" ו"זריזות"

[אין התורם נכנס: לא בפרגוד חפות,

ולא במנעל,
ולא בסנדל,
ולא בתפילין,
ולא בקמיע,

שְׁמַא יַעֲנִי - וְיֹאמְרוּ: "מַעוֹן הַלְשָׁכָה הָעֲנִי",

או שְׁמַא יַעֲשִׂיר - וְיֹאמְרוּ: "מִתְרוֹמַת הַלְשָׁכָה הָעֲשִׂיר",

שְׁאָדָם צָרִיךְ לְצַאת יְדֵי הַבְּרִיּוֹת בְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא צָרִיךְ לְצַאת יְדֵי הַמְּקוֹם,

שְׁנֹאמַר: "וְהֵייתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל"⁶⁵ (במדבר לב, כב),

וְאֹמַר: "וּמִצָּא הֵן וְשִׁכַל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם" (משלי ג, ד).

ציטוט מהמשנה (ח)

"וְכֵן הָיָה רַבִּי פִּנְחָס בֶּן יֶאֱזִיר אֹמֵר:

זְרִיזוּת - מְבִיאָה לְיַדֵּי נְקִיּוֹת.

נְקִיּוֹת - מְבִיאָה לְיַדֵּי טְהָרָה.

טְהָרָה - מְבִיאָה לְיַדֵּי קְדוּשָׁה.

קְדוּשָׁה - מְבִיאָה לְיַדֵּי עֲנוּה.

עֲנוּה - מְבִיאָה לְיַדֵּי יְרֵאת חֹטֵא.

יְרֵאת חֹטֵא - מְבִיאָה לְיַדֵּי חֲסִידוּת.

חֲסִידוּת - מְבִיאָה לְיַדֵּי רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ.

רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ - מְבִיאָה לְיַדֵּי תַחֲיִית הַמֵּתִים.

תַחֲיִית הַמֵּתִים - מְבִיאָה לְיַדֵּי אֱלֹהֵי זְכוּר לְטוֹב.

ברייתא מפתלת ומסיפה

"זְרִיזוּת מְבִיאָה לְיַדֵּי נְקִיּוֹת" - דְּכַתִּיב: "וְכָלָה מִכֶּפֶר"⁶⁶ (ויקרא טז, כ).

"נְקִיּוֹת מְבִיאָה לְיַדֵּי טְהָרָה" - דְּכַתִּיב: "וְכִפֶּר עָלֶיךָ הַכֶּהֶן וְטָהַרָה"⁶⁷ (ויקרא יב, ח).

"טְהָרָה מְבִיאָה לְיַדֵּי קְדוּשָׁה" - דְּכַתִּיב: "וְטָהַרוּ וְקִדְּשׁוּ"⁶⁸ (ויקרא טז, ט).

"קְדוּשָׁה מְבִיאָה לְיַדֵּי עֲנוּה" - דְּכַתִּיב: "כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשְׂאָ שִׁכְן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשַׁכֵּן,

וְאֵת דָּכָא וְשִׁפְל רִוַח"⁶⁹ (ישעיה נז, טו).

"עֲנוּה מְבִיאָה לְיַדֵּי יְרֵאת חֹטֵא" - דְּכַתִּיב: "עַקֵּב עֲנוּה יְרֵאת ה'"⁷⁰ (משלי כב, ד).

"יְרֵאת חֹטֵא מְבִיאָה לְיַדֵּי חֲסִידוּת" - דְּכַתִּיב: "וְחֹסֵד ה' מַעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאוֹ"⁷¹ (תהלים קג, יז).

"חֲסִידוּת מְבִיאָה לְיַדֵּי רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ" - דְּכַתִּיב: "אִזְ דְּבִרְתָּ בְּחֻזֵן לְחֲסִידֵיךָ"⁷² (תהלים פט, כ).

"רוּחַ הַקּוֹדֶשׁ מְבִיאָה לְיַדֵּי תַחֲיִית הַמֵּתִים" - דְּכַתִּיב: "וְנִתְתִי רוּחִי בְכֶם וְהֵייתֶם"⁷³ (יחזקאל לז, יד).

"תַחֲיִית הַמֵּתִים מְבִיאָה לְיַדֵּי אֱלֹהֵי זְכוּר לְטוֹב" - דְּכַתִּיב: "הִנֵּה אֲנִי שֹׁלַח לְכֶם אֶת אֱלֹהֵי הַנְּבִיאָ,

לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא"⁷⁴ (מלאכי ג, כג).

תנא ב"שם רבי מאיר:

"כָּל מִי: שֶׁקְּבוֹעַ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל,

וּמִדְּבַר בְּלִשׁוֹן הַקּוֹדֶשׁ,

וְאוֹכַל פִּירוֹתָיו בְּטָהַרָה,

וְקוֹרָא קְרִיאַת שְׁמַע בְּבוֹקֵר,

וּבְעָרֵב -

יֵהָא מְבוֹשֵׁר שֶׁבֶן עוֹלָם הָבָא הוּא."

ברייתא מסיפה

הַדְּרוֹן עֲלֵה פֶּרֶק בְּשִׁלְשׁוֹה פְּרָקִים

⁶⁵ וּנְכַבְּשָׁה הָאָרֶץ לִפְנֵי ה' וְאַחַר תִּשְׁבוּ וְהֵייתֶם נְקִיִּים מֵה' וּמִיִּשְׂרָאֵל וְהֵייתָ הָאָרֶץ הַזֹּאת לְכֶם לְאֶחָה לִפְנֵי ה'

⁶⁶ וְכָלָה מִכֶּפֶר אֶת הַקֹּדֶשׁ וְאֵת אֹהֶל מוֹעֵד וְאֵת הַמִּזְבֵּחַ וְהַקְּרִיב אֶת הַשְּׂעִיר הַחַי

⁶⁷ וְאִם לֹא תִמְצָא יָדָהּ דִּי שֶׁהָ וְלִקְחָהּ שְׁתֵּי תְרִים אוֹ שְׁנֵי בְנֵי יוֹנָה אֶחָד לְעֵלָה וְאֶחָד לְחֹטֵאת וְכִפֶּר עָלֶיךָ הַכֶּהֶן וְטָהַרָה

⁶⁸ וְהָיָה עָלָיו מִן הַדָּם בְּאֶצְבְּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים וְטָהַרוּ וְקִדְּשׁוּ מִטְמֵאת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

⁶⁹ כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשְׂאָ שִׁכְן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מְרוֹם וְקָדוֹשׁ אֲשַׁכֵּן וְאֵת דָּכָא וְשִׁפְל רִוַח לְהַחֲיִית רוּחַ שְׁפָלִים וְלְהַחֲיִית לֵב נְדָכָאִים

⁷⁰ עַקֵּב עֲנוּה יְרֵאת ה' עֲשֵׂה וְכִבּוֹד וְחַיִּים

⁷¹ וְחֹסֵד ה' מַעוֹלָם וְעַד עוֹלָם עַל יְרֵאוֹ וְצַדִּיקוֹתוֹ לְבַנֵּי מַעִים

⁷² אִזְ דְּבִרְתָּ בְּחֻזֵן לְחֲסִידֵיךָ וְתֹאמַר שׁוֹיִתִּי עוֹר עַל גְּבוּר הַרִימוֹתֵי בְּחוּר מַעִים

⁷³ וְנִתְתִי רוּחִי בְכֶם וְהֵייתֶם וְהִנְחִיתִי אֶתְכֶם עַל אֲדָמְתְכֶם וְיִדְעֶתֶם כִּי אֲנִי ה' דְּבִרְתִּי וְעֲשִׂיתִי נְאֻם ה'

פני משה

מתני'
התְרוּמָה מה היו עושים בה. אותן השקלים הניתנין בהקפות שאמרנו בפרק דלעיל ונקראת תְרוּמַת הלשכה ומה היו עושים בה: **לוקחין בה תמידין וכו' וכל קרבנות צבור**. לאתויי קטרת ושכר עשיית הקטרת וכן המלח שמולחין בו כל הקרבנות וכן אם לא הביאו עצי המערכה כדתנן בפ"ד דתעניות ולא נמצאו עצים אלא בדמים היו באין מתְרוּמַת הלשכה:

שומרי ספיחין בשביעית. מפני שהעומר ושתי הלחם אינן באין אלא מן החדש ובשביעית שהיא הפקר לכל שוכרין ב"ד שומרים שישמרו מקצת מהספיחים שצמחו כדי שיבואו מהן העומר ושתי הלחם ואותן השומרין תקנו להם חכמים שיהיו נוטלין שכרן מתְרוּמַת הלשכה ומפני שיש בעלי זרוע שלוקחין אותן בחזקה ולפיכך אפי' יש כאן מי שהתנדב עצמו להיות שומרן בחנם אין שומעין לו אלא נוטלין השכר משל הקדש כדי שישמעו בעלי הזרוע ויפרשו מאותו המקום שאלו שומרים שם:

ר' יוסי. לא חייש להכי שיהיו בעלי זרועות לוקחין בחזקה וס"ל דלא תקינו להו שכר בשביל כך אלא אף הרוצה מתנדב להיות שומר חנם: **אמרו לו אף אתה אומר וכו'**. כלומר לדבריך שאתה אומר יכולין להיות שומר חנם א"כ לדבריני דס"ל דתקינן להן חכמים שכר זה השומר חנם מוחל הוא על השכר ונמצא שיש לו בתְרוּמַת הלשכה כדי השכר ואין להציבור חלק בהן ואם קונין מזה תמידין ומוספין ושאר קרבנות הצבור הרי אינם באים משל צבור ואי אתה מודה שאין אלו באים אלא משל צבור והלכה כחכמים:

גמ'
מה ראה זמן עצי כהנים והעם להימנות וכו'. גרסי להא לקמן פ"ד דתענית על המתני' זמן עצי כהנים והעם תשעה וכן גרסי להא בפ"ק דמגילה ותוספת' היא בפ"ג דתענית. מה ראו חכמים להמנות לזמן של אלו שכשעלו בני הגולה וכו' והתנו עמהן הנביאים שהיו ביניהן שאפילו הלשכה מליאה עצים משל צבור ואלו מתנדבין משל עצמן שלא יהא קרבן הצבור מתקרב אלא משלהן תחלה:

דרבי יוסי היא. אתיא האי תוספתא כרבי יוסי דמתני' דס"ל אף הרוצה מתנדב שומר חנם דאלו לרבנן אין קרבן צבור קרב מהמתנדב בחנם אלא משל צבור דוקא:

רבי יוסי. אמורא בשם רבי אילא קאמר דברי הכל היא דמה פליגין רבנן על ר' יוסי בגופו של קרבן אם התנדב היחיד ממון להביא גופו של קרבן צבור בהא הוא דס"ל דלא מהני שימסרם לצבור אבל במכשירי קרבן כמו העצים וכן בגדי כהונה דלקמן כ"ע מודו שהיא משתנה מיחיד לצבור על ידי שימסרם לצבור:

תני. בתוספתא דיומא סוף פ"ק האשה שעשתה כתונת מבגדי כהונה לבנה כשירה ובלבד שתמסרנה לצבור לפי שאחד בגדי כ"ג ואחד בגדי כהן הדיוט באין מתְרוּמַת הלשכה וכשהיחיד מתנדב בחנם צריך שימסור לצבור:

אמר ר' אחא דרבי יוסי היא וכו'. כדלעיל:

מסכת שקלים פרק ד' - "התְרוּמָה"

1. ט, ב - י, א הלכה א'

פירוט הדברים שהיו קונים בתְרוּמַת הלשכה

משנה

התְרוּמָה מה היו עושים בה?

לוקחין בה: תמידין

ומוספין,

ונספיהם.

העומר,

ושתי לחם,

ולחם הפנים,

וכל קרבנות הציבור.

שומרי ספיחין בשביעית - נוטלין שכרן מתְרוּמַת הלשכה.

רבי יוסי אומר:

אף הרוצה - מתנדב שומר חנם.

אמר לו: אף אתה אומר שאין באין אלא מן השל צבור.

יא,

קרבן צבור על ידי נדבת יחיד

גמרא

"מה ראה זמן עצי כהנים והעם להימנות?"

אֵלֶּא בַשְּׁעָה שֶׁעָלוּ יִשְׂרָאֵל מִן הַגּוּלָּה וְלֹא מָצְאוּ עֲצִים בַּלְשָׁכָה,

וְעָמְדוּ אֵלָיו וְנִתְנָדְבוּ עֲצִים מִשָּׁל עֲצָמוֹ,

וּמִסְרוּם לְצַבּוֹר,

וְקָרְבוּ מֵהוּן קְרָבָנוֹת צִיבּוֹר,

וְהִתְנוּ עִמָּהֶן נְבִיאִים שְׂבִינִיָּהוּ:

שְׂאִפִּילוּ לַשָּׂכָה מְלִיאָה עֲצִים,

וְעָמְדוּ אֵלָיו וְנִתְנָדְבוּ עֲצִים מִשָּׁל עֲצָמוֹ - שְׁלֹא יֵהָא קָרְבָן מִתְקָרֵב אֶלֶּא מִשְׁלָהוּ תַחֲיִלָּה".

אמר רבי אהא:

דרבי יוסי היא!

דרבי יוסי אומר: אף הרוצה - מתנדב שומר חנם".

פרשנות

רבי יוסי בשם רבי אילא:

דברי הכל היא.

מה פליגין?

בגופו של קרבן.

אבל במכשירי קרבן - כל עמא מודיי: שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן ציבור.

פרשנות חלקית

תני:

"אשה שעשתה כתונת לבנה - כשירה,

ובלבד שתמסרנה לציבור".

אמר רבי אהא:

דרבי יוסי היא.

דרבי יוסי אומר: אף הרוצה - מתנדב שומר חנם".

פרשנות

הבאת ברייתא
 וספד באותו עין
 נדבת יחיד לדבר שבת
 מהצבור

הבאת ברייתא
 בטישא קרבן צבור
 מדבת יחיד

פרשנות חלקית

רבי יוסי בשם רבי אילא:

דברי הכל היא.

מה פליגין?

בגופו של קרבן,

אבל במכשירי קרבן - כל עמא מודיי: שהוא משתנה קרבן יחיד לקרבן ציבור.

מתניתא מסייעא לרבי יוסי⁷⁴:

"אותו הימים נוהגין בשעת קרבן ושלא בשעת קרבן.

רבי יוסי אומר:

אינו נוהגין אלא בשעת קרבן בלבד" (מגילת תענית).

סיוע
לרבי יוסי

ועוד מן הדא, דתניא:

"אמר רבי אליעזר בי רבי צדוק:

אנו היינו מבני סנאה בן בנימין,

וחל תשעה באב להיות בשבת, ודחינו אותו למוצאי שבת,

והיינו מתעניין ולא משלימין" (מגילת תענית).

סיוע נוסף
לרבי יוסי

פני משה

מתניתא. תוספתא דתענית שם פליגא על רבי יוסי אמורא דקאמר בשם ר' אילא ד"ה היא ומחלק בין גופו של קרבן ומכשירי קרבן ולדידיה עצי המערכה מכשירי קרבן קרי להו והא בתוספתא לא משמע הכי דתנינן התם על זמן עצי הכהנים והעם דקחשיב שם אותן ימים אסורין בהספד ובתענית בין משחרב הבית בין עד שלא חרב הבית והיינו נמי כדגריס הכא בשעת קרבן ושלא בשעת קרבן ור' יוסי פליג שם וסי"ל דאינו נוהגין להיות כ"י"ט אלא בשעת הקרבן ומשחרב הבית מותרין בהספד ותענית מפני שאבל הוא להם קתני מיהת דבשעת הקרבן לכ"ע היו נוהגין בהן כ"י"ט ואי אמרת אינו חשובין אלא כמכשירי קרבן ואינו כגופו של קרבן מפני מה היו נוהגים באותן הימים להחזיקן כ"י"ט דלא אמרו כן אלא בקרבן בלבד וכדאמר"י לעיל ריש פרק מקום שנהגו אינו בדין שתהא עסוק במלאכתך וקרבנד קרב ולא שמענו זה במכשירי קרבן:

ועוד. דטפי קשיא מן הדא דמסיים התם בתוספתא ראייה לדברי חכמים ודלא כרבי יוסי דבריייתא דאמר ר"א ברבי צדוק אנו היינו מבני סנאה בן בנימין שהיה זמן העצים שלהן בעשרה באב כדתנינן שם ופעם אחת חל ט"ב להיות בשבת ונדחה התענית למוצאי שבת למחר והיינו מתעניין ולא משלימין מפני ש"י"ט שלהן הוא וזהו כחכמים דהתם שאף משחרב הבית והיו מתעניין בט"י"ב אעפ"כ היו מחזיקין ל"י"ט שלהן ומקילין שלא להשלים התענית בעשרה בו ואי כמכשירי קרבן בלבד הן לא היו מקילין כל כך בתענית זה אף על פי שנדחה הוא והיינו פליגא על רבי יוסי בשם רבי אילא וכדאמרן:

⁷⁴ רבו כאן הגירסאות.

פני משנה

העומר וכו'. קתני במתניי עלה דבשביעית היו שומרי ספיחין נוטלין שכרן וכו' ומפני שאין באין אלא מן החדש ומן הארץ והיינו דקאמר מתניי כרבי ישמעאל דס"ל אין העומר בא מן הסוריא אלא מא"י בדוקא וכדלקמן דתמן תנין בריש פ"ח דמנחות כל קרבנות הצבור וכו'. ומוקי לה נמי כר' ישמעאל ומתניי דהכא נמי כוותיה דאם היה בא מן הסוריא לא היו צריכין לשמור הספיחין דאין שביעית נוהגת בסוריא והיו יכולין להביא העומר משם:

תמן תנין. בסוף פ"ק דכלים עשר קדושות הן וכו' ומוקי לה נמי כרבי ישמעאל דקתני מה שאין מביאין כן מכל הארצות ואף סוריא בכלל:

תמן תנין. בפרק קמא דשביעית דפליגי ר"ע ורבי ישמעאל בדרשא דקרא בחריש ובקציר תשבות לר"ע בא ללמד על תוספת שביעית ורבי ישמעאל דריש שבא ללמד מה חריש רשות שאין לך חריש של מצוה אף קציר דאמר קרא תשבות בקציר של רשות יצא קציר העומר שהוא מצוה ומצותו לכתחלה לקצור בלילה ואם חל ט"ז בשבת נקצר הוא בלילי שבת שקצירתו דוחה את השבת ולר"ע אין קצירת העומר דוחה שבת ולהכי מיייתי נמי להאי דרבי ישמעאל דלדידיה היא דחשיבא ליה מצות קצירת העומר שדוחה שבת ואינו בא אלא מא"י דוקא כדמיייתי מהני מתניי דלעיל דאתיין כולהו כר' ישמעאל. והשתא מסיק לה דמתניי דידן מאן תנא להא שומרי ספיחין וכו' רבי ישמעאל היא דאלו לר"ע הואיל ולא חשיבא ליה מצות קצירתו כל כך שתהא דוחה שבת איכא למימר דס"ל נמי דהעומר בא אף מסוריא ומח"ל והא דכתיב כי תבאו אל הארץ וגוי וקצרתם את קצירה זה בא ללמד שלא נתחייבו בעומר קודם שנכנסו לארץ וכיון שכן אין יכולין ליתן שכר מתרומת הלשכה לאלו שומרי ספיחין בשביעית שא"צ לזה שהרי יכולין להביא העומר בשביעית מסוריא הקרובה וסמוכה לא"י:

א"ר יוסה דברי הכל היא. ואפי' כמ"ד דבא מסוריא דמתניי מיירי אם לא מצאו בסוריא שדה זרועה בשנה ההיא שיהא העומר יכול לבוא משם מביאין אותו מספיחין שבא"י ובכה"ג לכ"ע השומרין נוטלין שכרן מתרומת הלשכה:

2. י, א הלכה א'

התנא של משנתו

"[התרומה מה היו עושין בה? לוקחין בה: תמידיו ומוספיו, ונסביהם.]
העומר, ושתי לחם, ולחם הפנים, וכל קרבנות הציבור.
[שומרי ספיחין בשביעית - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה]."

ציטוט ממשנתו

מתניתא דרבי ישמעאל!
דרבי ישמעאל אומר:
אין העומר בא מן הסוריא.

פרשנות

תמן תנינן:
"כל קרבנות היחיד והציבור - באין: מן הארץ, ומן חוצה לארץ, מן החדש, ומן הישן, חוץ מן העומר, ושתי לחם - שאין באין אלא מן החדש ומן סהארא" (מנחות פג:).

הבאת משנה כשיש רבי ישמעאל

רב חונה בשם רבי ירמיה:
דרבי ישמעאל היא!
דרבי ישמעאל אומר:
אין העומר בא מן הסוריא.

פרשנות

תמן תנינן:
"עשר קדושות הן: ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות, ומה היא קדושתה? שמביאין ממנה: העומר, והביכורים, ושתי לחם, מה שאין מביאין בו מכל הארצות" (כלים א, 1).

הבאת משנה כשיש רבי ישמעאל

רבי חייא בשם רבי ירמיה:
דרבי ישמעאל היא!
דרבי ישמעאל אומר:
אין העומר בא מן הסוריא.

פרשנות

תמן תנינן:
"רבי ישמעאל אומר: מה חריש - רשות, אף קציר - רשות, יצא קציר העומר - שהוא מצוה" (שביעית א, ד).

הבאת משנה כשיש רבי ישמעאל

רבי ישמעאל כדעתיה,
דרבי ישמעאל דאמר: אין העומר בא מן הסוריא,
כדעתיה דאמר: **"יצא קציר העומר - שהוא מצוה"**.

פרשנות

מאן תנא: **"שומרי ספיחין בשביעית - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה?"**
רבי ישמעאל היא!

אוקימתא על משנתו

אמר רבי יוסה:
דברי הכל היא,
לא מצאו בסוריא - מביאין אותן מספיחין שבארץ ישראל.

דחית האוקימתא

פני משה

ההן עומר מהו שיזרע לכן מתחלה. על השנה השביעית היא האי בעיא העומר הזה בשביעית שלא נמצאו ספוחין בכדי שיבא העומר מהן אם מותר לזרוע לשם כך מתחלה כדי להביא העומר מי נימא דכמו שקצירתו דוחה שבת הי"ג בכה"ג דוחה הוא להלאו דלא תזרעו בשביעית או דילמא מכיון דבשעת הדחק היא אפשר דמוטב להביאו מסוריא לכ"ע מלדחות לאו דלא תזרעו:

ר' חייא בר אדא. הקשה על זה לפני ר' מנא ותיפוק ליה דבלאו הכי א"י לזרוע בשביעית בשביל הבאת העומר שהרי שירי מנחת העומר נאכלין לכהנים וקי"ל כל שאין הקומץ מתיר השיריים לאכילה אין המנחה באה ממין זה דבעינן ממשקה ישראל מן המותר לישראל וכן ממה שמותר לכהנים וכאן אם זורע בתחילה בשביעית לא נמצא בקומץ זה שהוא על השיריים שאינן נאכלין שהרי איסור שביעית עליהן:

א"ל. אי משום הא לא קשיא דנעשה כהאי ששינונו בפי כיצד צולין בחמשה דברים שהן באין בטומאה ואינן נאכלין בטומאה כדקחשיב התם העומר ושתי הלחם וכו' וא"כ מצינו שהעומר בא אף על פי שאין השיריים נאכלין וה"נ כן:

3. י, א הלכה א'

זריעת תבואה בשביעית לצורך העומר

["אמר רבי יוסה:
דברי הכל היא,

לא מצאו בסוריא - מביאין אותן מספוחין שבארץ ישראל"].

ציטוט מימרא
מסוגלה הקודמת

ההן עומר - מהו שיזרע בתחילה?

שאלה

רב חייא בר אדא בעי קומי רבי מנא:
לא נמצא כקומץ על השיריים, שאינן נאכלין!

תשובה
על ידי קושיא על השאלה

אמר ליה:
נעשה כחמשה דברים שהן באין בטומאה, ואין נאכלין בטומאה.

תשובה
ובס תירץ על הקושיא

פני משה

4. י, א הלכה א'

תשלום שכרם של עומרי שביעית מתרומת הלשכה

כיצד הוא עושה. על המתניי קאי דקתני השומרין נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ועל מה הן מתחללין מעות ההקדש: **נוטל מעות מן השלחני.** שהן חולין ונותנין אותן לקוצרים ולשומרין ועד שלא יקרב העומר מפריש הוא המעות מתרומת הלשכה ומביא ומחללין עליו על השכר שקבלו מהשלחני ונמצא שההקדש יוצא לחולין ע"י כך ומשלם להשלחני: **וטבות כן.** וכי טוב ויפה לעשות כן הלא אין ההקדש מתחלל אא"כ נכנס להקדש מעות החולין תחתיו וכאן הרי כבר קבלו שכרן מהשלחני ומה נכנס להקדש תחת אותן המעות שנוטל עכשיו מתרומת הלשכה: **כל מה שיתן.** השלחני להן בתחלה הן הן דמיו של ההקדש משעה הראשונה שהרי שכרן על ההקדש היא ונמצא שזה כמו עכשיו מתחלל ההקדש על מעות השלחני וכך היא יותר יפה שיקבלו מעות חולין מהשלחני ויהא ההקדש מתחלל אח"כ עליהן ממה שיתנו להן מעות ההקדש עצמן: **תני אף בפתחי אבנים כן.** באותו שכר של מפתחי אבנים והסתתן לצורך בדיק הבית שנוטלין מתרומת הלשכה נמי כך הוא כיצד הוא עושה וכי כדלעיל: **עד שלא תינתן ע"ג הדימוס.** של הבנין דמשתיתן חל חוב שכרן על ההקדש ואין זה כבוד להקדש ולפיכך צריך להקדים קודם שיחול שאין שכירות משתלמת אלא בסוף ועד שלא תינתן נוטל מעות ההקדש ומחלל על המעות שקבלו מהשלחני בשכרן והיינו נמי טעמא דלעיל דקאמר עד שלא יקרב העומר וכי שלא יהא ההקדש עצמו חייב להן:

["שומרין ספיחין בשביעית - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה"]

ציטוט ממשנתא

**"כיצד הוא עושה?
נוטל מעות מן השולחני,
ונותן: לקוצרין,
ולשומרין - עד שלא יקרב העומר,
ומביא מעות מתרומת הלשכה ומחללין עליו".**

ברייתא פרשנית

וטבות כן?!

תמיהה

**רבי אחא בשם רבי בא:
כל מה שיתן - הן הן דמיו משעה הראשונה.**

תיחץ

תנא:

הבאת ברייתא
בדן חמא

**"אף בפתחי אבנים כן.
כיצד הוא עושה?
נוטל מעות משולחני,
ונותן: לחוצרין,
ולסתתין עד שלא תינתן על גבי הדימוס.
ומשניתן על הדימוס - מביא מעות מתרומת הלשכה ומחללין עליה".**

וטבת כן?!

תמיהה

**רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל:
כל מה שיתן - הן הן דמיה משעה הראשונה.**

תיחץ

פני משה

מתני'

פרה. אדומה ושעיר המשתלח וכן לשון של זהורית שהיו קושרין בראש שעיר המשתלח בין קרניו לסימן כדתנן פי"ד דיומא ואח"כ כשהיו משלחין את השעיר היו קושרין את הלשון זהורית בפתחו של אולם כדאמרי' בפרק שני שעירי בראשונה היו קושרין לשון של זהורית על פתח האולם מבחוץ וכו' אלו הכל היו באין מתרומת הלשכה:

כבש הפרה. שהיו עושין כבש מהר הבית להר המשחה כיפין ע"ג כיפין וכיפה כנגד האוטם מפני קבר התהום כדתנן בפי' ג' דפרה וכבש שעיר המשתלח שהיו עושין מפני הבבלים כדתנן בפרק שני שעירי:

ולשון שבין קרניו. זהו אחר שהתקינו שיהא קושר חציו של הלשון בסלע וחציו קושרו בין קרניו כדתנן שם:

ואמת המים. העוברת בעזרה:

וחומת העיר וכו' צרכי העיר. לתקן הרחובות והשווקים ולחפור בורות וכיוצא בהן כל אלו הואיל ואינן נעשין לצורך הקרבנות גופן אינן באין אלא משירי הלשכה:

אבא שאול אומר וכו'. ואין הלכה כאבא שאול:

מותר שירי הלשכה. מה שנשאר עוד אחר שנעשה מהן הכל דתנינן לעיל:

לוקחין בהן יינות שמנים. שהן לצורך נסכים וסלתות למנחות ומניחין להיות מוכרין למי שצריך להן והשכר נופל להקדש:

ר"ע אומר אין משתכרין בשל הקדש. שגנאי הוא להקדש ואין עניות במקום עשירות:

אף לא משל עניים. אם גבו איזה נדבה לצורך עניים ואינם מצויים עשיו לחלק להם אין משתכרין באותו ממון אלא מניחין כך דילמא מיתרמי איזה עני וליכא למיתב ליה והלכה כר"ע:

מותר התרומה. שניתותר מן הקופות שיש בהן תרומת הלשכה כדאמרי' בריש פרק דלעיל ואם לא הוצרך לכל מה שיש בהן עד שבא ראש חודש ניסן שאז לוקחין קרבנות מתרומה חדשה ומה היו עושין במותר מתרומה הישנה:

רקועי זהב צפוי לבית קדש הקדשים. להגן ולהכתלים:

ר' ישמעאל אומר מותר הפירות לקיץ המזבח. כדקאמר בגמ' כולה דרי' ישמעאל היא כלומר דרי' ישמעאל דהכא לטעמיה אהיל וכדקאמר במתני' דלעיל דמותר שירי הלשכה לוקחין בהן יינות שמנים וסלתות והשכר להקדש וזה השכר נקרא מותר הפירות כלומר מה שהותירו במעות להקדש שנשכרו באותן פירות ולוקחין עולות לקיץ המזבח וזה הוא כשאין נדרים ונדבות ושלא יהא המזבח בטל מביאין עולות הללו ונקרא קיץ המזבח על שם פירות הקיץ כמו תאנים וענבים ששוטחין אותן בקיץ להתייבש בחמה ואוכלין אותן אחר גמר הסעודה כך אחר שגמרו חובת הקרבנות היום מקריבין אלו עולות והן עולות נדבה שבאות משל צבור:

ומותר התרומה. ס"ל לר' ישמעאל שהוא לקנות ממנו כלי שרת הצריכין וסמיך ליה אקרא דכתיב בדי"ה וככלותם הביאו לפני המלך ויהודיע את שאר הכסף ויעשהו כלים לבית ה' כלי שרת וגו' ואיזהו כסף שיש לו שיריים הוי אומר זה תרומת הלשכה:

ר"ע אומר מותר תרומה לקיץ המזבח. לפי שהתרומה לצורך קרבנות הופרשה:

ומותר נסכים בא לכלי שרת. ואיזהו מותר נסכים כהא דתנן בסוף הפרק אחת לשלשים יום משערין את הלשכה שפוסקין את השער הממונה על הנסכים ליינות שמנים וכן לסלתות וזה השער עומד שלשים יום ושם בתוך כך הוקירו הנסכים צריך לספק להן כמו שפסקו עמו בשער הזול ואם הוזלו מספק להן באותו שער הזול והשכר שמשכר ההקדש בשערים הללו הוא הנקרא מותר נסכים:

ר"ח סגן הכהנים אומר וכו'. ומפני שהנסכים כליל הן ועולות קיץ המזבח כליל הן:

זה וזה. ר"ח סגן הכהנים ור"ע לא היו מודים בפירות וכדאמר ר"ע לעיל אין משתכרין בשל הקדש והמסקנא דעל כל המותרות תנאי ביד הוא שיהו לעולת קיץ המזבח והיינו לעולת בהמה אבל לא לעולת העוף שאין עוף בקרבנות הצבור אלא שלכתחלה מצוה שיהו כלי שרת באין ממותר נסכים ולפי שהנסכים מתקדשים בכלי שרת ואם אין כאן מותר נסכים מביאין כלי שרת מתרומת הלשכה ואם יש עוד מותר מהן מלבד הכלי שרת שלקחו בו מביאין ממנו עולות לקיץ המזבח:

גמ'

שלשה לשונות הן וכו'. כתוב זה לעיל בפי"ד דיומא בהלכה ב' וע"ש:

5. י, ב הלכה ב' מעות של "שירי הלשכה"

יב, משנה

פְּרָה,

וְשֵׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח,

וְלִשְׁוֹן שֶׁל זְהוּרִית - בְּאִין מִתְרוּמַת הַלִּשְׁכָּה.

כֶּבֶשׂ פְּרָה,

וְכֶבֶשׂ שֵׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח,

וְלִשְׁוֹן שְׁבִין קְרָנָיו,

וְאֵמַת הַמַּיִם,

וְחוֹמַת הָעִיר וּמַגְדְּלוֹתֶיהָ,

וְכָל צְרָכֵי הָעִיר - בְּאִין מִשְׁיְרֵי הַלִּשְׁכָּה.

אֲבָא שְׂאוּל אוֹמֵר:

כֶּבֶשׂ פְּרָה - כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים עוֹשִׂין מִשְׁל עֶצְמוֹ.

מוֹתֵר שִׁירֵי לִשְׁכָּה - מָה הֵיוּ עוֹשִׂין בָּהּ?

לוֹקְחִין בָּהּ: יַיִנוֹת,

שְׁמָנִים,

וְסִלְתוֹת,

וְהַשְּׂכָר - לְהַקְדִּישׁ.

דְּבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל.

רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר:

אִין מִשְׁתַּכְּרִין בְּשֵׁל הַקְּדִישׁ,

אִף לֹא מִשְׁל עֲנִיִּים.

מוֹתֵר הַתְּרוּמָה - מָה הֵיוּ עוֹשִׂין בָּהּ?

רְקוּעֵי זָהָב צְפוּי לְבֵית קוֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים.

רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר:

מוֹתֵר הַפִּירוֹת - קִיץ הַמִּזְבֵּחַ.

מוֹתֵר תְּרוּמָה - לְכָלֵי שָׂרֵת.

רַבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר:

מוֹתֵר תְּרוּמָה - לְקִיץ הַמִּזְבֵּחַ.

מוֹתֵר נִסְכִּים - לְכָלֵי שָׂרֵת.

רַבִּי חֲנִינָה סָגֵן הַכֹּהֲנִים אוֹמֵר:

מוֹתֵר נִסְכִּים - קִיץ הַמִּזְבֵּחַ.

מוֹתֵר הַתְּרוּמָה - לְכָלֵי שָׂרֵת.

זֶה וְזֶה - לֹא הֵיוּ מוֹדִים בְּפִירוֹת.

גְּמָרָא

משקל לשונות הצמר

"כֶּבֶשׂ פְּרָה, וְכֶבֶשׂ שֵׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח, וְלִשְׁוֹן שְׁבִין קְרָנָיו".

ציטוט ממועטא

פרשנות

רַבִּי יִשְׁמַעֵאל בַּר נַחֲמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן:

שָׁלֵשׁ לְשׁוֹנוֹת הֵן: שֶׁל שֵׁעִיר - בְּסֻלַּע.

שֶׁל מְצוֹרַע - בְּשֻׁקָל.

שֶׁל פְּרָה - בְּשֵׁתֵי סֻלַּעִים.

דעה חלוקת

רַבִּי חֲנִינָה דְּבִרְתַּת הוֹרִיזִין, רַבִּי בַּא בַּר זְבֵדָא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן חֲלִפְתָּא:

שֶׁל פְּרָה - בְּשֵׁתֵי סֻלַּעִים וּמְחָצָה.

גירסה אחרת

וְאֵית דְּמַפְקִין לִישָׁנָא:

בְּעֶשְׂרֵה זוּז.

6. י' ב הלכה ב'
 דברים נוספים שהיו משולמים ממונות שיירי הלשכה

פני משה
 תלמידי חכמים וכו'. כל אלו לצורך גופו של הקדש ונטולין שכרן מתרומת הלשכה:
שני דייני גזילות. שהיו בירושלים כדתנין בפ"ג דכתובות נוטלין שכרן מתרומת הלשכה:
ונשים האורגות בפרכת. פליגי בה שמואל אמר וכו' ומפרש מה פליג כלומר במאי פליגי:
שמואל עבד לה כקרבן. גופו שבא כבנין שאינו בא אלא מקדשי בדק הבית:
תנא ר' יהודה גורגרות. כך היה שמו וזכר כמה פעמים בשי"ס הזה: הקטרת וכו'. כלומר הקטרת הוא בכלל כל הקרבנות צבור ובאין מתרומת הלשכה:
מזבח הזהב וכו' ממותרי נסכים. כדתנן לקמן בפרקין לר"ע מותר נסכים לכלי שרת:
מזבח העולה. שהוא בנין וכן לבנין ההיכל והעזרות עצמן באין משירי לשכה ואותו הצריך לבנין חוץ לעזרות באין מלשכות שיש בהן נדבות לבדק הבית:
והא תני אבני המזבח וכו' מועלין בהן. ואם משירי הלשכה הן באין וכי יש מעילה בשיריים:
אלא כר"מ. בסוף פרק דלעיל דאמר מועלין בשיריים:
אמר רבי חנינא. לא היא דכלום אמר ר"מ דמועלין בשיריים אלא בתוך שנתו של שקלי הלשכה כדקאמר התם טעמא שמא יצטרכו להן בסוף והיינו באותה השנה שעדיין אין כאן מתרומה חדשה וכשכלו השקלים מן התרומה היו צריכין להביא הקרבנות משירי הלשכה והלכך ס"ל דמועלין בשיריים והכא דקאמר אבני המזבח וכו' מועלין בהן בחוץ לשנתו אגן קיימין כלומר דלעולם מועלין בהן קאמר ולא מיתוקמא כר"מ:

ציטוט ממשנתו
[באין משירי הלשכה]

מימרא מרהיבה בעין שכתב במשנה
רב יהודה בשם רבי שמואל:
 תלמידי חכמים המלמדין את הפהנים: הלכות שחיטה, הלכות קבלה, הלכות זריקה -

נטולין שכרן מתרומת הלשכה.

מימרא מחסיפה
רבי יצחק בר רדיפה בשם רבי אימי:
 מבקרי מומי קדשים - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

מימרא מחסיפה
רבי אחא רבי תנחום בר חייה בשם רבי שמלאי:
 מגיהי ספר העזרה - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

מימרא מחסיפה
גידל בר בנימין בשם רבי אסי:
 שני דייני גזילות - נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

מימרא מחסיפה
שמואל אמר:
 נשים האורגות בפרכת:
 נוטלין שכרן מתרומת הלשכה.

מימרא חולקת
רב חונה אמר:
 מתרומת בדק הבית.

שאלה
 מה פליגי?

תשובה
 שמואל - עבד ליה ככלים,
 רב חונה - עבד ליה כבניין.

הבאת ברייתא בעין
 אמר רבי חזקיה:
 תנא רבי יהודה גדגדות:
"הקטרת,
ובל קרבנות הציבור - באין מתרומת הלשכה.
מזבח הזהב,
ובל נלי שרת - באין ממותר נסכים.
מזבח העולה,
וההיכל,
והעזרות - באין משירי הלשכה.
חוץ לעזרות - באין מלשבת בדק הבית".

קשיא
 והא תני:
"אבני המזבח,
ההיכל,
והעזרות - מועלין בהן".
 וכי יש מעילה בשיריים?!

תיחא
 אלא, כרבי מאיר,
 דרבי מאיר אמר: מועלין בשיריים.

דחייה
 אמר רבי חייא:
 כלום אמר רבי מאיר אלא בתוך שנתו,
 והכא - חוץ לשנתו אגן קיימין.

פני משה

אמר רבי חזקיה. עוד בשם רבי יהודה גרוגרות:

השלחן וכו' מעכבין את הקרבן. כלומר מקומן מעכב שכל זמן שאינם על מקומן שראוין להיות שם השלחן בצפון והמנורה בדרום ומזבח הזהב בהיכל ומזבח העולה לפני פתח אהל מועד אין יכולין להקריב קרבן:

אין לך מעכב את הקרבן אלא הכיור והכנ בלבד. בין אהל מועד ובין המזבח כדכתיב ומפני שצריך שיהו שם לקידוש ידים ורגלים מקודם כדכתיב בבואם אל אהל מועד ירחצו וגו':

ולא כן אמר ר"א וכו' כל הן דכתיב נכח מעכב צלע אינו מעכב. בפרשת תרומה בציווי כתיב ושמת את השלחן מחוץ לפרכת ואת המנורה נכח השלחן על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע צפון ומעכב במנורה הואיל וכתיב ביה נכח וכן מצינו בהקמת המשכן דכתיב וישם את המנורה באהל מועד נכח השלחן וגו' אבל השלחן דלא כתיב ביה אלא על צלע בלחוד אין מקומו מעכב. ורבי אילא אמר אפילו במקום דכתיב שימה מעכבת וכגון בשלחן דכתיב ושמת את השלחן וגו' וקשיא מהאי דחכמים דאמרי אין לך מעכב אלא הכיור והכנ בלבד:

כאן בעבודות שבפנים. בהיכל כגון קטרת שבכל יום ונרות המנורה ולחם הפנים על השלחן באותן הוא דפליגי מה שמעכב ומה שאינו מעכב וכאן בעבודות שבחוץ על מזבח החיצון בהא הוא דקאמרי אין לך מעכב אלא הכיור והכנ בלבד:

7. י, ב - יא, א הלכה ב' הכלים ומקומם המעכבים את הקרבן

הבאת בימתא

אמר רבי חזקיה:

תנא רבי יהודה בר גרוגרות:

"השלחן,

והמנורה,

והמזבחות,

והפרוכת - מעכבים את הקרבנות,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אומרים:

אין לך מעכב את הקרבן אלא: כרפוב

וקרו בלבד⁷⁵."

ולא כן,

אמר רבי אליעזר ורבי יוסי בן חנינה,

תריהון אמרין: כל הן דכתיב: "נכח" - מעכב!

"צלע" - אינו מעכב.

ואמר רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן:

ואפילו "צלע" - מעכב.

יא, א ואמר רבי אילא בשם רבי שמואל בר נחמן:

ואפילו 'שימה' - מעכב.

קושיא

מהביתא לעיל
על מילות האמורים

תיחץ

אמר רבי חנינא:

כאן - בעבודות שבפנים,

כאן - בעבודות שבחוץ.

⁷⁵ הגהות הגר"א. גירסת הדפוס: הַכִּיּוֹר וְהַכֵּן בְּלִבָּד

פני משה

שחצית. גסות הרוח גדולה היתה בבני כ"ג שהיו מוציאים ממון רב כזה שיותר מששים ככרי זהב וכו' וכל כך למה שיהא נקרא על שמו: והא תני שמעון הצדיק וכו'. וכי אית לך מימר שמעון הצדיק שחץ היה ח"ו: **מאי כדון.** אלא מ"ט עשו כל אחד ואחד כבש פרה מחדש על שם מעלה וסלסול הוא לפרה וכמו שהיו עושין לשם מעלה בשארי דברים: **תני זיזים וכתלים היו יוצאין מכאן ומכאן.** בצדדי הכבש: **כדי שלא יציצו הכהנים ויטמאו.** כלומר כשהולכין על הכבש לא יהו נוטין עצמן לחוץ לכבש שלא יטמאו באהל אם יש איזה טומאה תחתיהן בהצדדים לפי שתחת הכבש בלבד לא היה שם חשש טומאה דכיפין על כיפין היה נעשה ולפיכך עשו מן הצדדים זיזין וכתלים יוצאין למעלה שלא יהו יכולין לנטות לצדדים להציץ:

8. יא, א הלכה ב'

בניית כבש חדש לכל פרה אדומה - שחץ או כבוד?

[אבא שאול אומר:

בבש פרה - כהנים גדולים עושין משל עצמן].

ציטוט ממשנתו

אמר רבי חנינא:

שחצית גדולה היתה בבני כהנים גדולים, שיותר מששים ככרי זהב היו מוציאים בה, שהיה כבשה של פרה עומד, ולא היה אחד מהן מוציא פרתו בכבשו של חברו, אלא סותרו ובונה אותו משלו.

תאור הסתור

התיב רבי עולא קומי רבי מנא:

והא תני:

"שמעון הצדיק שתי פרות עשה, לא בבבש שהוציא את זו הוציא את זו". אית לך למימר שמעון הצדיק שחץ היה?!

קושיא

מאי כדון?

שאלה

על שם מעלה היא בפרה, סילסול היא בפרה.

תשובה

תני:

"זיזין וכתלים - היו יוצאין מכאן ומכאן, כדי שלא יצאו ויציצו הכהנים ויטמאו".

הבאת ברייתא מירחיבה

פני משה

אלא אם רצה וכו'. טעמא דמתני' לר"ע שאין משתכרין משום שכך יכול להיות הפסד ג"כ ולפיכך אין לוקחין להשתכר אלא אם רצה הגזבר או הגבאי של עניים שאם יהיה הפסד יהיה משלו ואם יהיה שכר להקדש מותר:
כהדא בר זמינא. נפקד אצלו נכסי יתומים ושאל לר' מנא אם יכול לישא וליתן בהמעות כדי להרויח ליתומים וא"ל אם אתה רוצה לקבל עליך שאם יהיה הפסד יהא משלך ואם יהיה ריוח תחלקו בין שניכם אז מותר:
ר' חייא וכו'. ועבד כן כדר' מנא:

9. יא, א הלכה ב' עשיית סחורה בממון הקדש

**"רבי עקיבא אומר:
 אין משתכרין בשל הקדש,
 אף לא משל עניים".**

ציטוט ממשנתו

אלא אם רצה,
 יהיה: ההפסד שלו,
 והשכר להקדש - מותר.

פרשנות
 מצמצמת

כהדא בר זמינא איתפקד גביה מדל דיתמין,
 אתא ושאל לרבי מנא,
 אמר ליה: אין בעית די ההפסדה דידך, ואגרה דתרויכון - שרי.

סיוע

רבי חייא בר אדא איתפקד גביה מדל דיתמין, ועבד כן.

מעשה שהיה

10. **יא, א הלכה ב'**
ברור מה זה "מותר פירות"

פני מטה

כולה דרבי ישמעאל היא. כלומר לשיטתיה אזיל כדפרישית במתני:
רבי חייה בר יוסף פתר מתניתא. להא דקתני מותר פירות מותר נסכים ומפרש ממה הן אלו המותרות:
מותר פירות. הוא השכר להקדש ששינו במתני דלעיל לרבי ישמעאל ומותר נסכים דקתני בדברי ר"ע ור"ח סגן הכהנים זו סאה רביעית וכדפרישית במתני כהא דתנינן בסוף הפרק כל המקבל עליו לספק סלתות ונסכים להקדש מארבע סאין בסלע והוקרו ועמדו משלש יספקו מארבע כשער שפסק משלש והזול ועמדו מארבע יספקו מארבע כשער שהזול מארבע ונמצא סאה רביעית משתכר ההקדש וזהו הנקרא מותר נסכים:
רבי יוחנן פתר מתניתא מותר פירות. דקאמר ר' ישמעאל:

זו סאה רביעית. שההקדש משתכר כדאמרן ומותר נסכים דקתני לבירוצים הוא דקתני וכאותה ששינו במנחות בפי שתי מדות מדות הלח בירוציהן קדש והן כשהכלי מתמלא נופלות בירוצין והן קדש וזה הוא הנקרא מותר נסכים:

ולית ליה לר' חייה בר יוסף לבירוצים. וכי פליג הוא ולית ליה להבירוצין קדש הן ומ"ט לא מפרש דזהו מותר נסכים שהרי הבירוצין לעולם הן כשהמוכר מוכר נסכים להקדש ונופלות בירוצים לאחר שנתמלאו כלי של הקדש ויש כאן בירוצים ואפי' עומד זה השער בעצמו כאשר פסקו עמו בתחלה וסאה רביעית אינה אלא אם נשתנה השער ממה שפסקו עמו וא"כ יש לו לפרש בדבר הנוהג לעולם או דנימא דפליג הוא ולא ס"ל דהבירוצין קדש הן בתמיה דהרי מתני הוא שם:

אמר ר' חזקיה מה דנפל לסאה רביעית נפל לבירוצים. כלומר ודאי אית ליה דהבירוצים קדש דכמו דאית ליה אפי' יש כאן יותר סאה אחת שלימה להקדש הוא ומכ"ש דהבירוצין שהן דבר מועט שהמוכר בעצמו לא קפיד עליהן וברצונו הוא נותן זה להקדש והיינו דקאמר מה דנפל כו' וכלומר דמסתמא דין הנופל ונהג בסאה רביעית שלימה נופל ונהג ג"כ בבירוצין והא דלא מפרש לה ר' חייה בבירוצין משום דרבותא קמ"ל שאפי' אם יש כאן סאה רביעית שלימה והיינו כשנשתנה השער ממה שפסקו עם המוכר הרי היא כולה להקדש ומכ"ש הבירוצין לעולם שהן של הקדש:

על דעתיה דרבי חייה בר יוסף ניחא. הכל במאי דמפרש דמותר פירות הוא ששינו במתני דלעיל השכר להקדש א"כ שפיר הוא דתנינן זה וזה לא היו מודים בפירות לפי שאין משתכרין בשל הקדש ולפיכך לא היו מודים בפירות:

על דעתיה דרבי יוחנן. אלא לר' יוחנן דמפרש מותר פירות היינו סאה רביעית קשיא דהא תנינן בסוף פרקין עמדו משלש כו' סתמא בלי שום פלוגתא ותנינן הכא זה וזה לא היו מודים בפירות בתמיה דא"כ פליגי על המתני דסוף פרקין וזה לא שמענו דאיכא דפליגי בהא:
לא היו מודים וכו'. אי משום הא ל"ק לר' יוחנן דאיהו מפרש לה דה"ק זה וזה לא היו מודים להא דקאמר רבי ישמעאל במתני דידן דמותר פירות והיינו סאה רביעית שנופלת לקיץ המזבח בזה הוא דלא היו מודו לא ר"ע ולא ר"ח סגן הכהנים ולא איירינן בשכר להקדש דמתני דלעיל כלל דהא כבר שמעי' התם לר"ע דקאמר אין משתכרין בשל הקדש:

אבל מודין היו בכלי שרת. כלומר לא שהן שוין בזה לגמרי דהא פליגי בהא במתני לר"ע מותר נסכים לכלי שרת ולר"ח סגן הכהנים לקיץ המזבח אלא דה"פ דבזה הן שוין דמותר הפירות והיינו סאה רביעית דאין זה לקיץ המזבח אלא לכלי שרת דהכל מודים דכלי שרת באין ממה שנסתכר ההקדש באותה סאה רביעית שאמרנו ומה דפליגי ר"ע ור"ח סגן הכהנים במתני היינו בבירוצים דזהו מותר נסכים לרבי יוחנן ובהא הוא דפליגי דלר"ע הבירוצים ג"כ לכלי שרת הן ומותר התרומה לקיץ המזבח ולר"ח סגן הכהנים הבירוצים לקיץ המזבח ומותר התרומה ג"כ לכלי שרת כמו הסאה הרביעית:

עד כדון בירוצי ציבור. זה שמענו ממה דאמרן ממה שהקדש משתכר מהבירוצים והוא של צבור:
ואפי' בירוצי יחיד. בניחותא כלומר דהדין כן אף ביחיד שהביא נסכים והבירוצים נופלין ג"כ להקדש הן ולכלי שרת:

ופריך ולא נמצאו כלי שרת באין משל יחיד. בתמיה:
ומשני כהדא דתני וכו'. וכדמיתתי לה לעיל בהלכה א' וה"ל ובלבד שימסרם לצבור לאותן הבירוצים:
עד כדון. שמענו בבירוצי לח מה היו עושין בהן כהא דלעיל:

ואפי' בירוצי יבש. נמי בכלל שהן בירוצי הסלתות שהן ג"כ של הקדש למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וכהאי דתנינן בפרק התודה נסכים שקדשו בכלי ונמצא הזבח פסול וכו' וה"ל בבירוצים כדתני בתוספתא דמנחות בפ"י בירוצי המדות הללו מה היו עושין בהן אם יש זבח אחר יקרבו עמו ואם לנו יפסלו בלינה ומסיים שם ומקיצין בהן המזבח:

ציטוט ממשנתו **"מותר פירות - קיץ המזבח".**

פרשנות **מתניתא דרבי ישמעאל היא!**

מימרא מסייעת **דרבי חייה בר יוסף פתר מתניתא: "מותר פירות" - שכר להקדש. "מותר נסכים" - זו סאה רביעית.**

מימרא פרשנית חליקת **רבי יוחנן פתר מתניתא: "מותר פירות" - זו סאה רביעית, "מותר נסכים" - לבירוצין.**

קושיא **ולית ליה לרבי חייה בר יוסף לבירוצין?**

תירץ **אמר רבי חזקיה: מה דנפל לסאה רביעית - נפל לבירוצין.**

קושיא **על דעתיה דרבי חייה בר יוסף - ניחא, אין משתכרין בשל הקדש, אף לא בשל עניים, לפיכך: "זה וזה - לא היו מודין בפירות". על דעתיה דרבי יוחנן קשיא, והא תנינן: "עמדו משלש - יספק מארבע" (שקלים יג.), ותנינן: "זה וזה - לא היו מודים בפירות"!**

תירץ **"לא היו מודים בפירות" - בקיץ למזבח, אבל "מודין היו" - בכלי שרת.**

שאלה **עד כדון בירוצי ציבור. ואפילו בירוצי יחיד, ולא נמצאו כלי שרת באין משל יחיד?**

תשובה **כהדא דתנינן: "אשה שעשתה פתונת לבנה - נשרה ובלבד שתמסרנה לציבור".**

שאלה **עד כדון בירוצי לח, ואפילו בירוצי יבש?**

תשובה **כהיהא דתנינן תמן: "הנסכים שקדשו בכלי ונמצא הזבח - פסול, אם יש שם זבח אחר - יקרבו עמו, ואם לאו לנו - יופסלו בלינה".**

פני משה

11. יא, א-ב הלכה ג' הכשרת "מותר הקטורת" לשנה החדשה

מתני'
מותר הקטרת מה היו עושין בה. לפי שאין לך שנה שאין בה מותר הקטרת שהיא נעשית שסייה מניס כמנין ימות החמה ועוד שלשה מניס שמהם מכניס כ"ג מלא חפניו ביה"כ כדשנינו בברייתא דפטוס הקטרת ואלו ג' מניס לא היו נכנסין כולן במלא חפניו על הרוב ועוד בכל שנה פשוטה שימיה שני"ד היה מותר שאע"פ שהיו צריכין למלאות בהן שנים מעוברות שבמחזור הלבנה מכל מקום היו צריכין לחדש הקטרת בכל שנה ברי"ח [ניסן] כדי שיהיו מתרומה חדשה ומה היו עושין בהמותר:

מפרישין ממנה. כשהגיע ר"ח ניסן מפרישין מן הלשכה שכר האומנין של מפטמי הקטרת שהיו נוטלין שכרן מתרומת הלשכה ומחללין אותה על מעות האומנין כלומר שמחללין אותה מותר הקטרת על מעות שכר האומנין ונמצא שמותר הקטרת נעשו חולין ונותנין אותה המותר להאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין אותה מן האומנין במעות תרומה חדשה. ובגמרא פריך ולא נמצא הקדש מחלל על הקדש שהרי מותר הקטרת הקדש ושכר האומנין משל הקדש והיאך ההקדש מתחלל על כיוצא בו שהיא הקדש ומפרש כיצד הוא עושה מביא מעות אחרים שהן חולין ומחללין על שכרן ונמצא שאותן המעות הן הקדש ומעות שכר האומנין נעשו חולין ומביא מותר הקטרת זה ומחללין אותה על מעות שכר האומנין ונמצא שכר האומנין חוזר להקדש והקטרת נעשה חולין ונותנין אותה לאומנין בשכרן וחוזרין ולוקחין אותה מהן במעות תרומה חדשה ואותן המעות שנעשה הקדש מה יעשה בהן מפרש בגמרא:

ואם בא חדש בזמנו. שבה התרומה חדשה בזמנו שהוא ראש חודש ניסן לוקחין אותה מתרומה חדשה כדאמרן: **ואם לאו.** שעדיין לא הביאו שקליהם החדשים לוקחין אותה מתרומה ישנה אם כבר חללה ואם לא חללה מקטירין אותה דכיון שאין כאן חדשה מקטירין מתרומה ישנה:

גמ'
ולא נמצא הקדש וכו' כיצד הוא עושה וכו'. כדפרישית במתני':
אותן המעות. שנעשו הקדש מה יעשו בהן: **ינתנו לבית גרמו וכו'.** בשכרן: **והן.** ודוקא שהיו חייבין להן מעות שעה ראשונה כלומר שכבר היו חייבין להן מקודם בשביל שכרן מההקדש שנמצא זה כחזור להקדש שבתחלה הוא שההקדש חייב בשכר האומנין ולכך הופרש מתחלה ועכשיו ג"כ לשכר האומנין הן באין:
רבי חייה בר בא בעי. והיך הדין אם לא היו חייבין להם שכר מקודם:

אתא רבי חייה בר בא בשם ר' יוחנן מקיצין וכו'. כצ"ל והיינו דהקשה ר' בא בר כהן לפני ר' יוסה מחלפה שיטתיה דר' חייה בר בא תמן צריכה ליה כלומר מתחלה קא מיבעיא ליה לא היו חייבין וכו' והכא פשיטא ליה. כלומר הא כבר שמוע ליה מר' יוחנן ומאי קא מיבעיא ליה ומשני הן דצריכה ליה בכלי שרת כלומר אם יכולין לקנות בהן כלי שרת ומשום דעכשיו אין שם מותר הקטרת עליהן שכבר נתחלה בתחלה אלא שעיי חילול הקטרת עליהן חזרו להקדש ואפשר שהן כשאר מותר תרומה דאיכא למי"ד דלכלי שרת הוא בא ומה דפשיטא ליה הכא לענין קיץ למזבח דלא יהא אלא כשאר מותר תרומה שמקיצין בה המזבח:
דאיתפלגון וכו'. סוגיא זו עד סוף הלכה ביארתי היטב לעיל ביומא בריש פרק הוציאו לו וע"ש:

משנה

מותר הקטורת - מה היו עושין בה?
מפרישין ממנה שכר האומנין,
ומחללין אותה על שכר מעות האומנין,
ונותנין אותה לאומנין בשכרן,
וחוזרין ולוקחין אותה מתרומה חדשה.
ואם בא חדש בזמנו - לוקחין אותה מתרומה חדשה,
ואם לאו - מן הישנה.

גמרא

תהליך חילול "מותר הקטורת"

קושיא ולא נמצא הקדש מתחלל על ההקדש!

תיחץ כיצד הוא עושה?

יא,ב אומר רבי שמעון בר ביסנא:
 מביא מעות ומחללן על הבנין⁷⁶,
 ומביא קטורת ומחלל עליהן,
 ונותנים אותה לאומנין בשכרן.

שאלה אותן המעות מה יעשה בהן?

תשובה **"רבי אומר:**
אומר אני - ינתנו: לבית גרמו,
ולבית אבטינס,
שהיו בקיאי: בפיתוס הקטורת,
ובמעשה לחם הפנים".

פרשנות מצמצמת אומר רבי שמואל בר רב יצחק:
 והן - שיהיו חייבין להן מעות משעיה ראשונה.

שאלה רבי חייה בר בא בעי:
 לא היו חייבין להן מעות משעיה הראשונה?

תשובה אתא רבי בא בשם רבי חייה בשם רבי יוסי:
 מקייצין בהן את המזבח.

קושיא רבי בא בר כהן בעי קומי רבי יוסה:
 מחלפא שיטתיה דרבי חייה בר בא!
 תמן - צריכה ליה,
 וכה - פשיטא ליה?!

תיחץ הא דצריכה ליה - בכלי שרת.
 הא דפשיטא ליה - בקיץ למזבח.

דאיתפלגון:
 פשיטמה בחולין:
 רבי יוסי בי רבי חנינה אומר: פסולה.
 רבי יהושע בן לוי אומר: כשירה.

שאלה מה טעמא דרבי יוסי בי רבי חנינה?

⁷⁶ מיוסד על הדין של שמואל "בונין בחול ואחר כך מקדישים" (מעילה יד).

"קודש" היא ⁷⁷ - שתהא הווייתה פקודש.	תשובה
מה טעמא דרבי יהושע בן לוי?	שאלה
"קודש" היא - שתהא באה מתרומת הלשכה.	תשובה
אמר רבי יוסי בי רבי בון: אתיא דרבי יוסי בן חנינה - כשמואל, ודרבי יהושע בן לוי - כרבי יוחנן.	הבאת מחלוקת וספת זהה
דתינינן: "המקדיש נכסיו והיו בהו דברים ראויין לקרבנות ציבור" (שקלים יב.), רבי יוחנן אמר: קטורת. אמר רבי הושעיה: תפתר, באומן משל בית אבטינס, שהיה נוטל בשכרו קטורת. ודרבי יוסי בי רבי חנינה - כשמואל, דאמר רב הונא בשם שמואל: מכתשת - עשו אותה ככלי שרת לקדש.	הבאת ראייה
אמר רבי יוסי בי רבי בון אמרה רבי הונא קומי רבי יוסי: דבר שקדש בכלי שרת נפדה?!	קולעא על שמואל
אמר ליה: ולא דשמואל היא?! דשמואל אמר: קל היא במותר!	תיחץ
דאיתפלגון: הותרו תמימים: שמואל אמר: נפדין כתמימים. ורבי יוחנן אמר: נפדין כפסולי המוקדשים.	ראייה שכר עיטת שמואל
הותרו שעירים: על דעתיה דשמואל, אם עולה - נפדית, לא כל שכן חטאת! על דעתיה דרבי יוחנן: אמר רבי זעירא: ירעו. אמר רבי שמואל בר רב יצחק: מקייצין בהו את המזבח.	מענין לענין באות עין
וקשיא, יש חטאת שקריבה עולה?!	קולעא על רבי שמואל בר רב יצחק
אמר רבי יוסה: שנייא היא, שאין קרבנות ציבור נקבעין אלא בשחיטה.	תיחץ 1
אמר רבי חייא: תנאי בית דין הוא על המותר - שיקרבו עולות.	תיחץ 2

⁷⁷ חלקו הפרשנים על איזה פסוק מדובר. "והקטרת אשר תעשה במתקנתה לא תעשו לכם קדש תהיה לה" (שמות ל, לו) או "על-בשר אדם לא ייסך ובמתקנתו לא תעשו כמהו קדש הוא קדש יהיה לכם" (שמות ל, לב).

12. יב, א הלכה ד'

המקדיש נכסים - מה עושים בהם?

פני תשע

מתני' המקדיש נכסיו. סתם וקיייל סתם הקדשות לבדק הבית:

והיו בהן דברים הראוין לקרבנות צבור. כגון אותו מותר הקטרת ששינו לעיל שנתנין לאומנין בשכרן עד שיחזרו ויקנו אותו מהן או שהיה בהן אחד מסממני הקטרת:

יתנו לאומנין בשכרן דברי ר"ע. דס"ל הקדש מתחלל על המלאכה:

א"ל בן עזאי אינה היא המדה. שאמרנו לעיל גבי מותר הקטרת אלא ראוי הוא לנו להשוות את דיניהן והלכך מפרשינן וכו' כדלעיל גבי מותר הקטרת דס"ל לבן עזאי שאין ההקדש מתחלל על המלאכה אלא על המעות בלבד והכי מפרש לה בתוספתא פ"ב והלכה כבן עזאי:

המקדיש נכסיו. סתם:

והיתה בהן בהמה וכו' ר"א אומר זכרים ימכרו לצרכי עולות. דס"ל לר"א סתם הקדשות לבדק הבית ואפילו בהמה ומיהו מידי דחזי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם והמקדיש בהמה תמימה לבדק הבית אף על פי שהוא עובר בעשה מה שעשה עשוי. ואינה נפדית אלא למזבח והדמים יפלו לבדק הבית הלכך הזכרים ימכרו לצרכי עולות והנקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ויקריבו אותן שלמים ודמיהן עם שאר הנכסים יפלו לבדק הבית והכתוב כאן ומביא בדמיהן עולות ט"ס הוא דל"ג להא אלא בדברי ר' יהושע:

ר' יהושע אומר זכרים עצמן וכו'. ר"י ס"ל דלא שביק אינש קדושת המזבח ומקדיש לבדק הבית למידי דחזי למזבח והלכך אמרי' דמסתמא למזבח ושיהיו לעולות דכולן כליל אקדשינהו וזכרים יקרבו עצמן עולות ונקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ויביא בדמיהן עולות ומשום דהנקבות עצמן אינן ראוין לעולות ודעתו היה להקדש המזבח ושיהא לדבר שהוא כליל ולפיכך ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות והשאר נכסים דליכא בהו מידי דחזי למזבח אותן הוא שיפלו לקדשי בדק הבית דלא ס"ל לרבי יהושע סתם הקדשות לבדק הבית אלא מידי דחזי למזבח למזבח הוא:

אמר ר"ע רואה אני את דברי ר"א וכו' שר"א השוה את מדותיו. דאמר הכל יפול לבדק הבית בין הבהמה ובין שאר הנכסים ור' יהושע חלק אותן:

אמר ר' פפייס שמעתי את דברי שניהן. שיכול לקיים כדברי שניהן שהמקדיש בפירוש שפירש ואמר בהמה ונכסי להקדש מקיים אני כדברי ר"א דמכיון שפירש ואמר בהמה ונכסי זה לא פירש שתהא הבהמה למזבח ונכסי לבדק הבית אמרינן מסתמא היה דעתו שילך הכל למקום אחד וכמו שאר נכסים שאינן אלא לבדק הבית כך היה דעתו על הבהמה וכדברי ר"א דהואיל דבהמה חזי למזבח ימכרו לצרכי הקרבן למזבח ודמיהן יפלו לבדק הבית אבל המקדיש סתם שאמר נכסי להקדש אמרי' דעתו היה הראוי למזבח למזבח הראוי לבדק הבית לבדק הבית וכדברי ר' יהושע והלכה כדברי ר"ע שאמר רואה אני את דברי ר"א ולעולם אמרי' סתם הקדשות לבדק הבית וכדס"ל לר' אליעזר:

המקדיש נכסיו. סתם:

יינות ושמינים. וכן סלתות שהן ראוין לנכסים ועופות. תורים ובני יונה שראוין לקרבן ע"ג המזבח: ר' אליעזר אומר ימכרו לצרכי אותו המין. להקריבן: ויביא בדמיהן עולות. ובגמרא מפרש מעיקרא דטעמא דר"א דיביא בדמיהן עולות ולא אמרי' דימכרו לצרכי אותו המין ודמיהן יפלו לבדק הבית כדאמרינן בהלכה דלעיל משום דכתיב דבר אל אהרן ואל בניו וגו' איש איש מבית ישראל וגו' אשר יקריב קרבנו לכל נדריהם ולכל נדבותם אשר יקריבו לה' לעולה לימד על כל נדר ונדבה סתם לה' יהיה לעולה ואף יינות שמינים וסלתות ועופות ימכרו ויביא בדמיהן עולה על המזבח יכול אפילו עופות כלומר שיקריב בדמיהן אפי' עולת העוף או אם הקדיש עוף יקריבנה בעצמה לעולה ת"ל בבקר ולא עופות שאינו מקריב מכל מה שהתנדב אלא עולת הבהמה בלבד והכי מפרש לה מעיקרא ופריך עלה והדר קאמר טעמא אחרינא כדמפרשינן בגמרא:

גמ'

ר' יוחנן אמר קטרת. הא דקתני דברים הראוין וכו' קטרת היא וכגון מותר הקטרת כדפרישית במתני' או אחד מסממני הקטרת שראוין לקרבנות הצבור הן:

תיפתר. הא דקאמר יתנו לאומנין בשכרן באומן משל בית אבטינס וכו' שאלו היו מפטמין את הקטרת למכור להצבור והן נוטלין קטרת בשכרן ומוכרין:

מ"ט דבן עזאי וכו'. כדפרישית במתני':

יב, א משנה

המקדיש נכסיו,

והיו בהן דברים ראוין לקרבנות הציבור - ינתנו לאומנין בשכרן, דברי רבי עקיבא.

אמר לו בן עזאי:

אינה היא המידה,

אלא מפרשינן מהן שכר האומנין,

ומחללין אותן על מעות האומנין, ונותנין אותן לאומנין בשכרן, וחוזרין ולוקחים אותן מתרומה חדשה.

המקדיש נכסיו,

והיה בהן בהמה ראיה על גבי מזבח: זכרים,

ונקבות:

רבי אליעזר אומר:

זכרים - ימכרו לצרכי עולות,

ונקבות - ימכרו לצרכי זבחי שלמים,

ודמיהן יפלו עם שאר נכסיו לבדק הבית.

רבי יהושע אומר:

זכרים עצמן - יקרבו עולות,

ונקבות - ימכרו לצרכי זבחי שלמים,

ויביא בדמיהן עולות,

ושאר נכסים - יפלו לבדק הבית.

אמר רבי עקיבא:

רואה אני את דברי רבי אליעזר מדברי רבי יהושע,

שרבי אליעזר - השוה את מדותיו,

ודבי יהושע - חלק.

אמר רבי פפייס:

שמעתי את דברי שניהן,

המקדיש בפירוש - נדברי רבי אליעזר,

והמקדיש סתם - נדברי רבי יהושע.

המקדיש נכסיו,

והיו בהן דברים ראויים לגבי מזבח: יינות, ושמינים,

ועופות,

רבי אלעזר אומר:

ימכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהן עולות,

ושאר נכסים - יפלו לבדק הבית.

גמרא

"המקדיש דבר הראוי לקרבנות צבור" - מה הקדיש?

"המקדיש, והיו בהן דברים ראויין לקרבנות ציבור."

ציטוט ממשנתו

רבי יוחנן אומר:

קטורת.

ממרא פרשנית

אמר רבי הושעיה:

תיפתר באומן משל בית אבטינס,

שהיה נוטל בשכרן קטורת.

ממרא פרשנית

אם דחה מנרא קודמא

מה טעמא דבן עזאי?

שאלה

שאין ההקדש מתחלל על המלאכה, אלא על המעות.

תשובה

פני מטה

תמן תנינן. ריש פ"ז דתמורה יש בקדשי המזבח מה שאין בקדשי בדק הבית ויש בקדשי בדק הבית מה שאין בקדשי המזבח ומפרש התם הסיפא יש בקדשי בדק הבית מה שאין בקדשי המזבח שסתם הקדשות לבדק הבית והקדש בדק הבית חל על הכל אפי' על בהמה טמאה ובעלי מומין ומועלין בגידוליהן שהמקדיש בהמה לבדק הבית מועלין בחלבה הקדשי תרנגולת מועלין בביצתה משא"כ בקדשי המזבח כדתנן בפ"ג דמעילה חלב המוקדשין וביצי תורים לא נהנין ולא מועלין ואין בהן הטאה לכהנים אבל בקדשי המזבח יש מהן שהבשר נאכל לכהנים ויש מהן שנהנין בעורה כגון עולה:
דרבי אליעזר היא. האי מתניי דס"ל סתם הקדשות לבדק הבית כדתנינן הכא המקדיש נכסיו וכו' וכדפרישית במתניי:
טעמא דר"א. דכתיב ואיש כי יקדיש את ביתו קדש לה' והעריכו הכהן וגוי' ומה אנן קיימין להכתוב הזה אם בבית דירה כמשמעו הא כבר כתיב אבתריה ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך עליו וגוי' א"כ דין מקדיש בית דירתו כבר מפורש הוא והאי קרא למה לי אלא כן אנן קיימין לביתו האמור כאן דלאו בית ממש הוא אלא במקדיש נכסיו משתעי קרא וכתוב והעריכו הכהן וערכין לבדק הבית הן נופלין מכאן שסתם הקדשות לבדק הבית הן:

13. יב, א הלכה ד'

המקדיש בהמות בסתם - בדק הבית או למזבח?

תמן תנינן:

"יש בקדשי בדק הבית:

שסתם הקדישות - לבדק הבית.

הקדש בדק הבית - חל על הכל,

ומועלין בגידוליהן,

ואין בהן הנגיה לכהנים" (תמורה לא:).

אמר רבי חנניה:

דרבי ליעזר היא.

הבאת ברייתא בעין שנונה במשנה

פרשנות מצמצמת

דתנינן:

"המקדיש נכסיו,

והיתה בהן בהמה ראיה על גבי מזבח זכרים ונקבות,

רבי ליעזר אומר:

זכרים - ימכרו לצרכי עולות,

ונקיבות - ימכרו לצרכי זבחי שלמים,

ודמיהן - יפלו עם שאר נכסים לבדק הבית".

אמר רבי יוחנן:

טעמא דרבי ליעזר:

"ואיש מי יקדיש את ביתו קודש לה" 78 (ויקרא כו, יד) - במה אנן קיימין?

אם בבית דירה - כבר כתיב: "ואם המקדיש יגאל את ביתו" 79 (ויקרא כו, טו)!

אלא כי אנן קיימין: במקדיש נכסיו,

מיקן - שסתם הקדישות לבדק הבית.

הבאת מקור

מימרא פרשנית

78 ואיש מי יקדיש את ביתו קדש לה' והעריכו הכהן בין טוב ובין רע פאשר יעריך אתו הכהן פן יקום
 79 ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישית כסף ערכך עליו והיה לו

פני משה

ר' זעירא וכו'. מפרש בשם רב דהא דפליגי ר"א ורבי יהושע במתניי במקדיש נכסיו סתם והיו בהן בהמות בהא הוא דקאמר ר"א דמכיון דסתם דבריו דעתו היה שיהא הכל לבדק הבית אבל במקדיש עדר הבהמות שלו אפילו ר"א מודה שהוא למזבח והראוי לעולה עולה והראוי לשלמים ימכרו לשלמים ודמיהן לעולות דמסתמא דעתו היה לגבוה:

רבי בא בשם רב. מפרש דבמקדיש עדרו הוא דפליגי ובהא קאמר רבי יהושע זכרים יקרבו עולות וכו' אבל במקדיש נכסיו סתם והיו בהן בהמות אפי' רבי יהושע מודה שהוא לבדק הבית וימכרו לצרכי אותן הקרבנות ודמיהן יפלו לבדק הבית כשאר הנכסים:

על דעתיה דר' זעירא ניחא. דמסתברא הוא דפליגי במקדיש סתם וכדמפרשינן במתניי:

וקשיא על דרבי בא. דמוקי פלוגתייהו במקדיש עדר הבהמות אבל במקדיש סתם אף על פי שיש בהן בהמה הראויה למזבח כ"ע מודים שהוא לבדק הבית וכי בהמה לא למזבח היא ראויה ואמאי מודה בה ר' יהושע. ומשני אין בהמה למזבח היא מיהו אמרינן דלמה סתם דבריו האישי הזה והיה לו לומר והבהמה למזבח אלא מסתמא שהוא כאומר לא יהו כל הנכסים אלא לבדק הבית וכדברי ר"א:

רבי יוחנן אמר לא שנייא היא וכו'. דבין בזו ובין בזו היא המחלוקת:

14. יב, א הלכה ד'

ברור מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע במקדיש "סתם"

["המקדיש נכסיו,

ציטוט ממשנתו

והיה בהן בהמה ראויה על גבי מזבח זכרים ונקבות -

רבי אליעזר אומר:

זכרים - ימכרו לצרכי עולות,

ונקבות - ימכרו לצרכי זבחי שלמים,

ודמיהן יפלו עם שאר נכסיו לבדק הבית.

רבי יהושע אומר:

זכרים עצמן - יקרבו עולות,

ונקבות - ימכרו לצרכי זבחי שלמים,

ויביא בדמיהן עולות,

ושאר נכסים - יפלו לבדק הבית"].

אמר רבי זעירא, רב חונה בשם רב:

בהמה פליגין?

במקדיש נכסיו,

אבל במקדיש עדרו - כל עמא מודיי: שיהו למזבח.

פרשנות 1

במחלוקת ר"א ור'

רבי בא רב חונה בשם רב:

מה פליגין?

במקדיש עדרו,

אבל במקדיש נכסיו - כל עמא מודיי: שיהו לבדק הבית.

פרשנות 2

מסורת אחרת

בדעת רב חונה בשם

רב

על דעתיה דרבי זעירא - ניחא.

וקשיא על דרבי בא,

בהמה - לא למזבח היא?!

קושיא

על רבי בא

המקדיש בהמה למזבח - אומר: למזבח,

ולמה סתם האישי הזה?

שהוא כאומר: "לא יהיה אלא לבדק הבית!"

תיחץ

רבי יוחנן אומר:

לא שנייא, היא המקדיש נכסיו, היא המקדיש עדרו - היא המחלוקת.

פרשנות 3

פני נטרה

רב חונא. קאמר בשם רב ורבי אבהו אמר לה בשם רבי יוחנן קדשי בדק הבית שפודין אותן תמימים שעבר והקדיש בהמות תמימין לבדק הבית כשפודין אותן יצאו לחולין דאע"ג דחזו למזבח יוצאין הן לחולין לאחר פדיון:

מתניתא אמרה כן וולדן וחלבן מותר לאחר פדיון. כלומר מאי קמ"ל הא מהאי מתניתין דתמורה דלעיל שמעינן הכי דהא קתני יש בקדשי המזבח מה שאין בקדשי בדק הבית שקדשי המזבח עושין תמורה וכו' וולדן וחלבן אסור לאחר פדיון משא"כ בקדשי בדק הבית וא"כ בקדשי בדק הבית וולדן וחלבן מותר לאחר פדיון ושי"מ דחולין גמורין הן:

רבי חזקיה בשם רב חסדא. קאמר דבא לתרץ הוא ואמר תיפתר שפודין תמימין והוממו וכלומר דאי ממתני לא שמעינן מידי דיוצאין לחולין הן דאיכא למימר הא דקתני גבי קדשי המזבח דולדן וחלבן אסור לאחר פדיון מיירי בכהאי גוונא שהיו תמימין כשהקדיש אותן והוממו וא"כ נפדו דדין הוא שולדן וחלבן אסור לאחר פדיון כדתנן בפרק הזרוע ובפ"ב דבכורות כל הקדשים וכו' וכל שקדם הקדשן את מומן ונפדו פטורין מן הבכורה וכו' וולדן וחלבן אסור לאחר פדיון ובהכי מיירי רישא דמתני דתמורה בקדשי המזבח ועלה היא דקתני משא"כ בקדשי בדק הבית דבכה"ג בקדשי בדק הבית יוצאין לחולין הן לאחר פדיון כשהוממו אבל אם נפדו כשהן תמימים לא שמענו מהאי מתני ולהכי אשמעינן רב ורבי יוחנן דאפילו נפדן כשהן תמימים יצאו לחולין כך אמר רבי חזקיה בשם רב חסדא:

רבי יוסה בשם רב חסדא. לא אמר הכי אלא בדרך קושיא קאמר על הא דאמרי בשם רב ור' יוחנן דאפי' נפדו כשהן תמימין יוצאין לחולין מתני אמרה כן בתמיה דהא אדרבה איפכא שמעינן לה ממתני והיינו הך מתני דפרק הזרוע ובפ"ב דבכורות דקתני התם כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן וכו' ומשמע דאף קדשי בדק הבית בכלל וקתני בהסיפא וכל שקדם הקדשן את מומן ונפדו וולדן וחלבן אסור לאחר פדיון א"כ מהאי מתני שי"מ דלא כרב ורבי יוחנן אלא דאף קדשי בדק הבית שהוקדשו כשהן תמימים לא יצאו לחולין לאחר פדיון:

רבי חזקיה בשם רבי יוסה. קאמר כהאי דרב ורבי יוחנן קדשי בדק הבית וכו' ומכריח הוא כן דאם תאמר שלא יצאו לחולין אלא כשנפדים הן מקריבין אותן למזבח קשיא היאך קדשי המזבח חלין הן על קדשים שהוקדשו בתחלה לבדק הבית ולא היה הקדשן אלא לדמים בלבד:

בעלי מומין קדושת המזבח חלה עליהן. בתמיה כלומר דהשי"ס מהדר על הא דרבי יוסה ומאי קושיא הרי מצינו בעלי מומין חלה קדושת המזבח עליהן וכדמפרש ואזיל:

ליידא מילה. לאיזה דבר לגיזה ולעבודה כדין פסולי המוקדשין שאסורין בגיזה ועבודה דאף על גב דלהקרבה לא חזו כשהוממו מ"מ אכתי קדושת המזבח עליהן לענין איסור גיזה ועבודה וא"כ אף אתה אל תתמה על קדשי בדק הבית שנפדו דלעולם לא יצאו לחולין ואם תיקשי דלהקרבה למזבח לא חזו ומשום שלא הוקדשו בתחלה לכך מ"מ לענין גיזה ועבודה אכתי אימא לך דאסורין הן:

15. יב, א-ב הלכה ד'

בהמות הקדושות בקדושת בדק הבית

שנמכרו לאנשים לצורך קרבן, אך עדיין לא הקדשו על ידי הקונים

מימרא הלכתי

רב חונא בשם רב,

רבי אבהו בשם רבי יוחנן:

קדשי בדק הבית שפודין תמימין - יצאו לחולין.

סיוע ממשנה

מתניתא אמרה כן,

"ולדו וחלבן - מותר לאחר פדיון" (חולין קל. בכורות יד.).

דחיה

יב,ב רבי חזקיה בשם רב חסדא:

תיפתר, שפודין תמימין והוממו.

סיוע 2

רבי יוסה בשם רב חסדא:

מתניתא אמרה כן:

"ולדו וחלבן - אסור לאחר פדיון" (תמורה לא.).

סיוע 3

רבי חזקיה בשם רבי יוסה:

קדשי בדק הבית שפודין תמימין - יצאו לחולין.

אין תימר: לא יצאו לחולין - היאך קדשי מזבח חלין על קדשי בדק הבית!?

אמירה עצמאית

בעלי מומין - קדושת המזבח חלה עליהן.

ליידא מילה?⁸⁰

לגיזה ולעבודה.

⁸⁰ פירוש: לאיזה ענין.

16. יב, ב הלכה ד'
חילוק בין בהמות זכרים לנקבות לעין הקדש

הבאת ברייתא

"הפריש נקיבה: לעולתו,

ולפסחו,

ולאשמו - עושה תמורה.

רבי שמעון אומר:

לעולתו - עושה תמורה.

לפסחו,

ולאשמו - אינו עושה תמורה.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:

לעולתו,

ולפסחו,

ולאשמו - אינו עושה תמורה."

מימרא פרשנית

אמר רבי יוחנן:

טעמא דרבי שמעון:

שכן מציינו נקיבה בעוף - כשירה לזבא עולה.

מימרא פרשנית

ואמר רבי יוחנן:

טעמא דרבי שמעון בן יהודה:

אם מין במינו - הוא חלוק עליו, כל שכן מין בשאינו מינו.

איזהו "מין במינו" שהוא חלוק עליו?

כהדא דתני⁸¹:

"אשם בן שנה והביא בן שתים,

בן שתים והביא בן שנה - נשר⁸².

אלא שלא עלו לפעלים לשם חובה.

רבי שמעון אומר:

כל עצמן - אינן קדושים."

מימרא פרשנית

אמר רבי יוחנן:

רבי שמעון ורבי יהושע, שניהם אמרו דבר אחד,

כמה דרבי יהושע אומר:

נקיבה לעולה - לא קידשה, אלא הקדיש דמים,

בן רבי שמעון אומר:

נקיבה לעולה - לא קידשה, אלא הקדיש דמים.

אין תימר: קדשה קדושת הגוף - ירעו!

"אמר רבי:

אין אני רואה את דברי רבי שמעון בפסח,

שהמותר פסח - בא שלמים!"

המשך הברייתא

שאלה

ולמא: אין אני רואה דברי רבי שמעון באשם,

שהמותר אשם - בא עולה!

תשובה

אמר רבי אבין:

אם הקדיש פסח, בא שלמים - גופו קרב שלמים.

אם הקדיש אשם, בא עולה - אין גופו קרב עולה.

שאלה

מה פליגי⁸³?

תשובה

ההין אומר: הקדיש דמים הקדיש.

וההין אומר: הקדיש גופו הקדיש.

פני משא

הפריש נקבה וכו'. ותוספתא היא בפ"ב דתמורה המפריש נקבה לעולתו ולפסחו ולאשמו עושה תמורה. אף על גב דנקבה לא חזיא לכל אלו שאין באין זכרים מ"מ חלה קדושה עלה לענין שעושה תמורה:

ר"ש אומר לעולתו עושה תמורה וכו'. כדמפרש טעמיה לקמן לפי שמצינו שם עולה בנקבה וזהו עולת העוף שאין תמות וזכרות בעופות ואף הנקבה בעוף כשירה לעולה אבל לא מצינו לפסח ולאשם שבא נקבה והלכך לא חלה הקדושה לעשות תמורה:

ר"ש בן יהודה אומר משמו. דאף על העולה פליג:

טעמא דר"ש שכן מצאנו נקבה בעוף וכו'. כדפרישית:

ואמר רבי יוחנן. עוד דבעי טעמא אחרינא אליבא דר"ש למאי דאשכחן דפליג בעלמא כדלקמיה ואם במין במינו מצינו לר"ש שהוא חלוק עליו לכ"ש הכא בעולה דמין בשאינו מינו היא שזה עוף וזה בהמה והיאך נימא לדידיה דהואיל ומצינו עולת נקבה בעוף חל שם עולה על הנקבה בבהמה. א"נ האי בתרייתא דרבי יוחנן אליבא דר"ש בן יהודה משמיה דר"ש היא דאף מפריש נקבה לעולתו ס"ל דאינו עושה תמורה ומפני שאם מין במינו חלוק הוא עליו וכו' ועיקר:

איזהו וכו'. והיאכא אשכחן דחלוק ר"ש במין במינו:

כהדא דתני. בתוספתא דזבחים פ"א:

אשם בן שנה. שמצותו בן שנה כגון אשם נזיר ואשם מצורע שהן באין בני שנתן כדתנן בזבחים פרק כל התדיר והביא בן שתים כדין שאר כל האשמות שבאין בני שתים יצא וכו'. והתם גריס הכי בן שנה והביאו בן שתים בן שתים והביאו בן שנה כשרים ולא עלו לבעלים לשם חובה ר"ש אומר כל עצמן אינן קדושים. וזו היא הגי' הנכונה ובכאן חסרו דברי ר"ש. ור"ש לטעמיה דהכי ס"ל במתני' פ"ג דתמורה דתנינן המפריש נקבה לאשם תרעה עד שתסתאב ותמכר ויביא בדמיה אשם ואם קרב אשמו יפלו דמיו לנדבה ר"ש אומר תימכר שלא במום דס"ל הואיל ונקבה לא חזיא לגופיה דאשם לא נחתא לה קדושת הגוף וא"צ להיות רועה עד שתסתאב דמכיון דלא חזיא למילתא היינו מומא והלכך נמי אם הפריש בן שתים לדבר שמצותו בן שנה או איכא אין קדושים כלל שמעינן מיהת דר"ש חלוק במין במינו שהרי שניהן מין בהמה הן וקסבר דלא נחתא להן קדושת הגוף:

ר"ש ור' יהושע. דמתני':

שניהן אמרו דבר אחד דכמה דר' יהושע אומר נקבה לעולה לא קדשה אלא הקדש דמים. כדס"ל במתניתין נקבות ימכרו לצרכי זבחי שלמים ויביא בדמיהן עולות וכדמסיק לקמן להאי מילתא דאם תאמר לר' יהושע נחתא לה קדושת הגוף א"כ הוה ליה למימר ירעו עד שישתאבו וימכרו ויביא בדמיהן עולות אלא ש"מ דלא נחתא להן קדושת הגוף והלכך ימכרו שלא במום:

וכן ר"ש אמר וכו'. כדלעיל:

אין תימר וכו'. אסוקי מילתא היא אליבא דר' יהושע דמתני' וכדפרישית:

אמר רבי וכו'. סיפא דהתוספתא דתמורה דלעיל היא. וה"פ לפי האי גירסא. דר"ש דקאמר לעיל אם הפריש נקבה לפסחו ולאשמו אינו עושה תמורה ומשום דלא חיילא קדושה עלייהו לעשות תמורה וכדמסיים שם לדברי ר"ש שאין לך דבר עושה תמורה אלא הרועה להסתאב דאיהו פליג על המתני' דפ"ט דפסחים המפריש נקבה לפסחו וכו' ירעה עד שישתאב וכו' אלא דס"ל דמכיון דלא חלה שם פסח על הנקבה תימכר שלא במום והלכך אינו עושה תמורה וכן במפריש נקבה לאשם כדלעיל ועלה קאמר רבי רואה אני את דברי ר"ש בפסח שמא הקדש פסח בא שלמים בתמיה וכלומר דאם הקדיש נקבה לפסח וכי יכול להקריבה שלמים דנימא הואיל ושלמים באים אף מנקבה חזיא היא גופה לשלמים ונחתא לה קדושת הגוף לעשות תמורה זה ודאי לא דתמכר שלא במום אית ליה לר"ש ומכיון שכן לא חיילא קדושת הגוף עלה כלל ואינה עושה תמורה דאפילו לשלמים לא חזיא:

ולא אראה את דברי ר"ש באשם. כלומר אבל באשם אין אני רואה את דבריו לפי שמצינו שמותר אשם בא עולה ושייכא מיהת קדושת עולה על שם אשם ובדין הוא שעושה תמורה והיינו דפריך השי"ש עלה שמא הקדש אשם בא עולה בתמיה הא נמי בהקדיש נקבה לאשם וכי היא עצמה באה עולה אלא תימכר ויביא בדמיה עולה וא"כ מאי האי דמחלק רבי בין הקדש פסח ובין הקדש אשם:

אמר רבי אבין אם הקדיש פסח וכו'. כלומר דרבי אבין מוסיף הוא לחזק הקושיא וכמו ולא עוד הוא דקאמר והיינו שהרי מצינו מהקדש פסח שבא שלמים אם הוא מותר פסח ולא עוד אלא שאם בא שלמים הוא גופו קרב שלמים כדקיימא לן דמותר הפסח כגון שאבד והקריב אחר תחתיו ואח"כ נמצא הראשון הוא עצמו קרב שלמים וכן אם עברה שנתו אבל באשם לא כך היא אלא דאם מצינו שהקדש אשם בא עולה אין גופו קרב עולה. אלא לרבנן ירעה עד שישתאב וימכר וכו' ואם קרב אשמו יפלו דמיו לנדבה וקרב עולה ולר"ש תימכר שלא במום ויביא בדמיה עולה וא"כ טפי קשיא מ"ש הקדש אשם מהקדש פסח:

מאי כדון. והשתא דלא קיימא מלתא דרבי אליבא דר"ש אין לנו אלא לפרש טעמיהו דרבנן דר"ש ובמאי פליגי:

ההין אמר הקדש דמים קידש. בהא פליגי ההין הוא ר"ש סבר דאם הקדיש נקבה לפסחו ולאשמו לא הקדיש אלא להקדש דמים שהרי יודע הוא שאין באין נקבה וצריכין להמכר ושלא במום כסברת ר"ש וקדושת דמים אינו עושה תמורה. וההין רבנן סברי דאפ"ה הקדש גוף קידש לפי שצריכין להיות רועה עד שישתאבו והואיל ונחתא להו מיהת קדושת הגוף לענין זה הלכך עושה תמורה:

⁸¹ גירסת הגהות הגר"א ופני משה והיא כמו הברייתא בתמורה יט:

⁸² ויי"ג - בן שנה כשר ולא גורסים בן שלוש - לא יצא

⁸³ ויי"ג - מהו כדון?

17. יב, ב הלכה ד'

מקור דעת רבי יהושע שבהקדשות בהמה הראויה למובח - חלה קדושת עולה

פני משה

טעמא דר' יהושע. דמתני' דקסבר נקבות ימכרו לצרכי שלמים ויביא בדמיהן עולות דכתיב דבר אל אהרן וגוי בפרשת אזהרת בעלי מומין שלא להקדיש וכתוב אשר יקריבו לה' לעולה ודריש הכל קרב לעולה כלומר אם הקדיש סתם לה' הכל צריך שיקריב עולה כולה כליל וכתוב בתריה לרצונכם תמים זכר בבקר בכבשים ובעזים מנין אפילו הקדיש נקבות לה' שצריך שימכרם לצורך אותו המין לקרבן ויביא בדמיהן עולות ת"ל בבקר וגוי והאי מיותר הוא דמי לא ידעינן דהקרבן בא מהן אלא לרבות את הנקבות:

רבי יצחק ברבי אלעזר. מקשי על האי דרשא דרשב"ל אליבא דרבי יהושע הא כתיב זכר בהאי קרא ואת אמרת בבקר לרבות את הנקבות אתא ודכוותה וכו' לרבות בעלי מומין בתמיה וכו' תעלה על דעתך לדרוש בבעלי מומין נמי כן דמעיקרא כתיב תמים ותאמר ג"כ בבקר לרבות בעלי מומין להקדש המזבח אלא דכמו שאי אתה יכול לדרוש לרבות בעלי מומין דתמים דוקא נאמר הי"ז זכר לדוקא נאמר גבי עולה:

מה ביניהון. על דברי ר"ע ודברי ר' פפיס דמתני' קאי דמאי ביניהון הלא ר"ע דאמר רואה אני את דברי ר"א נמי לא קאמר אלא משום דר"א הוה את מדותיו ואפשר דר"ע נמי יודה לסברת ר' פפיס דהיכא דהקדיש סתם ואמר נכסי להקדש דמסתבר הוא שיהו הכל לעולה ועוד דר"ע לא אמר אלא רואה אני דברי ר"א ולא קאמר הלכה כר"א וכדאשכחן במתני' דפ"ק דנדה ר"א אומר ד' נשים דיין שעתן אמר ר"י אני לא שמעתי אלא בתולה אבל הלכה כר"א וכיוצא בזה בכמה מקומות במתני' ובברייתות ואפשר דלהלכה ס"ל לר"ע כהאי דרבי פפיס:

רב אמר שיבטא דכרכדא או דכרכדא ביניהון. כלומר דרב מפרש דבאמת ליכא ביניהון לדינא אלא כשבט הכרכר הזה ששנים אוחזין בו ושובטין זה מכאן וזה מכאן ושניהן לדבר אחד נתכוונו וכהא דשנינו בברייתא דת"כ פי' ויקרא דדריש קרא דבעשותה אחת העושה את כולה ולא העושה מקצתה כיצד שנים אוחזין במלגז ולוגזין בכרכר ושובטין וכו' יכול יהיו חייבין ת"ל בעשותה וכו' וזהו שבטא דכרכדא כלומר דרך משל הוא כמו ששנים אוחזין בעץ של אורגין ושובטין את החוטין למתחן כך הם דברי ר"ע ור' פפיס דמתני' שאין ביניהם אלא שזה מראה פנים לסברת ר"א הואיל והשוה מדותיו וזה ג"כ מודה דהיכא דמסתבר הוא עבדינן כר"א ואפשר דר"ע נמי יודה לרבי פפיס דהיכא דמסתבר הוא עבדינן כרבי יהושע דהא לא קאמר להלכה כר"א וכדאמרן:

ציטוט ממעלתא

[המקדיש נכסיו,

...]

רבי יהושע אומר:

זָכְרִים עֲצָמוֹן - יִקְרְבוּ עוֹלוֹת,

וְנִקְבוֹת - יִמְכְרוּ לְצָרְכֵי זְבָחֵי שְׁלָמִים,

וְיָבִיא בְּדַמֵּיהֶן עוֹלוֹת,

וְשֹׂאֵר נִכְסֵיהֶן - יִפְלוּ לְבִדְקַת הַבַּיִת].

פרשנות

רבי זעירא בשם רבי שמעון בן לקיש:

טעמא דרבי יהושע,

"דבר אל-אהרן ואל-בניו ואל כל-בני ישראל, ואמרת אליהם:

איש איש מבית ישראל ומן-הגזר בישראל,

אשר יקריב קרבנו לכל-נדדיהם ולכל-נדבותם,

אשר-יקריבו לה' לעלה" (ויקרא כב, יח) - הכל קרב לעולה.

"לרצונכם תמים זכר" (ויקרא כב, יט) - מנין אפילו נקיבות?

תלמוד לומר: "בבקר" - לרבות את הנקיבות.

קושיא

רבי יצחק בי רבי אלעזר שאל:

פתיב: "זכר", ואת אמרת: "בבקר" - לרבות את הנקיבות,

ודכוותה, פתיב: "תמים", ואת אמרת: "בבקר" - לרבות בעלי מומין!

מה ביניהון?

תיחץ

רב אמר:

שבטא דכרכדא ביניהון.

18. יב, ב - יג, א הלכה ד'

מקור שיטת רבי אלעזר - "דבר הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם"

פני משה

טעמא דרבי ליעזר. דכתיב דבר אל אהרן וכו' כמו שכתבתי לזה במתני:

הוון יתבין ואמרין. שהיה קשה להם על האי טעמא דקאמר רשב"ל בפשיטות אליבא דר' אלעזר דמתני דמשמע דכולי עלמא מודים בזה והא תמן בהלכה דלעיל קאמר רבי יוחנן לטעמא דר"ש דקאמר בהפריש נקבה לעולתו דחיילא עליה קדושת הגוף ועושה תמורה משום שכן מציינו שם עולת נקבה בעוף שכשירה ומדקאמר האי טעמא על הנודר עולה שאם הפריש נקבה לעולתו חיילא עליה קדושת הגוף שכן עולת נקבה בעוף ש"מ דהייק שכן אם רצה היה מביא עולת העוף לנדרו ובה היה יוצא ידי נדרו שאמר הרי עלי עולה סתם והלכך אף אם הפריש נקבת בהמה לנדרו חיילא עליה קדושי וא"כ שמעינן מיהת דבנודר סתם יכול הוא להביא עולת העוף והכא הוא אמר רשב"ל הכי בתמיה ולא שמעינן דפליג רשב"ל על רבי יוחנן בהא דהכי משמע נמי מפשיטות דברי רבי יוחנן דלעיל דכ"ע מודים בזה אלא דיהיב האי טעמא אליבא דר"ש דלעיל למאי דס"ל בענין תמורה ומיהת בהא דקאמר שכן יכול להביא עולת העוף לנדרו לכ"ע הוא וקשיא על הא דרשב"ל אליבא דר"א:

אמר רבי יוסי. לרבי ירמיה קיימתיה להאי דרשב"ל כהאי דאמר רבי שמואל דכל שאינו לקרב לא היא ולא דמיה כלומר שהיא עצמה אינה ראויה על המזבח ולא הדמים עצמן לא קדשה מתחלה אלא לדמיה שתימכר ויקח בדמיה דבר הראוי למזבח ואמרת את עלה יאות היא דלהקריבו אין אתה יכול ועל העוף קאי שאם הקדיש סתם והיה עוף בנכסיו דלהקריבו עצמו לעולה אין אתה יכול דכתיב בהאי קרא דלעיל דבנודר או נודב סתם לה' משתעי ובבקר וגוי' כתיב ולא עופות ולפדותו אין אתה יכול שאין לעוף פדיון כדתנן ריש פ"ב דמנחות ולפום כן צריך ע"כ מימר דלא קדשה העוף אלא קדושת דמים ותימכר ויביא בדמיה עולת בהמה וא"כ את נמי מודה להא דרשב"ל:

ציטוט ממשנתו

"המקדיש נכסיו, והיו בהו דברים ראויים לגבי מזבח, יינות, ושמן, ועופות, רבי אלעזר אומר: ימכרו לצרכי אותו המין, ויביא בדמיהו עולות, ושאר נכסים - יפלו לבדק הבית.

פרשנות

רבי אבהו בשם רבי שמעון בן לקיש: טעמא דרבי אלעזר:

"דבר אל-אהרן ואל-בניו ואל-כל-בני ישראל, ואמרת אלהם: איש איש מבית ישראל ומן-הגוי אשר יקריב קרבנו לכל-נדריהם ולכל-נדבותם, אשר-יקריבו לה' לעלה" (ויקרא כב, יח) - הכל קרב לעולה. "לרצונכם תמים זכר"⁸⁵ (ויקרא כב, יט).

יכול אפילו עופות?

תלמוד לומר: "בבקר" - ולא עופות.

קושיא

רבי ירמיה ורבי בון בר חיייה הוון יתיבון ואמרין: תמן אמר רבי יוחנן: טעמא דרבי שמעון, שכן נקיבה שבועף - כשירה לבא עולה. וקא אמר הכין?!

יג, א

אמר רבי יוסי:

קיימתיה פהא דאמר רבי שמואל בשם רבי זעירא: כל שאינה יכולה ליקרב לא היא ולא דמיה - לא קדשה אלא הקדש דמים. ואת אמרת יאות! להקריבו - אין את יכול, דכתיב: "בבקר" - ולא עופות. לפדותו - אין את יכול, שאין לעוף פדיון. לפום כן צריך מימר: לא קדשה אלא קדושת דמים.

תיח

⁸⁵ לרצונכם תמים זכר בבקר בנכסים ובעזים

פני משא

חברייא בשם רבי יוחנן. וכן אמר רבי אייבו בשם רבי יוחנן היינו טעמא דהדין תניא דהמנתי דקאמר דאלו אין עצמן קריבין ע"ג המזבח אלא ימכרו ויביא בדמיהן עולות ואין הדמים נופלין לבדק הבית כמו ששינו במתני' דלעיל גבי בהמה משום דשאני בהמה שהרי אם נפל בה מום יש לה פדיון כדילפינן מהאי קרא דכתיב בפרשת ערכין ואם כל בהמה טמאה וגוי והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך הכהן אותה וגוי ומה ת"ל טמאה כלומר אי אפשר לומר דבהמה טמאה ממש אמור כאן שהרי כבר נאמר למטה ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ומה ת"ל כאן טמאה אלא דלאו בטמאה ממש מישתעי הכא דאפי' טמאה באותו השם כלומר שעכשיו שם טמאה עליה שנעשית בעלת מום ואסורה למזבח כטמאה ואמר קרא תיפדה ודמיה נופלין לבדק הבית כדון כל הערכין ולפיכך נמי במתני' דלעיל דמירי בבהמה אמרינן דהדמים נופלין לבדק הבית הואיל ואשכחן גבי בהמה תמימה שהקדישה למזבח ונפל בה מום שנפדית והדמים לבדק הבית נופלין אבל אלו שנשנו במשנתנו הסלת היין והשמן והעופות אם אירע בהן פסול אין להן פדיון כדתנן בריש פרק י"ב דמנחות ומשום שאינן בכלל העמדה והערכה והלכך אין הדמים נופלין לבדק הבית אלא יביא בדמיהן עולות בהמה:

וקשיא. כלומר דמכל מקום הא קשיא למאי דמפרש להאי קרא דבעלת מום מישתעי:

בדא כתיב והעמיד והעריך. בתמיה דהא ג"כ בעלת מום גמורה נמי בכלל ואפי' אירע בה מום כזה שאינה יכולה לעמוד וא"כ היאך אתה מקיים בה והעמיד את הבהמה והעריך הכהן ולא משני מ"ד:

ר"ז בשם רבי אלעזר. אמורא לא אמר כן לפרש האי קרא דאבתריה לחוד קאי וללמד על בהמה תמימה הקדישה למזבח ונפל בה מום שיש לה פדיון אלא אדלעיל מהאי קרא נמי קאי דמישתעי בתמורה כדכתיב לעיל מיניה לא יחליפנו ולא ימיר אותו טוב ברע או רע בטוב ואם המיר וגוי וילפינן מיניה דבדיעבד אם המיר ימיר וגוי עושה תמורה ואפי' בעלי מומין שקדם הקדישן את מומן עושה תמורה ולאפוקי אם קדם מומן להקדישן אין עושה תמורה כדתנן בפ"ק דתמורה ויליף לה רבי אלעזר מהאי קרא דאבתריה ואם כל בהמה טמאה וגוי וכלומר דבהא מודה דהאי קרא על כרחך בבעלת מום מישתעי אלא שבה ללמד כל שאינה ראויה ליקרב לא כאן ולא במקום אחר כלומר לא עכשיו ולא בתחלה שמעולם לא היתה ראויה ליקרב והיינו בעלת מום מעיקרא אינו עושה תמורה הא אם קדם הקדישה למומה עושה תמורה דקרא הכי משמע אשר לא יקריבו ממנה וגוי שמעולם לא היתה ראויה ליקרב ואינו יכול להמיר אותה והעמיד את הבהמה לפני הכהן והעריך וגוי דאותה יש לה פדיון ודמיה לבדק הבית נופלין אבל בהמה תמימה הקדישה למזבח ואח"כ נפל בה מום לא שמעינן מהאי קרא דנפדית ודמיה לבדק הבית נופלין אלא דהאי בלחוד ילפינן מיניה דבכה"ג עושה היא תמורה וכדאמרן:

יצאת נקיבה שבעוף. כלומר עוף שאין בו תמות וזכרות והכל שזה לגביה:

19. יג, א הלכה ד'

מקור שיטת רשב"י

"]הפריש נקיבה לעולתו ולפסחו ולאשמו - עושה תמורה.

רבי שמעון אומר:

לעולתו - עושה תמורה.

לפסחו ולאשמו - אינו עושה תמורה.

רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון:

לעולתו ולפסחו ולאשמו - אינו עושה תמורה."]

ציטוט מברייא
מסוגל ד' 16 דף יב'

פירוש

חברייא בשם רבי יוחנן:

רבי אייבו בר נגרי אמר קומי רבי אילא בשם רבי יוחנן:

טעמא דהין תנייא:

"ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה" (ויקרא כז, יא),

מה תלמוד לומר "טמאה"?

אלא, אפילו טמאה באותו השם.

קושיא

וקשיא, בדא כתיב: "והעמיד ... והעריך" ⁸⁶ (ויקרא כז, יא-יב)!

פרשנות חלקת

רבי זעירא בשם רבי אלעזר לא אמר כן,

אלא: "ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו ממנה קרבן לה" -

כל שאינה ראויה ליקרב לא כאן ולא במקום אחר - אינה עושה תמורה.

יצאת נקיבה שבעוף לעולה,

אף על פי שאינה ראויה ליקרב כאן, ראויה ליקרב במקום אחר.

קושיא

רבי אבון ורבי בזו בעון קומי רבי זעירא:

הרי הרובע והגרבע שאינן ראוין ליקרב לא כאן ולא במקום אחר -

והרי הן עושין תמורה!

תיחץ

אמר לון:

אף אני לא אמרתי, אלא טמאה ממש.

קושיא

וקשיא, בדא כתיב: "והעמיד ... והעריך" (ויקרא כז, יא-יב)!

על יב' זעירא

שאע"פ שאינה ראויה ליקרב כאן ראויה ליקרב במקום אחר. כלומר יצא עוף מילפוטא דהאי קרא דלמדין ממנו דוקא אם קדש ואח"כ הומם עושה תמורה ולאפוקי אם לא היתה ראויה ליקרב מעולם זה דוקא בבהמה יצא עוף שאע"פ שמצינו בו שראוי להקריבו במקום אחר אפי' אינו עושה תמורה וכדתנן בהדיא בפ"ק דתמורה העופות והמנחות אינן עושין תמורה שלא נאמר אלא בבהמה ואם המיר ימיר בהמה בבהמה אלא יצא עוף מכלליה דהאי קרא קאמר והא דקאמר שאע"פ שאינה ראויה ליקרב כאן וכו' היינו לתרץ נמי קושיא דלעיל דמ"ש האי מתני' דידן דלא אמרינן הדמים נופלין לבדק הבית ומ"ש במתני' דלעיל דאמר' הדמים נופלין לבדק הבית דהרי מעתה דמפרש להאי קרא דבענין תמורה נמי הוא דמשתעי ולא בענין פדיון לחוד וא"כ לא שמעינן מהאי קרא דבהמה הקדושה למזבח ונפל בה מום שהפדיון לבדק הבית הוא והשתא הדרא קושיא לדוכתה כדלעיל ועלה מסיים הכי דהא נמי שפיר היא לפירושא דרבי אלעזר אמורא דהיינו טעמא דבהמה תמימה ונפל בה מום אחר הקדישה עושה היא תמורה והלכך במתני' דלעיל דבהמה איירינן ולעולם יש בה צד קדושה ואפילו נפל בה מום כדאשכחן לענין תמורה אמרי' נמי דמיה לבדק הבית הן נופלין דאע"ג דקדשי בדק הבית עצמן אינן עושין תמורה ה"א עוף הקדשו בתחלה לבדק הבית אבל זו שבתחלה הוקדשו למזבח הוואקא וסתמן לבדק הבית כדון מקדיש סתם לר' אלעזר דמתני' דלעיל נופלין הדמים לבדק הבית יצא עוף דאיירי במתני' דהכא שאע"פ שאינה ראויה ליקרב כאן כלומר דדוקא כאן הוא שאינה ראויה ליקרב שלא הקדיש אלא לקדושת עולה למזבח וכולה כליל ובמתני' דבר שראוי למנחות נמי קאמר שאין כולה לגביה דאית ביה שרייסי לכהניס וא"כ גם עופות דתני בהדיהו לא לעולה למזבח ולגבוה הקדיש והיינו דקאמר אינו ראוי ליקרב כאן ומיהו ראוי הוא ליקרב במקום אחר במקדיש עולת העוף למזבח אפי' הואיל דלא אשכחן גביה צד קדושה לענין תמורה לא קרב הוא עצמו בהקדיש נכסיו סתם והיו בהן עופות או שארי השנויים כאן במתני' אלא ימכרו לצרכי אותו המין ויביא בדמיהן עולות בהמה למזבח. ולפי הא דפרישית מותרצת הקושיא דלעיל נמי לר' אלעזר אמורא דהיינו נמי דקאמר ר"ז ר' אלעזר לא אמר כן ועיקרא דמילתא אפירושא דקרא קאי וכדלעיל אלא דאיכא למימר דנמי אשינוייה דהך רומיא דמתני' קאי וכדפרישית:

ר' אבון ור' בון בעון קומי ר' זעירא. וכללא היא דקאמרת כל שאין ראוי ליקרב לא כאן ולא במקום אחר אינן עושין תמורה והרי הרובע והגרבע דאינן ראוי ליקרב כלל והרי הן עושין תמורה כדתנינן בתוספתא פ"ק דתמורה עושין תמורה ברובע ונרבע במקוצה ונעבד באתנן ומחיר לכ"ע ובכלאים וטרפה ויוצא דופן פליג התם ר' אלעזר וס"ל לא קדושינן ולא מקדישינן כדתני במתני' סוף פ"ב דתמורה:

אמר לון. ר' זעירא אף אני לא אמרתי אלא טמאה ממש וקשיא בדא כתיב והעמיד והעריך. כלומר אף אני לא הודיתי לר' אלעזר דמפרש להאי קרא דבעלת מומין מישתעי ומטעמא אחרינא אמרתי דמוטב לפרש להאי קרא דבטמאה ממש מישתעי ומכא האי קושיא דלעיל דאי בבעלת מום א"כ קשיא בדא כתיב והעמיד והעריך כדלעיל:

⁸⁶ **יא ואם כל-בהמה טמאה אשר לא-יקריבו ממנה קרבן לה' והעמיד את-הבהמה לפני הכהן. יב והעריך הכהן אתה בין טוב ובין רע יקריבך הכהן בן יהוה.**

פני משה

מתני'
 אחת לשלשים יום משערין את הלשכה. היו עושין פיסוק השער ליינות ושמינים וסלתות וכיוצא בהן דשכיחי שמשנתה השער בהן והיו פוסקין עם המוכר בשער הזה לצרכי הלשכה ועמד שער המקח הזה שלשים יום שאם נתייקר המקח היה צריך ליתן להקדש כפי השער שפסקו עמו ואם הוזל היה צריך ליתן להקדש כשער הוזל כדמפרש ואזיל:
המקבל עליו לספק סלתות. להקדש בשעה שהשער היא ארבע סאין בסלע וסלתות דנקט דשכיחי טפי להתייקר וליזול לפי הזמן וה"ה לאינד:
ועמדו שלש סאין בסלע. שהוקרו בתוך אותו הזמן היה צריך לספק להקדש מארבע סאין בסלע ואם עשה המקח משלש סאין בסלע והוזלו בתוך הזמן ועמדו מארבע סאין בסלע היה צריך לספק להקדש כפי שער שהוזל שלעולם יד הקדש על העליונה:
ואם התליעה הסלת. שפסולה היא להקדש וכן אם החמיץ היין שפסול הוא לנסכים:
התליעה והחמיץ לו. להמוכר שהפסד היא עליו וצריך לספק הכשר להקדש:
אינו מקבל את מעותיו. שעשה המקח עם ההקדש:
עד שיהא המזבח מרצה. בדבר הראוי לו:

גמ'
תני בשם ר"ש. דפליג על הא דקתני אינו מקבל את מעותיו עד לבסוף שיהא המזבח מרצה אלא מיד היו מקבלים המוכרים מהגזברין את מעותיהן ואין כאן חשש כלל לפי שהכהנים זריזין הן ויכולין להוציא מידן ושלא יניחו להם אלא כפי הראוי להשתלם מן ההקדש:

20. יג, א הלכה ה'

צורת קניית גוברי המקדש צרכי נסכים

משנה

אחת לשלשים יום משערין את הלשכה. כל המקבל עליו לספק סלתות: מארבע, עמדו משלש - יספק מארבע. משלש ועמדו מארבע - יספק מארבע.

שיד הקדש על העליונה.

אם התליעה סולת - התליעה לו.

ואם החמיץ יין - החמיץ לו.

אינו מקבל מעותיו, עד שיהא המזבח מרצה.

גמרא

זמן זכיות הסוחרים במעות - מיד או לאחר ריצוי המזבח

בריתא חולקת

תני בשם רבי שמעון:

"מיד היו מקבלין את מעותיהן,

והכהנים - זריזין הן".

הדרן עלה פרק התרומה

מסכת שקלים פרק ה' - "אלו הן הממונים"

1. יג, א-ב הלכה א'

הממונים במקדש

פני משה

מתני'

אלו הן הממונים שהיו במקדש וכו'. בגמרא פליגי בהא דחד אמר כשרים שבכל דור ודור הוא מונה באלו הממונים ולהאי מ"ד היו נקראין על שם הראשונים שג"כ כולן כשירין היו כדקחשיב להו בסוף פ"ג דיומא ולא היו מזכירין לגנאי אלא לבן קמצר וחביריו האמורים. ואידך אמר מה שהיו באותו הדור מונה אותן לפי מה שבכל דור ודור ולהאי מ"ד על כולן אמר התם לגנאי חוץ מבן קטין וחביריו המוזכרים למעלה שם:

על החותמות ועל הנסכים. כדמפרש לקמן בפרקין:

על הפייסות. לעשות הפייס האמור לעיל בפ"ב דיומא שהממונה אמר להם הצביעו:

על הקנינין. קיני זבים וזבות ויולדות והיה ממונה על השופרות שכתוב עליהן קנין כדלקמן בפ"ו והוא לוקח קנין באותן המעות שבשופר הקנינין להקריבן להחייב בהן ולזה היה צריך שיתמנה חכם גדול ובקי לפי שיש כמה וכמה דינין המתחלפין אם אירע איזה תערובות בהן כדתנן במסכת קנין ואמרינן באבות קנין ופתחי נדה הן גופי תורה:

שהיה פותח בדברים וזורשן. כדקאמר בגמ' פעם אחת יבשה אי"י וכו':

ויודע בשבעים לשון. הוא מרדכי בלשן הנזכר בעזרא בין עולי הגולה על שם שהיה בולל לשונות הרבה:

בן אחיה על חולי המעים. כדקאמר בגמרא שרוב הכהנים היו להם חולי מעיים לפי שאוכלין בשר הרבה ושמן ושותין מים אח"כ והיו מהלכין יחף על הרצפה והוא היה ממונה על רפואתן ויודע הסמים הטובים והמועילים להם:

נחוניא חופר שיחין. ממונה על חופרי שיחין ובורות כדי שיהיו המים מצויין לעולי הרגלים:

גביני כרוז. הוא היה המכריז בשחר בבית המקדש עמדו כהנים לעבודתכם ולוים לשירתכם ולפעמים היו שומעין קולו מיריחו כדתנן במסכת תמיד:

בן גבר. כך היה שמו וממונה על נעילת שערים במקדש ובהר הבית בערב ולפתחן בבקר:

בן בבי על הפקיע. מפרש בגמרא הכא שהיה מזווג את הפתילות לפי ששערו מחצית הלוג לנר להמנורה והיה צריך לזווג ולעשות הפתילות לפי הזמן שבתקופת טבת היה עושה אותן דקות ובתקופת תמוז עבות כדי שידלוק כשיעור אחד בלילות ארוכות וקצרות:

צלצל. כלי שיר סימבולי"א בלע"ז ועל שם שיוצא ממנו קול גדול מלשון תצילנה אזניו:

הוגדס. או הוגרס על השיר שהוא היה המתחיל את השיר ושאר הלויים אחריו וכשהיה מסיים היו כולן מסיימין:

בית גרמו וכו'. ככתוב בסוף פ"ג דיומא:

על הפרוכת. על אורגי הפרוכת כדקאמר בגמרא שהיו נעשים שתיים בכל שנה כדלקמן בפ"ח:

ופנחס המלביש. הוא היודע סדר הלבישה ביפוי וסידור נאה כדקאמר בגמרא:

גמ'

רבי חזקיה אמר רבי סימון ורבנן וכו'. וכתוב לעיל בסוף פ"ג דיומא וע"ש:

משנה

אלו הן הממונים שהיו במקדש: יוחנן בן פנחס - על החותמות.

אחיה - על הנסכים.

מתתיה בן שמואל - על הפייסות.

פתחיה - על הקניין.

פתחיה - זהו מרדכי.

ולמה נקרא שמו פתחיה?

שהיה פותח דברים ודורשן.

ויודע בשבעים לשון.

בן אחיה - על חולי מעיים.

נחוניא - חופר שיחין.

גביני - כרוז.

בן גבר - על נעילת שערים.

בן בבי - ממונה על הפקיע.

בן ארזא - על הצלצל.

הוגרס בן לוי - על השיר.

בית גרמו - על מעשה לחם הפנים.

בית אבטינס - על מעשה הקטורת.

ואלעזר - על הפרוכת.

ופנחס - המלביש.

גמרא

המיוחדות בממונים שהזכרו בשמותם במשנה

פרשנות

רבי חזקיה אמר רבי סימון, ורבנן:

חד אמר: כשירי דור ודור בא למנות עליהן.

וחורנה אמר: מי שהיה באותו דור מנה מה שבדורו.

פרשנות

⁸⁷מאן דאמר: "כשירי כל דור ודור בא למנות",

על כולן הוא אומר: "זכר צדיק לברכה" ⁸⁸(משלי י, ז).

מאן דאמר: "מי שהיה באותו דור מנה מה שבדורו",

על כולן הוא אומר: "ושם רשעים ירקב" ⁸⁸(משלי י, ז).

ועל מי נאמר "זכר צדיק לברכה"?

על בן קטין וחביריו.

⁸⁷ פסקה זו מדברת על המשניות ביומא לו. ו-לח.

⁸⁸ זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב

פני משה

זה ר"ע שהתקין וכו'. והיינו דכתיב לכן אחלק לו ברבים שיהא מפורסם ברבים וכולם לומדים מה שסידר ומפני ואת עצומים יחלק שלל שחילק שלל הרבה בדברי תורה לעצומים והרוצים ליגע בהם. ויש אומרים אלו התקינו אנשי כנסת הגדולה מדרש הלכות והגדות ומה שהתקין זה ר"ע כללין ופרטיין שהתורה נדרשת בהן וכדנשנה בברייתא דרבי ישמעאל:

ספורות ספורות. מנין ומספר בכל דינים השוים ולהורות שהן לא פחות ולא יותר חמשה לא יתרמו וכו'.

מה תלמוד לומר סופר. וכי לא היה לו להכתוב לספר בשבחו אלא שהיה כתוב כמשמעות סופר כפשטיה אלא ללמד כשם שהיה סופר וחושב בד"ת להתיבות ולהאותיות כמו שנשנה במסכת סופרים כך היה סופר ומונה בדברי חכמים כדלעיל:

הראשונים חרשו וזרעו וכו' ואנו אין לנו פה לאכול. כלומר הם יגעו הרבה בד"ת והתקינו והזמינו להבין כל כללי התורה ופרטיה כאדם המתייגע בכל מלאכת התבואה עד אם גמר ואפה הפת ואעפ"כ אין לנו לב להבין אותה וכמי שאין לו פה לאכול:

אין הוון קדמאי מלאכין וכו'. זה כתוב לעיל בפ"ק דדמאי בהלכה ג' ועל עובדא דמייתי התם לעיל ר' ירמיה שלח לרבי זעירא חדא מסאנא דתאנים דלא מתקנא. כלכלה אחת של תאנים ולא היו מתוקנים ממעשרות וסמכו זה על זה ר"ז היה אומר איך ישלח לי רבי ירמיה דבר שאינו מתוקן ורבי ירמיה היה סבור איך יהיה ר"ז אוכל דבר שספק לו אם מתוקן הוא או לא ובין דין לדין נתאכלו טבל וכשנדע לו אח"כ שאכל דבר שאינו מתוקן אמר רבי זעירא אין הוון קדמאי מלאכין וכו' ובההיא שעתא כשאירע לו כך לר"ז אמר ואפילו לחמתיה דרבי פנחס בן יאיר לא אידמינן וכהאי עובדא דלקמן:

2. יג, ב הלכה א'

דברי עבד למוסרי התורה והייחוס ביניהם

יג, ב אָמַר רַבִּי יוֹנָה:

כְּתִיב: "לֹכֵן אַחֲלֵק לּוֹ בְּרִבִּים, וְאֵת עֲצוּמִים יַחֲלֵק שְׁלָלִי"⁸⁹ (ישעיהו נג, יב) - זֶה רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁהִתְקִין מִשְׁנֵה וּמְדַרְשׁ הַהֲלָכוֹת וְהַגְדוֹת. וַיֵּשׂ אוֹמְרִים: אֵלּוּ - אֲנִישׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה תִּיקְנוּ. אֲלֵא מָה תִּיקֵן זֶה? כְּלָלוֹת וּפְרָטוֹת.

מימרא אגדת

אָמַר רַבִּי אֶבְהוֹ:

כְּתִיב: "וּמִשְׁפָּחוֹת סוֹפְרִים יֹשְׁבֵי יַעֲבֹז"⁹⁰ (דְּבָרֵי הַיָּמִים א' ב, נה). מָה תִּלְמוּד לומר: **"סוֹפְרִים"**? אֲלֵא שֶׁעָשׂוּ אֵת הַתּוֹרָה סְפוּרוֹת סְפוּרוֹת. חֲמִשָּׁה - לֹא יִתְרוֹמוּ תְרוּמָה. חֲמִשָּׁה דְּבָרִים - חֲיִיבִין בְּחֻלָּה. חֲמִשׁ עֶשְׂרֵה נְשִׁים - פּוֹטְרוֹת צְרוּתֵיהֶן. שְׁלֹשִׁים וָשֵׁשׁ - כְּרִיתוֹת בְּתוֹרָה. שְׁלֹשָׁה עָשָׂר דְּבָר - נֶאֱמְרוּ בְּנִבְלַת הָעוֹף הַטְּהוֹר. אַרְבָּעָה - אֲבוֹת נְזִיקִין. אֲבוֹת מְלָאכּוֹת - אַרְבָּעִים חֶסֶר אַחַת.

מימרא אגדת

אָמַר רַבִּי אֶחָא:

כְּתִיב: "לְעִזָּא הַפְּהֵן הַסּוֹפֵר"⁹¹ (עזרא ז, יא). מָה תִּלְמוּד לומר: **"סוֹפֵר"**? אֲלֵא כְּשֶׁם שֶׁהִיא סוֹפֵר בְּדַבְרֵי תּוֹרָה, כִּדְ הִיא סוֹפֵר בְּדַבְרֵי חֻכְמִים.

מימרא אגדת

רַבִּי חֲגִי בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן:

- הֲרֵאשׁוּנִים:
- חֲרָשׁוּ,
- וְזָרְעוּ,
- נִיכְשׁוּ,
- פִּיסְחוּ,
- עָדְרוּ,
- קָצְרוּ,
- עָמְרוּ,
- דָּשׁוּ,
- זָרוּ,
- בָּרְרוּ,
- טָחְנוּ,
- הֲרַקִּידוּ,
- לָשׁוּ,
- קִיטְפוּ,
- וְאָפוּ.

וְאָנוּ - אֵין לָנוּ מָה לְאַכּוֹל⁹².

מימרא אגדת

רַבִּי אֶבְהוֹ בַּר זְמִינָא בְּשֵׁם רַבִּי זְעִירָא:

אֵין הוּוֹן קַדְמָאִין מְלָאכִין - אָנּוּ בְּנֵי אָנָּשׁ. וְאֵין הוּוֹן בְּנֵי אָנָּשׁ - אָנּוּ חֲמָרִין.

מימרא אגדת

⁸⁹ לֹכֵן אַחֲלֵק לּוֹ בְּרִבִּים וְאֵת עֲצוּמִים יַחֲלֵק שְׁלָל תַּחַת אֲשֶׁר הָעֵרָה לְמוֹת נַפְשׁוֹ וְאֵת פְּשָׁעִים נִמְנָה וְהוּא חֲטָא רַבִּים נִשְׂא זֵי
⁹⁰ וּמִשְׁפָּחוֹת סוֹפְרִים יֹשְׁבֵי יַעֲבֹז תְּרַעְתִּים שְׁמַעְתִּים שׁוֹכְתִים הֵמָּה הַקִּינִים הַבָּאִים מִחֵמֶת אֲבֵי בֵּית רַבִּי
⁹¹ זֶה פְּרִשְׁתָּן הַנִּשְׁתָּן אֲשֶׁר נִתַּן הַמֶּלֶךְ אֶרְתַּחְשֶׁסְתָא לְעִזָּא הַפְּהֵן הַסּוֹפֵר סֵפֶר דְּבָרֵי מִצְוֹת-ה' וְחֻקֵּי עַל-יִשְׂרָאֵל
⁹² הַגְּרָא: אֵין לָנוּ פֶּה לְאַכּוֹל - וּמִפְרֵשׁ הַגְּרָא שֶׁהִתְנַאֲמִים וְהַאֲמוּרָאִים עָשׂוּ עֲבוּרָנוּ אֵת כֹּל הָעֲבוּדָה בְּבִינַת תּוֹשִׁבַ"ע, וְאִנְחָנוּ נִדְרָשִׁים בְּסֵךְ הַכֹּל לְהוֹצִיא בִּפְהַ כַּדִּי לְקַלוֹט אֵת הַדְּבָרִים ... "וּמוֹסִיף וְאִנְחָנוּ מִתְעַצְלִים בַּזֶּה.

פני מטה

גנבתה. גנבה מליסטין בלילה ונעשית טמונה אצליהם במערה ג' ימים ולא טעמה כלום ולבסוף נמלכו להחזירה ואמרו הוציאוה מכאן שלא תמות ותסרח עלינו המערה והוציאו אותה והלכה ועמדה על השער של אדונה:
שריית. התחילי לצעוק ואמר להן רבי פנחס פתחו לה לעלובה זו שכבר יש ג' ימים שלא אכלה כלום: יהבון לה תיכול. תנו לה מה לאכול ונתנו לה שעורים ולא אכלה וכששאל אם השעורים מתוקנים היו והשיבו הן לפי הדין שהיה דמאי דהלוקח לבהמה פטור:
וארימיתון דמיין. אם הרימותם בשביל דמאי ואייל לא כן למדתנו רבינו הלוקח וכו' והשיב ומה אעשה לעלובה זו והיא מחמרת הרבה על עצמה והרימו ותיקנו דמאי ואז אכלה:

מימרא אגדת

אמר רבי מנא:

בההיא שעתא אמרין: אפילו פחמרתיה דרבי פנחס בן יאיר לא אידמינון.

סיפור

פחמרתיה דרבי פנחס בן יאיר, גנבתה ליסטאי בליליא,

עבדת טמירא גבון תלתא יומין, ולא טעמה כלום.

פתר תלתא יומין אימלכון מחזרתה.

אמרין: אפקונה מן הכא דלא תימות גבון.

אפקונה,

אזלת וקמת לה על תרעא דמרה, שריית מנהקת,

אמר לון: פתחון להדא עלובתא, דאית לה תלת יומין דלא טעמה כלום.

פתחין לה, ועלת לה.

אמר לון: יהבו לה כלום תיכול, יהבון קומה שעורין, ולא בעית למיכל.

אמרין ליה: רבי! לא בעית למיכל.

אמר לון: מתקנין אינון?

אמרו ליה: אין!

אמר לון: וארימתון דמיין?

אמרו ליה, לא כן אלפון רבי:

"הלוקח: זרע לבהמה,

קמח לעורות,

שמן לאור - פטור מן הדמאי!"

אמר לון: מה נעבד לה להדא עלובתא,

דהיא מחמרה על גרמה סגין. וארימון דמיין, ואכלת!

פני משה

בוא וראה מה גדול הוא וכו'. שהיה יודע לדרוש ברמוזי הדברים ולחברן ולעשותן מלות כדי להבין וכדלקמן בהאי דרב חסדא:

תני. בתוספתא דסנהדרין ריש פרק ח':

שנים שיודעין לדבר. בשבעים לשון וכולן ראוין לשמוע להבין אף שאין יכולין לדבר הייז ראוייה לסנהדרין לפי שהסנהדרין היו צריכין שיהא בהן מדברים בכל הלשונות שאם יבא לפניהן אחד מאיזו אומה ולשון ואינו מדבר כ"א בלשון עמו שיהו יכולין לדבר עמו ולהשיבו וכולן היו צריכין שייבינו מה שהן מדברים:

שלשה. אם יש בהן שלשה מדברים הייז בינונית ואם יש בהן ארבעה הרי זו חכמה מפני ששנים מהן מדברים עם זה ובתוך כך שנים האחרים נושאים ונותנים בהענין:

יבשה ארץ ישראל. לא ירדו גשמים ולא גדלו הזרעים ולא ידעו מהיכן להביא העומר:

אייתוניה. הביאו אותו לפני פתחיה שלא היו מבינים ברמיותיו של אילם הזה ואמר להן פתחיה אם יש איזה מקום הנקרא גגות צריפין או להפך והלכו לשם ומצאו שדה זרועה ומליאה וקצרוה להביא העומר:

פעם אחת נשרף כל העולם כולו. נשרפו הזרעים מחמת החום ולא היו יודעין וכו':

על סוכרא. מקום סכר הנחר שסוכרין אותו כדי שיתפשט וישקה את השדות אייז סיכרא והוא חור שבמזוזה הדלת שתוחבין בו הברית לנעול:

שלוש נשים וכו'. ועוד מעשה בגי נשים שהביאו קיניהן ואחת אומרת לעינתי וכו' והיו סבורין לומר לעינתי מלשון מעיין שהיתה שופעת זיבה כמעייין וכן האומרת לימתי שופעת כים היתה והאומרת לזיבתי זיבה ממש כסידרה ונמצאו שאלו השלש כולן קיני חובה מביאין הן אחד לחטאת ואחד לעולה כך היו סבורין ואמר להן פתחיה לא כך היא כוונתן אלא זו שאומרת לעינתי בעינה היתה מסוכנת ונתרפאה ומביאה קן אי' לנדבה וכן האומרת לימתי בים סיכנה וניצולה והאומרת לזיבתי זאב בא ליטול את בנה וניצל ממנו ומביאה קן אי' ונמצאו שאלו קיני נדבה הן וכולן עולות:

3. יג, ב הלכה א'

גדלותו של פתחיה

"פתחיה על הקינין"

[**פתחיה - זהו מרדכי**.

ולמה נקרא שמו פתחיה?

שהיה פותח דברים ודורשן.

יודע בשבעים לשון].

ציטוט ממלענא

בא וראה מה גדול הוא כוחו של אותו האיש!

פותח דברים ודורשן.

דברי התפלות

"יודע בשבעים לשון"

ציטוט ממלענא

תני:

"סנהדרין שיש בה:

שנים שיכולין לדבר, וכולן ראוין לשמוע - הרי זו ראוייה לסנהדרין.

שלשה - הרי זו בינונית.

ארבעה - הרי זו חכמה.

וביבנה היו בה ארבעה: בן עזאי,

ובן זומא,

ובן חבינאי,

ורבי אלעזר בן מתיה".

בריתא מרובה

סיפור על פתחיה

אמר רבי חסדא:

פעם אחת יבשה ארץ ישראל,

ולא ידעו מהיכן להביא עומר.

והנה תמן חד אילם, דהוה יהיב חד ידיה על גגות, וחד ידיה על צריפין.

אייתוניה קמיה **פתחיה**,

אמר להו: אית אתר דמיתקריא גגות צריפין? או צריפין גגות?

ואזלון לתמן ואשכחון.

סיפור

אמר רבי יוסה בי רבי בון:

פעם אחת נשרף כל העולם כולו,

ולא היו יודעין מהיכן להביא העומר.

והנה תמן חד אילם, דהוה יהיב ידיה על עיניה, וידיה על סוכרא.

אייתוניה לגבי **פתחיה**,

אמר לון: אית אתר דמיתקריא עין סוכר? או סוכר עין?

ואזלון תמן ואשכחון.

סיפור

שליש נשים הביאו קיניהן,

אחת אומרת: "לעינתי".

ואחת אומרת: "לימתי".

ואחת אומרת: "לזיבתי".

זו שאומרת: "לעינתי" - סברין מימר: שופעת כמעין. אמר לון: בעיינא סכנת!

זו שאומרת: "לימתי" - סברין מימר: שופעת בים. אמר לון: בימה סכנת!

זו שאומרת: "לזיבתי" - סברין מימר: זבה ממש. אמר לון: זאב בא ליטול את בנה!

פני משה

בן אחיה וכו'. כדפרישית במתניי
שאחיה היה יודע איזה יין טוב
למעיים ואיזה יין הוא סמם ומרפא
ביותר למעיים:

4. יג, ב הלכה א'
חולי מעיים במקדש

ציטוט ממשנתו "בן אחייה - על חולי מעיים".

פרשנות

על ידי שְׁהִיּוֹ הַכֹּהֲנִים: מְהֻלְכִין יַחִיפִים עַל הַרְצָפָה,
וְהָיָה אוֹכְלִין בְּשָׂר,
וְשׁוֹתִין מַיִם -
הָיוּ בָּאֵין לְיַדֵּי חוֹלֵי הַמַּעִים,
וְהָיָה יָדַע: הָאֵי דִין חָמֵר טָב לְמַעֲיָא,
וְהָאֵי דִין חָמֵר סָמָם לְמַעֲיָא.

5. יג, ב - יד, א הלכה א'

מצוה שאדם נזהר ומדקדק בה - מדקדקים בו או עומד לו בעת צרה?

פני משה

הי דין כוף מקורר מיא. איזה סלע שתחתיו יוצא מקור מים ואיזה שיש תחתיו שרברובי חריבות ויבשות ארץ. פת חריבה תרגומו לחמא שרבתא:

ועד מטי הן וכו'. ועד כמה הגיע אותו הכיף וכן עד כמה מטייה החריבות שלו וצריך לחפור יותר עמוק זה הכל היה נחוניא יודע:

מאן דאמר רחמנא וותרן. שמוותר ומוחל הכל עד שלא יתקן האדם מעשיו ויבקש מחילה על חטאיו:

יתוותרן. יתרחבו ויצאו בני מעיו אלא הקדוש ברוך הוא מאריך רוחיה וגבי דידיה ועל דרך שאמרו והגבאין מחזירין בכל יום וכו'. וגריס להא לקמן בפ"ג דביצה:

וסביביו. הן הצדיקים שיש להם דבקות עם המקום מדקדק עמהם ביותר ואפי' על דבר קל וכחוט השערה מדקדק הוא:

אמר רבי יוסה לא מטעם הזה. לא ממקרא הזה אנו למידין כך ולפי שמשמעו שאפילו כחוט השערה מדקדק להענישם על דבר קל שעברו אבל אין אנו יודעין שאינו מוותר להם אף במקצת ועוד דכאן לא כתיב כל סביביו דאפשר שיש

איזה מהן שמוותר עמו אלא מהמקרא הזה אנו למידין כך מן מה דכתיב ונורא הוא על כל סביביו מוראו על הקרובים ודבקים עמו כביכול יותר מן הרחוקים ממנו ואינו מוותר עמהם כלום וכל שהוא יותר דבק עמו יותר מדקדק עמו וזהו על כל סביביו:

דין הינו חסידכון. זהו החסיד שלכם והוא אינו מצדיק עליו את הדין ואינו רוצה להתנחם והשיבו לו רבי כך וכך וכו' ומשום זה לבו כואב לו ביותר והתפלל עליו רבי פנחס ואמר אפשר שיהיה מכבד את בוראו במים בהחסד שהיה עושה עם הבריות והוא יתברך מקפחו להענישו במים ומיד נפלה קול הברה בעיר שנצולה ועלתה:

בסיכתא איתעריית. בקוץ ויתד אחד שנודמן לה בתוך הבור נתעריית בו ועלתה ואית דאמרין וכו'. וגריס להא ג"כ בפ"ק דדמאי שם:

"נחוניא חופר שיחין".

ציטוט ממשנתו

שהיה חופר שיחין ומערות,

פרשנות

יד, א, והנה ידע: ^האי דין כוף מקורר מיא,

והאי דין כוף אית ביה שרברובי,

ועד היכין שרברובותיה מטייה.

אמר רבי אחא:

סיפור

ומת בנו בצמא.

אמר רבי חנינא:

מימרא אגדת

מאן דאמר: רחמנא וותרן - יתוותרון בני מעויי,

בעקבות הסיפור

אלא, מאריך רוחיה וגבי דידיה.

אמר רבי אחא:

האיה

כתיב: **"וסביביו נשערה מאד"**⁹³ (תהלים נ, ג) - מדקדק עמון פחוט השערה.

אמר רבי יוסי בר אבין:

מימרא אגדת

לא מטעם הזה,

אלא מן מה דכתיב: **"ונורא הוא על כל סביביו"**⁹⁴ (תהלים פט, ח) -

מוראו על הקרובים יותר מן הרחוקים.

רבי חגי ב'שם רבי שמואל בר נחמן:

סיפור

מעשה בחסיד אחד שהיה חופר בורות שיחין ומערות לעובדים ושבים.

פעם אחת היתה בתו עוברת להנשא, ושטפה נהר,

והוון כל עמא עללין לגביה, בעון מנחמתיה ולא קיבל עלוי מתנחמא.

עאל **רבי פנחס בן יאיר** לגביה, בעי מנחמתיה, ולא קיבל עלוי מתנחמא.

אמר לון: דין הוא חסידכון?!

אמרו ליה: רבי! כך היה עושה, וכך וכך אירע ליה.

אמר: אפשר שהיה מכבד את בוראו במים, והוא מקפחו במים?!

מיד נפלה הברה בעיר: באת בתו של אותו האיש!

אית דאמרי: בסוכתא איתערית.

ואית דאמרי: מלאך ירד כדמות רבי פנחס בן יאיר והצילה.

⁹³ ובא אלהינו ואל יחוש אש לפניו תאכל וסביביו נשערה מאד

⁹⁴ אל נערץ בסוד קדשים רבה ונורא על כל סביביו

פני משה

א"ל והתנינן. כאן בן גבר וכי אית לך מימור בר תרנגולא. וגריס להא לקמן בפרק בתרא דסוכה:
שהיה מזווג את הפתילות.
 כדפרישית במתניי וכן גריס לעיל ביומא פ"ב:
לכופרה. שם המקום והיה מבקש להקים להם ממונים ופרנסים שישגיחו על צרכי ועסקי צבור ולא היה מי שיקבל זה ממנו ולהתמנות עליהם ונכנס רבי יוסה ואמר לפנייהם שנינו בן בבי על הפקיע מה אם זה וכו' שנתמנה על דבר מועט זכה להימנות עם גדולי הדור שנמנו כאן יוחנן בן פנחס פתחיה זה מרדכי וכו' אתם שאתם מתמנין על חיי נפשות להשגיח על צרכי רבים ולפרנס העניים לכ"ש שיהיה לכם זכות גדול וגריס להא לעיל בפרק בתרא דפאה בהלכה ז':
כהיא דתנינן תמן. בפ"ז דתמיד שחה כ"ג לנסך הניף הסגן וכו':
נזקרינן לו. בשבילו וקולו שיצא בכח ובנעימה בבת ראש לאחוריהן:

**6. יד, א הלכה א'
 תפקידים שונים במקדש**

<p>"גבני - ברוד".</p> <p>"שהיה מרזיז בבית המקדש. מה היה אומר? עמדו הכהנים לעבודה, ולויים לדוכן, וישראל למעמדו. אגריפס המלך שמע קולו עד שמונה פרסאות, ונתן לו מתנות הרבה".</p> <p>"בן גבר - על נעילת שערים".</p> <p>"בכל יום תורמין את המזבח בקריאת הגבר או סמוך לו" (יומא כ.).</p> <p>תירגם רב קומי דבית רבי שילא: קרא גברא אקריזי כרוזא.</p> <p>אמרון ליה: אמור, קרא תרנגולא!</p> <p>אמר לון: והתנינו: "בן גבר". אית לך למימר: בר תרנגולא?!</p>	<p>ציטוט ממענטא</p> <p>ברייתא מפרשת</p> <p>ציטוט ממענטא</p> <p>הבאת משנה</p> <p>פרשנות</p> <p>קושיא</p> <p>תיחץ</p> <p>ציטוט ממענטא</p> <p>פרשנות</p> <p>סיפור</p> <p>ציטוט ממענטא</p> <p>פרשנות</p> <p>ציטוט ממענטא</p> <p>סיפור</p>
<p>"בן בני - על הפקיע".</p> <p>שהיה מזייג פתילות.</p> <p>רבי יוסי עאל לכופרה, בעו ממנייא עלייהון פרנסים ולא קיבלון מינהן. עאל ואמר קומיהון: "בן בני על הפקיע". ומה אם זה שנתמנה על הפתילות - זכה להימנות עם גדולי הדור, אתם שאתם נתמנין על חיי נפשות - לא כל שכן?!</p>	<p>ציטוט ממענטא</p> <p>פרשנות</p> <p>פרשנות</p>
<p>"בן ארזה - על הצלצל".</p> <p>כי הא דתנינן תמן: "הניף הסגן בסודריו, והקיש בן ארזה בצלצל" (תמיד לג:).</p>	<p>ציטוט ממענטא</p> <p>פרשנות</p>
<p>"הוגרם בן לוי - על השיר".</p> <p>אמר רבי אחא: נעימה יתירה היה יודע. ואמרו עליו על הוגרם בן לוי, שהיה מנעים את קולו בזמר, וכשהיה נועץ גודלו בתוך פיו, היה מוציא כמה מיני זמר, והיו כל אחיו הכהנים נזקרים לו בכבת ראש.</p>	<p>ציטוט ממענטא</p> <p>סיפור</p>

פני משה

בית גרמו וכו'. כל זה כתוב לעיל בסוף פ"ג דיומא עד מעתה אין אנו צריכין להזכירן לגנאי:

7. יד, א-ב הלכה א' בית גרמו ובית אבטינס - לגנאי או לשבח?

"בית גרמו - על מעשה לחם הפנים."

ציטוט ממשנתו

"בית גרמו היו בקיאים: במעשה לחם הפנים, וברדיתו,

בריותא מפרשת

ולא רצו ללמד.

שלחו חכמים והביאו אומנים מאלכסנדריאה, שהיו בקיאים במעשה לחם הפנים, וברדיתו לא היו בקיאים. בית גרמו - היו מסיקין מבפנים ורודין מבחוץ, ולא היתה מתעפשת. ואלו - היו מסיקין מבפנים ורודין מבפנים, והיתה מתעפשת.

בין שידעו חכמים בדבר הזה,

אמרו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא - לכבודו ברא,

שנאמר: **"כל פעל ה' למענהו"**⁹⁵ (משלי טז, ד).

שלחו אחריהם, ולא רצו לבא,

עד שכפלו להם שכרו. שנים עשר מנה היו נוטלים, ונתנו להם עשרים וארבע. **רבי יהודה** אומר:

עשרים וארבע היו נוטלים, ונתנו להן ארבעים ושמונה.

אמרו להן: מפני מה אין אתם רוצים ללמד?

אמרו להן: מסורת הוא בידינו מאבותינו, שהבית הזה עתיד ליחרב,

שלא ילמדו אחרים ויהיו עושין פן לפני עבודה זרה שלהן.

בדברים הללו - מזכירין אותן לשבח,

שלא יצא ביד בניהם פת נקיה מעולם,

שלא יהו אומרים: ממעשה לחם הפנים הן אוכלים."

"בית אבטינס - על מעשה הקטורת."

ציטוט ממשנתו

"של בית אבטינס היו בקיאים על מעשי: פיטום הקטורת, ובמעלה העשן,

בריותא מפרשת

ולא רצו ללמד.

שלחו והביאו אומניו מאלכסנדריאה של מצרים,

והיו בקיאים בפיטום הקטורת, ובמעלה עשן לא היו בקיאים.

של בית אבטינס - היתה מתמרת ועולה במקל ופוסה ויורדת.

ושל אלו - היתה פוסה מיד.

בין שידעו חכמים בדבר, אמרו: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא - לכבודו ברא,

שנאמר: **"כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו"**⁹⁶ (ישעיה מג, ז).

שלחו אחריהם, ולא רצו לבא, עד שכפלו להן שכרו.

שנים עשר מנה היו נוטלין, ונתנו להן עשרים וארבע.

רבי יהודה אומר:

עשרים וארבע היו נוטלין, ונתנו להן ארבעים ושמונה.

אמרו להן: מפני מה אין אתם רוצין ללמד?

אמרו להן: מסורת היא בידינו מאבותינו, שהבית הזה עתיד ליחרב,

שלא ילמדו אחרים ויהיו עושין פן לפני עבודה זרה שלהן.

בדברים הללו מזכירין אותן לשבח:

שלא יצאת אשה משל אחד מהן מבושמת מעולם.

ולא עוד: אלא, נשהיה אחד מהן נושא אשה ממקום אחר -

היה פוסק עמה על מנת שלא תתבשם,

שלא יהו אומרים: ממעשה פיטום הקטורת הן מתבשמות.

לקיים מה שנאמר: **"והייתם נקים מה' ומישראל"**⁹⁷ (במדבר לב, כב).

⁹⁵ כל פעל ה' למענהו וגם רשע ליום רעה

⁹⁶ כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וצרתיו אף עשיתיו

⁹⁷ ונקבשה הארץ לפני ה' ואחר תשיבו והייתם נקים מה' ומישראל והיתה הארץ הזאת לכם לאחזה לפני ה'

פני משה

שהיה מלביש וכו'. מפני שהוא היה יודע להלבישם בנוי ועל סדר היותר נראה ביפוי וכהאי מעשה בכהן אחד שהלביש לסרדיוט אחד לבגדיו שהיה רגיל בהם והוא הלביש אותו על צד היפוי ונתן לו שמנה דינרי זהובים ואית דאמרין י"ב נתן לו בעד שכרו:

אמר רבי יוסי:

פעם אחת הייתי עומד בירושלים, ומצאתי תינוק אחד משל בית אבטינס. אמרתי לו בני, מאיזו משפחה את? אמר לי: ממשפחת פלוני. אמרתי לו, בני, אבותיך, לפי שנתכוונו לרבות כבודן ולמעט כבוד שמים, לפיכך כבודם נתמעט וכבוד שמים נתרבה.

אמר רבי עקיבא:

שח לי שמעון בן לוגא, מלקט הייתי עשבים אני ותינוק אחד משל בית אבטינס, וראיתי אותו שבכה, וראיתי אותו ששחק. אמרתי לו, בני, למה בכיתה? אמר לי: על כבוד של בית אבא שנתמעט! ולמה שחקתה? אמר לי: על הכבוד המתוקן לצדיקים לעתיד לבא! ומה ראית? מעלה עשן לנגדי! נוימתי לו: בני, הראהו לי! אמר לי: רבי, מסורת בידי מאבותי, שלא להראותו לברייה.

אמר רבי יוחנן בן נורי:

פגע בי זקן אחד משל בית אבטינס, ומגילת סמנים בידו. אמר לי: רבי, לשעבר היו בית אבא צנועים, והיו מוסרין את המגילה הזאת אלו לאלו. ועבשיו שאינו בית אבא נאמנים, הילך את המגילה והזהר בה. וכשבאתי והרציתי הדברים לפני רבי עקיבא, זלגו עיניו דמעות, ואמר: מעתה אין אנו רשאים להזכירו לגנאי."

"אלעזר על הפרוכת".

ציטוט ממשנתו

שהיה ממונה על אורגי פרוכת.

פרשנות

"פנחס המלביש".

ציטוט ממשנתו

שהיה מלביש בגדי כהונה גדולה.

פרשנות

מעשה בכהן אחד שהלביש לאיסטרטיות אחד, ונתן לו שמונה זהובים. ואית דאמרי: תרי עשר יהב ליה.

סיפור

פני משה

מתני'

אין פוחתין משבעה אמרכולין וגי' גזברין. האמרכולין היו ממונים וחשובים יותר מהגזברים ולפיכך גרים בנוסחא דהכא לאמרכולין מקודם וזה לשון התוספתא בפ"ב שלשה גזברין מה הן עושין בהן היו פודין כלומר על פיהן פודין את הערכין ואת החרמים ואת ההקדשות וכל מלאכת הקדש בהן היתה נעשית. שבעה אמרכולין מה הן עושין שבעה מפתחות העזרה בידן רצה אחד מהן לפתוח אינו יכול עד שיתכנסו כולן תכנסו כולן אמרכולין פותחין וגזברין נכנסין ויוצאין ולפי כבוד היו נכנסין והיו יוצאין. אמר רבי יהודה למה נקרא שמו אמרכול מפני שהוא אומר על הכל היו כשרים בכהנים בלויים ובישראלים ע"כ. ובגמרא קאמר שהיו עוד שם שני כותליקין והן היו קודם להאמרכולין ויליף לה מקרא דד"ה:

ואין עושין שררה על הצבור בממון פחות משנים. כדיליף בגמרא דכתיב והם יקחו את הזהב ומיעוט רבים שנים:

גמ'

תני. בברייתא דג"כ אין פוחתין משני כותליקין והן היו קודם וחשובים מהאמרכולין כדלקמן:

הדא היא דכתיב. בד"ה גבי יחזקיהו המלך שאמר להכין לשכות בבית ה' ויכינו וכתוב וביאו את התרומה והמעשר והקדשים באמונה ועליהם נגיד כנניהו הלוי ושמעיה אחיהו משנה והן היו הקיתליקין כדכתיב אבתריה ויחיאל ועוזיהו ונחת ועשהאל וירימות ויוזבד ואלאל ויסמכיהו ומחת ובניהו פקידים מיד כנניהו ושמעיה אחיו במפקד יחזקיהו המלך ועזריהו נגיד בית אלהים א"כ אלו עשרה הראשונים היו תחת מפקד כנניהו ושמעיה והם תחת מפקד המלך וכ"ג שאחר המלך והיינו דמפרש שאלו שלשה הראשונים יחיאל ועוזיהו ונחת הן הן השלשה גזברין דמלמטה למעלה קא חשיב הכתוב ושבעה הכתוב אחריהן הן האמרכולין ועל הגזברין הן והן כולן תחת מפקד כנניהו ושמעיה הקותליקין ובמפקד המלך וכ"ג. ועכשיו מפרש פקודתן וכיצד היה סידרן:

המלך וכ"ג כשהוא חותם. על איזה דבר שהיו צריכין שיהיה צרור וחתום עד בא עת זמן שצריך להשתמש בו להקדש כך היה הסדר:

הגזבר. נותן חותמו עליו בתחלה ונותן להאמרכול ונותן חותמו עליו והאמרכול להקיתליקין והקיתליקין לכ"ג והכ"ג למלך וכולן נותנין חותם שלהן על אותו הדבר וכסדר שאמרנו:

וכשהוא מתיר וכו'. וכשצריכין לאותו הדבר והיו צריכין להתיר החותמות המלך רואה חותמו בתחלה אם לא נגעו בו ומתירו ואח"כ הכ"ג כך וכו' עד הגזבר שהוא למטה מכולן ורואה חותמו ומתיר ומשתמשין בו:

8. יד, ב הלכה ב'

מנהלים במקדש

משנה

אין פוחתין מ: שבועה אמרכולין, ושלשה גזברין.

ואין עושין שררה על הצבור: פחות משנים.

חזק מ: בן אחיה שעל חולי מעיים,

ואלעזר שעל הפרוכת,

שאותו קיבלו רוב הציבור עליהו.

גמרא

סדר הפיקוח על ממון המקדש

"אין פוחתין משלשה גזברין, ומשבועה אמרכולין."

ציטוט ממשנתנו

תני:

"משני בתליקין."

ברייתא מסיפה

הדא הוא דכתיב:

הבאת מקור

"ויחיאל ועוזיהו ונחת"⁹⁸ (דברי הימים ב, לא, ג) - גזברין.

"ועשהאל וירימות ויוזבד ואלאל ויסמכיהו ומחת ובניהו" (דברי הימים ב, לא, ג) - אמרכולין.

"פקידים מיד כנניהו ושמעיה אחיו" (דברי הימים ב, לא, ג) - קתליקין.

"במפקד יחזקיהו המלך ועוזיהו נגיד בית האלהים" (דברי הימים ב, לא, ג) - המלך וכהן גדול.

כשהוא חותם: הגיזבר חותם, ונותנו לאמרכול.

תאור

אמרכול חותם, ונותנו לקתליקון.

קתליקון חותם, ונותנו לכהן גדול.

כהן גדול חותם, ונותנו למלך.

וכשהוא מתיר: המלך רואה חותמו ומתיר.

כהן גדול רואה חותמו ומתיר.

קתליקין רואה חותמו ומתיר.

אמרכול רואה חותמו ומתיר.

גיזבר רואה חותמו ומתיר.

⁹⁸ ויחיאל ועוזיהו ונחת ועשהאל וירימות ויוזבד ואלאל ויסמכיהו ומחת ובניהו פקידים מיד כנניהו ושמעיה אחיו במפקד יחזקיהו המלך ועוזיהו נגיד בית האלהים

פני משה

אין עושין וכו'. וגריס להא נמי בפי בתרא דפאה:
אמר רבי חמא בר' חנינא מפסולת הלוחות העשירי משה. ממה שפסלן ותיקנן והנשאר מהן היו שלו ומשם העשירי לפי שהיו מסנפרינון. ואידי דדריש קרא דוהם יקחו את הזהב וגוי וזה הכל היה תחת יד משה ושלא יאמרו לא העשירי אלא מזה וכאותן כת הליצנים דלקמן לפיכך דריש מקודם מהיכן העשירי משה:
אמר רבי חנין מחצב של אבנים טובות ומרגליות וכו'. רבי חנין לא דריש פסל לך שתהא הפסולת שלך אלא לך ובשבילך הן שאתה גרמת אותן ששברת את הלוחות הראשונים ולפיכך דריש מחצב וכו' ברא הקדוש ברוך הוא וכו' וכלומר הזמין לו אוצר של אבנים טובות ומרגליות שיתגלו בתוך אהלו וממנו העשיר:
מ"ד לגנאי. הביטו אותן כת הליצנים אחריו ואמרו ראו שוקיו ראו כרעיו כמה הן עבים וראו כמה עב בשר הוא וכל מה שהוא אוכל ושותה מן דיהודאי וכל מה דליה הנכסים הכל מן דיהודאי שהיה שולט על נדבות המשכן:
ומ"ד והביטו לשבח. כך אמרו מחמי צדיקא ומזכי מי שרואה זה הצדיק זוכה הוא:
טוביא. אשרי מי שזכה לראות אותו:

9. יד, ב הלכה ב'

משה ממונה על כל נדבות בנין המשכן - עשיר מניין?

"אין עושין שדרה על הציבור בממון פחות משנים".

ציטוט ממעשה

רב נחמן בשם רבי מנא:

הבאת מקור

על שם: **"והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן"**⁹⁹ (שמות כח, ה).

אמר רבי חמא בי רבי חנינא:

מימרא אגדת

מפסולת של לוחות העשירי משה.

הדא הוא דכתיב: **"פסל לך שני לזה אבנים"**¹⁰⁰ (שמות לד, א).

"פסל לך" - שתהא הפסולת שלך.

אמר רבי חנין:

מימרא אגדת

מחצב של אבנים טובות ומרגליות ברא לו הקדוש ברוך הוא מתוך אהלו,

חלקת

וממנו העשירי משה.

כתיב: **"והביטו אחרי משה עד באו האהלה"**¹⁰¹ (שמות לג, ח).

מימרא אגדת

תריין אמוראין:

חד אמר - לגנאי,

וחד אמר - לשבח.

מאן דאמר: "לגנאי" - חמון שקין,

חמון כרעין,

חמון קופר,

אכיל - מן דיהודאי,

ושתי - מן דיהודאי,

כל מדליה - מן דיהודאי.

ומן דאמר: "לשבח" - מחמי צדיקא ומזכי,

טוביא דזכת למיחמי יתיה.

⁹⁹ והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השוש

¹⁰⁰ ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לזה אבנים פראשנים וכתבתי על הלחת את הדברים אשר היו על הלחת הראשנים אשר שברת

¹⁰¹ והיה עצאת משה אל האהל יקומו כל העם ונצבו איש פתח אהלו והביטו אחרי משה עד באו האהלה

10. יד, ב - טו, א הִלְכָה ג'

מכירת נסכים במקדש

פני משה

מתני'

ד' חותמות היו במקדש. לפי ששינוי בריש פרקין יוחנן בן פנחס על החותמות מפרש התנא השתא מה הן החותמות וכמה היו ד' חותמות של נסכים היו לפי שהנסכים חלוקין הן לגי מיני קרבנות של בהמות. נסכי בקר הן ג' עשרונים סלת בלול בשמן חצי ההין ויין לנסך חצי ההין וזה היה חותם עגל משמש לגדולים וקטנים זכרים ונקבות כדקתני בסיפא וכלומר בין שהביא עגל או פר או בן בקר או בין זכרים או נקבות נסכיהן שוין. וחותם גדי היה משמש עם נסכי צאן גדולים וקטנים זכרים ונקיבות והיינו בין כבשים ובין עזים שהן בני שנתן בין שהן גדולים ובין שהן קטנים בין כבש ובין כבשה ועז ושעירת עזים. שנסכיהן עשרון סלת בלול ברביעית ההין שמן ויין לנסך רביעית ההין חוץ משל אילים שזה היה משמש חותם זכר שנסכו שני עשרונים בלול בשמן שלישיית ההין ויין לנסך שלישיית ההין כמפורש הכל בפי שלח לך. וחותם הרביעי היה חוטא כתוב עליו וזה היה משמש לנסכי ג' בהמות של מצורעין שהמצורע מביא ביום השמיני לטהרתו ג' בהמות שני כבשים וכבשה אחת והן חטאת ואשם ועולה ומביא לכל א' משלשתן נסכו כדין שאר נסכי הכבשים שהיא עשרון סלת בלול ברביעית ההין שמן ורביעית יין ומביא עוד לוג אחד שמן כדכתיב וזה היא למתן בהונות. ואם מצורע דל הוא מביא כבש אחד לאשם עם מנתון ונסכו כדין הכבש ועוד לוג שמן למתן בהונות וקרי לחותם זה חוטא לפי שבחטאו בא לו כדאמרי' בערכין על שבעה דברים נגעים באין:

בן עזאי אומר חמשה. חותמות היו וארמית היה כתוב עליהן שהיו רובן מכירין בלשון ארמית והיה כתוב עליהן עגל דכר וכוי חוטא דל וחוטא עשיר ולפי שנשתנה קרבן חוטא דל כדפרישית היה צריך ג"כ לחותם נסכו בפני עצמו וכדמפרש טעמיה בגמרא והלכה כתיק:

מי שהוא מבקש נסכים וכוי. לא הלך אצל הממונה על הנסכים לפי שכך הוא אין נותנין נסכים למי שמביא מעות אלא צריך שיביא חותם לפיכך הולך הוא אצל יוחנן הממונה על החותמות ונותן לו המעות ומקבל הימנו החותם לפי אותו המעות ובא לו אצל אחיה וכוי:

אם פחתו. מן החשבון כנגד החותמות היה יוחנן משלם מביתו: ואם הותירו. כגון שאבד אחד חותמו ולא מצא לו כדי חותמו או כיוצא בזה הותירו להקדש:

מי שאבד חותמו ממתנין לו עד הערב. עד שיבואו יוחנן ואחיה ביחד לעשות החשבון ואם מוצאים מעות יתירים שהן כדי חותמו של זה שאומר אבד ממנו נותנין לו ואם לאו שלא היו כל כך אין נותנין לו ומה שניתותר הרי הוא להקדש:

ושם היום היה כתוב. על החותמות מפני הרמאין שלא יקח חותם בשער הזול ויחזיק בידו עד שיוקרו הנסכים. ועוד טעם אחר אמרו שמא יאבד אחד חותמו וימצאהו זה ולפיכך כותבין עליו שם היום ובאותו יום עצמו אין הרמאי הזה מוציא לפי שמסתמא אובדו מחוזר אחריו. ובגמרא אמרו שכותב עליו שם היום ושם השבת ושם החדש:

גמ'

וכבן עזאי חוטא דל למה. למה אמר חוטא דל היה לו חותם של נסכים בפני עצמו:

היה מביא לוגו עמו. היינו טעמיה לפי שבחותם שלו הי' מביא לוגו עמו וכלומר נסכיו של הלוגין שלו היה מביא שאינן אלא כפי נסכים של כבש אחד ועוד לוג שמן ואלו לא היה למצורע אלא חותם אחד היו נותנין לו שלשה עשרונים עם נסכיהן:

ברם כרבנן. ס"ל דבשביל זה לא צריך לחותם בפני עצמו אלא מביא חותם גדי שג"כ אינו אלא כפי מנתה הכבש ונסכו:

מִשְׁנָה

אֲרַבְעָה חוֹתְמוֹת הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ,

וְכָתוּב עֲלֵיהֶן: עֵגֶל,

זָכָר,

גָּדִי,

וְחוֹטָא.

בן עזאי אומר:

חמשה היו,

וארמית כתוב עליהן: עגל,

דכר,

גדי,

חוטא דל,

וחוטא עשיר.

"עגל" - משמש עם נסכי בקר: גדולים,

וקטנים,

זכרים,

ונקיבות.

"גדי" - משמש עם נסכי הצאן: גדולים,

וקטנים,

זכרים,

ונקיבות.

חוץ משל אלים.

איל - משמש עם נסכי אלים בלבד.

"חוטא" - משמש עם נסכי שלש בהמות של מצורע.

מי שהוא מבקש נסכים - הולך לו אצל יוחנן - שהוא ממונה על החותמות,

ונותן לו מעות, ומקבל ממנו חותם.

בא לו אצל אחיה - שהוא ממונה על הנסכים,

ונותן לו חותם, ומקבל ממנו נסכים.

ולערב באין זה אצל זה,

ואחיה מוציא את החותמות, ומקבל בנגדן מעות.

אם פחתו - פחתו לו וישלם יוחנן מביתו.

ואם הותירו - הותירו להקדש,

שיד הקדש על העליונה.

מי שאבד חותמו - ממתנין לו עד הערב.

אם מצאו לו כדי חותמו - נותנין לו.

ואם לאו - לא היה נותנין לו.

ושם היום כתוב עליהן מפני הרמאין.

גְּמָרָא

נסכים שהיו מביאים מהבית

שאלה

ולכן עזאי,
"חוטא דל" למה?

תשובה

היה מביא לוגו עמו.
ברם כרבנן מביא גדי.

פני משה

**11. יד, ב - טו, א הלכה ג'
נסכים שאינם מפורשים במשנה**

ניסכי רחל מה הן. דקס"ד דהא דקתני גדי משמש עם נסכי הצאן וכי אין בכלל זה אלא הנקבות של כבשים ועזים ורחלה היא נקראת כשיצאת מכלל כבש ובאה לשנת האילים וכדכתיב רחלים מאתים ואילים עשרים ומי נימא דנסכיה הן כמו נסכי איל:

מן מה דתנינן גדי משמש וכי זכרים ונקבות חוץ משל אלים. ולא קתני חוץ משל אילים ורחלות א"כ הדא אמרה ניסכי רחל כניסכי גדי ובכלל נקבות דכבשים ועזים היא ולא בכלל נסכי אילים:

כתיב. בפרשת נסכים ככה יעשה וגוי והלא כבר פרט למעלה נסכי של מין ומין והלכך דריש ליה מגיד וכי ללמד שלא חלק במין הבקר לבין נסכי עגל לנסכי השור לפי שהיה בדין לחלוק ביניהן כמו שמצינו שחלק בצאן בין נסכי כבש לנסכי איל לפיכך ת"ל ככה יעשה לשור האחד וכי כלומר הכל אחד הוא לנסכי בין עגל ובין שור:

או לאיל. למה חזר ונאמר או לאיל האחד וכי דה"א לחלק בין אם האיל הוא שנתים ובין אם הוא בן שלש שיהא נסכיו מרובין כמו שמצינו שחילק בין בן שנה לבין בן שנתים לכך נאמר או לאיל האחד מבן שנתים ומעלה הכל אחד הוא לנסכיו:

או לשה וכי. למה חזר ונאמר ולפרש כשבים ועזים לפי שהיה בדין וכי וה"א ג"כ לחלק בנקיבות בין נסכי רחלה לבין נסכי כשבה ויהיו נסכי רחלה כמו נסכי איל לכך נאמר או לשה בכשבים ושם כשבים בתורה כולל כל מיני נקבות של הכבש וכן הו"א לחלק ג"כ בין גדי לבין תיש בנסכיו כמו שמצינו שמחלק בין נסכי כבש לבין נסכי איל לכך נאמר עוד או בעזים הקיש וכי מה זה בשלשת לוגין שהיא רביעית ההין לשמן וכן ליינ אף זה בשלשת לוגין:

שאלה נסכי רחל בכמה?

מן מה דתנינן:

"גדי משמש נסכי צאן: גדולים,

וקטנים,

זכרים,

ונקיבות"

הדא אמרה: נסכי רחל - כנסכי גדי.

הכתיב: **"ככה יעשה לשור האחד,**

או לאיל האחד,

או לשה בכבשים או בעזים" (במדבר טו, יא).

שאלה

תשובה

מדרש

לימוד מפסוק

"לשור האחד" - למה נאמר?

מגיד שלא חלק בין נסכי עגל לניסכי שור.

שהיה בדין: בן הצאן טעון נסכים, וכן הבקר טעון נסכים.

אם מצאנו שחלק בין נסכי כבש לניסכי איל,

טו, א לכך נחלוק בין נסכי עגל לניסכי שור.

תלמוד לומר: **"ככה יעשה לשור האחד"** - מגיד: שלא חלק בין נסכי עגל לניסכי שור.

שאלה

תשובה

"או לאיל" - למה נאמר?

שהיה בדין: אם מצאנו שחלק בין נסכי בן שנה לניסכי בן שנתיים,

לכך נחלוק בין נסכי שנתיים לניסכי שלש.

תלמוד לומר: **"או לאיל האחד"**.

שאלה

תשובה

"או לשה בכבשים" - למה נאמר?

שהיה בדין: אם מצאנו שחלק בין נסכי כבש לנסכי איל,

לכך נחלוק בין נסכי כשבה לניסכי רחל.

תלמוד לומר: **"או לשה בכבשים"**.

שאלה

תשובה

"או בעזים" - למה נאמר?

שהיה בדין: אם מצאנו שחלק בין נסכי כבש לניסכי איל,

לכך נחלוק בין נסכי גדי לניסכי תיש,

תלמוד לומר: **"או בעזים"** - הקיש קטן שבעזים לגדול שבתישים,

מה זה - בשלשת לוגין,

אף זה - בשלשת לוגין.

שאלה

תשובה

12. טו, א הִלְכָה ג' חֶשֶׁשׁ לְרֵמָאוֹת

פני משה

הגע עצמך שזיוג אותו היום. כלומר אכתי מאי תקנתא היא שכותבין שם היום הא איכא למיחש שמא ימתין עד בא עוד זיוג של אותו היום ממש כגון אם כתוב עליו היום יום אחד בשבת או בשני בשבת ימתין עד אחד או שני בשבת הבא או באיזו שבוע שירצה להוציא לחותם הזה ולקבל נסכים מהמונה:

שם משמר. של אותו שבוע היה כתוב עליו משמר פלוני:

ופריך הגע עצמך שזיוג אותו המשמר. כלומר אכתי איכא למיחש שימתין עד יחזור ויבא אותו המשמר פלוני שהרי המשמרות חוזרות חלילה הן ויכוין לזיוג גם לאותו המשמר ומשני שם היום ושם השבת ושם חדש היה כתוב עליהן בכך וכך יום בשבת בחדש פלוני:

אפילו לזיוג אינו מצוי לזיוג. כלומר אפיי אם חיישת לזיוג ולכוין עד יבא באותו היום שכתוב עליו להאי גוונא ליכא למיחש שיבא עוד כך וכך יום בשבת ובאותו חדש בעצמו שכתוב בחותם שזה אינו מצוי הוא וכולי האי לא חיישינן:

צטוט ממשנתו "וְשֵׁם הַיּוֹם כָּתוּב עָלֶיהוּ מִפְּנֵי הַרְמָאוֹן".

קושיא הגע בעצמך, שזייג אותו היום!

תיחץ שם משמר היה כתוב עליו.

קושיא הגע בעצמך, שזייג אותו המשמר!

תיחץ שם היום, שם שבת, שם חודש היה כתוב עליהן. אפילו רוצה לזייג - אין מצוי לזייג!

פני משה

מתני' שתי לשכות היו במקדש אחת לשכת חשאים שהנודבים מעות לתוכה נותני אותן בסתר ובחשאי ומשם עניים בני טובים מתפרנסין ג"כ בחשאי שלא יתביישו: ודמיהן נופלין ללשכת בדק הבית. להלשכה שמונחין בה כל צרכי הקדש בדק הבית:

גמ'

רבי יעקב בר אידי ור' יצחק בר נחמן הוון פרנסין וכו'. אידי דקתני במתני' מהמתפרנסין בחשאי ושאינן יודעין מי הוא הנותן מייתי להא שאלו היה נוהגין כך וגריס לכל הסוגיא עד ויבן היכלות לא הוון בני נש דילעון באורייתא לעיל בשלהי מסכת פאה ושם פירשתי:

13. טו, א-ב הלכה ד' שתי לשכות נוספות שהיו במקדש

משנה

שתי לשכות היו במקדש. אחת - לשכת חשאים, ואחת - לשכת הנבלים.

"לשכת חשאים" - יריאי חטא נותנין לתוכה בחשאי, ועניים בני טובים מתפרנסין מתוכה בחשאי.
 "לשכת הנבלים" - כל מי שהוא מתנדב בלי, זורקו לתוכה. ואחת לשלשים יום - הגיזברין פותחין אותה. וכל בלי שמצאו בו צורך לבדק הבית - מניחין אותו. והשאר - נמכרין, ודמיהן נופלין ללשכת בדק הבית.

גמרא

"מתן בסתר" - רגילות בענייני צדקה

- סיפור רבי יעקב בר אידי ורבי יצחק בן נחמן הוון פרנסים, והוון יהבין לרבי חמא אבוי דרבי יהושעיה דינר, והוא יהיב ליה לחורגין.
- סיפור רבי זכריה חתניה דרבי לוי, היו הכל מליזין עליו, אמרין: דלא צריך והוא נסב. מן דדמה, בדקין ואשכחין דהנה מפליג ליה לחורגין.
- סיפור רבי חנינא בר פפא הנה מפליג מצנה בלי ליה. חד זמן פגע ביה רבהון דרוחיא, אמר ליה: לא כן אלפן רבי: "לא תסיג גבול דעך" ¹⁰² (דברים יט, יד)! אמר ליה: ולא כן כתיב: "מתן בסתר יקפה אף" ¹⁰³ (משלי כא, יד)! והנה מסתפי מיניה וערק מן קומוי.
- מדרש אגדה אמר רבי יונה: 'אשרי נותן לדל' אין כתיב כאן, אלא: "אשרי משכיל אל דל" ¹⁰⁴ (תהלים מא, ב) - זה שהוא מסתכל במצנה היאך לעשותה!
- שאלה כיצד היה רבי יונה עושה?
- תשובה ע"י סיפור כשהיה רואה עני בן טובים שיירד מנכסיו, היה אומר לו: בני, בשביל ששמעתי שנפלה לך ירושה ממקום אחר, טול זאת פורע. מן דהנה נסיב הנה אמר ליה: מתנה היא לך.
- סיפור חייא בר אדא: אית הנה סבין ביומינון, מאן דהנה יהיב להון מבין ריש שתא לצומא רבא - הוון נסבין, מן בתר כן - לא הוון נסבין. אמרין: דשתן גבן.

¹⁰² לא תסיג גבול דעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך אשר תנחל בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך לרשתה
¹⁰³ מתן בסתר יקפה אף ושיחד בחק חמה ענה
¹⁰⁴ אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'

סיפור נחמיה, איש שיחין, פגע בו ירושלמי אחד, אמר ליה: זכה עמי חדא תרנגולתא. אמר ליה: הא לך טומיית דקופד, וזבין קופד ואכיל ומית, והיה צווח ואמר, בואו וספרו להרוגו של נחמיה.

סיפור **נחום איש גז** היה מוליך דורון לבית חמיו. פגע בו מוכה שחין אחד, אמר ליה: זכה עמי ממה דאית גבך. אמר ליה: מיחזור. חזר, ואשכחיה מית. והנה אמר לקיבליה: עינייא דחמינך ולא יסבון לך - יסתמין. ידיה דלא פשטן מיתן לך - יתקטעון. רגלייא דלא רהטן למיתן לך - יתברון. ומטתיה בן.

סליק לגביה **רבי עקיבא**, אמר ליה: אי לי שאני רואה אותך בכך! אמר ליה: אי לי שאין אני רואה אותך בכך! אמר ליה: מה את מקללני? אמר ליה: ומה את מבעט ביסורין!?

סיפור **רבי הושעיה רבה** הוה רביה דבריה חד סגי נהורא, והוה יליף אכול עימיה בכל יום. חד זמן הוה ליה אורחין, ולא מטא מיכול עימיה. ברמשא סליק לגביה, אמר ליה: לא יכעוס מרי עלי, בגין דהוה לי אורחין יומא דין, דאמרית דלא ליבזוי ביקרא דמרי יומא דין, בגין בן לא אכלית עם מרי יומא דין. אמר ליה: "אתה פייסתה למאן דמתחמי ולא חמי, דין דחמי ולא מתחמיא יקבל פיוסך!" אמר ליה: הדא מנא לך? אמר ליה, מרבי אליעזר בן יעקב! **דדבי אליעזר בן יעקב** עאל חד דסגי נהורא לקרתיה, יתב ליה רבי אליעזר בן יעקב לרע מיניה, דיימרון: דאילולי דהוה בר נשא רבא לא יתב ליה רבי אליעזר בן יעקב לרע מיניה. עבדין ליה פרנסא דאיקר. אמר לון: מהו הכין? אמרון ליה: רבי אליעזר בן יעקב יתב לרע מינך. וצלוו עלוי הדא צלותא: "אתה גמלתה חסד למאן דמתחמי ולא חמי, דין דחמי ולא מתחמי יגמול יתך חסד!"

סיפור **רבי חמא בר חנינה** ורבי הושעיא רבה הוו מטיילין באילין פנישתא דלוד. אמר רבי חמא בר חנינה לרבי הושעיא: כמה ממון שיקעו אבותי כאן! אמר ליה: כמה נפשות שיקעו אבותיך כאן! לא הוה אית בגי נש דילעון באורייתא!?

טוב, **רבי אבון** עבד אילין תרעייא אדסדרא רבא. אתא רבי מנא לגביה, אמר ליה: חמי מאי עבדית! אמר ליה: "וישפח ושדאל את עשהו ויבן היכלות" ¹⁰⁵ (הושע ח, יד), לא הוה בגי נש דילעון באורייתא!?

¹⁰⁵ וישפח ושדאל את עשהו ויבן היכלות ויהודה הרבה ערים בצרות ושלחתי אש בעריו ואכלה ארמנתיה

פני מטה

תני. בתוספתא דתמורה בפרק ד' והכי תני שם חומר בהקדש המזבח מה שאין בהקדש בדק הבית וחומר בהקדש בדק הבית מה שאין בהקדש מזבח חומר בהקדש מזבח שנותנין הימנו להקדש הבית את הראוי לו מאילך ושלא מאילך והקדש בדק הבית אינו אלא מאילך וחומר בהקדש הבית שתחלת הקדשו מועלין בו והקדש המזבח יש הימנו שמועלין בו ויש הימנו שאין מועלין ולא הותרו לאכילה אלא בפדיון ע"כ שם. וניכר הטעות מהחלוק התיבות שם דלפי הכתוב לפינו ברשע מה חומר היא בהקדש המזבח אדרבה הקדש בדק הבית חומר הוא וצריך להיות בהפך והיינו כדמייטי להאי תוספתא הכא דלצורך קדשי המזבח מוציאים את הראוי להן מקדשי בדק הבית. והיינו שאם אין כאן כדי להספיק לצורך קרבנות המזבח מוציאים מהקדש בדק הבית לכך. אבל אין קדשי בדק הבית מוציאים את הראוי להן מקדשי המזבח שאם אין כדי להספיק לצורך בדק הבית אין מוציאים את הראוי להן מקדשי המזבח והיינו חומר בהקדש המזבח מה שאין בהקדש בדק הבית. וכצ"ל גם שם בהרישא חומר בהקדש המזבח שאין נותנין הימנו להקדש הבית את הראוי לו אלא מאילך. כלומר אם יש שם מאילך והיינו מה שהוקדש לבדק הבית מוציאים ואם לאו אין מוציאים לצורך בדק הבית ממה שהוקדש להמזבח. והקדש בדק הבית מוציאים הימנו להקדש המזבח מאילך ושלא מאילך. כלומר שמשמשין לצורך קדשי המזבח בין מאילך מהקדש המזבח אם יש שם ובין שלא מאילך אלא מהקדש בדק הבית אם אין מספיק מהקדש המזבח:

והא תנינן במתני' כלי שמצאו בו וכו' והשאר נמכרין ודמיהן נופלין ללשכת בדק הבית. ומדקתני ללשכת בדק הבית משמע דדוקא קתני שאין דמיהן נופלין אלא ללשכה שבתוכה הכל לבדק הבית הוא ולא שישתמשו בדמיהן להקדש המזבח וטעמא דבתחלה לא הוקדשו אלא לבדק הבית וקשיא להאי תוספתא דקתני קדשי המזבח מוציאים את הראוי להן מקדשי בדק הבית:

אמר ר' חזקיה כיני מתני' לצורך לשכת בדק הבית. כלומר לא תפרש דללשכת בדק הבית דדוקא קתני אלא לכל צורך לשכת בדק הבית קתני והיינו דלפעמים גם להקדש המזבח משתמשין בדמים הללו וכחאי דקתני בתוספתא שמוציאים להקדש המזבח מה שראוי להן מהקדש בדק הבית וזה ג"כ בלצורך לשכת בדק הבית בכלל שהרי אם אין הקדש מזבח מספיק לקדשי המזבח מוציאים מהקדש בדק הבית לקנות קרבנות להמזבח א"כ זה נקרא ג"כ לצורך לשכת בדק הבית שתהא הלשכה של בדי"ה מרווחת לכל צרכיה:

14. טו, ב הלכה ד'

קדשי המזבח מקדשי בדק הבית ?

["לשכת הכלים - כל מי שהוא מתנדב כלי, זורקו לתוכה. ואחת לשלשים יום, הגיזברין פותחין אותה. וכל כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית - מניחין אותו. והשאר - נמכרין, ודמיהן נופלין ללשכת בדק הבית].

ציטוט ממשנתא

תני:

הבאת ברייתא

"קדשי המזבח - מוציאים את הראוי להן מקדשי בדק הבית. אין קדשי בדק הבית - מוציאים את הראוי להן מקדשי מזבח".

והא תנינן:

קשיא

ממשנתא

"כלי שמצאו בו צורך לבדק הבית - מניחין אותו, והשאר - נמכרין ודמיהן נופלין לבדק הבית!"

אמר רבי חזקיה:

תיחץ

כיני מתניתא, ללשכת בדק הבית.

הדרן עלך פרק אלו הן הממונים

הדרן עלך פרק אלו הן הממונים

מסכת שקלים פרק ו' - "שְׁלֵשָׁה עָשָׂר שׁוֹפְרוֹת"

1. טו, ב הלכה א'
מספר 13 במקדש

פני משה

מתני'
שלשה עשר שופרו. תיבות צרות מלמעלה ורחבות מלמטה ועשויין עקומות כעין שופר מפני הרמאין שמכניסין ידיהן ומראין עצמן כאלו נותנין לתוכן והן נוטלין מתוכן ולפיכך עשו כך כדי שלא יוכלו להכניס ידן לתוכן. ולקמן בפרקין מפרש להי"ג שופרות לאיזה צורך היו וכן להי"ג שולחנות ובאיזה מקום מונחין ולהי"ג השתחויות היכן היו:

כנגד דיר העצים. לשכה ששם היו נותנין כל עצי המערכה לאוצר ומוציאין כפי הצורך ובמקצוע מזרחית צפונית של עזרת נשים היתה כדתנן במדות:

שם הארון נגז. שיאשיהו המלך צוה וגזוהו למטה במטמוניות עקומות שבנה שלמה בזמן בנין הבית שהיה יודע שסופו ליחרב ויגלו משם וכדכתיב בד"ה גבי יאשיהו ויאמר ללויים תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה ועם הארון נגז ג"כ מטה אהרן וצנצנת המן וצלוחית של שמן המשחה שעשה משה:

מעשה בכהן אחד שהיה מתעסק. במלאכתו שהיה בעל מום ומתליע את העצים שיהיו כשרים למערכה וזהו מלאכתן של בעלי מומין כדתנן בפ"ב דמדות:

וראה הרצפה שהיא משונה מחברותיה. שלא היתה שוה לשאר אבני הרצפה והבין שנסתלק משם כשהטמינו את ארון הקדש ואח"כ החזירוה:

לא הספיק וכו'. לפי שכך נגזר שלא יודע עד בא זמן הפקודה וגאולה אחרונה:

וידעו ביחוד. באמת ובבירור ששם הארון נגז ולפיכך היו נוהגין בהשתחוואה יתירה זו:

גמ'

תני השופרות הללו עקומות היו וכו'. כדפרישית במתני':

משנה

שְׁלֵשָׁה עָשָׂר: שׁוֹפְרוֹת,

שְׁלֵשָׁה עָשָׂר: שׁוֹלְחָנוֹת,

שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה: הַשְּׁתַּחֲוִיּוֹת - הָיוּ בַמִּקְדָּשׁ.

שֶׁל בַּיִת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל וְשֶׁל בַּיִת רַבִּי חֲנִינְיָה סָגֵן הַנְּהִינִים - הָיוּ מְשַׁתְּחִיִּים בְּאַרְבַּע עֶשְׂרֵה.

וְהֵיכָן הֵיטָה יִתְיָרָה?

כְּנֶגֶד דִּיר הָעֵצִים,

שֶׁבֶן מְסוּרֵת בֵּידָן מְאַבְוֵתֶיהֶן - שֵׁשׁ הָאָרוֹן נִגְזָו.

מַעֲשֵׂה בְכֵהֵן אֶחָד שֶׁהָיָה מִתְעַסֵּק, וְרָאָה אֶת הָרִצְפָּה שֶׁהָיָה מְשׁוּנָה מִחִבְרוֹתֶיהָ,

בָּא וְאָמַר לְחִבְרֵיהֶן,

לֹא הִסְפִּיק לְגַמּוֹד אֶת הַדָּבָר עַד שֶׁיִּצְתָּה נִשְׁמָתוֹ.

וַיִּדְעוּ בַּיַּחֲוֹד, שֵׁשׁ הָאָרוֹן נִגְזָו.

גמרא

הקופות של התרומות - בצורת שופר

תני:

"השופרות הללו - עקומות היו: צרות מלמעלה,

ורחבות מלמעלה,

מפני הרמאין".

בריתא מבאת
את המשנה

פני מטה

ולא יראו החוצה. ויהיו שם עד היום הזה ומשמע דלעולם הוא שם:

כתיב ויראו ואת אמר ולא יראו. באותו הפסוק עצמו אומר בתחלה ויראו ראשי הבדים ובסיפיה הוא אומר ולא יראו החוצה אלא שהיו נראין ולא נראין שהיו דוחקין ובלטין בפרוכת ויוצאין כבליטת שני דדי האשה:

בלישכת דיר העצים וכו'. כדתנן במתניי ופליגי הכא במה היה מתעסק שם:

הקיש עליה בקורנס. על אותה הרצפה שראה משונה מחברותיה ויצאת אש ושרפתו וידעו שבודאי שם הארון נגז:

2. טו, ב הלכה א'

מקום הארון

["שָׁבַן מְסוּרֵת בֵּידוֹ מֵאַבוֹתֶיהוּ, שְׁשֵׁם הָאָרוֹן נִגְזַז"]

ציטוט ממשנתנו

ברייתא מרחיבה

תנני בשם רבי אליעזר:
 "הָאָרוֹן גָּלָה עִמָּהוּ לְבָבָל.
 מָה טַעֲמָא?"

שְׁנַאֲמַר: "לֹא יוֹתֵר דְּבַר אָמַר ה'"¹⁰⁶ (מלכים ב', כ, יז) -

אין "דְּבַר" אלא שְׁהִדְיָבוֹרוֹת לְתוֹכוֹ.

וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "וְלֹתְשׁוֹבֵת הַשָּׁנָה שְׁלַח הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר וַיִּבְאֵהוּ בְּבִלְהָ,

עִם כְּלֵי הַמִּדְּת בֵּית ה'"¹⁰⁷ (דברי הימים ב', לו, י) -

איזהו "כְּלֵי הַמִּדְּת בֵּית ה'?"

זֶה הָאָרוֹן."

ברייתא חולקת

תנני:

רבי שמעון בן לקיש¹⁰⁸ אוֹמֵר:

במקומו היה הארון נגזז."

סיוע

הָדָא הוּא דְכָתִיב: "וַיֵּאָרְכוּ הַבָּדִים וַיִּרְאוּ רָאשֵׁי הַבָּדִים מִן הַקֶּדֶשׁ עַל פְּנֵי הַדְּבַיִר,

וְלֹא יִרְאוּ הַחוּצָה וַיְהִי שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה" (מלכים א', ח, ח).

קושיא

כתיב: "וַיִּרְאוּ", וְאֵת אָמַר: "וְלֹא יִרְאוּ"!

תיחץ

אֵלָּא: נִרְאִין וְלֹא נִרְאִין, בּוֹלְטִין וַיּוֹצֵאִין כְּשֵׁנֵי דְדֵי הָאֵשָׁה.

ברייתא

דענה עלישית
 כדת ממשנתנו

"וַרְבָּנוּ אָמַרִי:

בְּלִישְׁכַּת דִּיר הָעֲצִים הָיָה הָאָרוֹן גָּנוּז.

מַעֲשָׂה בְּכֹהֵן אֶחָד בְּעַל מוֹם, שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמַפְצֵל עֲצִים בְּלִשְׁכַּת דִּיר הָעֲצִים,

וְרָאָה אֶת הָרִיצְפָּה שֶׁהִיא מִשְׁתַּנָּה מִחֲבֵרוֹתֶיהָ.

בָּא וְאָמַר לְחֲבִירוֹ, בֵּא וְרָאָה אֶת הָרִצְפָּה הַזֹּאת שֶׁהִיא מִשְׁתַּנָּה מִחֲבֵרוֹתֶיהָ.

לֹא הִסְפִּיק לְגַמּוֹר אֶת הַדְּבָר, עַד שֶׁיִּצְתָּה נִשְׁמָתוֹ.

וַיִּדְעוּ בִּיחּוּד, שְׁשֵׁם הָאָרוֹן גָּנוּז."

ברייתא מרחיבה

תנני רבי הושעיא:

"הַקִּישׁ עָלֶיהָ בְּקוֹרְנָס, וַיִּצְאָת אֵשׁ וַשְׂרַפְתּוּ."

¹⁰⁶ הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבתך עד היום הזה בבבל לא יותר דבר אמר ה'

¹⁰⁷ ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנאצר ויבאהו בבבל עם כלי המדת בית ה' וימלך את צדקיהו אחיו על יהודה וירושלם

¹⁰⁸ וייג רבי יהודה בר אילעי

3. טו, ב - טז, א הלכה א'

הארון - כמה ארונות היו? מדוע? והיכן היו מונחים?

פני משנה
שני ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר וכו'. סוגיית זו כולה עד סוף הלכה כתובה היא בפרק משוח מלחמה בהלכה ג' ושם פירשתי וברתי וברתי הגי' הנכונה מכאן ומכאן ומהספרים ישנים שחפתי אחריהן ומצאתי הגי' האמיתית בענין הלוחות וסידורן בארון ובפלוגתא דר"מ ור' יהודה בהסוגיא כמו שתמצא שם הכל על כן ובראיה ברורה:
דתני ר' יודא בן לקיש כו'. מדריב"ל מייתי ראייה שהיה ארון הנכנס ויוצא עמהן במלחמה והוא הארון שהיו שברי לוחות מונחין בתוכו כדלקמן:
שהיתה התורה. לוחות השניות וס"ת נתונה בו:
הדא הוא דכתיב וארון וגו'. גבי מעפילים כתיב כלומר דמביא ראייה שהיה שם ארון אחר שהיה נכנס ויוצא עמהן במלחמה ובאותו פעם לא ז' מקרב המחנה מפני שהלכו למלחמה נגד רצון משה:
אחד היה. והלוחות ושברי הלוחות מונחין בתוכו ולא היה יוצא עמהן במלחמה כ"א פעם אחת יצא בימי עלי ונשבה:
קרייא. זה הקרא מסייע להן לרבנן דאחד היה ולא יצא עמהן:
מי לא דלא חמין מן יומיהון. דבר שלא ראו מימיהן שיהא הארון במלחמה ולפיכך נבהלו עכשיו:
והלא ארון בקרית יערים היה. כדכתיב (שמואל א' ז') ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה עד שהעלהו דוד משם כדכתיב (שמואל ב' ו') אלא ודאי ארון אחר היה זה היה עם שאול במלחמה:
הגישה אלי הציץ. כלומר דהארון הזה היה ארון שבו החשן ואפוד ואורים ותומים שהוצר' לשאול בהם ואין נשאלין אא"כ לבוש הכ"ג בשמנה בגדים וזכר כאן הציץ לפי שהוא החשוב שבהן:
היה נכנס ל"ג וכן ליתא להא בשקלים:
וקרא. ועוד קרא אחר מסייע לריב"ל דשתי ארונות היו:
והלא ארון בציון היה. דודאי דוד לא היה משלחו עמהן למלחמה אחרי שכבר נענשו בימי עלי ע"ז אלא דארון אחר היה:
סכך שהיה בקירוי. כלומר בסוכות דקאמר לא שהיה עמהן במלחמה אלא שהוא יושב בסכך קירוי דרך עראי שעדיין לא נבנה בית המקדש וכיון דאיכא תרתי לריעותא בישראל היו במלחמה יושבין בסוכות וגם הארון אינו במקדש היה אוריה רוצה להחמיר על עצמו ולפרוש מן האשה:

תנ"י:
"רבי יהודה בן לקיש אמר:
שני ארונות היו מהלכין עם ישראל במדבר.
אחד שהיתה התורה נתונה בתוכה,
ואחד שהיו שברי לוחות נתונים בתוכו.
זה שהיתה התורה נתונה בתוכו - היה מונח באהל מועד.
הדא הוא דכתיב: "וארון ברית ה' ומשה לא משו מקרב המחנה" ¹⁰⁹ (במדבר יד, מד).
זה שהיו שברי לוחות נתונים בתוכו, היה נכנס ויוצא עמהן,
ופעמים שהיה מתראה עמהן.
ורבנן אמרי:
ארון אחד היה,
ופעם אחת יצא בימי עלי, ונשבה."

ברייתא
 בעין הארון

קרייא מסייע להו לרבנן:
"אוי לנו מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה" ¹¹⁰ (שמואל א' ד, ח) -
 מילה דלא חמון מן יומיהון.

סיוע מפסוק

קרייא מסייע לרבי יודה בן לקיש:
"ויאמר שאול לאחיה הגישה ארון האלהים" ¹¹¹ (שמואל א' יד, יח).
 והלא ארון בקרית יערים היה!

סיוע מפסוק

מה עבדון ליה רבנן?

שאלה

הגישה אלי הציץ.

תשובה

קרייא מסייע לרבי יודא בן לקיש:
"הארון וישדאל ויהודה יושבים בסוכות" ¹¹² (שמואל ב' יא, יא).
 טז, א והלא ארון בציון היה!

סיוע מפסוק

מה עבדין ליה רבנן?

שאלה

סכך שהיה בקירוי,
 שעדיין לא נבנה בית הבחירה.

תשובה

¹⁰⁹ ויעפלו לעלות אל ראש ההר וארון ה' ומשה לא משו מקרב המחנה
¹¹⁰ אוי לנו מי יצילנו מיד האלהים האדירים האלה אלה הם האלהים המקים את מצרים בכל מכה במדבר
¹¹¹ ויאמר שאול לאחיה הגישה ארון האלהים כי היה ארון האלהים ביום ההוא ובני ישראל
¹¹² ויאמר אוריה אל דוד הארון וישדאל ויהודה יושבים בסוכות ואדני יואב ועבדי אדני על פני השדה הנים ואני אבוא אל ביתי לאבל ולשתות ולשקב עם אשתי ח"ך וחי נפשך אם אעשה את הדבר הזה

ברייתא

4. טז, א הלכה א' דברים שנגנזו יחד עם הארון

פני מטה
משנגנזו הארון. ברייתא הובאה בבבלי יומא דף נ"ב:
צנצנת המן. כדדריש שם בגי' שמה שמה כתיב בארון אשר אועד לך שמה וכתוב בצנצנת המן ותן שמה מלא העומר:
וצלוחית שמן המשחה. אתייהא דורות דורות כתיב בצנצנת למשמרת לדורותיכם וכתוב בצלוחית שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם:
ומקלו של אהרן. אתייהא במשמרת משמרת מצנצנת דכתיב ביה למשמרת לאות לבני מרי:
וארגו כו'. דכתיב באשם אשר השיבו תשימו בארגו מצדו ומדמצינו דארגו בצד ארון קאי שמעינן דבהדי ארון נגנז:
יולך ה' אותך. ודאג שמא יגלה הארון לבבל:
תנו את ארון הקדש בבית. והרי התם קאי אלא גניזה היא:
אין אתם מחזירין אותו למקומו. אם יגלה עמכם לבבל שוב אין אתם מחזירין אותו בכתפיכם לפי שאפשר שהמלך יעכב את הארון מפני חשיבותו ולפיכך גנזו:

"משנגנז הארון -

נגנז עמו: צנצנת המן,

וצלוחית שמן המשחה,

ומקלו של אהרן ופרחיו ושקדיו,

וארגו שהשיבו פלשתים אשם לאלהי ישראל.

מי גנזו?

יאשיהו גנזו.

בין שראה שכתוב: "יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך,

אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבתך"¹¹³ (דברים כח, לו) - עמד וגנזו.

הדא הוא דכתיב: "ויאמר ללזים המבינים ולכל ישראל הקדושים לה',

תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל,

אין לכם משא בפתך"¹¹⁴ (דברי הימים ב', לה, ג) -

אמר להם: אם גולה הוא עמכם לבבל - אין אתם מחזירין אותו עוד למקומו.

אלא: "עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל" (דברי הימים ב', לה, ג).

5. טז, א הלכה א' שמן המשחה

פיטום שמן המשחה. אידי דאיירי לעיל משמן המשחה מייתי לה הכא:
שהן אלף ות"ק מניס. כדכתיב מר דרור חמש מאות וקנמן בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה בשם חמשים ומאתים וקדה חמש מאות ומאתים וקדה חמש מאות:
שהן שנים עשר לוג. דהין הוא י"ב לוגין:
את העיקרין. שרשים של בשמים האמורים בפרשה:
שולקן היה במים. דאלו בשמן לא היה מספיק אפי' לסוך את העיקרין כדמסיק:
ונותן. ואח"כ היה נותן שמן ע"ג כדי לקלוט את הריח:
הדא היא דכתיב כו'. דזה היה כתיב ומתחילה לא היה אלא י"ב לוגין ולא היה בו כשיעור אפי' לסוך העיקרין אלא במים היה שולקן ור"מ ס"ל דמעשה ניסים היו בו כדלקמיה:
כל שבעת ימי המילואים. כדמפרש בפ"ק דיומא דכתיב שבעת ימים ימלא את ידכם ואיתקש משיחה לריבוי דכתיב למשחה בהם ולמלא במ את ידם:
אפי' עד עשרה דורות. לאו דוקא אלא כלומר עד עולם טעונין משיחה כדקאמר התם דכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו ונימא והכהן תחתיו מבניו מאי המשיח אלא הא קמ"ל דאפי' מבניו ההוא דמשח הוי כ"ג ואי לא משח לא הוי כ"ג:
זה לי לדורותיכם. זה בגימטריא י"ב לוגין וכולו קיים לדורותיכם:
אלא ע"ג המעיין. שתמשך מלכותן כמעייין דסימנא מילתא היא:

ברייתא מוסיפה

"פיטום שמן המשחה:

"ואתה קח-לך בשמים ראשי מר-דרור חמש מאות,

וקנמן-בשם מחציתו חמשים ומאתים וקנה-בשם חמשים ומאתים.

וקדה חמש מאות בשקל קדש ושמן זית הין" (שמות ל, כג-כד) -

שהן אלף וחמש מאות מניס".

"שמן זית הין" (שמות ל, כד) - שנים עשר לוג שבו שולקין את העיקרין,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

שולקן היה במים, ונותן שמן על גביהן.

משהיה קולט את הריח - היה מעבירו בדרך שהפטמין עושין.

הדא הוא דכתיב: "ועשית אתו שמן משחת-קדש רחח מרקחת,

מעשה רחח שמן משחת-קדש יהיה" (שמות ל, כה).

תנ"י:

הבאת ברייתא

מוסיפה

"רבי יהודה בי רבי אילעי:

שמן המשחה שעשה משה במדבר - מעשה ניסים נעשה בו מתחילה ועד סוף.

שמתחילה לא היה בו אלא שנים עשר לוג,

שנאמר: "שמן זית הין" (שמות ל, כד).

אם לסוך בו את העיקרין - לא היה בו ספק,

על אחת כמה וכמה: שהאור בולע,

והעצים בולעים,

והיורה בולעת,

וממנו נמשחו: המשכן וכל בליו,

השולחן וכל בליו,

המנורה וכל בליה.

וממנו נמשחו: אהרן כהן גדול ובניו כל שבעת ימי המילואים,

וממנו נמשחו: כהנים גדולים,

ומלכים.

¹¹³ יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבתך ועבדת שם אלהים אחרים עין ואבן

¹¹⁴ ויאמר ללזים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דויד מלך ישראל אין לכם משא בפתך

עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל

פני משה

אין מושחין מלך בן מלך. דירושה היא לו:
לא כן כתיב כו'. ויהוא מלך ישראל הוה ואף על גב דלעיל דריש מיניה שאין מושחין מלך בן מלך תרתי שיימ דזה הוא דוקא דטעון משיחה:
אלא יהואחז. לא תימא יהוא מפני יורם אלא יהואחז מפני מחלוקתו של יהויקים:
שהיה גדול ממנו ב' שנים. דכתיב בן כ"ג שנה יהואחז במלכו ולא מלך אלא ג' חדשים ומיד מלך יהויקים וכתיב ב"י בן כ"ה שנה במלכו:
ולא יאשיהו. אביהם גזו לשמן המשחה ואיך נמשך יהואחז:
באפרסמון. בשמן אפרסמון בעלמא נמשח ולא בשמן המשחה:
מלכותו מלכות קיימת. כדאמר שם דכתיב רמה קרני ולא רמה פכי:
אין מושחין כהנים מלכים. אין מעמידין מהן מלכים כדמפרש ר' יודן דכתיב לא יסור וגו':
ור' חייא. יליף מסמיכות הכתוב דאילו מקרא דמייתי ר' יודן אף משאר שבטים אין מעמידין:

**6. טז, א הלכה א'
 משיחת מלכים וכתנים גדולים**

הבאת ברייתא
**מלך בתחילה - טעון משיחה.
 מלך בן מלך - אין טעון משיחה.**

שאלה מה טעמא?

תשובה **"קום משיחה פי זה הוא"**¹¹⁵ (שמואל א' טז, יב).
"זה" - טעון משיחה,
ואין בנו - טעון משיחה.

**אבל כהן גדול בן כהן גדול, אפילו עד עשרה דורות - טעון משיחה.
 ובולו קיים לעתיד לבא,**

הדא הוא דכתיב: "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם"¹¹⁶ (שמות ל, לא).

ברייתא מסיפה **"אין מושחין המלכים אלא על גבי המעיין,
 שנאמר: "והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון,
 ומשח אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל"**¹¹⁷ (מלכים א' א, לג-לד).

ברייתא מסיפה **"אין מושחין מלך בן מלך, אלא מפני המחלוקת.
 מפני מה נמשח שלמה?
 מפני מחלוקתו של אדוניהו.
 יואש? מפני עתליהו.
 יהואחז? מפני יהויקים אחיו, שהיה גדול ממנו שתי שנים.
 יהוא? מפני יורם."**

קושיא לא כן כתיב: **"קום משיחה פי זה הוא",
 "זה" - טעון משיחה,
 ואין מלכי ישראל טעונין משיחה!**

קושיא על קושיא אלא **"יהואחז, מפני יהויקים אחיו, שהיה גדול ממנו שתי שנים".
 ולא יאשיהו גזו?!**

גיחץ הדא אמרה: באפרסמון נמשח.

המשך הברייתא **"אין מושחין המלכים, אלא מן הקרן.
 שאול ויהוא נמשחו מן הפרך - היתה מלכותו מלכות עוברת.
 דוד ושלמה נמשחו מן הקרן - היתה מלכותו מלכות קיימת".**

אמירה הלכתית אין מושחים כהנים - מלכים.

מימזת מקור 1 אמר רבי יודה ענתונדרייא:
 על שם: **"לא יסור שבט מיהודה"**¹¹⁸ (בראשית מט, י).

מימזת מקור 2 אמר רב חייא בר אדא:
"למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל"¹¹⁹ (דברים יז, כ).
 מה כתיב בתרייה?
"לא יהיה לכהנים הלזים"¹²⁰ (דברים יח, א).

¹¹⁵ וישלח ויביאהו והוא אדמוני עם ופה עינים וטוב ראי ויאמר ה' קום משיחה פי זה הוא
¹¹⁶ ואל בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם
¹¹⁷ לג ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדניכם והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון.
 לד ומשח אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל ותקעתם בשופר ואמרתם יחי המלך שלמה
¹¹⁸ לא יסור שבט מיהודה ומחקה מבין רגליו עד פי יבא שילו ולו יקחה עמים
¹¹⁹ לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המוצה ומיון ושמואל למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל

**7. טז, א הלכה א'
שלושה מלכים מבניו של יאשיהו - מי הם?**

פני משה
והכתיב הבכור יוחנן. ולעיל אמרי דיהויקים גדול מיהואחז היה: בכור למלכות. שמלך ראשון וממלא מקום אבותיו הוה ולפיכך מלך קודם יהויקים: **רביעי למלכות.** יהואחז יהויקים יכניה צדקיהו: **שצידק עליו את הדין.** כדמסיק דנבוכדנצר הסיב את שמו צדקיהו עייש יח יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי כדאמר בהוריות שם:

צוטט מהברייתא [יהואחז?] **מפני יהויקים אחיו, שהיה גדול ממנו שתי שנים].**

מימרא דרשנית אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הוּא "יוֹחָנָן"¹²¹ (דברי הימים א' ג, טו) הוּא יְהוֹאָחָז.

קושיא וְהָא כְּתִיב: "הַבְּכוֹר יוֹחָנָן" (דברי הימים א' ג, טו)!

תירץ בְּכוֹר - לְמַלְכוּת.

מימרא דרשנית אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הוּא "שְׁלוֹם" הוּא צְדָקְיָהוּ.

קושיא וְהִתְבַּיַּב: "הַשְּׁלִישִׁי צְדָקְיָהוּ וְהָרְבִיעִי שְׁלוֹם" (דברי הימים א' ג, טו)!

תירץ שְׁלִישִׁי - לְתוֹלְדוֹת, רְבִיעִי - לְמַלְכוּת.

הבאת ברייתא מרדכי "צְדָקְיָהוּ" - שְׁצִידֵק עָלָיו מִדַּת הַדִּין. "שְׁלוֹם" - שְׁבִימִיו שְׁלָמָה מְלָכוּת בֵּית דָּוִד.

מימרא דרשנית רִישׁ לְקִישׁ אָמַר: לֹא שְׁלוֹם הָיָה שְׁמִיָּה, וְלֹא צְדָקְיָהוּ הָיָה שְׁמִיָּה, אֲלֵא מִתְנַיָּה. הֲדָא הוּא דְכְּתִיב: "וַיִּמְלֹךְ מֶלֶךְ בְּבָל אֶת מִתְנַיָּה דָּדוֹ תַּחְתָּיו, וַיִּסַּב אֶת שְׁמוֹ צְדָקְיָהוּ" (מלכים ב' כד, יז).

¹²⁰ לא- יהיה לכהנים הלויים כל-שבת לוי חלק ונחלה עם-ישׂראל אשי ה' ונחלתו יאכלו
¹²¹ ובני יאשיהו הבכור יוחנן השני יהויקים השלישי צדקיהו הרביעי שלום

8. טז, א-ב הלכה א'
מידות הארון והלוחות

פני משה

כל האמות. אפי' של כלים היו בבינוניות באמה בת ששה טפחים דאיכא אמה בת חמשה ואיכא אמה גדולה בת ששה ואצבע כדתנן פ"ז דכלים:
אמה אשתא. כל אמה ששה טפחים:
אשר שברת ושמתם בארון. מלמד שהלוחות ושברי הלוחות מונחים בארון:
תן רחבן של לוחות לארכו של ארון. שהיו מונחות ארבעתן זו אצל זו רחבן על פני אורך הארון ולא השבורין תחת שלימין וכל אחד רחבה ג' טפחים ונמצאו אוכלות בארון י"ב טפחים:
ה"ג נשתיירו שם שלשה טפחים תן מהן חצי טפח לכל כותל נשתיירו שם שני טפחים לסי"ת. וכן הוא בשקלים:
לסי"ת. כדדריש בהשותפין דף י"ד לר"מ מדכתיב אין בארון רק מיעוט אחר מיעוט לרבות סי"ת שמונח בארון:
תנם לאיסטוה. לרחבו של ארון כלומר פירנסת לארכו של ארון צא ופרנס לרחבו ורחבו של ארון כו':
ותן ארכן של לוחות לרחבו של ארון כו' וה"ג נשתייר שם שלשה טפחים תן חצי טפח מיכן וחצי טפח מיכן לכותל וטפחים לשילוט מקום שהסי"ת מונח. וה"פ שהרי הסי"ת מונח ארכו לרחבו של ארון כדלעיל באותן ב' טפחים שנשתיירו באורך הארון ולפיכך צריך מקום ריוח ברחבו של ארון טפח מצד הלוחות מכאן וטפח מכאן לשילוט הידים להוציא הסי"ת כשיצטרך לתקן הסי"ת כדי שלא יתעפש ויתקלקל:
ור"ל אמר באמה של חמשה טפחים. כר' יודא דאמר שם אמת הבנין של חומת הבית ומזבח העולה היה של ששה טפחים ושל כלים חמשה והרי ארון כלי הוא:

["שפן מסורת בידו מאבותיהו. ששם הארון נגנז"].

ציטוט ממשנתו

אמר רבי יוחנן:

מימרא הלכתית

באמה של ששה טפחים - היה הארון עשוי.

מאן תנא באמה של ששה טפחים?

שאלה

רבי מאיר היא.

תשובה

דתנן:

הבאת מקור

"רבי מאיר אומר:

כל האמות - היו בבינוניות.

רבי יהודה אומר:

אמות הבנין - ששה,

של כלים - חמשה".

פרשנות

על דעתיה דרבי מאיר,

הוא אומר: באמה של ששה טפחים - היה הארון עשוי,

אורכו של ארון - חמשה עשר טפחים,

דכתיב: "אמתים וחצי ארמו"¹²² (שמות כה, י).

אמתא - אשיתא, ואמתא - אשיתא, ופלגות אמתא - תלתא.

וארבעה לוחות היו בו,

שנים שלימים ושנים שבורים.

דכתיב: "אשר שברת ושמתם בארון"¹²³ (דברים י, ב).

הלוחות היו כל אחד ואחד ארכו - ששה טפחים, רחבו - שלשה.

ותן רחבן של לוחות לאורכו של ארון - נשתייר שם שלשה טפחים.

טז, ב. תן מהם חצי טפח לכל כותל - נשתייר שני טפחים לספר תורה.

רחבו של ארון - תשעה טפחים,

דכתיב: "אמה וחצי רחבו" (שמות כה, י).

אמתא - אשיתא, ופלגות אמתא - תלתא.

וארבעה לוחות היו בו,

שנים שלימים ושנים שבורים.

דכתיב: "אשר שברת ושמתם בארון" (דברים י, ב).

הלוחות - היו כל אחד ואחד, ארכו - ששה טפחים, ורחבו - שלשה טפחים.

תן ארכן של לוחות לרחבו של ארון - נשתייר שם שלשה טפחים.

חצי טפח מכאן לכותל זה, וחצי טפח מכאן לכותל זה,

וטפחים לשילוט מקום שספר תורה מונח.

רבי שמעון בן לקיש אומר:

מימרא הלכתית

באמה בת חמשה טפחים - היה הארון עשוי.

חלקת

מאן תנא באמה בת חמשה טפחים?

שאלה

רבי יהודה.

תשובה

דתנינן תנן:

הבאת מקור

"רבי יהודה אומר:

אמת הבנין - ששה טפחים.

¹²² ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארמו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קמתו
¹²³ ואכתב על הלחת את הדברים אשר היו על הלחת הראשונים אשר שברת ושמתם בארון

פני משה

אצבע לכותל. דר"מ סבר עובי הכותל חצי טפח ולר' יודה אצבע: וחצי טפח מכאן לשילוט. לריוח ששם העמודים עומדים שנאמר עמודיו עשה כסף שהיו ב' עמודי כסף כמין עמודי ס"ית שוכבין לארכו של ארון והלוחות ביניהם כדאמר בב"ב שם לר' יודה ולר"מ קאמר שם דמבראי הוה קיימי עמודים וס"ל לרבי יודא דהס"ית לא היה מונח בארון אלא על הארגו ששיגרו פלשתים ואין בארון רק לרבות שברי לוחות שמונחים בארון כדאמר שם. וכל זה הוא לפי מה שהגהתי מקצת הגי' הכתובה בשקלים וכן בפ"י לשילוט הוא ג"כ לפי גי' הנזכרת וכפי פ"י היפ"מ שם אבל היותר נראה ונכון לקיים כל הגי' דהכא שהיא עיקרית לפי שיטתא דהאי תלמודא אחר שחפשי ובדקתי בכל המקומות והוא דלא גרסינן לס"ית בראש דברי ר"מ אלא נשתירו שני טפחים תנם לאיסטווה והן העמודים והנה המלך עומד על העמוד ת"י על איסטווה. ובפרנסת רחבו של ארון גרסי' נשתיר שם ג' טפחים חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן לכתלים ומקום שמניחין בו ס"ית טפחיים דהס"ית היה מונח ברחבו של ארון ארכו על פני ארכו של ארון ובדברי ר' יהודה חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן לשילוט היינו לריוח מקום לשילוט הידים בעת הנחת הלוחות משום דארכן ששה היו ולפיכך הניחו מקום פנוי חצי טפח מכאן ומכאן ולא הוצרך למקום פנוי לארכו של ארון כשיש מקום שילוט לרחבו ולפי זה צריך לומר ג"כ לר"מ עמודים מבפנים הוה ולר"י עמודים מאבראי הוה קיימי ואיפכא ממאי דקאמר בהשותפין שם אליבייהו:

של הנל"ם - חמשה.

וההו ארון - בלי הוא" (כלים יז, י).

פרשנות

על דעתיה דרבי יהודה דו אמר:

באמה של חמשה טפחים היה אורכו של ארון עשוי שנים עשר טפח ומחצה,

דכתיב: "אמתים וחצי ארמו" (שמות כה, י).

אמתא - חמשה, ואמתא - חמשה, ופלגות אמתא - תרי ופליג.

וארבעה לוחות היו בו, שנים שלימים ושנים שבורים.

דכתיב: "אשר שברת ושמתם בארון" (דברים י, ב).

והלוחות - היה כל אחד ואחד, ארפן - ששה טפחים, ורחבן - שלשה טפחים.

תן רחבן של לוחות לאורכו של ארון, ונשתיר שם חצי טפח,

אצבע לפותל מכאן, ואצבע לפותל מכאן.

רוחבו של ארון - שבעה טפחים ומחצה,

דכתיב: "אמה וחצי רחבו" (שמות כה, י).

אמתא - חמשה, ופלגות אמתא - תרי ופליג.

וארבעה לוחות היו בו, שנים שלימים ושנים שבורים.

דכתיב: "אשר שברת ושמתם בארון" (דברים י, ב).

הלוחות - היה כל אחד ואחד, ארפן - ששה טפחים, ורחבן שלשה טפחים.

תן ארפן לרוחבו של ארון, ונשתיר שם טפח ומחצה,

אצבע לפותל מכאן, ואצבע לפותל מכאן.

חצי טפח מכאן, וחצי טפח מכאן לשילוט.

9. טז, ב הלכה א'
ציפוי הארון

פני תנא

ושל עץ בשל זהב. וכדאמר נמי בבבלי יומא דף ע"ב דאמצעי הי של עץ והיינו דכתיב וצפית וגוי שהיה מצופה בשני ארונות של זהב מבית ומחוץ ותצפנו יתירא לרבות שפתו העליונה שיהא מצופה בזהב: מה ת"ל תצפנו. לר"ש בן לקיש דהרי מוצפית אותו דריש שיהא הכל מצופה בזהב: להביא בין נסר לנסר. דלא תימא שלא יעשה הציפוי אלא כמדת שיעור הנסר:

שאלה כיצד עשה בצלאל את הארון?

שאלה

תשובה 1 רבי חנינה אמר: שלש תיבות עשאון: שתים - של זהב, ואחת - של עץ.

נתן של זהב בשל עץ, ושל עץ בשל זהב, וציפהו, דכתיב: "וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ"¹²⁴ (שמות כה, יא).

שאלה מה תלמוד לומר "תצפנו"?

שאלה

תשובה להביא שפתו העליונה.

תשובה

תשובה 2 רבי שמעון בן לקיש אמר: תיבה אחת עשאון וציפהו,

דכתיב: "וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ" (שמות כה, יא).

שאלה מה תלמוד לומר "תצפנו"?

שאלה

תשובה אמר רבי פנחס:

להביא בין נסר לנסר.

תשובה

¹²⁴ וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו ועשית עליו זר זהב סביב

פני משה

עשרה על לוח זה כו' עשרת הדברים. וסיפא דקרא ויכתבם על שני לוחות אבנים דמשמע שנכתבו כל עשרת הדברים על כל לוח ועוד מדכתיב ויגד וגו' משמע כשם שהגיד כל עשרת הדברים יחד כן כתבם על כל לוח ולא חלקן לחמשה ע"ז וחמשה ע"ז:

עשרים על לוח זה כו' דכתיב ויגד וגו'. דתרי קראי כתיבי כתיב הכא ויכתבם על שני לוחות אבנים וכתביב עוד להלן את הדברים האלה וגו' ויכתבם על שני לוחות אבנים וכמו דויכתבם גבי ויגד משמע עשרת הדברים על כל לוח כן אידך ויכתבם לרבות עוד עשרה על כל לוח:

ארבעים כו'. דס"ל כר"ש בן יוחי דעשרים מרבינן מהני תרי קראי וכתבי מזה ומזה הם כתובים הרי ארבעים לכל רוח:

טטרגונה. מרובע בלשון יון ועיין הציור בע"ז לדעת הכותב שם ואין להאריך:

בין כל דיבור כו'. דכתיב ממולאים בתרשיש כימא רבה של תרשיש וכדמסיק ר"ל מה הים הזה כו':

איתקשיית. הקשיתי לפני ר' פינחס דקרא דלקמי כר"י אתיאה ולא כר"מ וכדמפרש ואזיל מ"ט דר' יודה דא' דלא היה הס"ת מונח בארון:

לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה'. דמשמע מצד הוא מונח ולא בתוכו וקשיא לר"מ:

ע"ד דר"י. ומפרש לר"י דאמר דלא היה הס"ת בתוך הארון היכן היה מונח:

10. טז, ב הלכה א'

מעין הדברות בכל לוח

שאלה כיצד היו הלוחות כתובים?

דעה א'

רבי חנניה אומר:

חמשה על לוח זה, וחמשה על לוח זה.

הדא הוא דכתיב: "ויכתבם על שני לוחות אבנים"¹²⁵ (דברים ד, יג) -

חמשה - על לוח זה,

וחמשה - על לוח זה.

דעה ב'

ורבנן אמרי:

עשרה על לוח זה, ועשרה על לוח זה.

הדא הוא דכתיב: "ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים" (דברים ד, יג) -

עשרה - על לוח זה,

ועשרה - על לוח זה.

דעה ג'

רבי שמעון בן יוחאי אומר:

עשרים על לוח זה, ועשרים על לוח זה.

דכתיב: "ויכתבם על שני לוחות אבנים"¹²⁶ (דברים ד, יג; ה, יט).

עשרים - על לוח זה,

ועשרים - על לוח זה.

דעה ד'

רבי סימאי אומר:

ארבעים על לוח זה, וארבעים על לוח זה.

דכתיב: "מזה ומזה הם פתובים"¹²⁷ (שמות לב, טו) - טטרוגה.

"חנניה בן אחי רבי יהושע אומר:

בין כל דיבור ודיבור - דקדוקיה ואותיותיה של תורה,

דכתיב: "ממלאים בתרשיש"¹²⁸ (שיר השירים ה, יד) - כימא רבא.הבאת בריתא
בשאל הלכותפרשנות
הסוק עינא

רבי שמעון בן לקיש, כד הוה מטי הדין קרייה,

הוה אומר: יפה למדני חנניה בן אחי רבי יהושע,

מה הים הזה, בין גל גדול לגל גדול - גלים קטנים.

כך בין כל דיבור ודיבור - דקדוקיה ואותיותיה של תורה.

¹²⁵ ויגד לכם את-בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים ויכתבם על-שני לוחות אבנים

¹²⁶ הגר"א הגיה שרשב"י לומד מהפסוק: "כתבים משני עבריהם" (שמות לב, טו)

¹²⁷ ויגד ויגד משה מן-ההר ושני לוח העדת בידו לוח פתבים משני עבריהם מזה ומזה הם פתבים

¹²⁸ ודין גלילי זהב ממלאים בתרשיש מעיו עשת שן מעלפת ספירים

פני משה

כמין גלוסקוס. כמין תיבה:
מ"ט דר"מ דכתיב ונתת את הכפרת וגו'. ואל הארון נתן את העדות אשר אתן אלך וס"ל דסי"ת נמי עדות הוא כדכתיב והיה שם בך לעד והיה לו להקדים מתחילה נתינת העדות אל הארון ואח"כ נתינת הכפרת על הארון אלא דאין מוקדם כו' וכדמסיק ע"ד דר"מ דאמר אין מוקדם ומאוחר בתורה דהכי קאמר קרא ואל הארון נתן את העדות שהוא ספר תורה והוא עדות לישראל ואח"כ ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה ואף על גב דקדים בקרא אין מוקדם ומאוחר בתורה:

ה"ג בשקלים התורה שנתן לו הקדוש ברוך הוא למשה נתנה לו אש לבנה חרותה באש שחורה. וכאן הגי' כמו שהיא במדרש תנחומא עורה אש לבנה חרותה באש שחורה והיינו הך דכתובה באש שחורה על הקלף אש לבנה ודרך משל הוא להורות על מעלת התורה כי רבה היא:
היא אש מובללת באש. מורה על עניינים דקים ורוחניים שבה:
חצובה מאש. מתחת כסא הכבוד שהוא מקום קדוש הרוחני:
ונתונה מאש. שאצולה היא מחכמתו יתברך כי ה' אש אוכלה הוא:
מימינו אש וגו'. וקאי אש על מימינו:

11. טז, ב הלכה א'

מקום ספר התורה במקדש לרבי מאיר ורבי יוחנה

["רבי מאיר אומר:

כל האמות - היו בבינונית.

רבי יהודה אומר:

אמות הבנין - ששה,

של כלים - חמשה"].

ציטוט מברייטא שחבאה לעיל

אמר רבי תנחומא:

איתקשיית קומי רבי פנחס:

אתיא כרבי יהודה ולא אתיא כרבי מאיר.

מאי טעמא דרבי יהודה?

דכתיב: "לקח את ספר התורה הזה ושמרתם אותו מצד ארון ברית ה'"¹²⁹ (דברים לא, כו).

על דעתיה דרבי יהודה דו אמר: היכן היה ספר תורה נתון?

כמין גלוסקוס עשוי לו מבחוץ,

והיה ספר תורה נתון בתוכו!

קושיא על ששת ר"מ ללא תיזף

מאי טעמא דרבי מאיר?

שאלה

דכתיב: "ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה,

ואל הארון נתת את העדת אשר אתן אליך" (שמות כה, כא).

תשובה

על דעתיה דרבי יהודה:

דו אמר: אין מוקדם ומאוחר בתורה,

אלא: "ואל הארון נתת את העדת אשר אתן אליך",

ואחר כך: "ונתת את הכפרת על הארון מלמעלה".

פרשנות

רבי פינחס בשם רבי שמעון בן לקיש:

התורה שנתן לו הקדוש ברוך הוא למשה - נתנה לו אש לבנה חרותה באש שחורה.

היא - אש,

מובללת - באש,

חצובה - מאש,

ונתונה - מאש,

דכתיב: "מימינו אש דת למו"¹³⁰ (דברים לג, ב).

מימרא ארזית

¹²⁹ לקח את ספר התורה הזה ושמרתם אותו מצד ארון ברית ה' אליהם והיה שם בך לעד
¹³⁰ ויאמר ה' מסיני בא וזרח משעיר למו הופיע מהר פארן ואתה מרבבת קדש מימינו אש דת למו

12. טז, ב - יז, א הלכה ב'
 מספר השערים ומקום ההשתחוואות במקדש

פני משה

מתני'

היכן היו השתחויות האלו. שהזכרו במתני' דלעיל באיזה מקומות היו עושין אותן:

ארבע בצפון וכו' כנגד שלשה עשר שערים שהיו בעזרה. ובגמרא מוקי לסתמא דמתני' כאבא יוסי בן חנין דברייתא אבל חכמים אומרים שבעה שערים היו בעזרה כדתנן בפ"ק דמדות וסבירא להו שאותן י"ג השתחויות היו כנגד י"ג פרצות שפרצו מלכי יון וכשגברו עליהם חזרו וגדרום וגזרו כנגדן י"ג השתחויות כדתנן בפ"ב שם:

שער העליון. הסמוך למערב ונקרא שער העליון לפי שהר הבית היה משופע ועליתו הוא ממזרח למערב והסמוך למערב הוא עליון ושער הדלק הוא השני ועל שם שמכניסין דרך שם עצים של מערכה הדולקים על המזבח נקרא שער הדלק:

שער הבכורות. שמכניסין דרך שם הבכורות ושאר קדשים קלים ששחיתן כשרה אף בדרום:

ר"א בן יעקב אומר בו המים מפכים. כדכתיב ביחזקאל מ"ז ויסבני דרך חוץ אל שער החוץ דרך הפונה קדים והנה מים מפכים מן הכתף הימנית וזהו דרום כשאדם הולך ממערב דרך קדים שהוא מזרח דרום הוא ימין וראה יחזקאל בנבואה שהמים יוצאים מתחת מפתן הבית לדרך מזרח כדכתיב שם לעיל והנה מים יוצאים מתחת מפתן הבית קדימה כי פני הבית קדים וגו' שהן יוצאים מבית קדש הקדשים שהוא במערב ושם לא היו נראין אלא כקרני חגבים וכשהן הולכין למזרח ומגיעים לשער הזה נעשו כרוחב מלא פי הפך וזהו מים מפכים:

שער הקרבן. דרך שם היו מכניסין קדשי קדשים ששחיתן בצפון: **שבו יצא יכניה בגלותו.** שנכנס לבית המקדש להשתחות וליטול רשות כשהלך בגולה לבבל ויצא דרך אותו השער:

שבמזרח. העזרה נקרא שער ניקנור וכמפורש לעיל בפ"ג דיומא: **ושני פשפשין היו לו.** פתחים קטנים עם דלתות קטנות כמו שעושים בבתי הגדולים בעצים דלתות השערים הגדולים כדי שיהיו נוחין ליפתח בכל עת שירצו: **ושנים.** היו במערב וזהו בכותל מערבי ולא היו להם שם. וכל זה אלבא דאבא יוסי בן חנין כמו שהבאתי לעיל אבל לחכמים דס"ל שלא היו אלא שבעה שערים לא היה שער כלל במערב וכדתנין בפ"ב דמדות שבעה שערים היו בעזרה שלשה בצפון ושלשה בדרום ואחד במזרח:

גמ'

מתני' **דאבא יוסי בן חנין היא דאמר וכו' ועל דעתין דרבנן איכא היו וכו'.** כלומר כנגד מה היו כהאי דתנין תמן וכו' כמו שהבאתי במתני':

משנה

היכן היו השתחויות? ארבע בצפון, וארבע בדרום, שלש במזרח, ושתיים במערב,

כנגד שלשה עשר שערים.

דרומיים סמוכים למערב: שער העליון, שער הדלק, שער הבכורות, שער המים.

ולמה נקרא שמו "שער המים"?

י,א שבו מכניסין צלוחית^א של ניסוך המים בקה.

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

בו המים מפכים, ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית.

לעומתן בצפון, סמוכים במערב: שער יכניה, שער הקרבן, שער הנשים, שער השיר.

ולמה נקרא שמו "שער יכניה"?

שבו יצא יכניה בגלותו.

שבמזרח: שער נקנור,

ושני פשפשין היו לו: אחד - מימינו, ואחד - משמאלו,

ושנים במערב: ולא היה להן שם.

גמרא

מתניתין - אבא יוסה בן יוחנן היא!

דאמר: "כנגד שלשה עשר שערים" (מידות ב, ו).

ברם כרבנן - "שבעה שערים היו בעזרה" (מידות א, ד).

על דעתהון דרבנן, היכן היו השתחויות הללו?

כי היא דתנינן תמן:

"שלשה עשר פרצות היו בו שפרצום מלכי יון, וחרזו וגדרום בני חשמונאי, וגזרו כנגדן שלש עשרה השתחויות" (מידות ב, ג).

פרשנות

הבאה דעה

חלקת

שאלה

תשובה

פני משה

**13. יז, א הלכה ב'
המעיון היוצא מבית קודש הקודשים**

כתיב. בזכריה י"ד והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלים וגוי וסמיד ליה לנבואה זו על אותה הנבואה של יחזקאל כמו שהבאתי במתניי וכדלקמן:

תני. אותן התחלת המים מתחת מפתן הבית ומבית קדש הקדשים עד הפרוכת שלפני הדביר הן כקרני סיליי וכליי והן מיני חגבים הקטנים ביותר ומן הפרכת וכו' נעשו כקרני חגבים סתם שהן יותר גדולים וממזבח הזהב וכו' עד מפתן הבית של ההיכל כחוט הערב שהוא עב יותר משל שתי מכאן והילך וכו':

כתיב. ביחזקאל שם: **אפי' לבירנין.** ספינות גדולות: **מהו מי שחו מלשוט.** שצריך להיות שוחה ולשוט: **באתרין צווחין.** במקומינו קורין לשויטא שחונא וכדכתיב בישעיה כ"ה ופירש ידו וגוי': **מהו לשחות.** הא כתיב כאשר יפרש השוחה ולמה הדר אמר לשחות:

מים דמתמללין בעלמא. כלומר שמפורסמים הם בעולם ומדברין מגודל שטיפתן שצריך לשוט בתוכן וכל זה להגדיל מפלת מואב אשר ניבא עליו: **כתיב.** בזכריה י"ג ביום ההוא יהיה מקור נפתח וגוי'. וזה ג"כ מרומז לנבואת יחזקאל בפסוקים דלעיל והולך ודורש שכשהמים באים לבית דוד ומבית דוד ועד יושבי ירושלים כלה עדיין הן כשרים לנדה והיא זבה ולמי חטאת ומכאן ואילך כשרים הן לנדה שאע"פ שמי תערובות הן מפני שאין הנדה ולא הזבה צריכין למים חיים ולמי חטאת הן פסולין דבעינן מים חיים ובלא תערובת שאר מים:

אמר ר' אלעזר וכו'. דס"ל שמכאן ואילך פסולין אף לנדות שאע"פ שאינה צריכה למים חיים מ"מ הואיל ונתגברו והולכין ויורדין בשטף כמי קטפרוס הן וכמוזכר בסוף פ"ח דטהרות הנצוק והקטפרס שהמים באין דרך מדרון מלמעלה למטה ופסולין הן לנדה דאשבורן בעינן:

כתיב. ביחזקאל שם ויאמר אלי וגוי והולך ודורש לכל הפסוקים שנאמרו שם על אותן המים היוצאין מן הנחל האמור שם למעלה:

ציטוט מהמשנה

"בו המים מפכים, ועתידין להיות יוצאין מתחת מפתן הבית".

הבאת המקור

כתיב: "והיה ביום ההוא יצאו מים חיים מירושלם, חצנים אל-הים הקדמוני, וחצנים אל-הים האחרון, פקנין ובהרף יהיה" (זכריה יד, ח).

הבאת בחינתא בענין

תני: "מבית קודש הקדשים עד הפרוכת - כקרני סיליי וכליי. מן פרוכת עד מזבח הזהב - כקרני חגבים. ממזבח הזהב עד עזרות - נחוט של שתי. מן העזרות עד מפתן הבית - נחוט של ערב. מיכן ואילך - במפי הפר."

מדרש אגדה

"כתיב" ¹³¹: "והנה מים מפכים מן הכתף הימנית (יחזקאל מז, ב). בצאת האיש קדים, וקו בידו, וימד אלף באמה, ויעברני במים, מי אפסים עד קרסולה" (יחזקאל מז, ג). **"וימד אלף ויעברני במים מים ברמים"** (יחזקאל מז, ד) - **עד ברבביא.** **"וימד אלף ויעברני מי מתנים"** (יחזקאל מז, ד) - **עד מתנייא.** **מכאן ואילך:** "וימד אלף נחל אשר לא אוכל לעבר" (יחזקאל מז, ד) - **אפילו לבירנין גדולה אינה יכולה לעבור בו.**

מאי טעמא?

"וצי אדיר לא יעברנו" ¹³² (ישעיה לג, כא).

מפני מה?

"מי גאו המים, מי שחו" (יחזקאל מז, ה).

מהו "מי שחו"?

מלשוט."

ממרא מסייעת

אמר רב הונא: באתרין קרו לשויטא - שחונא.

סיוע מפסוק

"ופרש ידיו בקרבו כאשר יפרש השחה לשחות" ¹³³ (ישעיהו כה, יא).

שאלה

מהו **"מי שחו"** (יחזקאל מז, ה)?

תשובה

אמר רבי יוסי בי רבי בון: מיינן דמתמללין בעלמא.

מדרש הפסוק

כתיב: "ביום ההוא יהיה מקור נפתח לבית דוד ולישבי ירושלם לחטאת ולנדה" (זכריה יג, א). **רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן:** מבית דוד ועד יושבי ירושלם - כשרים: לנידה, ולחטאת. **מכאן ואילך - מי תערובות הם - כשרים:** לנידה, ופסולים - למי חטאת.

¹³¹ א וישבני אל פתח הבית והנה מים יצאים מתחת מפתן הבית קדימה מי פני הבית קדים והמים ירדים מתחת מפתן הבית הימנית מנגב למזבה. ב ויוצאני דרך שער צפונה ויסבני דרך חוץ אל שער החוץ דרך הפונה קדים והנה מים מפכים מן הכתף הימנית. ג בצאת האיש קדים וקו בידו וימד אלף באמה ויעברני במים מי אפסים. ד וימד אלף ויעברני במים מים ברמים וימד אלף ויעברני מי מתנים. ה וימד אלף נחל אשר לא אוכל לעבר מי גאו המים מי שחו נחל אשר לא יעבר. ו ויאמר אלי הראית בן אדם ויולכני וישבני שפת הנחל מי אם שם אדיר ה' לנו מקום נהרים וארים רחבי ימים כל תלך בו אני שיט וצי אדיר לא יעברנו ¹³² ¹³³ ופרש ידיו בקרבו כאשר יפרש השחה לשחות והשפיל גאותו עם ארבות ידיו

פני משה

ולמה נקרא שמו המוצאים כנגד שני פעמים שיצא. לשטוף בעולם אחד בדור אנוש ואחד בדור הפלגה: **עד קלבריא**. ארץ שהיא יותר למערב מברבריא: **עד קפי**. קצה ארץ ברבריא ועד כפי הים שם שהיא יותר רחוקה מן המערב:

עד עכו ועד יפו. שהן בגבול ארץ ישראל ורחוקין עוד יותר מהמערב וכדכתיב באיוב עד פה תבא וכו': **ניחא וכו'**. סיפיה דקרא דיחזקאל דריש דכתיב ובאו הימה אל הימה המוצאים ונרפאו המים וניחא זה על הים הגדול ועל הים המלח שאינן ראויין עכשיו לשתות ובשביל למתקן ניבא ואמר ונרפאו המים אלא ימא דטבריא שהן מתוקין וכן ימא דסמכו דדריש לעיל עליהן מהפסוק הזה הקדמונה וכו' למה צריכין הן לרפואה:

לרבות דגתם. כדכתיב אבתריה והיה כל נפש חיה וכו' והיה הדגה רבה מאד:

למינה תהיה דגתם. דכתיב שם אבתריה ומשמע למינה של אחת מהמינין ולעיל כתיב והיה הדגה רבה מאוד הלכך דריש למיני מינים הרבה תהיה דגתם וכהאי דרשב"ג דלקמיה שאף במקום אחד מצא מגי מאות מיני דגים ובתמחוי אחד:

ונרפאו המים. בקרא דלעיל והדר קאמר למטה בצאתיו וגבאיו ולא ירפאו למולח נתנו והא כיצד כתיב ונרפאו וכו' וקאמר דמקום הוא ששמו ולא ירפאו ועד שם יהיו ניתנו:

אמר רבי אלעזר:

מבית דוד ועד יושבי ירושלים - כשרים: לנידה, ולחטאת. מכאן ואילך - מי קטפריסות הן - פסולין: לנידה, ולחטאת.

פרשנות אחת על הפסוק

כתיב: "ויאמר אלי:

המים האלה יוצאים אל הגלילה הקדמונה¹³⁴ (יחזקאל מז, ח) - זה ים של סמכו. **"וירדו על הערבה"** - זה ים של טבריא. **"ובאו הימה"** - זה ים המלח. **"אל הימה המוצאים"** - זה הים הגדול.

ולמה נקרא שמו "מוצאים"?

כנגד שני פעמים שיצא: אחד - בדור אנוש, ואחד - בדור הפלגה.

המשך דרשת הפסוקים ביחזקאל

רבי לעזר בשם רבי חנינה:

בראשונה יצא - עד קלבריא, ובשנייה יצא - עד כיפי ברבריא.

הבאת מסורת אחת

רבי אחא בשם רבי חנינה:

בראשונה יצא - עד כיפי ברבריא, ובשנייה יצא - עד עכו ועד יפו.

הבאת מסורת שנייה

"עד פה תבא ולא תוסיף"¹³⁵ (איוב לח, יא) - עד עכו תבא ולא תוסיף. **"זבה נשית בגאון גליל"** (איוב לח, יא) - עד יפו אשית גאון גליל.

ניחא ימא רבא וימא דמילחא בשביל למיתקון, ימא דטבריא, ימא דסמכו?

שאלה

לרבות דגתם,

דכתיב ביה: **"למינה תהיה דגתם"**¹³⁶ (יחזקאל מז, יז) - למיני מינים **"תהיה דגתם"**.

תשובה

תנן:

"אמר רבן שמעון בן גמליאל:

מעשה שהלכתי לציידן, והביאו לפני יותר משלש מאות מיני דגים בתמחוי אחד.

הבאת ברייתא בעין

"ונרפאו המים" (יחזקאל מז, ח),

בצאתו וגבאיו ולא ירפאו למלח נתנו (יחזקאל מז, יא).

כתיב: **"ונרפאו המים"** - ואת אמרת: **"ולא ירפאו"** המים? מקום הוא ששמו **"ולא ירפאו"**.

המשך דרשת הפסוקים ביחזקאל

¹³⁴ ויאמר אלי המים האלה יוצאים אל הגלילה הקדמונה וירדו על הערבה ובאו הימה אל הימה המוצאים ונרפאו המים

¹³⁵ ואמר עד פה תבא ולא תוסיף ופא נשית בגאון גליל

¹³⁶ והיה גבול מן הים חצר עיניו גבול דמשק וצמון צמונה וגבול חמת ואת פאת צמון

14. יז, א הלכה ב'

המשך דרישת הפסוקים ביוזקאל - זמן גידול הפירות והתבואה לעתיד לבוא

פני משה
כתיב: שם ועל הנחל וגוי לחדשיו יבכר וגוי מאי טעמא לחדשיו יבכר ומיעוט חדשיו שנים ודריש ר' יהודה דעל עץ מאכל לא יבול עליהו דסמיך ליה קאי שהאילן יעשה לשני חדשים התבואה וגם על שתהיה לחדש אחד דכתיב כל עץ מאכל והתבואה גייכ בכלל אלא דהאילן שעכשיו הוא לייב חדש לעתיד יעשה בחלק השישית שהוא ב' חדשים והתבואה שהיא עכשיו לשנה חדשים לעתיד תעשה לחדש אחד וכערך האילן ור' יוסי דריש שהתבואה תעשה לט"ו יום שכך מצינו בימי יואל דכתיב ובני ציון גילו וגוי שהיה יורה ומלקוש בראשון ואח"כ גדלה והקריבו העומר בי"ו בניסן ונמצא שאחר הורה ומלקוש שבתחלת החדש התחילה לגדל ועשתה בט"ו יום:
מה מקיים רבי יוסי לחדשיו יבכר. דמשמע שמין אחד יהיה לשני חדשים:
בכל חדש וכו'. לחדשיו אכל חדש וחדש קאי ועל פירות האילן, וגרסיי להא לקמן בפ"ק דתענית בהלכה ב':
ועליהו לתרופה. סיפיה דהאי קרא והיה פרו למאכל ועליהו לתרופה ודריש ר' יוחנן תרופה מלשון תרופה וכדכתיב ותתן טרף לביתה:
ותרף מזונה מצץ עליה. ותרף מזונה כלומר עכשיו יהיה מצץ עליה לזרעה והיא מיד ותרף מזונה שתמהר לעשות הפירות:
רב ושמואל. דרשי לשון התרת פה חד אמר וכו' וכדדרשי ר' חנניה ורבי"ל ומפרשי יותר:

כתיב: "ועל הנחל יעלה על שפתו מנה ומנה כל עץ מאכל, לא יבול עלהו, ולא יתם פריו, לחדשיו יבכר" (יוזקאל מז, יב).

הגמרא ממושיכה לפרש פסוקים מיוזקאל

ברייא המפרשת את הפסוקים

תנ"י:

"אמר רבי יהודה:

לפי שבעולם הזה - תבואה עושה לששה חדשים, ואילן עושה לשנים עשר חודש, אבל לעתיד לבוא - התבואה עושה לחדש אחד, ואילן עושה לשני חדשים.

מאי טעמא?

שאלה

"לחדשיו יבכר" (יוזקאל מז, יב).

תשובה

אמר רבי יוסי:

לפי שבעולם הזה - התבואה עושה לששה חדשים, ואילן עושה לשנים עשר חודש, אבל לעתיד לבא - התבואה עושה לחמשה עשר יום, ואילן עושה לחדש אחד.

דעה חולקת בברייא

שבו מצינו שעשת התבואה בימי יואל לחמשה עשר יום, וקרב ממנה העומר.

מאי טעמא?

שאלה

"ובני ציון גילו ושמחו בה' אלהיכם, כי נתן לכם את המורה לצדקה, ויודד לכם גשם מורה ומלקוש בראשון" (יואל ב, כג).

תשובה

ומה מקיים רבי יוסי **"לחדשיו יבכר"** (יוזקאל מז, יב)?

שאלה

בכל חודש וחודש יהיה מבכר.

תשובה

"ועלהו לתרופה" (יוזקאל מז, יב).

המשך הפסוק

רבי יוחנן אמר:

תרפיה מצייץ עליה ותרף מזונה.

מימרא פרשנית 1

רב ושמואל,

חד אמר: להתיר פה שלמעלן.

וחד אמר: להתיר פה שלמטן.

מימרא פרשנית 2

רבי חנינא ורבי יהושע בן לוי,

חד אמר: להתיר פה עקריות.

וחכמים אומרים: להתיר פה אלמים.

אותן פרשנות 2 על ידי אמוראים אחרים

137 ועל-הנחל יעלה על-שפתו מנה ומנה כל-עץ-מאכל לא-יבול עלהו ולא-יתם פריו לחדשיו יבכר כי מיימיו מן-המקדש המה יוצאים והיה פריו למאכל ועלהו לתרופה

פני מנזה

את מוצא וכו'. אהא דקתני שבו יצא יכניה בגלותו דורש והולך:

15. יז, א-ב הלכה ב' נבוכדנאצר וחורבן בית המקדש

ציטוט ממועצתנו

"ולעמתן בצפון ...
ולמה נקרא שמו שער יכניה?
שבו יצא יכניה בגלותו".

הכאת בחיזא
"הסתורית"

את מוצא:
"בשעה שעלה נבוכדנאצר לכאן,
בא וישב לו בדופני של אנטוכיה,
ויצאה סנהדרין גדולה לקראתו, ואמרה לו: הגיע זמן הבית הזה ליחרב?
אמר להן: אותו שהמלכתי עליכם - תנוהו לי, ואני הולך.
באו ואמרו ליהויכין מלך יהודה: נבוכדנאצר בעי לך.
כיון ששמע מהן כך, נטל מפתחות של בית המקדש, עלה לגגו של היכל.
אמר לפניו: רבונו של עולם! לשעבר - היינו נאמנים לך, והיו מפתחותיך מסורין לנו.
עכשיו - שאין אנו נאמנים, הרי מפתחותיך מסורין לך".

המשך הסיפור

תרין אמוראין,
חד אמר: זרקון, ועוד לא ירדו.
וחד אמר: באה כמין יד ונוטלתן מידו.
כיון שראו כל חורי יהודה כן, עלו לראש גגותיהן, ונפלו ומתו.
ז, ב
הדא הוא דכתיב: "משא היא חזיון: מה לך איפוא מי עלית לך לגגות?
תשאות מלאה עיר הומיה קריה עליה,
חלליך - לא חללי חרב,
ולא מתי מלחמה" (ישעיהו כב א-ב).

פני נשה

16. יז, ב הלכה ג' שלש עשרה השלחנות במקדש

מתני'
שלשה עשר שלחנות היו במקדש וכי שעליהן מדיחין את הקרביים. של הקדשים שלאחר שמדיחין אותן בלשכת המדיחין כדתנן בפרק בתרא דמדות לשכת המדיחין ששם היו מדיחין קרבי הקדשים וחוזרין ומדיחין אותן על השלחנות וכדתנן בפ"ד דתמיד נטל את הקרביים ונתנן למי שזכה בהן להדיחן והכרס מדיחין אותה בבית מדיחין כל צרכה והקרביים מדיחין אותן שלשה פעמים במיעוטה על שלחנות של שייש שבין העמודים וכלומר הכרס שיש בה טינוף הרבה מדיחין אותה בלשכת המדיחין כל צרכה ובפני עצמה שלא תטנף להקרביים ביותר ומדיחין אותה שם לגמרי והקרביים אחר שהודחו בבית המדיחין וחוזרין להדיחן עוד לא פחות משלשה פעמים על השלחנות של שייש ומפני שהן דקין ואין הרעי יוצא מהן אלא בדוחק ולפיכך מדיחין וחוזרין ומדיחין:
ושנים במערב הכבש וכי על של שייש נתנן את האברין. אחר הנתוח וסודרן אותן על השלחן עד שיעלום הכהנים על הכבש ומשם להמובח ולא היו עושין אותו של כסף ואף שאין עניות במקום עשירות משום שהכסף מרתוח ושלא יסריחו והשייש מצנן הוא ולא היו סומכין על הנס כדחשיב בפ"ה דאבות עשרה נסים וכי שלא הסריח בשר הקדש מעולם והכי אמר בגמרא:

ועל של כסף. היו נותנין כלי שרת כדתנן בפ"ג דתמיד שבכל יום בבקר קודם לשחיטת התמיד נכנסו ללשכת הכלים והוציאו משם תשעים ושלשה כלי כסף וכלי זהב:
ושנים באולם מבפנים. של האולם ועל פתח הבית:
על של שייש נותנין לחם הפנים בכניסתו. אחר שטאפה עד שיסדרו אותו בפנים על השלחן הטהור:
ועל של זהב ביציאתו. של הלחם שהיה על השלחן משבת העבר והיה מונח שם עד שיתחלק להכהנים:
שמעלין בקדש ולא מורדין. דמכיון ששלקו אותו מעל שלחן של זהב שמבפנים שוב אין מורדין אותו להניחו לא על של כסף ולא על אחר אלא על של זהב:

גמ'
תני. בחדא ברייתא על של כסף היו נותנין את האברין:
לית כאן של כסף. סמי מכאן מהברייתא דטעותא היא ואין נותנין על של כסף מפני שהוא מרתוח ומחמם אותן וסריחו:
לא כן תני. במס' אבות גבי בשר הקדש שלא הסריח מעולם וכן בלחם הפנים שינוו בברייתא זה אחד מן הנסים וכי ואמאי הוצרכו ליתן אותו בכניסתו על של שיש כדקתני במתני':
אין מזכירין מעשה נסים. וכלומר שאין סומכין על הנס:
לא היה שם לחם. שלא מצאו לעשות לחם הפנים לסדר מהאפוי מחדש לשבת זו מהו להניחו להלחם שסידרו בשבת שעברה ויהא נשאר מונח עד לשבת הבאה שיהיה להם לחם אחר:
תמיד. משמע שלא יהא השלחן בלא לחם ואפי' הוא פסול וכגון זה שסידרו כמצותו בשבת שעברה ונפסל בלינה כדתנינן בסוף פרק שתי הלחם מניחין אותו ולשבת הבאה יעשו לחם אחר:

משנה

שלשה עשר שולחנות היו במקדש:
שמונה - של שייש, בבית המטבחים, שעליהן מדיחין את הקרביים.
ושנים - במערב הכבש: אחד - של שייש, ואחד - של כסף.
על "של שייש" - היו נותנין את האברין, ועל "של כסף" - כלי שרת.
ושנים - באולם מבפנים על פתח הבית: אחד - של שייש, ואחד - של זהב.
על "של שייש" - נותנין לחם הפנים בכניסתו, ועל "של זהב" - ביציאתו, שמעלין בקודש ולא מורדין.
אחד - של זהב מבפנים: שעליו לחם הפנים תמיד.

גמרא

שלחן לחם הפנים - מימה היה עשוי

ברייתא חלקת תני:
"על של כסף".
רבי יוסי בשם רבי שמואל בר רב יצחק, רבי חנניה מטי בה בשם רבי יוחנן: לית כאן של כסף, מפני שהוא מרתוח.
לא כן תני:
"זה אחד מן הנסים שנעשו בבית המקדש, שבשם שהיו מניחין אותו חום, כן היו מוציין אותו חום, שנאמר: "לשום לחם הם ביום הלקחו" 138 (שמואל א' כא, ז)!

רבי יהושע בן לוי אמר:
אין מזכירין מעשה נסים.
רבי קומי רבי אילא:
לא היה שם לחם, מהו להניחו לשבת הפאה?
אמר לון:
כתיב: "ונתת על השלחן לחם פנים לפני תמיד" (שמות כה, ל) - "לחם פנים" - אפילו פסול.

138 ויהו לו הפהו קדש כי לא היה שם לחם כי אם לחם הפנים המוסרים מלפני ה' לשום לחם הם ביום הלקחו

פני משה

עשרה שולחנות וכי'. כדכתיב בד"ה ויעש שלחנות עשרה וגוי ומפרש מאי מימין ומשמאל דקאמר אין תימר שהניח חמשה בדרום שהוא ימין וכי' והלא אין השלחן כשר אלא בצפון כדכתיב אלא חמשה מימין שלחנו של משה והי' משמאלו שהיה של משה באמצע וכולן בצד צפון היו נתונים:

אף על פי כן לא היה מסדר. לחם הפנים אלא על של משה בלבד שנאמר במלכים ואת השלחן וגוי ועל של משה קאי משמע לעולם עליו הוא הלחם הפנים ולא על אחר:

על כלם היה מסדר שנאמר. בד"ה ויעש שלמה את כל הכלים וגוי ואת השלחנות ועליהם לחם הפנים ופולגתא זו גריס בתוספתא דמנחות פ"א:

תני. בברייתא אחרייתא דפליגי היכן היו אותן השולחנות נתונים:

מ"ד מזרח ומערב ניחא. דלהאי מ"ד היו כולם בצד צפון וכולהון ראויין לשירות לסדר לחם הפנים עליהן וכחאי דר' יוסי בר' יהודה אלא למ"ד צפון ודרום היו נתונים נמצא היו מהשלחנות בדרום שהרי הבית ששים אמות ארכו ועשרים רחבו והשלחנות כל אחד ואחד אמתים ארכו וא"כ חמשה בצפון וחמשה בדרום היו. והיינו נמי דמסיים ומנורה בצפון וכלומר דמעתה אין מקום למנורה כנגדו בדרום והא תני השלחן היה נתון מחצי הבית ולפנים וכי' לארכו של היכל ומשוך מן הכותל כלפי הצפון לרוחב הבית מוזבח הזהב וכי' חולק את הבית לארכו דמחציו ולפנים היה נתון ומשוך קימעא כלפי הצפון:

וכלהן היו נתונים משליש הבית ולפנים. כלומר כשאתה חושב אורך ההיכל בלבד שהיה ארבעים אמה ומלבד עשרים שהן לקדש הקדשים והשלחנות היו נתונים באותן עשרים של היכל של צד קדש הקדשים הרי הן מחצי הבית ולפנים וכשאתה חושב כל האורך עם עשרים של קדש הקדשים והרי הן ששים אמה הרי הן נתונים משליש הבית ולפנים קתני מיהת שלא היה מן השלחן בצד דרום וקשיא למ"ד צפון ודרום מונחין:

17. יז, ב הלכה ג'

השלחנות - מקומם

"עֲשֶׂה שְׁלֻחָנוֹת עִשָּׂה שְׁלֹמֹה,

דְּכָתִיב: "וַיַּעַשׂ שְׁלֻחָנוֹת עִשְׂרֵה, וַיִּנַּח בְּהִיכַל: חַמִּשָּׁה מִיְמִין,

וְחַמִּשָּׁה מִשְּׂמֹאל" (דברי הימים ב' ד, ח).

אין תימר: חמשה בדרום,

וחמשה בצפון - והלא אין השלחן כשר אלא בצפון!

שנאמר: "והשלחן תתן על צלע צפון" (שמות כו, לה)!

מה תלמוד לומר: "חמשה מימין וחמשה משמאל"?

אלא, חמשה - מימין שלחנו של משה,

וחמשה - משמאלו.

אף על פי כן, לא היה מסדר אלא בשל משה בלבד,

שנאמר: "את השלחן אשר עליו לחם הפנים" ¹³⁹ (מלכים א, ז, מח).

רבי יוסי בי רבי יהודה אומר: על כולן היה מסדר,

שנאמר: "את השלחנות ועליהם לחם הפנים" ¹⁴⁰ (דברי הימים ב' ד, ט).

ברייתא

דעה חלקית

ברייתא

בטשא שלחן הפנים

תני:

"מזרח ומערב היו נתונים;

דברי רבי.

רבי אלעזר בי רבי שמעון אומר:

צפון ודרום היו נתונים."

מאן דאמר: מזרח ומערב - ניחא, כולהן ראויין לשירות.

מאן דאמר: צפון ודרום - נמצא שלחן בדרום!?

יחא, תני:

"השלחן:

היה נתון מחצי הבית ולפנים,

משוך מן הכותל שתי אמות ומחצה כלפי הצפון.

ומנורה:

כנגדו בדרום.

מזבח הזהב:

היה נתון באמצע הבית,

חולק את הבית,

מחציו ולפנים,

משוך קימעא כלפי חוץ,

וכלהן היו נתונים משליש הבית ולפנים."

ברייתא

בטשא מקום הכלים במקדש

¹³⁹ ויעש שלמה את כל הכלים אשר בית ה' את מזבח הזהב ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים זהב
¹⁴⁰ ויעש שלמה את כל הכלים אשר בית האלהים ואת מזבח הזהב ואת השלחנות ועליהם לחם הפנים

פני משה

עשר מנורות עשה שלמה וכו'.
 ופלוגתא זו גריס נמי בתוספתא
 שם:
 הוא מכלות זהב. ודריש הן כילו
 זהבו של שלמה כרב יהודה
 דלקמיה:
 ולא חסרה כלום. והיאך אמרת
 שהיה מכניסין לכור (עד) ומוציאן
 עד שהוא מעמידן על אחד:
 ויאות. שפיר היא וליק דעד דלא
 יקום על ברריה שעדיין לא נזדכך
 הרבה להיות עומד על זהב ברור
 וטהור אז הוה חסר סגיון
 כשמכניסו לכור ומוציאו אבל של
 משה שהיה כבר קם על ברריה
 לא חסר כלום והכי אמר נמי
 לעיל ביומא פ"ד בהלכה ד'.

**18. יח, א הלכה ג'
 עשר המנורות שעשה שלמה - מקומם**

**"עשר מנורות עשה שלמה,
 שנאמר: 'ויעש את מנורות הזהב עשר כמשפטם,
 ויתן בהיכל, חמש מימין,
 וחמש משמאל'"** (דברי הימים ב, ד, ז).

**בריתא
 בשא מטת**

אין תימר: חמש בצפון וחמש בדרום - והלא אין המנורה כשיירה אלא בדרום,
 שנאמר: "ואת המנורה נכח השלחן על צלע המשכן תימנה"¹⁴¹ (שמות כו, לה).
 מה תלמוד לומר: "חמש מימין וחמש משמאל"?

אלא: חמש - מימין מנורתו של משה,
 וחמש - משמאלה.

**אף על פי כן, לא היה מבעיר אלא של משה בלבד,
 שנאמר: 'ומנורת הזהב ונרתיה לבער בערב בערב'"**¹⁴² (דברי הימים ב' יג, יא).

**רבי יוסה בי רבי יהודה אומר:
 על כולן היה מבעיר,**

שנאמר: 'ואת המנורות ונרתיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור'" (דברי הימים ב' ד, כ).

"והפרח והנרות והמלקחים זהב הוא מכלות זהב" (דברי הימים ב, ד, כא).
 הן כילו זהבו של שלמה.

פרשנות פסוק

תני רב יהודה בשם אסי:
**"היה שלמה נוטל אלף בכרי זהב, ומכניסין לכור ומוציאן, עד שהוא מעמידן על אחד.
 לקיים מה שנאמר: 'כפר זהב טהור עשה אתה, ואת כל פליה'"** (שמות לו, כד).

**בריתא המפרשת
 תלמי י"ט מטת**

תנ"א:

"אמר רבי יוסי בי רבי יהודה:

**מעשה במנורת מקדש שהיתה יתירה על מנורה שעשה משה במדבר דינר זהב,
 והכניסוה לכור שמונים פעם, ולא חסרה כלום!"**

בריתא סותרת

ויאות!

עד דלא יקום על ברריה - הוה חסר סגין,
 מן דו קיים על ברריה - לא חסר כלום.

**תחץ על ידי
 אוקימתא**

¹⁴¹ ושמות את השלחן מוחוץ לפרכת ואת המנורה נכח השלחן על צלע המשכן תימנה והשלחן תתן על צלע צפון
¹⁴² ומקטרים לה' עלות בבקר ובקרב ובערב וקטרת סמים ומערכת להם על השלחן הטהור ומנורת הזהב ונרתיה לבער בערב בערב
 מי שמרים אנהנו את משמרת ה' אלהינו ואתם עזבתם אותו

פני משנה

מתני'

שלושה עשר שופרות וכו' תקלין חדתין שבכל שנה ושנה. שם היו נותנין שקלי שנה זו ומשם מוציאין הגזברים לקופות שהן נקראין תרומת הלשכה כדפרישית לעיל ריש פ"ד:

והב' כתוב עליו תקלין עתיקין. זה מי שלא שקל אשתקד בשנה שעברה מביא שקל לשנה הבאה ונותנו לשם ומוציא אותן הגזבר ונותן לשירי הלשכה. והג' היה כתוב עליו קינין והן תורים גדולים. והד' שכתוב עליו גוזלי עולה ס"ל לר' יהודה שהן בני יונה קטנים וכולן היו עולות אבל החטאות של קיני חובה לא היו נותנין המעות להשופר אלא נותנין המעות או העופות ליד הכהן וטעמא מפרש בגמרא מפני התערבות דחייש שמא ימות אחד מבעלי קינין ונמצא דמי חטאת שמתו בעליה מעורבת בהן ולא מצי למיקרב דלמיתה אזלא אבל חכמים לא חיישי להכי אלא אותו השופר שכתוב עליו קינין היו נותנין לתוכו דמי כל קיני חובה שהן אחד חטאת ואחד עולה ובין מן התורים ובין מן בני היונה והד' שכתוב עליו גוזלי עולה הן כולן עולות שהמתנדב עולת העוף נותן הדמים לתוכו ונדבה הכל קריבה עולה והלכה כחכמים. והה' כתוב עליו עצים מי שהתנדב עצים למערכה נותן דמיה לתוכו. והו' מי שמתנדב ללבונה. והז' מי שמתנדב זהב לכפורת. ועוד ששה לנדבה. ומפרש בתוספתא פ"ג ששה לנדבה ו' כנגד מותר חטאות ואשמות ומותר קיני זבים וזבות ויולדות ומותר קרבן נזיר וקרבן מצורע והאומר מנה זו לנדבה סלע זו לנדבה מביא ונותן לשופר של נדבה ולקחין בהן עולות הבשר לשם והעורות לכהנים. וכלומר שאלו השמות שכתוב עליהן על האי מותר חטאת ועל הב' מותר אשם ועל הג' מותר קיני חובה ועל הד' מותר קרבן נזיר ועל הה' מותר קרבן אשם מצורע ועל הו' מותר נדבה סתם וזהו מי שהתנדב מעות לעולה וכולן אלו המותרות ילקחו בהן עולות הבשר לשם ועורות לכהנים וכדמפרש במתני' דלקמן מה היו עושין בה:

גמ'

תני' בתוספתא שם:

אמר רבי יהודה וכו'. ומסיים שם אלא האומר הרי עלי תורין מביא ונותן לשופר של תורים. בני יונה מביא ונותן לשופר של בני יונה וכלומר שלקני חובה לא היה שופר כלל כדמפרש טעמא מפני התערבות וכדי למלאות החשבון של י"ג שופרות ס"ל לר' יהודה דלתורין היה שופר בפ"ע ולבני יונה שופר בפ"ע וכולן עולות נדבה הן:

19. יח, א-ב הלכה ד'

שלוש עשרה קופות של מעות היו במקדש - שופרות

משנה

שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שׁוֹפְרוֹת הָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ,

וְכָתוּב עֲלֵיהֶם: תִּקְלִין חֲדָתִין,

וְתִקְלִין עֲתִיקִין,

קִינִין,

וְגֹזְלֵי עוֹלָה,

עֲצִים,

לְבוֹנָה,

זָהָב לַנְּפוֹת,

שֵׁשֶׁת לַנְּדָבָה.

"תִּקְלִין חֲדָתִין" - שֶׁבְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה.

וְ"עֲתִיקִין" - מִי שֶׁלֹּא הֵבִיא אֶשְׁתָּקֵד, שׁוֹקֵל לְשָׁנָה הַבָּאָה.

"קִינִין" - הֵם תּוֹרִין.

"וְגֹזְלֵי עוֹלָה" - הֵן בְּנֵי יוֹנָה.

כּוֹלֵן עוֹלוֹת;

דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה.

וְחֻכְמִים אוֹמְרִים:

"קִינִין": אֶחָד - חֲטָאת,

וְאֶחָד - עוֹלָה.

"גֹּזְלֵי עוֹלָה" - כּוֹלֵן עוֹלוֹת.

הָאוֹמֵר: "הָרִי עָלַי עֲצִים" - לֹא יִפְחוֹת מִשְׁנֵי גְזִירִין.

"לְבוֹנָה" - לֹא יִפְחוֹת מִקּוֹמָךְ.

זָהָב" - לֹא יִפְחוֹת מִדִּינָר זָהָב.

"שֵׁשֶׁת לַנְּדָבָה".

"נְדָבָה" - מָה הָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ?

לִקְחִים בָּהּ עוֹלוֹת: הַבָּשָׂר - לְאִשִּׁם,

וְעוֹרוֹת - לְכַהֲנִים.

זֶה מִדְּרָשׁ דְּרֵשׁ יְהוּדָע בְּהֵן גְּדוֹל:

"אֲשֵׁם הוּא אֲשִׁזִּים אֲשֵׁם לָהּ" (ויקרא ה, ט)¹⁴³,

זֶה הַכֹּלֵל:

כָּל שֶׁהוּא בָּא: מִשּׁוֹם חֲטָאת,

וּמִשּׁוֹם אֲשָׁמָה - יִלְקַח בָּהֶן עוֹלוֹת,

הַבָּשָׂר - לְאִשִּׁם,

וְהַעוֹרוֹת - לְכַהֲנִים.

נִמְצְאוּ שְׁנֵי כְּתוּבֵין קִימִין: "אֲשֵׁם לָהּ" (ויקרא ה, ט),

וְ"אֲשֵׁם לְכַהֵן"¹⁴⁴ (ויקרא ז, ז).

וְאוֹמֵר: "כִּסְף אֲשֵׁם וְכִסְף חֲטָאוֹת לֹא יוֹבֵא בֵּית ה', לְכַהֲנִים יְהוּ" (מלכים ב' יב, יז).

גמרא

לרבי יהודה אין דין "ברירה"

תניא:

ברירה פרענית

"אמר רבי יהודה:

לא היה שופר של קינין בירושלים,

מפני התערבות".

¹⁴³ סתירה בין שני חלקי הפסוק, "אשם הוא" – דהיינו שנאכל לכהנים.

ויש המביאים את הפסוק הבא לסתירה: "מחטאת פאשם תורה אחת להם הכהן אשר יכפר בו לו יהיה" (ויקרא ז, ז).

¹⁴⁴ מחטאת פאשם תורה אחת להם הכהן אשר יכפר בו לו יהיה

הגמרא מפרשת

שְׁמָא תַּמּוּת אַחַת מֵהֶן,
וְנִמְצְאוּ דְּמֵי חַטָּאוֹת מֵיְתוֹת מְעוֹרְבוֹת בְּהֶן.

קושיא

וְהִתְנִיא:

"הָאִשָּׁה שְׂאֵמְרָה: "הָרִי עָלַי קו" - מְבִיאָה דְּמֵי קו וְנִתְּנָתוּ בְּשׁוֹפָר.
וְאוֹבֵלֶת בְּקֶדְשִׁים,

יה,ב

וְאִינָה חוֹשֶׁשֶׁת שְׂמָא נִתְּעַצֵּל בְּהֶן,

וְאִין הִכְהֶן חוֹשֶׁשׁ שְׂמָא דְּמֵי חַטָּאוֹת מֵיְתוֹת מְעוֹרְבוֹת בְּהֶן!"

תירוצ

כִּי קָאמְרִינן: בְּחַטָּאת שְׂמָתוּ בְּעֵלְיָהּ וְדָאִי.

קושיא

וְאִי אָמְרִינן, נְבָרוֹר אַרְבַּע זֻזֵי וְנִישְׁדֵי בְּנֵהְרָא,
וְאִידָךְ - לִישְׁתְּרוּ!

תירוצ

הָא אָמְרִינן בְּעֵלְמָא:

רַבִּי יְהוּדָה - לִית לִיהַ בְּרִירָה.

פני משה

והתני האשה וכו'. ואינה חוששת
שמה נתעצל הכהן מלהקריבו
ואכתי מחוסר כפרה היא ואסורה
בקדשים וכן אין הכהן חושש
מלהקריב שמה דמי חטאות מתות
מעורבות בהן דשמה מתו הבעלים
של אחת מהן ומי נימא דהאי
ברייתא דלא כר' יהודה היא ומשני
כי קאמרינן הכא אליבא דר' יהודה
בחטאות שמתות בעליהן ודאי
דה"ק שמה תמות אחת מהן וכו'
אבל התם לשמה יש בהן מאחד
שמת ולא ידעינן בודאי שמת מודה
רבי יהודה דלשמה ימות לא
חיישינן:

ואי אמרי' וכו'. כלומר וכ"ת דאף
לר' יהודה דחייש להכי הא מכל
מקום איכא תקנתא הכא דנברור ד'
זוזי ונשדי בנהרא כנגד אותה
שמתה אחת מהן ואידך מעות
לישתרו ליקח בהן חטאת הא ליתא
דהא אמרינן בעלמא דר' יהודה לית
לי ברירה כדאמרי' אליביה בדמאי
ובעירובין וה"נ אין ברירה למימר
דאותן ד' זוזי הן מדמי חטאת
שמתו בעליה ולמישתרי לאינד:

פני משה

מתני'
האומר הרי עלי עצים. המתנדב עצים:
 לא יפחות משני גזירין. כאותן שמוסיפין על המערכה כדתנן ביומא פ"ב ובתמיד וקאמר בגמרא דאם אמר הרי עלי עץ מביא גיזר אחד:

גמ'
ר' בא בר ממל בעי. אם אמר הרי עלי עץ מהו שיהא מביא גיזר אחד או דילמא שני גזירין הן קרבן אחד דוקא:

מתני' אמרה כן. מדתנינן מתני' בעלמא שמעינן שיכול להביא גיזר אחד וכהאי דתנינן תמן בפ"ב דיומא שנים בידם שני גזרי עצים ש"מ שזה קרבן בפ"ע וזה קרבן בפ"ע דאי קרבן אחד נינהו למה לי שני כהנים לכך. וגרסינן להא לעיל בפ"ט דשביעית בהלכה ז' ולקמן בפ"ח דנדרים בהלכה ה':

לרבות את העצים. הני שני גזירין מפרש לצורכן שהן לרבות את העצים של המערכה כדאמרין ביומא שם:

עוביין. של הגיזרין באמה ואמה שוחקת וארכן באמה גדומה מצומצמת:

כמין טורטני. כלומר שמביא שתייהן כמין טורטני זה על זה כהאי טורטני האמור גבי אשכול בפ"ז דסוטה:

אמר ר' שמואל. טעמא דממעט בארכן מבעיין לפי שלא היה מקום מערכה וכו' ולא היה מחזיק אלא כפי אמה גדומה באורך ותני כן וכו' בחמש אמות גובה שאמרו על המזבח נחשת שעשה משה ומקום המערכה שלו אמה על אמה:

20. יח, ב הלכה ד'

"קרבן עצים" - גזע אחד או שניים? באיזה גודל?

ציטוט מהמשנה **["האומר: הרי עלי 'עצים' - לא יפחות משני גזירין"].**

שאלה
רבי יוסה בי רבי בון אמר:
רבי בא בר ממל בעי:
אמר: "הרי עלי עץ" - מביא גיזר אחד?

תשובה
אמר רבי לעזר:
מתניתא אמרה כן,
שזה - קרבן בפני עצמו,
וזה - קרבן בפני עצמו.
כהאי דתנינן תמן:
"שנים בידם / שני גזרי עצים" (יומא כו:).

מקור
ע"פ יסל לנדב עצים
"קרבו" ¹⁴⁵ (ויקרא ב, א) - לרבות את העצים.

מימרא הלכתית
רבי יהושע בן לוי אמר:
עוביין - אמה,
באמה שוחקת,
וארכן - באמה גדומה.

מימרא חולקת
רבי חוני בשם רבי אמי:
כמין טורטני.

מימרא פתשנית
אמר רבי שמואל בר רב יצחק:
לפי שלא היה מקום המערכה אלא אמה על אמה,
לפיכך לא היה בו אלא אמה גדומה.

סיוע מברייא
ותני כן:
"אמה היסוד,
אמה סובב,
אמה ברוב,
ואמה קרנות,
ואמה מערכה".

¹⁴⁵ ונפש מי-תקריב קרבן מנחה לה' סלת יהיה קרבנו ויצק עליה שמן ונתנו עליה לבנה ובנחמיה ראינו שעצים נקראו קרבן - והגזירות הפלגו על-קרבן העצים הפהנים הלזים והעם להביא לבית אלהינו לבית-אבותינו לעתים מקומים שנה בשנה לבער על-מזבח ה' אל-הינו פתוב בתורה (נחמיה י, לה)

פני משה

לבונה לא יפחות מקומץ. כדמייתי בגמרא דרשא דת"כ דיליף ג"ש אזכרה אזכרה:

לבונה וכו'. דהכי דריש לה בת"כ פי ויקרא נאמר כאן בלבונה אזכרה על כל לבונה והקטיר הכהן את אזכרתה וגוי' ונאמר להלן במנחת מרחשת והרים הכהן מן המנחה את אזכרתה מה להלן מלא קומץ אף כאן בלבונה מלא קומץ:

אי מה אזכרה וכו'. ואימא דנילף מלהלן גבי בזיכי לבונה שטעון שני קמצים וכתוב נמי אזכרה ונתת על המערכת לבונה זכה והיתה ללחם לאזכרה:

א"ר אילא. דלא היא דכלום למדו לקומץ אלא מלחם הפנים וכלומר דהאי ג"ש מלחם הפנים להכי איצטריך ללמד על קומץ לבונה שחסר פסול וכלום למדו כך במתנדב לבונה בפ"ע אלא מבזיכי לבונה של לחם הפנים:

מילתיה דרבי אילא אמרה. ש"מ ממלתיה דרבי אילא שהמתנדב מנחה מביאה בקמצו של כהן גדול כלומר כשיעור קומץ הגדול שבכהנים דלא ליהוי קומץ חסר וקאמר ר' חזקיה דליתא אלא אפי בקומץ הבעלים משערינן:

21. יח, ב הלכה ד'

שיעור הלבונה בנדבה

ציטוט מהמשנה **צ"א** **האומר: הרי עלי** **"לבונה"** - לא יפחות מקומץ".

בבאבא מקור הדף

נאמר כאן: **"אזכרה"**¹⁴⁶ (ויקרא כד, ז), ונאמר להלן: **"אזכרה"**¹⁴⁷ (ויקרא ה, יב). מה **"אזכרה"** האמור להלן - מלא קומץ, אף **"אזכרה"** האמור כאן - מלא קומץ.

אי מה **אזכרה** האמורה להלן - שני קומצין, אף **אזכרה** האמורה כאן - שני קומצין!?

קושיא

אמר רבי אילא:

כלום למדו לקומץ - אלא ממנחת חוטא¹⁴⁸, מה להלן - קומץ החסר פסול. אף כאן - קומץ החסר פסול.

תיחץ

אמר רבי יוסה:

מילתא דרבי אילא אמרה: המתנדב לבונה - מביאה בקומצו של כהן גדול.

מימרא הסקתית

רבי חזקיה בשם רבי ירמיה:

ואפילו בקומץ הבעלים.

מימרא חלקית

22. יח, ב הלכה ד'

שיעור הוהב בנדבה

ציטוט מהמשנה **צ"א** **האומר: הרי עלי** **"זהב"** - לא יפחות מקומץ".

אמר רבי אלעזר:

והוא שהזכיר צורה.

אבל אם לא הזכיר צורה - מביא אפילו צינורה.

מימרא פרענית

פירוש מצומצם

זהב. אם אמר מטבע זהב עלי לא יפחות מדינר זהב ואם אמר סתם זהב עלי מביא אפי' חתיכה קטנה של זהב:

והוא שהזכיר צורה. כדפרישית במתני':

ואפי' צינורה. כמלא צינורה קטנה:

¹⁴⁶ ונתת על-המערכת לבנה זכה והיתה ללחם לאזכרה אשה לה

¹⁴⁷ והביאה אל-כהן וקומץ הכהן ממנה מלוא קמצו את-אזכרתה והקטיר המזבחה על אשי ה' חטאת הוא

¹⁴⁸ וי"ג ללחם הפנים

פני מטה

ששה לנדבה וכו' מה היו עושין בה. כדפרישית במתניי דלעיל דששה היו שכתוב עליהן זה למותר חטאת וכו' וכולן ילקח בהן עולות וכו':

כנגד ששה בתי אבות. של משמר שמתחלק לבתי אבות לכל יום בית אב אחד אף כאן שאע"פ שכל המותרות למקום אחד הולכין מתחלקין לששה שופרות:

כנגד שש בהמות. שכשרין לקרבן פר וכו':

כנגד שש קרבנות. שחלוקין בשמותיהן וקיני זבין וזבות חדא נינהו:

אמר ר' יוחנן. לא צריך טעם ורמז אחד אלא ע"י שהנדבה מרובה וכו' וכדי שלא יתעפשו המעות:

23. יח, ב הלכה ד'**הצורך בשישה שופרות**

ציטוט ממשנתו

"שְׁשָׁה לְנִדְבָה.
[נִדְבָה מָה הָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ?
לִזְבָּחִים בְּהַ עֹלוֹת.
הַבָּשָׂר - לְשֵׁם,
וְעֹדוֹת - לְבִהָנִים]."

מימרא פרשנית 1

הַזְקִיחַ אָמַר:
כְּנֶגֶד שֵׁשׁ בְּתֵי אָבוֹת.

מימרא פרשנית 2

בְּרַ פְּדִיחַ אָמַר:
כְּנֶגֶד שֵׁשׁ בְּהֵמוֹת: פֶּר,
וְעֶגְלָה,
וְשִׁעִיר,
אֵיל,
גְּדִי,
וְטֹלָה.

מימרא פרשנית 3

שְׁמוּאֵל אָמַר:
כְּנֶגֶד שֵׁשׁ קְרָבָנוֹת: קִינֵי זָבִים, וְקִינֵי זָבוֹת,
קִינֵי יוֹלְדוֹת,
חֲטָאוֹת,
וְאֲשָׁמוֹת,
הַמְּנַחֲחוֹת,
וְעֵשִׂירֵית הָאֵיפָה¹⁴⁹.

מימרא פרשנית 4

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן:
עַל יְדֵי שֶׁהַנְּדָבָה מְרֻבָּה, רִיבּוֹ לָהּ שׁוֹפְרוֹת הַרְבֵּה.

¹⁴⁹ מחלוקת גירסאות כאן מה נמחק, ומה מחובר יחדיו. בבבלי הרשימה שונה.

24. יח, ב - יט, א הַלְכָה ד' פסוקים נוספים העוסקים בפעולות יהוידע

פני משה
 זה מדרש דריש יהו[י]דע כ"ג. כתיב אשם הוא דמשמע בהויתו יהא כדון אשם שדמו נזרק והאימורין להקטרה והבשר לכהנים וכתיב אשם אשם לה' דמשמע כולו לגבוה הא כיצד אלא ללמד לזה הכלל כל שהוא בא משום חטא וכי כלומר שהפריש מעות לחטאתו או לאשמו וניתתו מהמעוה ילקח באותן המותרות ועלות הבשר לשם והעוהרות לכהנים ונמצאו שני כתובים קיימים אשם לה' ואשם לכהנים:
ואומר. כלומר והיכן מצינו שיהוידע כ"ג דרש זה דכתיב כסף אשם וגוי לכהנים יהיו וכי היאך אפשר דמה שהוקדש לקרבן חטאת ולאשם יהיה לכהנים אלא דה"ק המותר של כסף חטאת ואשם יעשו בו שיהיה הנאה ג"כ להכהנים וזהו עורות העולה שהן לכהנים:
שנאמר. בד"ה גבי נדבת בדק הבית ויתנהו המלך ויהוידע אל עושה מלאכת עבודת בית ה' וגומר וככלותם וגוי את שאר הכסף ויעשו כלים לבית ה' והעלות וכפות וכלי זהב וכסף וגוי ומפני שהיתה הנדבה מרובה והותירו ממלאכת בדק הבית ריבו ג"כ לעשות כלים הרבה:
שתי נדבות עשה. שתי פעמים ולפיכך היה שם מותר הרבה וילין לה מדכתיב שם למעלה ויאמר המלך ויעשו ארון אחד ויתנהו בשער בית ה' חוצה. ומדתנו לזה חוצה משמע שנדבה אחרת היתה שם ולא היתה מכילה העזרה או הלשכה יותר ונתנהו בשער הבית חוצה:
נדבה אחת. והרבה היתה:
והכתיב ויאמר וגוי. ומפני מה נתנהו חוצה:
מפני הטמאים. המביאים נדבות ואינן יכולים להכנס לעזרה:
על שם וכי. אקרא דהובא במתני קאי ומפרש להא דקאמר לא יובא בית ה' וזה משום דכתיב במלכים אך לא יעשה בית ה' ספות כסף מזמרות וגוי והא כתיב בד"ה שעשו משאר הכסף כלי שרת אלא דה"ק מין ספות כסף כלומר מינין אלו לא יעשה ולזה נאמר ג"כ לא יובאו בית ה' למינין אלו אלא לכהנים יהיו כדפרישית במתני:

הדרן עלך פרק י"ג שופרות

ציטוט ממשנתו **"זֶה מִדְרָשׁ דְּרִישׁ יְהוּדֵעַ פְּהוּ גְדוּל"**.

כְּתִיב: **"וּכְכֹלֹתָם, הִבִּיאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיְהוּדֵעַ אֶת-שְׂאֵר הַכֶּסֶף, וַיַּעֲשֶׂהוּ כְלִים לְבֵית ה' כְּלֵי שֵׁרֶת, וְהַעֲלוֹת וְכַפּוֹת וְכָלֵי זָהָב וְכֶסֶף, וַיְהִי מַעֲלִים עֲלוֹת בְּבֵית ה' תְּמִיד כֹּל יְמֵי יְהוּדֵעַ"** (דברי הימים ב, כד, יד).

מימרא פתענית **רַבִּי שְׁמַעוֹן בַּר נַחֲמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן אָמַר: שְׁתֵּי נְדָבוֹת עָשָׂה.**

יטא **תְּנִי דְבֵי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל:**
"נְדָבָה אַחַת, דְּכִתְיִב: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשֶׂה אֲרוֹן אֶחָד."
וַיִּתְּנֵהוּ בְּהִיכָל בֵּית ה' וַיִּקַּב הוּר בְּדָלְתוֹ¹⁵⁰ (על פי הפסוק במלכים ב' יב, י).

קושיא **וְהָא דְכִתְיִב: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲשֶׂה אֲרוֹן אֶחָד וַיִּתְּנֵהוּ בְּשַׁעַר בֵּית ה' חוּצָה"** (דברי הימים ב' כד, ח).

תיחץ **אָמַר רַב חוּנָא: מִפְּנֵי הַטְּמָאִים.**

מימרא פסיקתית **רַבִּי חוּנָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵף: עַל שֵׁם "אֵף לֹא יַעֲשֶׂה בֵּית ה' סִפּוֹת כֶּסֶף מְזֻמְרוֹת"**¹⁵¹ (דברי הימים ב' כד, יד-טו).

הַדְרֵן עַלְךָ פְּרָק שְׁלִישֵׁה עֶשֶׂר שׁוֹפְרוֹת

¹⁵⁰ וַיִּקַּח וַיְהוּדֵעַ פְּהוּ אֲרוֹן אֶחָד וַיִּקַּב הוּר בְּדָלְתוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ מִיָּמִין בְּבֹא-אִישׁ בֵּית ה' וְנִתְּנוּ-שְׂמֵהּ הַכֶּהֱנִים שְׁמוֹרֵי הַסֵּף אֶת-כָּל-הַכֶּסֶף הַמּוֹבָא בֵּית-ה'.

¹⁵¹ וְכְכֹלֹתָם הִבִּיאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיְהוּדֵעַ אֶת שְׂאֵר הַכֶּסֶף וַיַּעֲשֶׂהוּ כְלִים לְבֵית ה' כְּלֵי שֵׁרֶת וְהַעֲלוֹת וְכַפּוֹת וְכָלֵי זָהָב וְכֶסֶף וַיְהִי מַעֲלִים עֲלוֹת בְּבֵית ה' תְּמִיד כֹּל יְמֵי יְהוּדֵעַ. טו וַיִּזְקֶן וַיְהוּדֵעַ וַיִּשְׁבַּע יָמָיו וַיָּמָת בֶּן מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בְּמֹתוֹ

פני משה

מסכת שקלים פרק ז' - "מעות שנמצאו"

1. יט, א הלכה א'
 דין מעות שנמצאו

משנה

מעות שנמצאו: בין ה"שקלים" ל"נדבה":
קרוב לשקלים - יפלו לשקלים.
לנדבה - יפלו לנדבה.
מחצה למחצה - יפלו לנדבה.
בין "עצים" ל"לבונה":
קרוב לעצים - יפלו לעצים.
ללבונה - יפלו ללבונה.
מחצה למחצה - יפלו ללבונה.
בין "קניין" ל"גוזלי עולה":
קרוב לקניין - יפלו לקניין.
קרוב לגוזלי עולה - יפלו לגוזלי עולה.
מחצה למחצה - יפלו לגוזלי עולה.
בין "חולין" ל"מעשר שני":
קרוב לחולין - יפלו לחולין.
למעשר שני - יפלו למעשר שני.
מחצה למחצה - יפלו למעשר שני.

זה הכלל:

הולכין אחר הקרוב - להקל.
מחצה למחצה - להחמיר.

גמרא

צורת העמידה השופרות במקדש

מתני'
מעות שנמצאו בין שקלים לנדבה.
 בגמרא פריך היך אשכחן שימצאו בין שקלים לנדבה הלא י"ג שופרות היו שם ועל האי והבי' היה כתוב תקלין חדתינן ועתיקין ועל הגי' כתוב קינין וכו' ועל האחרונים נדבה כדתנן בפרק דלעיל בהלי' ד' וא"כ שופר של קינין היה סמוך לשל שקלים ולא של נדבה ומשני שהיו השופרות מונחים כמין עיגול וא"כ של נדבה שהוא אחרון סמוך לשקלים הראשון ושפיר משכחת לה שנמצאו בין שקלים לנדבה:
קרוב לשקלים וכו'. משום דכללא הוא דאזלינן בתר קורבא כדילפינן מדכתיב והיתה העיר הקרובה אל החלל:
מחצה על מחצה יפלו לנדבה. כדקתני להכלל בסיפא דמתני' דבמחצה על מחצה הולכין להחמיר ונדבה חמירא היא משקלים דהשקלים מביאין מהן ג"כ חטאות הצבור כגון שעירי ר"ח ושל מועדות והן טאכלין לכהנים ונדבה כלה לעולות היא ועוד דשמא שקלים אלו יפלו לשירי הלשכה ואינן לקרבנות אלא לשאר צרכי העיר כדתנן לעיל בפרק ד':
מחצה על מחצה יפלו ללבונה. דלבונה קריבה היא עצמה ועצים מכשירי קרבן הם:
מחצה על מחצה יפלו לגוזלי עולה. דהקנינים אחד מהן חטאת וגוזלי עולה כולן עולות הן ובגמ' פריך כיון דטעמא מדספיקא הוא ואזלינן לחומרא א"כ האשה שהביאה המעות הללו לקיני חובתה במה היא מתכפרת אם אתה אומר יפלו לגוזלי עולה ושמא מקיני חובה הן ונמצא שאין קיני האשה הזאת קריבין ומשני תנאי ב"ד הוא שהמספק את הקנינים הוא מספק את הפסולות ואת האובדות כדתנן לקמן בסוף פירקין וכו' יוסי וא"כ הוא צריך להביא קן אחר כנגד אותן המעות וליתן להקריבן בשביל האובדות וכה"ג:

גמ'
לא צורכה דלא בין שקלים לקינים.
 לא היה צריך למיתני אלא כך שנמצאו בין שקלים לקינים וכדפרישית במתני' דפריך היכי משכחת לה שימצאו בין שקלים לנדבה דקס"ד דהיי"ג שופרות שבלשכה כשורה היו מונחים ואח"כ שופר הקינין הוא הסמוך לשל שקלים ולא של נדבה וה"ל להתנא למיתני האיך הדין אם נמצא בין שקלים לקינין דאע"פ שהשקלים ג"כ לאו כולן עולות שהרי חטאות הצבור נמי קריבין מהן מ"מ יותר חמורין הן מהקינין שהשקלים רובן לעולות דחטאות של ר"ח ושל מועדות הוא שבאין מהן ורוב קרבנות צבור עולות הן התמידין שבכל יום ויום וכן עולות המוספין של שבתות ור"ח ומועדות וקיני חובה לעולם האחד לחטאת והאחד לעולה והוה ל"י לאשמעינן אי בתר קורבה אזלינן או בתר רובא:
כמין כובלייס היו עשויין. כלומר לא כדס"ד שהשופרות מונחין זה אצל זה ובשורה אחת אלא בעיגול היו מונחין ונמצא של נדבה סמוך הוא ג"כ לשל שקלים. קובלייס הוא כמין כלי עגול העשוי לתכשיט נושק"א בלע"ז ודוגמתו לעיל בפ"ב דיומא בהלכה ב' גבי פייסות כמין קובלייס עושין והוא בוכלייר הנוכר התם גבי פייס והוא כלבוס הנוכר בפרק במה אשה:

קשיא לא הוצרכה דלא: בין 'שקלים' ל'קינים'!
תירץ רבי אבון בשם רבי פנחס: כמין בוכלייאר היו עשויין.

פני משה

לא צורכה דלא דמחצה על מחצה יפלו לשקלים. השתא פריך אעיקרא דדינא דקתני במחצה על מחצה יפלו לנדבה ואמאי הא מסתברא דלא צריך למיתני אלא הכי דבמחצה על מחצה יפלו לשקלים וטעמא דהא מסתמא לעולם השקלים רוב הן נגד הנדבה דהנדבה אינה אלא מן המותרות כדתנינן בפרק דלעיל או מן המתנדבין לעולות בהמה ואינן אלא לפעמים והשקלים הם תמיד בכל שנה ושנה ומכל ישראל ונהי דברישא דקרוב לנדבה יפלו לנדבה לא קשיא הא קיי"ל רוב וקרוב הולכין אחר הרוב ואמאי לא אזלינן כאן בתר רובא כל היכא דאיתיה לרובא דהא ליתא דלא אמרינן הלך אחר הרוב אלא במקום דליכא אומדנא דמוכח אבל הכא דקורבה דמוכח הוא וחזקה ואומדנא שמן הקרוב הן לא אזלינן בתר רובא בכה"ג אלא דבמחצה על מחצה הוא דקשיא אמאי לא יפלו לשקלים:

אית דבעי מימר. דהיינו טעמא דשמא השקלים הללו יפלו לשירי הלשכה לפי שלא יצטרכו לקרבנות הצבור בשנה זו וכשיגיע ר"ח ניסן מתרומה חדשה הן באין ושקלים שניתותרו משנה זו לשירי הלשכה הן נופלין ואין קרבנות הצבור באין מהן אלא הן לשאר צרכי הצבור וצרכי העיר כדפרישית במתניי ולפיכך יפלו לנדבה שקריבין מהן עולות:

ואית דבעי מימר. דהיינו טעמא דבמחצה על מחצה הואיל דמספקא לן מהיכן הם דין מעות הללו הן כדין הפריש שקלו ומת דנופל שקלו לנדבה וכחאי דר' יסא דלקמיה דאמר עד דאנא תמן וכי' וכדגרסינן להא לעיל בפ"ב בהלכה ה' עד ר"א אמר יפלו לנדבה:

**2. יט, א הלכה א'
הטעם ש"יפלו לנדבה"**

"מחצה למחצה - יפלו לנדבה".

ציטוט ממשנתו

לא צורכה דלא,
"מחצה למחצה - יפלו לשקלים" ¹⁵²

קשיא

אית דבעי מימר:
שמא יפלו לשירי הלישכה.

תיחא 1

אית דבעי מימר:
מחצה למחצה - כמי שמות.

תיחא 2

אמר רבי יסא:
עד דאנא תמן,
שמעית קל רב יהודה שאל לשמואל:
הפריש שקלו ומת?
אמר ליה: יפלו לנדבה.

סיוע

מותר עשירית - האפה שלו?

שאלה
בענין דומה

רבי יוחנן אמר:
יוליכם לים המלח.

תשובה 1

רבי לעזר אמר:
יפלו לנדבה.

תשובה 2

¹⁵² כך גירסת קרבן העדה ור"ש סיריליאנו. הגהות הגר"א מוחק את הקושיא.

פני מטה

וקשיא. על הא דקתני מחצה על מחצה יפלו לגוזלי עולה קאי דקשיא הלא כאן מספקא לן דלמא של קינין הן ודמי חטאת של קינין יפלו לגוזלי עולה וכי יש חטאת קריבה עולה ומשני רבי חזקיה וכו' תנאי ב"ד הוא על כל המותרות שיקרבו עולות כדאמרינן לעיל בפ"ד בסוף הלכה ה' והכא נמי כיון דספיקא הוא דינו כמותרות: **האשה הזאת**. ואכתי הא קשיא האשה הזאת שהביאה דמי קן שלה לחובתה ונתנוהו בתוך השופר והשתא שנפלו המעות ונמצאו בין שופר של קינין לגוזלי עולה ואם יפלו לגוזלי עולה האשה הזאת במה היא מתכפרת: **ומשני רבי יצחק תנאי ב"ד הוא המספק וכו'.** וחסר כאן ואת האובדות וכמו שכתוב בסוף פרקין וכדפרישית במתני': **לא צורכה דלא וכו'.** כלומר דפריך וכי לא היה צריך התנא למיתני אלא גם לחלוקות הללו שאם נמצא מעות בין קטורת לעצים או ללבונה או אם בין זהב שהיא לכפורת מה דין של אותן המעות: **ותנייה בסופה.** כלומר לא צריך למיתני ולמיחשב לכל אלו דהא כבר תני לה בהסיפא זה הכלל הולכין אחר הקרוב אף להקל ובמחצה על מחצה הולכין להחמיר והכלל הזה נוהג בכל אלו גם כן ובכל כיוצא בהן:

**3. יט, א הלכה א'
דין מעות שנמצאו בין השופרות**

**[בין קינין לגוזלי עולה:
קרוב לקינין - יפלו לקינין.
קרוב לגוזלי עולה - יפלו לגוזלי עולה.
מחצה למחצה - יפלו לגוזלי עולה].**

ציטוט ממשנתו

וקשיא: ויש חטאת קריבה עולה?!

קשיא

רבי חזקיה בשם רבי שמעון בן לקיש:
תנאי בית דין הוא על המותרות - שיקרבו עולות.

תיחץ

האשה הזאת, במה היא מתכפרת?

שאלה

אמר רבי יצחק:

תשובה

תנאי בית דין הוא, המספק את הקינין - הוא מספק את הפסולות.

לא צורכה דלא: בין "גוזלי עולה"¹⁵³ ל"עצים",
ל"לבונה" ל"זהב לפפורת"!

קשיא

ותנייה בסופה:

תיחץ

**"זה הכלל:
הולכין אחר הקרוב,
מחצה למחצה - להחמיר".**

פני משה

מתני'

מעוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ לְפָנֵי סוּחְרֵי בְהֵמָה. בִּירוּשָׁלַיִם בְּמִקוּם שְׁמוּכְרֵי וְקוֹנֵי הַבְּהֵמוֹת לְעוֹלָם הוּא מַעֲשֵׂר לְפִי שְׂרׁוּב הָעַם מִבִּיאֵי מַעוֹת מַעֲשֵׂר שְׁנֵי שָׁלֶה לִירוּשָׁלַיִם וְקוֹנֵי הַבְּהֵמוֹת בֵּהן וְלֹא כֹלן וְאִף עַל גַּב דַּאיכָא לְמִימַר שְׂמַא מִן הַמוֹכְרִים נִפְלוּ וְכִבְר נִתְחַלְלוּ עַל הַבְּהֵמוֹת אִפִּיָּה מִכִּיּוֹן דְּלוֹקָחִים הוּוּ רׁוּבָא שְׁהָרִי כִמָּה אֲנָשִׁים לוֹקָחִים מִתַּגְר אַחַד אֲזֵלִינן בְּתַרְיֵיהוּ דַּאימַר מִן הַלוֹקָחִים הֵן וְלֹא נִתְחַלְלוּ:

בְּהַר הַבַּיִת. הַנִּמְצְאוֹת שֶׁם לְעוֹלָם הֵן חוֹלִין וְאִפִּי בְשַׁעַת הַרְגֵל לְפִי שְׁחֻזְקוֹתַן מִתְרוּמַת הַלְשָׁכָה הֵן וְאִין הַגּוֹבֵר מוֹצִיא מַעוֹת מִתְרוּמַת הַלְשָׁכָה עַד שֶׁהוּא מַחְלֵל עַל הַבְּהֵמוֹת שְׁלוֹקָחִין לְקִרְבָּנוֹת:

וּבִירוּשָׁלַיִם. בְּשֵׂאֵר הַמִּקְוֹמוֹת שֶׁבְּתוֹכָהּ אִם נִמְצָא בְּשֵׂאֵר כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה הֵרִי הֵן חוֹלִין וּבְשַׁעַת הַרְגֵל הַכֹּל מַעֲשֵׂר לְפִי שְׂרׁוּב הַמַּעוֹת מַעוּלֵי רַגְלִים מַעֲשֵׂר שְׁנֵי אֲבָל בְּשֵׂאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה לֹא חִיִּישִׁינן שְׂמַא מִזְמַן הַרְגֵל הֵן לְפִי שְׁשׁוּקֵי יְרוּשָׁלַיִם עֲשׂוּיִין לְהַתְּכַבֵּד בְּכָל יוֹם וְאִי מַרְגֵל הֵן כִּבְר נִמְצְאוּ בְּאוֹתוֹ הַזְּמַן:

גמ'

לֹא צוֹרְכָה דְּלֹא בְּהַר הַבַּיִת קוֹדֵשׁ. כְּלוּמַר אֲדַרְבֵּהּ אִיפְכָא מִסְתַּבְּרָא וְלֹא צְרִיכָה אֵלֶּא לֹמַר כֵּךְ דְּנִמְצְאוֹת בְּהַר הַבַּיִת יִהְיֶה קוֹדֵשׁ לְעוֹלָם דְּרׁוּב הַמַּעוֹת שֶׁם מִתְרוּמַת הַלְשָׁכָה הֵן וּמִשְׁנֵי רַבִּי בַּא בְּשֵׁם ר' יוֹחָנָן חֻזְקָה וְכּוּ וְכַדְפְּרִישִׁית בְּמַתְנֵי:

4. יט, א-ב הלכה ב'

מעמד ההלכה של מעות שנמצאו בירושלים ובהר הבית

מְשָׁנָה

מַעוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ: לְפָנֵי סוּחְרֵי בְהֵמָה - לְעוֹלָם מַעֲשֵׂר.

וּבְהַר הַבַּיִת - חוֹלִין.

וּבִירוּשָׁלַיִם: בְּשֵׂאֵר כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה - חוֹלִין.

וּבְשַׁעַת הַרְגֵל - הַכֹּל מַעֲשֵׂר.

בְּשֵׂר שֶׁנִּמְצָא: בְּעֻזְרָה: אִיבְרִים - עוֹלוֹת.

וְחִתִּיכוֹת - חֲטָאוֹת.

וּבִירוּשָׁלַיִם - זְבָחֵי שְׁלָמִים, זֶה וְזֶה - תְּעוֹבֵר צוֹרְתוֹ,

וְיֹצֵא לְבַיִת הַשְּׂרִיפָה.

נִמְצָא בְּגִבּוּלֵין: אִיבְרִים - נְבִילוֹת.

וְחִתִּיכוֹת - מוֹתְרוֹת.

וּבְשַׁעַת הַרְגֵל, שֶׁהַבְּשֵׂר מְרוּבָה - אִף אִיבְרִים מוֹתְרוֹת.

יט,ב

גְּמָרָא

דִּין מַעוֹת שֶׁנִּמְצְאוּ בְּהַר הַבַּיִת - חוֹלִין

לֹא צוֹרְכָה דְּלֹא, בְּהַר הַבַּיִת - קוֹדֵשׁ!

קושיא

רַבִּי בַּא רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן:

חֻזְקָה שְׂאִין הַכֹּהֵן מוֹצִיא מִן הַלְשָׁכָה מַעוֹת,

עַד שֶׁהוּא מַחְלֵל עַל הַבְּהֵמָה.

פיחא

פני משה

5. יט, ב הלכה ב'

הסחת הדעת בשמירת בשר קודשים מטומאה

מתני' בשר שנמצא בעזרה. אם הוא מנותח לאברים אברים עולות הן שכן דרך לנתח העולות לאברים ולא לחתיכות כדכתיב ונתח אותה לנתחיה ולא נתחיה לנתחיה ואם מנותח לחתיכות חטאות הן שנאכלין הן בעזרה ומחתיכין אותן הכהנים לחתיכות:

בירושלים זבחי שלמים. הן דרוב בשר הנאכל בירושלים שלמים הן: **זה וזה.** בין חתיכות הנמצאות בעזרה בין הנמצא בירושלים תעובר צורתן ויצא לבית השריפה כדקאמר טעמא בגמרא לפי שנפסלו בהיסח הדעת ואסורין הן באכילה שמא כבר עבר זמן אכילתן ולשרפן מיד נמי לא שמא עדיין לא עבר זמן אכילתן ואין פסולן אלא מדרבנן משום היסח הדעת וכל שאין פסולו בגופו טעון עיבור צורה לפיכך תעובר צורתן ממתנין עד שיעבור זמנן וכדין חטאת לזמנה וכדין שלמים לזמנן ואח"כ יצאו לבית השריפה:

נמצא בגבולין. בערי ישראל: **אברין נבלות.** שכן דרך לחתוך הנבלות לאברין ולהשליכן לכלבים: חתיכות מותרות. שאין דרך לחתוך לחתיכות חתיכות אלא להכשירות ולמכרן אחת אחת לישראל:

ובשעת הרגל שהבשר מרובה. ואין דרך לחתוך הבשר לחתיכות קטנות אלא מבשלין אותו אברים שלימות אף אברים מותרין:

גמ' הסייע הדעת. הנפסל משום היסח הדעת טעון עיבור צורה:

מתני' אמרה כן. ממתני' שמענו כן שהרי פסולין משום היסח הדעת הוא וקתני תעובר צורתו וכו' וכדמפרש ר' יוסי ויאות הוא דלאוכלו וכו' שמא נתקלקלה כלומר שמא כבר עבר צורתו והיינו שעבר זמנה ולפום כן וכו' כדפרישית במתני':

"בְּשֶׁר שֶׁנִּמְצָא בְּעִזְרָה: אֵיבָרִים - עוֹלוֹת. וְחֲתִיכוֹת - חֲטָאוֹת. וּבִירוּשָׁלַיִם - זִבְחֵי שְׁלָמִים. זֶה וְזֶה - תְּעוֹבֵר צוֹרְתוֹ וַיֵּצֵא לְבֵית הַשְּׂרִיפָה."

ציטוט ממשנתא

רבי לעזר בן שמעון רבי הושעיה:
הסייע דעת - טעון עיבור צורה.

מימרא הלכתית

אמר רבי הושעיה:
מתניתא אמרה כן,
"תעובר צורתו ויצא לבית השריפה".

סיוע ממשנתא

אמר רבי יוסי: ויאות!
לאכלו אין את יכול - שמא נתקלקל צורתו,
לפום כן צריך מימר: "תעובר צורתו ויצא לבית השריפה".
*

סיוע מסברה

פני משה

איברין נבלות. דתנינן נבלות ממש הן ולוקין עליהן משום נבלה: **מתני' וכו'.** וממתני' שמעינן כן דקתני אברים נבלות וחתיכות מותרות מה חתיכות מותרות וכי לאו ממש מותרות קאמר ולאכילה אף אברין נבלות דקתני לאכילה שהאוכלן לוקה עליה משום נבלה: **אם היו מחרוזות מותרות.** בתוספתא פ"ג גריס בשר שנמצא בעזרה מחרוזות מותר שאין עושין בשר הקדש מחרוזות. מחרוזות כדרך שחורזין בשר על החבל וכיוצא בו לתלותו: **תשע חנויות מוכרות בשר נבלה וכו' נתחלפו לו.** שלקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח חושש הוא ואסור: **ולנמצאת.** בשוק הולכין אחר הרוב של חנויות ואסור ומשום הסיפא קתני לה: **תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה וכו' נתחלפו לו חושש.** לכתחלה ולנמצאת הולכין אחר הרוב ומותר: **הנמצא ביד עכו"ם.** דינו כנמצא בפלטיא ואם הרוב מן האסור אסור ואם מן המותר מותר: **חמא לחד ארמאי דמקטע.** בשר מן סוסיה: **ומפיק לברא.** למכור: **א"ל הדא היא דאמר ר' יוחנן וכו'.** בתמיה וכי נובל לסמוך על הרוב אם במקולין רוב מותר הוא והרי אנו רואין שזה חתך מן הסוס שלו ומוציאו לחוץ למכרו: **א"ל.** ר' מאנא כן אמר רבי יוסי רבי שלי דהוא תלמידיה דרבי יוחנן והן שראו וכו' הא דקאמר רבי יוחנן הנמצא ביד העכו"ם כנמצא בפלטיא והולכין אחר רוב הבשר שבמקולין דוקא שראו אותו יוצא ממקולין של ישראל והבשר בידו: **חד בר נש.** הלך בציפורי ליקח בשר מהטבח ולא רצה הטבח ליתן לו ואמר לעכו"ם אחד להביא לו בשר משם והביא לו ואמר ליה זה הישראל להעכו"ם לא נסבית על כרחיה כלומר דודאי לא היה בענין אחר אלא שבעל כרחו לקחת ממנו לפי שלא רצה ליתן לי ולנסותו היה רוצה אם הלך ולקח לו מהטבח ישראל וא"ל העכו"ם ולמה בעל כרחו וכי לאו בשר דנבלה יהיבית ליה תחת הבשר הכשר הזה שהבאתי לך והוצרכתני לפייסו ונתתי לו בשר נבלה עבור זה: **מעשה.** זה בא לפני רבי אם חוששין אנו לדברי העכו"ם שהוא כמסיח לפי תומו שנתן להטבח בשר נבלה ומעתה אסור ליקח בשר ממקולין הזה והשיב רבי ואמר לא כל הימנו של העכו"ם הזה לאסור כולה מקולין דציפורי: **רב נחת לתמן.** לבבל וראה שהן מקילין בדבר איסור והחמיר עליהן וכהאי עובדא דלקמיה דאבתרא וגרסינן להא בפ"ב דע"ז בהלכה ח': אזל בעי משוגה. בקש לרחוץ איסקופתיה בהנהר וזה הוא הראש והרגל ובני מעיים הנמכרים ביחד בלע"ז קורין מילנדר"י ובלשון ערבי סקופתא: **ואינשתיה.** ושכחו על שפת הנהר והלך לו ואח"כ חזר ורצה ליטלו וא"ל רב אסור לך דלא זה האיסקופתא דאימור דההיא דילף שטף נהרא והביא אחר תחתיו והוא מן האסור: **חד בר נש הוא מהלך בשוקא.** וטעין בשר ואתא דייתא עוף הנקרא דייה וחטפו מידו:

6. יט, ב הלכה ב'

דין בשר שנמצא בגבולין - "קבוע", "חוב" ו"דין בשר העלם מן העין"

"נמצא בגבולין: איברים - נבילות. וחתיכות - מותרות. ובשעת הרגל שהבשר מרובה, אף איברים - מותרות."

ציטוט ממשנתו

רבי קריספא בשם רבי יוסי ברבי חנינה: איברים נבילות - לוקין עליהן משום נבילה.

מימרא הלכתית

מתניתא אמהרה בן:

סיוע

"איברים - נבילות, וחתיכות - מותרות!" "חתיכות מותרות" - לא ממש?! ודכוותה: "איברים נבילות" - לוקין עליהן משום נבילה.

רבי קריספא בשם רבי יוסי ברבי חנינה: אם היו מחרוזות - מותרות.

מימרא הלכתית

"תשע חנויות מוכרות בשר נבילה, ואחת מוכרת בשר שחוטה, נתחלפו לו - חושש. ולנמצאת - הולכין אחר הרוב.

הבאת ברייתא בעין

תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה, ואחת מוכרת בשר נבילה, נתחלפו לו - חושש. ולנמצאת - הולכין אחר הרוב."

אמר רבי יוחנן:

הנמצא ביד גוי - כנמצא בפלטיא.

מימרא הלכתית

רבי לעזר בי רבי חגי היה מסמך לרבי מנא. חמא לחד ארמאי מקטע מן סוסיה ומפיק לברא. אמר ליה: הדא היא דאמר רבי יוחנן: הנמצא ביד גוי - כנמצא בפלטיא?!"

שאלה \ תמיהה

אמר ליה:

כן אמר רבי יוסי רבי:

והו, שראו אותו יוצא ממקולין של ישראל.

תשובה עזרא פישות מצממט למינת רבי יוחנן

חד בר נש בציפורין אזיל בעי מיזבון קופד מן טבחא, ולא יהב ליה. אמר ליה לחד רומי, ואייתי ליה. אמר ליה: לא נסבית על פרחיה? אמר ליה: ולא בשר דנבילה יהיבית ליה?

סיפור

רבי ירמיה בשם רבי חנינה:

מעשה בא לפני רבי,

ואמר: לא כולא מיניה מיסר מקולין דציפורין.

מימרא הלכתית

רב נחת לתמן,

חמתון מקילין - וחמר עליהן.

מימרא הלכתית חולקת

חד בר נש אזיל בעי משיגה אסקופתיה בגו נהרא, ואינשתה, ואזיל ליה. חזר בעי מיסבינה. אמר ליה רב: אסור לך, דנא אמר: ההיא שטף נהרא, ואייתי חורי דנבילה תחתיו.

סיפור כ"א

פני מטה

וטלקתיה. כשפרח העוף השליכו לארץ וחזר זה ורצה ליטלו והחמיר ג"כ רב ואמר אסור לך דנא דאימור בשר נבלה היתה הדיה טעונה והשליכתו ונסבה הוא אחרת. ובעי' גריס ואתר תתה ונסיבת דין תחותה. שתקח עכשיו הנבלה תחת בשר שלך:

גינאי. מוכרי יין בגנות שטף הנהר זיקין הנודות יין שלהן ומצאו אותן ואתא עובדא לפני רבי יצחק בר אלעזר ואמר יחכמון שפייא קוטריהן יכירו השופין כלומר האומנין והם הגינאי המשפין קשריהן בהנודות ואם מכירין קשריהן מותרין:

נוקניקה. הריאה עם בני מעיים ולפי שמנקין ומדיחין אותה קורא לה נוקניקה אי"נ על שם הקניקות שבה ונמצאת בבה"כ דבולי שם חשיבות הוא שהחשובים הולכין להתפלל בתוכה ושאלו לר' ירמיה משום בשר שנתעלם מן העין ואמר יכירו הסיקרייא הן המוכרין כיוצא באלו ונקראו סיקרין ויראו מעשיהן בה ואם מכירין מותר:

באיסרטא דגופתא. ברחוב המקום גופתא והתירוהו וכו':

דתני. בתוספתא דמציעא המציל מיד הארי וכו' מפני שהבעלים מתייאשין מהן וא"כ כאן נמי יאוש בעלים איכא וא"צ להכריז:

משום רוב מהלכי דרכים משום שחיטת העכו"ם. כלומר דלמאי נחוש אי משום שחיטת העכו"ם הולכין אחר רוב מהלכי דרכים אשר שם ורובן ישראל היו:

ואישתכח מן דבית רבי. ואח"כ כשחקרו אחר זה אישתכח דאותו הגדי צלי מן דבית רבי הוה:

עיגול דגובנא. גבינה גדולה ועושין אותה כמין ככר לחם אחת ונמצאת באושפיזא דלוי והתירוהו וכו' כלעיל ואישתכח אח"כ דמן דר"א ב"ר יוסי הוה:

ואנן חמיין רבנן. מחמירין על עצמן ומכריזין להאבדה דכה"ג וא"ל ר' יוסי ואת אס היית מוצא דבר כזה וכי לא היית נוטלו והרי אביך ר' יונה לא אמר כן אלא רגיל היה לומר הלואי אם נמצא איזו דבר ונמצא אף מן פיוסרוס דלגו כלומר לאו דוקא בסרטיא ופלטיא גדולה שהכל מהלכין בה ואיכא יאוש בעלים אלא אפי' מן השביל הקטן שלפנים מהאי סרטיא ונקרא פיסווארוס ודוגמתו בפרק הרואה ועל שם שדורסין לשם לפעמים להסתלק מן הרחוב ולשון לעי' הוא פסי' אוויר"א. ובגמרא דהפועלים דלא מציא פסא קניא ואם תמצא שם ג"כ הייתי נוטלו דאפי' כן הבעלים מתייאשין ממנו: **אפי' כן אשכח ולא נסב.** וקאמר הש"ס שאע"פ שהיה רגיל לומר כך אפי' כן פעם אחת מצא במקום כיוצא בו והחמיר על עצמו ולא רצה ליטלו:

סיפור חד בר נש הוה מהלך בשוקא טעין קופד, אתא דיתא וחספתיה מיניה, וטלקתיה. חזר בעי מיסבינה. אמר ליה רב: אסור לך, דנא אמר: בשר דנבילה הוות טעינה וטלקתיה, ונסבה ההוא אחרתא.

סיפור גינאי שטף זיקין. אתא עובדא קומי רבי יצחק ברבי אלעזר ואמר: יחכמון שפייא קיטרין.

סיפור נקוניקה, אשתכח בכנישתא דבולי, אתא עובדא קומי רבי ירמיה, אמר: יתחכמון סקורי'א עבדתהון.

סיפור גדי צלי אשתכח באסרטי דגופתא, והתירוהו משום שני דברים: משום מציאה, ומשום רוב מהלכי דרכים.

פרשנות "משום מציאה", דתני:

"המציל מיד הארי, מיד הגייס, משונת הים, ומשונת הנהר, ומאיסרטיא גדולה, ומפלטיא גדולה - הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאשין מהו".
 "משום רוב מהלכי דרכים" - משום שחיטת גוי. ואשתכח מן דבית רבי.

סיפור עיגול דגובנה אישתכח בפונדקא דלוי, והתירוהו משום שני דברים: משום מציאה, ומשום רוב מהלכי דרכים.

פרשנות "משום מציאה", דתני:

"המציל מיד הגייס, מיד הארי, משונת הים, ומשונת הנהר, מאיסרטיא גדולה, ומפלטיא גדולה - הרי אלו שלו, מפני שהבעלים מתייאשין מהו".
 "משום רוב מהלכי דרכים" - משום גבינת נכרי. ואשתכח מן דרבי אלעזר ברבי יוסי.

קוליא מהביתא אמר רבי מנא קומי רבי יוסי: על מעשי רבן ואנן חמיין רבנן מכריזין!

תירץ

אמר ליה: את אין הווייתה משכח, לא נסבת? רבי יונה אבוק לא אמר כן, אלא אמר: הלואי פד נשפח, נשפח מן פיוסא ולגוא.

סיפור אפילו כן, אשכח ולא נסב. [חלקו הפשוט על מ' מסב]

**7. כ, א-ב הלכה ג'
מציאת בהמה הראויה לקרבן
תקנות בית דין בענייני קרבנות**

פני משה

מתני'

בהמה שנמצאת מירושלים עד מגדל עדר. מקום קרוב היה לירושלים וכן אם נמצאת בכמתה לכל רוח:

זכרים עולות. דמכיון שהוא סמוך לירושלים חיישינן שמא מירושלים יצאת ורוב בהמות היוצאות ממנה זבחים הן הלכך זכרים דחזו לעולה עולות הן ונקבות דליכא לספוקי בעולה זבחי שלמים הן:

רבי יהודה אומר הראוי לפסחים. זכר בן שנה מן הכבשים או מן העזים ה"ז לפסחים והמוצא מקריבו לפסחו ואם אח"כ יבא בעליו יתן לו את דמיו:

קודם לרגל. אם הוא קודם לרגל שלשים יום שאז מתחילין לדרוש בהלכות הפסח ואדם מפרש את פסחו ואין הלכה כרבי יהודה:

בראשונה היו. ב"ד ממשכנין את מוצאייה עד שהוא מביא נסכיה הראוין לה אם לפר נסכי פר אם לאיל נסכי איל ולכבש נסכי כבש וחזרו להיות מניחין את הבהמה ובורחין כדי שלא יתחייב בנסכיה והתקינו ב"ד שיהא נסכיה באין משל צבור מתרומת הלשכה:

אמר ר"ש ז' דברים התקינו ב"ד. כדקחשיב ואזיל וזה אחד מהן שאמרנו במתני' דלעיל שהתקינו שיהא נסכיה באין משל צבור ועוד ששה דברים דלקמן:

נכרי ששלח עולתו ממדינת הים. להקריבו כדדרשינן שמקבלין מהן נדרים ונדבות וסתם נדרי נכרי עולות הן שדעתו להיות כולו לגבוה ואם שילח דמי נסכיה עמה קריבין משלו ואם לאו קריבין הנסכים משל צבור. אבל אם שילח הנסכים עצמן אינן קריבין שניא בנסכים כל האזרח יעשה ככה ולמעט הנכרים שלא יביאו הנסכים עצמן וקריבין הנסכים משל צבור:

וכן גר שמת. ואין לו יורשים והניח זבחים אם יש לו נסכים שהפרישן בחייו קריבין משלו ואם לאו קריבין משל צבור:

תנאי ב"ד. ג"כ על כ"ג שמת שתהא מנחתו והיא מנחת חביתין של כ"ג בכל יום שמקריב מחציתה בבקר ומחציתה בין הערבים קריבה משל צבור עד שיתמנה כ"ג אחר תחתיו:

רבי יהודה אומר משל יורשים. של כ"ג היתה קריבה ועיקר פלוגתייהו תנינן בפ"ד דמנחות בסופו גבי כ"ג שהקריב מחצה בשחרית ומת ומינו כהן אחר תחתיו לא יביא חצי עשרון מביתו ולא חצי עשרון של ראשון אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה ומחצה אבד נמצאו שני חצאין קריבין ושני חצאין אובדין ועלה קתני התם בסיפא לא מינו כהן אחר תחתיו משל מי היתה קריבה ר"ש אומר משל צבור ור' יהודה אומר משל יורשין וטעם פלוגתייהו מפרש התם וכן הכא בברייתא דר"ש דריש חק עולם דכתיב גבי מנחת כ"ג משל עולם היא קריבה כשמת הכ"ג וכשם שאם מת קודם שהקריב מחצה בבקר קריבה היא כולה משל צבור כך אף אם מת אחר שהקריב מחצה בשחרית קריבה משל צבור ושלימה קריבה דכתיב כליל תקטר ור' יהודה ס"ל דהואיל שכבר הקריב מחצה בשחרית משלו ומת קריבה היא בין הערבים משל יורשין דכתיב והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אותה וס"ל ג"כ דבכה"ג שלימה היתה קריבה דכתיב אותה כולה ולא חציה וקאמר נמי התם דהא דר"ש דריש לה מקרא והכא הא קאמר דתקנת ב"ד היא אלא דשתי תקנות הוו דאורייתא מדצבור וכיון דחזו דקא מידחקא לשכה שהיו פוחתין השקלים מן הלשכה התקינו שישגבו מן היורשים וכיון דחזו דקא פשעו בה היורשים הדר אוקמוה דאורייתא ולענין דינא הלכה כר' יהודה דהתם דמדאורייתא קריבה משל יורשין אבל לאחר התקנה שראו שפושעים בה היורשים והתקינו שתהא קריבה משל צבור אי"כ התקנה כדקאי קאי וקריבה היא משל צבור:

ושלימה היתה קריבה. בין לר"ש ובין לרבי יהודה וכדפרישית:

על המלח ועל העצים. וכן הוא תנאי ב"ד שהמלח והעצים של קודש מותר לכהנים להיות נאותין בהם לאכילת הקרבנות שאוכלין בחלקן וזהו החמישי משבעה דברים של תנאי ב"ד לפי שענין המלח והעצים שיהיו נהנין הכהנים דבר אחד הוא. ודווקא לאכילת הקדשים אבל לא ניתנו מלח המקדש באכילת חולין שלהם וכגון שאכילת חלק הקדשים אכילה מועטת היא שצריך שיהו אוכלין חולין או תרומה עמהם כדי שיהיו הקדשים נאכלין על השובע ואין כאן משום חולין בעזרה הואיל ולצורך אכילת הקדשים הוא:

המשך – בעמוד הבא

משנה

בהמה שנמצאת מירושלים ועד מגדל עדר, וכמתה לכל רוח:

זכרים - עולות, נקיבות - זבחי שלמים.

רבי יהודה אומר:

הראוי לפסחים - לפסחים,

קודם לרגל שלשים יום.

בראשונה: היו ממשכנין את מוצאייה, עד שהוא מביא נסכיה. חזרו להיות מניחין אותה ובורחין. התקינו בית דין: שיהו נסכיה באין משל ציבור.

אמר רבי שמעון:

שבעה דברים התקינו בית דין:

וזה אחד מהן.

נכרי ששלח עולתו ממדינת הים:

ושלח עמה נסכים - קריבין משלו.

ואם לאו - קריבין משל ציבור.

וכן גר שמת והניח זבחים:

אם יש לו נסכים - קריבין משלו.

ואם לאו - קריבין משל ציבור.

ותנאי בית דין הוא,

על כהן גדול שמת,

שתהא מנחתו קריבה משל ציבור.

רבי יהודה אומר:

משל יורשין,

ושלימה היתה קריבה.

על המלח ועל העצים - שיהיו הכהנים נאותין בהן.

ועל הפרה - שלא יהו מועלין באפרה.

ועל הקינין הפסולות - שיהו באות משל צבור.

רבי יוסי אומר:

המספק את הקינין - הוא מספק את הפסולות.

גמרא

המושג אומרת: שבהמה זכר שנמצא - מעלים לעולה,

והרי יתכן שהוא היה לשלמים!

קושיא נסתת

רבי הושעיא רבה אמר:

לבא בדמיהן שנו.

תיחז | פרשנות למשנה

אמר ליה רבי יוחנן:

אומרם לו לאדם: "צא ומעול בקדשים" !?

קושיא

פני תשעה

ועל הפרה שלא יהיו מועלין באפרה. זהו הששי מ'ז' דברים של תנאי ב"ד. ובגמרא פריך הא מן התורה אין מועלין כדרש' מחטאת היא מלמד שמועלין בה ובה מועלין ואין מועלין באפרה ומשני שתי תקנות הו' דאורייתא בה מועלין באפרה אין מועלין כיון דחזו דקא מזלזלי בה ועבדי מינייהו רפואה למכתן גזרו ביה מעילה וכיון דחזו דקא פרשי מספק הזאות אוקמוה אדאורייתא:

ועל הקנינין הפסולות שיהו באות משל צבור. זה הוא השביעי מתנאי ב"ד. לפי שמחוייבי הקנינין מביאין מעות ונותנין להשופר והגזברים לוקחין המעות וקונים בהם קנינין והבעלים סומכין על הבי"ד שישגיחו שיקריבו קנייניהו ואם אירע בהן איזה פסול תנאי ב"ד הוא שיקחו אחרים מדמי תרומת הלשכה ומזכין אותם להבעלים ויוצאין ידי חובתן בהקרבתם:

רבי יוסי אומר. אין זה מתנאי ב"ד שיהו באין מתרומת הלשכה אלא כך הוא שהמספק את הקנינין זהו אותו הממונה על הקנינין דאמרינן לעיל בפ"ה שהוא מספק הקנינין ומקבל המעות מן הגזברים הוא שחייב להחליף קנינין הפסולות וצריך ליתן אחרים תחתיהן וכהאי דתנינן לעיל סוף פ"ד אינו מקבל את מעותיו עד שיהא המזבח מרוצה ואם החמיץ היין או התליע הסולת החמיץ והתליע לו כך הוא בקנינין שאם נמצאו בהן פסול או שנפסלו קודם שיקרבו נותן הוא אחרים תחתיהן והלכה כר' יוסי וכדאמר בגמ' שזהו מתנאי ב"ד:

גמ'
רבי הושעיה רבה אמר לבא בדמיהן שנו. וכך הוא בפ"ב דקידושין בסוף הלכה ז' דגריס לה התם סוגיא זו. ומשום דקשיא ליה וכי זכרים עולות הוא דהו' זבחי שלמים לא הו' הא שלמים באין זכרים ונקבות ומכיון דאיכא לספוקי נמי בזכרים שמא זבחי שלמים הן היאך מקריבין לעולה ולהקטיר את האברים הלכך מפרש דלא שיקריבו הן עצמיהן קתני אלא הכא בבא לחוב בדמיהן עסקין וה"ק שאם בא זה המוצאה לעשות תקנה ולקבל עליו חוב כל דמים שיש בספק אלו הבהמות ורוצה להוציאן לחולין כך הוא דבזכרים דחיישינן שמא עולות הן ויביא ב' דמים של שווין ויאמר אם זה עולה תהא הבהמה מחוללת על מעות האלו והמעות אחרים יהיה לשלמי נדבה ואם שלמים היא תהא מחוללת על מעות האלו ומעות אחרים יהיה לעולות נדבה ובדמים הללו יביא הקרבנות ויקריבן לנדבה:

א"ל ר' יוחנן אומרים לו לאדם צא ומעול בקדשים. בתמיה שהרי בהמה תמימה שהוקדשה למזבח אסור לחללה וזה שבא להימלך כיצד יעשה וכי יאמרו לו עמוד וחטא בשביל שתזכה שיעבור במזיד למעול בקדשים ולחללן כשהן תמימין וכדי שיזכה לתקן הקרבנות של בהמה זו:

אלא הילכו בהן אחר הרוב. אלא דהיינו טעמא דזכרי' יקרבו עולות וקס"ד השתא דהן עצמן קרבין קאמר:

אם רוב זכרים עולות. לשון מסורס הוא וכלומר אם זכרים הן רוב זכרים עולות הן ואם נקבות רוב נקבות שלמים הן:

ואין השלמים וכו'. ואכתי קשיא וכי שייך כאן לילך אחר הרוב וכי אין שלמים באין מן הזכרים ומן הנקבות וא"כ זכרים הו' כפלגא עולות ופלגא שלמים כהאי ספיקא ואמאי יקרבו עולות:

כיצד הוא עושה מוציאן לחולין. כלומר דה"ק אלא כיצד הוא ימתין עד שהוא מוציאן לחולין והיינו עד שיוממו ויכול להוציאן לחולין (ומייתי שתי בהמות ומחללן על אלו ויאמר אם זו עולה תהא זו עולה תחתיה וחברתה שלמי נדבה ואם זו שלמים תהא זו שלמים תחתיה וחברתה תהא עולת נדבה) וחוזר ועושה אותן עולות. כלומר ובהדמים שמוכרן יעשה בדמים אלו להקריב עולות. וחסר כאן הקושיא דגריס בקידושין שם וקשיא יש חטאת קריבה עולה וכלומר דאע"ג דזכרים הן מ"מ איכא חטאת נשיא דזכר הוא ושמא חטאת הוא והיאך אתה אומר שהדמים יקח בהן עולות:

אמר ר' זעירה. דלא קשיא דכמה דאת אמר תמן לעיל בפ"ד בהלכה ה' דתנאי ב"ד הוא על המותרות שיקרבו בדמיהן עולות כן את אמר אף הכא כן דתנאי ב"ד הוא על האובדות שיקרבו בדמיהן עולות:

אָלָא,

תיחף 12

פרשנות למענה

הִילְכוּ בְהֵן אַחַר הָרֹב,

אִם רֹב זָכָרִים - עוֹלוֹת.

אִם רֹב נְקִיבוֹת - זְבָחֵי שְׁלָמִים.

וְאִין הַשְּׁלָמִים בָּאִין מִן הַזָּכָרִים וּמִן הַנְּקִיבוֹת?!

קושיא

כִּיצַד הוּא עוֹשֶׂה?

תיחף

מִוְצִיאָן לְחוּלִין וְחֹזֵר וְעוֹשֶׂה אוֹתָן עוֹלוֹת.

כב

אָמַר רַבִּי זְעִירָא:

תיחף 13

כְּמַה דְּאֵת אָמַר תַּמָּן:

פרשנות למענה

"תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא עַל הַמּוֹתְרוֹת שֶׁיִּקְרְבוּ עוֹלוֹת"

כֵּן אֵת מֶר אוֹף הֶכָּא: תְּנַאי בֵּית דִּין הוּא עַל הָאוֹבְדוֹת - שֶׁיִּקְרְבוּ עוֹלוֹת.

אָמַר רַבִּי יוֹסִי לְרַבִּי יַעֲקֹב בְּרַ אֲחָא:

שאלה

אִין זֶה מְזִיד?

אָמַר לִיה:

תשובה

מִכֵּינן שֶׁהוּא תְּנַאי בֵּית דִּין - אִין זֶה מְזִיד.

פני משה

גמ' **עד דאנא תמן וכו'**. כל זה כתוב הוא לעיל פרק ג' בהלכה ה' עד רבי אלעזר אומר יפלו לנדבה ושם פרשתי והובא זה ג"כ לעיל בריש פרקין:
עשירית האיפה של כ"ג. דתנינן בסוף פ"ד דמנחות שלא היתה באה חצאין אלא מביא עשרון שלם וחוצהו ומקריב מחצה בבקר ומחצה בין הערבים דכתיב מחציתה בבקר וגוי משמע מחצה משלם הוא מקריב. ופליגי הכא אימתי מקדשה בכלי שרת דרי יוחנן אומר חוצה אותה בתחלה ואח"כ מקדשה ור"ל סבירא ליה מקדשה כשמביא העשרון שלם ואח"כ חוצה אותה:

מתני' פליגא על ר' יוחנן. דקתני התם כהן שהקריב מחצה בשחרית ומת וכו' כמו שהבאתי במתני' ומדקתני שהמחצה אבד ש"מ דטעמא הוי הואיל וכבר הוקדשה קודם שחלקה לחצאין ואי אפשר עכשיו להקריבה לפיכך אבד דהואיל וקדשה בכלי שרת הרי היא כקדושת הגוף ואין לה פדיון וקשיא לר' יוחנן:

פטר לה שכן אפי' מעות הולכות לים המלח. כלומר לעולם לא קדשה והא דתנינן שהמחצה אבד היינו טעמא דלא יהא אלא כמפריש מעות לעשירית האיפה שלו וניתורתו דאמרינן לעיל שהולכות לים המלח ואף על פי שאין בהמעוה קדושת הגוף וה"ל באותה המחצה:

מתני' פליגא על ר"ש בן לקיש. דהשתא דייקנין מהסיפא וקשיא עליה דר"ל דקתני התם אם אחר שהקריב מחצה בשחרית מת ומינו כהן אחר לא יביא חצי עשרון וכו' כמו שהבאתי במתני' ותני עלה בתוספתא דמנחות פ"ז מחצה זה הראשון שנשאר ומחצה זה שני תעובר צורתן וכו' ואי אמרת מקדשה בתחלה בכלי שרת אי"כ קדשה לה קדושת הגוף בתחלה ועכשיו נפסלה ה"ז כפסולו בגוף הקדש וקיי"ל כל שפסולו בגופו אינו טעון עיבור צורה ומיד יוצא לבית השריפה אלא ש"מ דלא קדשה וקשיא לר"ל:

פטר לה. ר"ל דאתיא כרבי ישמעאל בחדא ברייתא דס"ל עשרון הוא מקדש כלומר לא צריך כלי שרת אחר לקידוש המנחה אלא העשרון שמביא בו הוא מקדשו ליקרב ומכיון דלא קדשה קדושת הגוף טעון עיבור צורה:

8. כ, ב הלכה ג'

**הפריש שקלו ומת - מה דין השקל?
מה הדין של מותר הכסף עושאר ממנחת חביתין?
דין מנחת החביתין כשמת הכהן גדול**

שאלה אָמַר רַבִּי יִסָּא:

עַד דְּאָנָּא תַּמָּן, שְׁמַעִית קַל רַב יְהוּדָה שְׁאֵל לְשִׁמוּאֵל: הַפְּרִישׁ שְׁקָלוֹ וּמַת?

תשובה אָמַר לִיה:

יְפָלוּ לַנְּדֵבָה.

שאלה נוספת וּמוֹתֵר עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שְׁלוֹ?

תשובה 1 רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר:

יּוֹלִיכִים לְיָם הַמֶּלַח.

תשובה 2 רַבִּי אֱלֶעָזָר אָמַר:

יְפָלוּ לַנְּדֵבָה.

הבאת מחלוקת במנחת חביתין של כהן גדול שמת

דעה א'

עֲשִׂירִית הָאֵיפָה שֶׁל כֹּהֵן גָּדוֹל: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: חוּצָה אוֹתָהּ וְאַחַר כֵּן מְקַדְּשָׁה.

דעה ב'

רַבִּי שְׁמוּעוֹן בֶּן לִקְיִישׁ אָמַר: מְקַדְּשָׁה וְאַחַר כֵּן חוּצָה אוֹתָהּ.

קשיא על רבי יוחנן

מַתְּנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן, "מְקַרִּיב מִחֻצָּה, וּמִחֻצָּה אֲבָד" (מנחות נ:)

תיחץ

פֶּתֵר לָהּ: שְׁכֹן אֶפְּלוּ מְעוֹת יִלְכוּ לְיָם הַמֶּלַח.

קשיא

מַתְּנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי שְׁמוּעוֹן בֶּן לִקְיִישׁ¹⁵⁴: "נִמְצְאוּ שְׁנֵי חֻצָּאִין קְרִיבִין וְשְׁנֵי חֻצָּאִין אֲבוּדִין" (מנחות נ:).

וְתַנִּי עֲלֶיהָ:

"מִחֻצָּה רֵאשׁוֹן וּמִחֻצָּה שְׁנִי - תְּעוּבָר צוּרְתָן וַיֵּצְאוּ לְבֵית הַשְּׂרִיפָה!"

תיחץ

פֶּתֵר לָהּ כְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל, דְּאָמַר: "עֲשָׂרוֹן מְקַדְּשׁ".

¹⁵⁴ וי"ג שהקושיא היא על רבי יוחנן, קושיא נוספת.

פני משה

כשהכהן וכו'. ברייתא באנפי נפשה היא דאף הכהן הדיוט ביום שמתקרב תחלה לעבודה מביא וכו' ותוספתא היא בפ"ג דמכילתין: **רבי מנא בעי מימר**. הואיל דכך הוא אי"כ כ"ג שבו ביום נתחנך בתחלה לעבודה ובו ביום עצמו נתמנה להיות כ"ג צריך להביא שתיים אחת לחינוכו שנוהג אף בכהן הדיוט ואחת לחובת היום שלו: **תופיני**. כתיב במנחת כ"ג מרבכת תביאנה תופיני מנחת פתים וגו' ודריש מדכתיב תופיני סמוך לתביאנה ללמד בשעת הבאה תופו אותה ולא מאפויי בשחרית: **והא תנינן**. בתמיד פ"ק הממונה בא דדופק עליהם וכו' נטל את המפתח וכו' ושתי אבוקות של אור בידם וכו' עד העמידו עושי חביתין לעשות חביתין אלמא באותו פעם עושין החביתין לעשות חמין לרבוכה לא שעושין החביתין בשחרית אלא העמידו אותן להכין חמין לרבוכה וכשיגיע זמן חביתין שהוא אחר עשיית המנחה עושין אותה:

9. כ, ב הלכה ג'

מנחת חינוך ומנחת חביתין (ויקרא ו, יג-ט)¹⁵⁵

"נְשַׁהֲכֵהוּ מִתְקָרֵב תְּחִילָה לְעִבּוּדָה, מְבִיא עֲשִׂירֵית הָאִיפָה שְׁלוֹ, וְעוֹבְדָה בְּיָדוֹ. אַחַד כֶּהֵן גָּדוֹל, וְאַחַד כֶּהֵן הַדְּיוֹט שְׁעָבְדוּ עַד שְׁלֵא הִבְיָאוּ עֲשִׂירֵית הָאִיפָה שְׁלֵהֶם - עֲבֹדְתוּ בְּשִׁירָה."

ברייתא

רבי מנא בעי מימר: בו ביום שנתקרב תחילה לעבודה, בו ביום נתמנה להיות כהן גדול - מביא שתיים: אחת לחינוכו, ואחת לחובת היום.

מימרא הלכתית

"תופיני" (ויקרא ו, יד) - בשעת הבאה - תופיני, ואין בשחרית תופיני.

אמירה הלכתית

והא תנינן: **"העמידו עושה חביתין לעשות חביתין"** (תמיד כח.)!

קושיא

אמר רבי חייא בר אבא: לעשות חמין לרבוכה.

תיחץ

¹⁵⁵ יג זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אתו עשירית האפה סלת מנחה תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בערב. יד על-מחבת בשמן תעשה מרבכת תביאנה תופיני מנחת פתים תקריב ייה-ניחה לה'. טו והכהן המשיח תחתיו מפניו יעשה אתה חק-עולם לה' כליל תקטר. (ויקרא ו יג-ט)

פני משה

תופיני. פליגי בה בשם רבי חנינה האיך היא נעשית: **מטגנה**. בשמן במחבת ואח"כ אופה אותה בתנור ואידך קאמר בשם ר"ח דבתחלה אופה אותה: **תופיני**. ואשכחן נמי דפליגי באפיה עצמה דחד אמר תופיני תאפנה טא אפיה חציה ולא גמר אפיה ורבי ס"ל תאפנה רכה ורבי דוסא אמר לשון נוי הוא כדלקמן כלומר שיאפנה נאה: **אתיין אליו פלגותא**. שנים מהן תליא פלוגתתן באילין פלגותא דלעיל דמאן דאמר תופיני נוי סבירא ליה כמאן דאמר מטגנה ואחר כך אופה והיינו נוי שאחר שמשוחה בשמן אופה אותה ומייד תופינה רכה כמייד אופה וכו' והיינו שמחמת האפיה תהא רכה ולא מחמת השמן וא"כ אופה אותה בתחלה ואח"כ מטגנה. והיותר נראה דאיפכא צ"ל מייד תופנה נוי כמייד אופה ואח"כ מטגנה דאז נאפת יותר בנוי כשעדיין לא ניתנה בשמן ומייד תופנה רכה כמייד מטגנה ואח"כ אופה דבשעת אפייתה כבר נתרככה מחמת השמן:

10. כ, ב הלכה ג'

סדר אפיית המנחה

מזמרא פרשנית
"תופיני"¹⁵⁶ (ויקרא ו, יד) -
רבי יסא ב'שם רבי חנינה:
 מְטַגְנָה,
 וְאַחַר כֵּךְ אֹפֶה אוֹתָהּ.

מזמרא פרשנית
חולקת
רבי אהא ב'שם רבי חנינה:
 אֹפֶה אוֹתָהּ,
 וְאַחַר כֵּךְ מְטַגְנָה.

מדרש הלכה
"תופיני" -
תאפנה נא.
רבי אומר: תאפנה נאה.
רבי דוסא אומר: תאפנה ריבה."

אתיין אליו פלגותא פהינין פלגותא,
מאן דאמר: "תאפנה נאה" - כמאן דאמר: אופה ואחר כך מטגנה.
ומאן דאמר: "תאפנה נא" - כמאן דאמר: מטגנה ואחר כך אופה.

פרשנות
 להשוות את מחלוקת
 האמוראים למחלוקת
 תנאים

פני משה

לא סוף דבר שמת. למתניתין מהדר לאו דוקא אם מת הכ"ג קריבה מנחתו משל צבור:
אלא אפי' אם נטמא. או שנדחה מחמת מום ואינו יכול להקריבה בעצמו ואז מוטל החיוב על הצבור וקריבה משלהן וכן תני ר' יודה בן פזי דבר דיליה וכו':

11. כ, ב הלכה ג'
מנחת חביתין של בן הערבים
בכהן עומת \ נטמא \ נהיה בעל מום

["חבתי כהן גדול, לא היו באות חציים, אלא מביא עשרון שלם, וחוצהו, ומקריב מחצה בבקר, ומחצה בין הערבים. וכהן שהקריב מחצה בשחרית ומת ומנו כהן אחר תחתיו, לא יביא חצי עשרון מביתו, ולא חצי עשרונו של ראשון, אלא מביא עשרון שלם, וחוצהו, ומקריב מחצה, ומחצה אבד. נמצאו שני חציים קרבין, ושני חציים אובדין, לא מנו כהן אחר, משל מי היתה קרבה? רבי שמעון אומר, משל צבור. רבי יהודה אומר, משל יורשים. ושלמה היתה קרבה"] (מנחות נ:).¹⁵⁷

ציטוט משנה
במנחות נ:
חליקה הבאה לעיל

לא סוף דבר ש"מת".

פרשנות

אלא אפילו נטמא?
ואפילו נדחה ממום?

שאלה

תני רבי יהודה בר פזי דבר דליה:
"ואפילו נדחה ממום".

תשובה

¹⁵⁷ ויש מפרשים שתולין סוגיה זו על משנתנו: "ותנאי בית דין הוא, על כהן גדול שמת, שתהא מנחתו קריבה משל צבור. רבי יהודה אומר: משל יורשיו, ושלמה היתה קרבה".

12. כ, ב - כא, א הלכה ג'

מנחת חביתין של כה"ג שמת ועדיין לא התמנה כה"ג - משל מי?

פני משה
 מנין לכ"ג שמת ולא מינו וכו'.
 כדפרישית במתני':
שנאמר חק עולם ממי שהבריות שלו. כלומר חק עולם לה' כתיב ודריש משל העולם וזהו משל צבור שהן כולן לה' שכל הבריות והעולם הן שלו וכד"א כי ממך הכל ומיידך נתנו לך:
כליל תקטר. כתיב כליל להקטרה כלומר הקטרתה כשהיא שלימה וכדפרישית במתני' דזה הוא לכ"ע אם אין הכ"ג בעצמו מקריבה:
מחלפה שיטתיה דר"ש. קשיא דדיה אדידיה:
תמן הוא אומר משל יורשים. כלומר במתני' דקאמר זה אחד מהתקנות שהתקינו ב"ד שתהא מנחתו קריבה משל צבור אלמא דמדינא דמדאורייתא משל יורשין היתה קריבה אלא שב"ד הוא שהתקינו כן והכא בברייתא הוא אומר משל צבור מן התורה הוא כדדריש מקרא:
ולא יאות הוא מקשי. וכי לאו שפיר הוא מקשה ר' בא בר ממל ושינוייה הוא דבעי:
אתא ר' יעקב וכו' בשם רבי יוחנן. ומשני לה דבאמת כך הוא דדבר תורה הוא שתהא בא מן הצבור כדדריש לה מקרא אלא שהייתי אומר יגבו לה בתחלה מן הצבור אחר שאירע כך שמת הכ"ג ולא יטלו כלום מתרומת הלשכה ולזה התקינו שתהא באה מתרומת הלשכה והיינו דקאמר ר"ש במתני' משל צבור כלומר מן הדבר שהוא של צבור ולא שיגבו עכשיו בתחלה מן הצבור:

ציטוט ממוענא

["ותנאי בית דין הוא:
 על כהן גדול שמת, שתהא מנחתו קריבה משל צבור.
רבי יהודה אומר:
משל יורשין,
ושלימה היתה קרבה"]

ברייתא מרחיבה

"מנין לכהן גדול שמת ולא מינו אחר תחתיו - שתהא מנחתו קריבה משל יורשים?
 תלמוד לומר: **"מבניו יעשה אותה"**¹⁵⁸ (ויקרא ו, טו).
 יכול יביאנה לחציים?
 תלמוד לומר: **"אותה"** - נולה אמרתי,
דברי רבי יהודה.
רבי שמעון אומר:
 אינה באה אלא משל צבור,
שנאמר: "חק עולם" - מי שהברית כרותה לו.
"כליל תקטר" - כליל להקטרה."

ציטוט ממוענא להשתאות אתה עם הברייתא

"כהן גדול שמת [שתהא מנחתו קריבה משל צבור].
רבי יהודה אומר:
משל יורשין, ושלימה היתה קרבה]!

קשיא

רבי בא בר ממל בעי:
 מחלפה שיטתיה דרבי שמעון!
 תמן אמר: **"משל יורשין"**.
 והכא אומר: **"משל צבור!"**

חיחק לקושיא

כא, א אומר רבי חייה א בר בא:
 ולא יאות הוא מקשה?!

גיחץ

אתא רבי יעקב בר אחא, רבי אבהו בשם רבי יוחנן:
 דבר תורה הוא שתהא באה מן הציבור¹⁵⁹.
 הייתי אומר: יגבו לה¹⁶⁰,
 התקינו: שתהא באה מתרומת הלישכה.

¹⁵⁸ והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אתה חק עולם לה' כליל תקטר
¹⁵⁹ וייג - (פינון דחזי דקא מידחקא לשפה). נ"מ האם להשוות את התירוץ בירושלמי לתרוץ בבבלי.
¹⁶⁰ וייג - (מן היורשין, פינון דחזי דפשיעי בה) נ"מ האם להשוות את התירוץ בירושלמי לתרוץ בבבלי.

13. כ, ב הלכה ג'

מנחת חביתין הקריבה לאחר מות הנה"ג קודם שמתגמנה כה"ג חדש, - עשירית האיפה פעם אחת ביום או פעמים ביום?

פני משה
רבי יוחנן בעי. הא דקתני ושלמה היתה קריבה מה הוא שלימה דקאמר אם שלימה דקאמר אם שלימה בשחרית וכן בין הערבים או מחצה בשחר' ומחצה בין הערבים ושלמה דקאמר שלא יחסרו ממה שכי"ג בעצמו היה מקריב הוא עשרון שלם ולעולם ההקריבה הוא מחצה ומחצה או דלמא שלמה שחרית ובטילה בין הערבים והיינו דבאותו יום שמת אחר שהקריב מחצה בשחרית תהיה בטלה לגמרי היום ולא יקריבו כלום בין הערבים ולמחר בשחרית ישלימו זה ותהיה קריבה שלימה עשרון אחד:
כד תהא פשיטא ליה וכו'. רבי יוסי קאמר לה דהכי בעי ר' יוחנן בענין מנחת כ"ג דמתני' בהעשרון סולת שלו דבה כתיבא הכי עשירית האיפה סולת מנחה מחציתה בבקר וגוי ולמה לא מביעיא ליה לענין הנסכים של מנחתו דלעשרון סולת צריך שלשת לוגין וזהו רביעית ההין ומה הן עכשיו אם שלשה לוגין בשחרית ועוד שלשת לוגין בין הערבים דבנסכים לא מחלק הכתוב או דלמא לוג ומחצה וכו' כמו דמחלקינן העשרון סולת ואם פשיטא ליה הא נוכל לפשוט לאידך:
אמר רבי חזקיה אף הדא צריכא ליה. כמו דמיבעי ליה לענין העשרון סולת הי"ג מביעי ליה גם לענין הנסכים וכהאי בעיא גופה:
שני קמצים מה הן. ועוד קא מיבעיא ליה היאך נוהג בקמצים של מנחה זו והן של לבונה אם שני קמצים וכו':
כלום למדו לקומץ אלא ממנחת חוטא. דגבי קרבן עולה ויורד וכו'. ונראה דט"ס הוא דמה שייך לבונה גבי מנחת חוטא דלא ישים עליה וגוי כתיב וכדתנינן בפ"ה דמנחות מנחת חוטא ומנחת קטאות לא שמן ולא לבונה אלא דכצ"ל כלום למדו לקומץ לא מלחם הפנים. וכדאמרין הכי בפרק דלעיל בהלכה ה' דקומץ לבונה שחטר דפסול מלבונה דלחם הפנים ילפינן ומה להלן שני קמצים לשני בזיכין אף כאן בחביתין כ"ג שני קמצים לבונה:
והשיב לו רבי חזקיה מה תמן צריכה ליה וכו'. דבתרווייהו קא מיבעי להו דשמא התם נמי בחד קומץ לחד סגי:
אמר רבי חזקיה. לרבי יוסי ולדידך דמיבעי לך לענין שלשת לוגין נימא דכלום למדו לשלשת לוגין נסכים לעשרון לא מתמיד של בין הערבים דכתיב גביה ונסכו רביעית ההין אי"כ מה להלן שלשת לוגין לעשרון סולת אף כאן שלשת לוגין לעשרון ולא תחלק אותן:
והשיב לו ר' יוסי ואני אומר ומה תמן צריכא ליה אף כאן צריכא לי'. דאימא לך דבתמיד של בין הערבים גופיה נמי מספקא לן אם רביעית ההין לנסכו לבדו או לשל שחרית ושל בין הערבים:

ציטוט ממעלתא ["ושלימה היתה קרבה"].

שאלה רבי יוסה אָמר:

רבי יוחנן בעי:

מהו, שְׁלִימָה בְּשַׁחֲרִית וְשִׁלְמָה בֵּין הָעֲרָבִים, או שְׁלִימָה בְּשַׁחֲרִית וּבְטִילָה בֵּין הָעֲרָבִים?

שאלה 505 כד תהא פשיטא ליה, דכתיב: "מנחה תמיד" (ויקרא ו, יג).

שְׁלִשֶׁת לֹגִין מַה הֵן?

פירוש השאלה העוסקת שְׁלִשֶׁת לֹגִין שַׁחֲרִית, וְשִׁלְשֶׁת לֹגִין בֵּין הָעֲרָבִים, או לֹג וּמִחְצָה שַׁחֲרִית וְלֹג וּמִחְצָה בֵּין הָעֲרָבִים?

עוד שאלה אָמר רבי חזקיה:

אוף הדא צריכה ליה, שְׁנֵי קוֹמְצֵין מַה הֵן?

פירוש השאלה העוסקת שְׁנֵי קוֹמְצֵין בְּשַׁחֲרִית וְשְׁנֵי קוֹמְצֵין בֵּין הָעֲרָבִים, או קוֹמֵץ אַחַת בְּשַׁחֲרִית וְקוֹמֵץ אַחַת בֵּין הָעֲרָבִים?

תשובה לשאלה השלישית אָמר רבי יוסה:

כלום לְמַדּוֹ לְקוֹמֵץ, לֹא מִמְּנַחַת חוּטָא?! מה לְהֵלֵן שְׁנֵי קוֹמְצֵין, אֵף כָּאן שְׁנֵי קוֹמְצֵין.

דחיית התשובה מה תָּמֵן צְרִיכָה ליה, אֵף הָכָא צְרִיכָה ליה.

תשובה חלקית אָמר רבי חזקיה:
 תשובה על השאלה השנייה והשלישית
 הכבלי במנחות גב: פשוט את כל השאלות

כלום לְמַדּוֹ שְׁלִשֶׁת לֹגִין, לֹא מִתְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעֲרָבִים?! מה לְהֵלֵן שְׁלִשֶׁת לֹגִין - אֵף כָּאן שְׁלִשֶׁת לֹגִין. ומה תָּמֵן צְרִיכָה ליה - אֵף כָּאן צְרִיכָה ליה.

14. כֹּא, א הִלְכָה ג'
 דין "מעילה" באפר פרה אדומה

פני משה

בדין היה שימעלו בה. באפרה דחטאת קרייה רחמנא ועדיין לא נעשית מצותה באפרה והן גזרו שלא ימעלו בה שלא יהו פורשין מספק הזאות ופריך והא תני וכו' אלמא מדאורייתא אין מועלין באפרה ומשני רבי אבהו בראשונה היו משתקשקין בה ומבזין ומזולזלין בה כאדם המשתקשק במים ונותנין וכו' כיון שנגדרו כשראו שהן גודרין עצמן ביותר מדאי ופורשין מספק הזאות חזרו וגזרו שלא ימעלו בה וכדפרישית במתני' דשתי תקנות הוו:

צטוט ממוענא "ועל הפרה - שלא יהיו מועלין באפרה".

דיוק ממוענא רבי שמואל בר נחמן בשם רבי יונתן:
 בדין היה שימעלו בה,
 והן גזרו שלא ימעלו בה.

קושיא והא תני:
 "חטאת"¹⁶¹ (במדבר יט, ט) - מלמד שמועלין בה!
 "היא" - בה מועלין,
 ואין מועלין באפרה".

תיחא אמר רבי אבהו:
 בראשונה: היו משתקשקין בה,
 ונותנין אותה על גבי מכותיהן,
 וגזרו: שימעלו בה.
 כיון שנגדרו - גזרו שלא ימעלו בה.

¹⁶¹ ואסף איש טהור את אפר הפרה והניח מחוץ למחנה במקום טהור והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת הוא

פני מטה

האשה הזאת במה היא מתכפרת. לעיל בריש הפרק גריס להא ושאלה זו התם הוא דשייכא גבי הא דתנינן בין קינין לגוזלי עולה יפלו לגוזלי עולה והאשה הזאת שהביאה דמי קן שלה לחובתה ונתנוהו להשופר ונפלו המעות ונמצאו שם ואם יפלו לגוזלי עולה במה היא מתכפרת ומשני התם רבי יצחק תנאי ב"ד הוא וכי ואת האובדות כמו שמספק את הפסולות ואידי דאיירי מזה במתניי מיייתי לה לכולה מילתא נמי הכא:

15. כא, א הלכה ג'

הבנה לתנאי בית דין:

"המספק את הקינין מספק את הפסולות ואת האובדות"

"ועל הקינין הפסולות - נְשִׂיהוּ בְּאוֹת מִשָּׁל צְבוּר."

ציטוט ממשנתא

רבי יוסי אומר:

המספק את הקינין - הוא מספק את הפסולות."

האשה הזאת במה היא מתכפרת?

קשיא

אמר רבי יצחק:

תיחא

תנאי בית דין הוא,

המספק את הקינין - הוא מספק את הפסולות ואת האובדות.

הִדְרֵן עֲלֵהּ פֶּרֶק מְעוֹת שְׁנֵמְצָאוּ

מסכת שקלים פרק ח' - "מְצַרְפִּין שְׁקָלִים"

1. כא, א-ב הלכה א'

טהור או טמא?

פני משה

מתני'

כל הרוקין הנמצאים בירושלים טהורין. ולא מחזקין להו ברוקן של זב וזבה שהן מטמאין דאלו בשאר מקומות גזרו על ספק רוקין כדתנן בפ"ד דטהרות דשמא רוק זב וזבה הוא ומטמא במגע ובמשא לטמא אדם לטמא בגדים כדתנן בפ"ק דכלים וסי"ל לר' מאיר דבירושלים לא גזרו על ספק רוקין חוץ משל שוק העליון כדמפרש טעמיה בגמרא לפי שקצרו של עכו"ם היה שם וזהו מקום הכביסה שלהן וחכמים גזרו על הנכרים שיהו כזבין לכל דבריהן ורוקן טמא ומפני ששם היו הנכרים מצויין גזרו באותו שוק על ספק רוקן:

רבי יוסי אומר. אף בכל ירושלים יש הפרש ובשאר ימות השנה את שבאמצע הדרך טמאין ואת שבצדדים טהורין לפי שיש הרבה טמאין ואותו הטהורים הנהירים ליגע בהן מסתלקין לצדדין אבל בשעת הרגל שמסתמא כל ישראל טהורים ברגל והן מרובין הולכין הן באמצע הדרך לפיכך את שבאמצע טהורין והנמצאים בצדדים בשעת הרגל טמאין לפי שהטמאים ברגל מועטין הן ופורשין הן לצדי הדרכים והלכה כר' יוסי:

כל הכלים וכו' דרך ירידה לבית הטבילה. שהיו שם שני דרכים אחד כשהיו יורדין למקוה יורדים בו ובדרך השני עולים בו כדי שלא יגעו הטמאים היורדין בטהורים העולים ואם נמצאו בדרך ירידה טמאין הן לפי שנפלו מיד המביאין לבית הטבילה והנמצא דרך עליה טהורין שלא כירידתו עלייתו כדאמרן:

רבי יוסי אומר כולן טהורין. שלא גזרו על ספק כלים בירושלים והלכה כר' יוסי:

חוץ מן הסל והמגריפה. שגורפין העצמות של מתים וכוונסין אותן להסל. ובנוסחת המשניות גריס נמי המריצה ונראה שחסר כאן בדפוס דבגמי מייית לה והוא כלי שרוצצין ומשברין בו העצמות כשרוצצין להכניסן בסל ולהוליכין ממקום למקום:

סכין שנמצאת בארבע עשר. בניסן ובירושלים דאע"ג דלא גזרו על ספק כלים בירושלים וכרבי יוסי במתני' דלעיל מכל מקום על הסכינים שהן לשחיטת קדשים גזרו מפני חומרת הקדשים ודוקא בשאר ימות השנה אבל הנמצא בי"ד מסתמא הטבילה הבעלים מאתמול כדי שיהא לה הערב שמש ותהא ראויה לשחוט בה היום פסחו ולפיכך לא גזרו על הסכין שנמצאת ביום זה ושחט בה מיד:

בשלשה עשר שונה ומטביל. שהנמצא בשלשה עשר איכא למימר שעדיין לא נטרהה דסמכו הבעלים שיש עדיין שהות ביום להטבילה ויהיה לה הערב שמש ולמחר ישחוט בה ומפני שסכין זו יש עליה ג"כ ספק טומאת מת וצריכה הזאה שלישי ושביעי אלא דהזאה הראשונה מסתמא כבר הזו הבעלים עליה כדי שתוכל להטהר ותהא ראויה בי"ד והואיל ואין זה אלא ספק לפיכך עשו חכמים ליום י"ג כאלו היום יום שביעי שלה ושונה ומזה עליה ומטבילה ולמחר שחט בה:

וקופיץ. שהוא כמו סכין גדול ועשוי לחתוך בו בשר ולשבר עצמות:
בזה ובזה שונה ומטביל. לפי שאין הקופיץ ראוי אלא לחגיגה ששבירת העצם מותר בה וטעמא דלא תלינן גם בקופיץ שכבר הטבילוהו קודם י"ד שיהא ראוי לחגיגת י"ד מוקי לה התם בגמרא דמייירי שיש כאן ספק אם יבוא חגיגה עם הפסח או לא וכגון שהיה הנשיא גוסס ב"יג ואם ימות יהיו כל הצבור טמאים שהכל מתעסקים בו ויהיה קרב הפסח בטומאה ואז אין מביאין חגיגה עמו וכדתנן בפ"ו דפסחים והא דתלינן בסכין הנמצא בי"ד שכבר טבלו אותה היינו טעמא דגבי סכין חד ספיקא הוא דשמא ימות הנשיא ושמא לא ימות ויעשו הפסח בטהרה ולפיכך אמרין דהבעלים הטבילוהו ב"יג כדי שיהא מוכן לשחוט בו בי"ד אם יעשה הפסח בטהרה אבל גבי קופיץ איכא תרי ספיקי חדא שמא ימות הנשיא ויעשה הפסח בטומאה ולא יצטרך להקופיץ שאין מביאין חגיגה עם הפסח הבא בטומאה ואידך שאף אם לא ימות הנשיא ויעשה הפסח בטהרה אכתי יש ספק שמא לא יבא חגיגה עמו דשמא יהא הפסח בא במרובה דג"כ אין חגיגה באה כדתנינן שם והלכך חיישינן דמכח הנך תרי ספיקי לא חששו הבעלים להטבילו ולפיכך בין ב"יג בין בי"ד שונה ומטביל:
חל י"ד להיות בשבת שוחט בה מיד. הא קמ"ל דלא אמרין כיון דשבת הוא לא נשחט בה מספק דשמא טמאה הוא ונמצא שנטמא הפסח ומחלל שבת שלא במקום מצוה:

בחמשה עשר. הנמצא בטי"ו שוחט בה מיד הא קמ"ל דטעמא מפני שבי"ט חזקת כל הכלים שהן טהורין לפי שהכל יודעין שהזאה וטבילה אסורה בי"ט ומטבילין את הכל מקודם ולפיכך אף הנמצא בשאר י"ט שוחט בה מיד:
נמצאת קשורה לסכין. מפרש בגמרא דעל הסכין קאי כל סכין הנמצאת קשורה לסכין הרי זה כמותה ואם סכין זו בחזקת טהרה אף האחרת טהורה ואם טמאה טמאה וזהו בין ב"יט בין בשאר הימים:

משנה

כל הרוקין הנמצאין בירושלים - טהורין,

חוץ משל שוק העליון,

דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר:

בשאר ימות השנה: שבאמצע - טמאין,

שבצדדין - טהורין.

ובשעת הרגל: שבאמצע - טהורין.

שבצדדין - טמאין,

מפני שהמועטין מסתלקין לצדדין.

כל הכלים הנמצאין בירושלים: דרך ירידה לבית הטבילה - טמאין.

ודרך עליה - טהורין,

שלא כירידתו עלייתו.

דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר:

כולן - טהורין,

חוץ מן: הסל

והמגריפה,

והמריצה - המיוחדין לקברות.

סכין שנמצאת: בארבעה עשר - שוחט בה מיד.

בשלשה עשר - שונה ומטביל.

קופיץ : בזה ובזה - שונה ומטביל.

חל ארבעה עשר להיות בשבת - שוחט בה מיד.

בחמשה עשר - שוחט בה מיד.

כא,ב

נמצאה קשורה לסכין - הרי היא בסכין.

גמרא

החוק בשוק של יושלים - טמא

רבי אבין בשם רבי יהושע בן לוי:

קצרו של נכרים היה שם.

ממרא פרענות

גמ'

קצרו של עכו"ם היו שם. בשוק העליון שהוא מקום הכביסה שלהן וכדפרישית במתני':

פני מטה

גמ' ערודות. מין פרדות: היו נוחרין בירושלים וכו'. ומי היו שעשו כן וקאמר רבי חנינא ג"כ עלה קצרן של עכו"ם היה שם בשוק העליון ואותן הנכרים היו נוחרין אותן: מעשה בפרידה של בית רבי וכו'. גרסינן להאי מילתא לעיל בפרק המוציא יין בהלכה א' עד ר' יודא מוריינא דנשיא הוה ע"ש ותמצא מבואר:

2. כא, ב הלכה א' דין "דס גבילה" לענין טומאה וטהרה

ברייתא בענין

"אמר רבי חנינה: ערודות היו נוחרין בירושלים, והיו עולי רגלים משתקעין בדם עד ארנובוותיהן, ובאו לפני חכמים ולא אמרו להן דבר. רבי שמעון בר אבא בשם רבי חנינה: קצרו של נכרים היה שם.

ממרא הלכתא

רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: מעשה בפרדה משל בית רבי שמתה, וטהרו את דמיה משום נבילה.

שאלה

רבי אלעזר שאיל לרבי סימון, עד כמה?

שתיקת רבי סימון

ולא אגיביה.

שאלה

שאיל לרבי יהושע בן לוי.

אמה שאלה

תשובה

אמר ליה: עד רביעית - טהור, יותר מיכן - טמא.

תגובת

ובאש לרבי לעזר דלא חזר ליה רבי סימון שמועתא.

רבי אלעזר על שתיקת רבי סימון

סיפור זהה

רב ביבי הוה יתיב מתני הדין עובדא.

עם אמוראים אחרים

אמר ליה רבי יצחק בר ביסנא:

¹⁶²עד רביעית - טהור.

יותר מיכן - טמא?

ובעט ביה.

אמר ליה רבי זריקא:

בגין דהוה שאיל לה, את בעיט ביה?!

אמר ליה:

בגין דלא הוות דעת בי!

דאמר רבי חנין:

"זהו חז"ר תלואים לה מנגד" (דברים כח, טו) - זה שהוא לוקח לו חטין לשנה.

"ופחדת לילה ויומם" - זה שהוא לוקח מן הסדקי.

"ולא תאמין בחז"ר" - זה הלוקח מן הפלטור,

ואנא סמיך אפלטורא.

שאלה

מאי כדון?

מה המסקנה?

תשובה

"העיד רבי יהושע בן פתורה:

על דס גבילות - שהוא טהור" (עדויות ח, א).

דחיה

מהו "טהור"?

טהור מלהכשיר,

הא ליטמות - מטמא!

¹⁶² וליג "עד כמה? אמר ליה:" לייג בדפוס ראשון, וגם לא במקבילות.

קושיא

תָּמון תְּנִינִן:
"דָּם הַשָּׂרֵץ - כְּבָשָׂרוֹ,
מְטֵמָא,
וְאִינוּ מְכַשִּׁיר,
וְאִין לָנוּ כִּיּוֹצֵא בּוֹ" (מכשירין ו, ה)!

תחזץ

"וְאִין לָנוּ כִּיּוֹצֵא בּוֹ" כְּשִׁיעוֹר טוּמְאָתוֹ,
 אֲכָל דָּמוֹ מְטֵמָא כְּבָשָׂרוֹ.

הבאת מחלוקת
 אמוראים בדין זה

אָמַר רַבִּי יוֹסִי:
 פְּלִיגִי בְּהַ תְּרִין אַמּוֹרָאִין,
 חַד אָמַר: טְמֵא,
 וְחַד אָמַר: טְהוֹר.
 מֵאן דְּאָמַר: טְמֵא - כְּרַבִּי יְהוּדָה.
 וּמֵאן דְּאָמַר: טְהוֹר - כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן פְּתוּרָה.

סוּע

אָמַר לִיהֵ רַב אַבְדוּמָה דְּמִן נְחוּתָה:
 וְיֵאוּת!
 דְּרַבִּי יְהוּדָה - מוֹרְיֵנָא דְּכִי נְשִׂיאָה הָוָה.

פני משה

לא כן אמר רבי אבהו וכו'. והא במתני' שמעינן מיהת דגזרו ומשני הא איתמר עלה וכו' כדלעיל:

3. כא, ב הלכה א' גזירת חכמים - גברים מטמאים כזבים

ציטוט ממשנתו "כל הרוקין הנמצאין בירושלים - טהורין, חוץ משל שוק העליון".

שאלה לא כן אמר רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינה: לא גזרו על הרוקין שבירושלים!

תשובה הא איתמר עליה: רבי אבין בשם רבי יהושע בן לוי: קצרון של גוים היה שם.

4. כא, ב הלכה א' באור טעמו של רבי יוסי

בשאר ימות השנה הטמאין מהלכין שיבולת. כלומר באמצע השביל ובדרך השוה והטהורין וכו': והטהורין מהלכין סתם. כלומר כשהן מהלכין סתם ואין נזכרים מעצמן להיות פורשין הטמאין אומרים להן פירשו מן הדרך שלא תיטמאו ואין הטהורים מצוין באמצע הדרך ובשעת הרגל וכו' וכדפרישית במתני':

ציטוט ממשנתו [כל הרוקין הנמצאין בירושלים ... רבי יוסי אומר:

בשאר ימות השנה: שבאמצע - טמאין, שבצדדין - טהורין. ובשעת הרגל: שבאמצע - טהורין. שבצדדין - טמאין, מפני שהמועטין מסתלקין לצדדין.]

ברייתא מבאת "בשאר ימות השנה: הטמאין - מהלכין שיבולת, והטהורין - מהלכין מן הצד, והטמאין מהלכין סתם, והטהורין אומרים להן: פרושו. בשעת הרגל, הטהורים - מהלכין שיבולת, והטמאין - מהלכין מן הצד. הטהורין מהלכין סתם - והטמאין אומרים להן: פרושו."

פני משה

לא כן אמר ר' אבהו וכו' לא גזרו וכו'. ומי נימא דלא אמר רבי יוחנן אלא אליבא דרבי יוסי דמתני' ומשני דר"מ נמי מודה בשאר מקומות שבירושלים לא גזרו ושאני הכא דמכיון שנמצאו דרך ירידה לבית הטבילה נעשו הוכיח על עצמן שטמאין הן ובירידתו לבית הטבילה נפלו הימנו: **אבא שאול היה קורא אותן.** לכלי המריצה דמתני' צפורן כדמפרש מפני שהוא דומה לצפורן שחלקה כצפורן ומייד מריצה על שם שהיא מריצה את האבן לבית הקברות מפני שבכלי זה מחליקין האבנים ועושין מחצב וכן נפש על בית הקברות: **תני הסכין קשורה לו הרי זו כמותה.** לפרש סיפא דמתני' קאי נמצאת קשורה לסכין וכו' וכדפרישית במתני':

5. כא, ב הלכה א' מקומם מוכיח

ציטוט ממשנתו "וכל הפלים הנמצאים בירושלים: דרך ירידה לבית הטבילה - טמאין".

קשיא לא כן אמר רבי אבהו בשם רבי יוחנן: לא גזרו על הכלים שבירושלים!

תירץ מכיון שנמצאו דרך ירידה לבית הטבילה - נעשו הוכיח.

הסבר הכלי "מריצה"

ציטוט ממשנתו ["רבי יוסי אומר: בולן טהורין, חוג מן הסל והמגריפה והמריצה המיוחדין לקברות"].

ברייתא אבא שאול היה קורא אותן ציפורין.

פרשנות מאן דאמר: ציפורין - שהיה דומה לציפורין. מאן דאמר: מריצה - שמריצה את האבן לבית הקברות.

קשר בין חפצים - מטמא, או מוכיח על זהות הטומאה והטהרה?

ציטוט ממשנתו "קופיג נמצאה קשורה לסכין - הרי היא פסבין".

תנני: **ברייתא** חולקתא מפרשת "הסכין קשורה לה - הרי זו כמותה".

פני משה

מתני'

פרוכת שנטמאת בולד הטומאה. במסכת פרה תנינן כל ולדות הטומאה אינן מטמאין כלים אלא משקה והלכך לא מצינו שתטמא הפרוכת אלא אם כן נגעה במשקין טמאין וגזרו חכמים על המשקין טמאין שיטמאו כלים משום גזירה דמשקה זב וזבה כגון הרוק ושכבת זרע שהם אב הטומאה ומטמאין אדם וכלים מדאורייתא:

מטבילין אותה בפנים. לפי שאינה טעונה שילוח מחוץ למחנה שכינה כיון שאין טומאתה אלא מדבריהם:

ומכניסין אותה מיד. לפי שהכלים שנטמאו במשקין אינן צריכין הערב שמש:

ואת שנטמאת באב הטומאה. כגון נבלה ושרץ וכיוצא מטבילין אותה בחוץ שטעונה שילוח ושוחטין אותה בחיל חוץ לעזרה:

על גג האיציטבא. חוץ לעזרה: **רשב"ג אומר וכו' נימין.** ליצי"ס בלע"ז לדבר שנכפל כמו חוט המשולש ומרובע קורין אותו כך:

ועל כל נימא ונימא כ"ד חוטין. לפי שהוא עשויה מדי מינין תכלת וארגמן ותולעת שני ושש וכל מין ומין חוטו כפול ששה וכדיליף בגמי: **ארכה ארבעים ורחבה עשרים.** כמדת הפתח שלפני הדביר ששם היה הפרוכת להבדיל בין הקודש ובין קדש הקדשים:

ומשמונים ושתים רבוא נעשית. ובגמרא אמרו שהיא גוזמא וכן הא דקאמר ושלש מאות כהנים מטבילין אותה גוזמא הוא שלא היו צריכין כל כך כהנים להטבילה:

גמ'

אלו אמר חוט וכו'. לפרש מנלן דכ"ד חוטין היו בכל נימא קאי דכתיב ועשית פרוכת תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר ודריש לשון משזר דאלו נאמר חוט משמע אחד מכל מין ומין או חוט כפול לשנים מכל מין ואילו נאמר משזר הייתי אומר לשלשה מכל מין עכשיו שנאמר משזר משמעו לששה חוטין מכל מין ומין:

ארבע מיכאן. כלומר והרי צריך ארבעה וכל אחד הוא כפול לששה שארבעה מינין נאמר כאן הא עשרים וארבע חוטין בכל נימא משורשת:

תני. בחדא ברייתא שהיו שלשים ושנים חוטין בכל נימא ונימא והאי תנא דריש הכי אלו נאמר חוט אחד משמעו כפול לשנים ואלו אמר שזר משמעו לארבע שכל חוט הכפול לשנים שזר הוא עם חברו וכשהוא אומר משזר משמעו עוד כפול פעם אחד והוא לשמנה וארבעה מכאן לארבעה מינין הא תלתין ותרי:

תניא. אידך ארבעים ושמונה חוטין היו בכל נימא ונימא ואיהו דריש אלו אמר חוט וכו' ואלו אמר קליעה משמעו קלוע לשלשה חוטין שזר וכו' ארבעה מכאן לדי מינין הא ארבעין ותמניא:

6. כא, ב הלכה ב'

שחרת הפרוכת

משנה

פרכת: שנטמאת בולד הטומאה - מטבילין אותה בפנים,

ומכניסין אותה מיד.

ושנטמאת באב הטומאה - מטבילין אותה בחוץ,

ושוחטין אותה בחיל,

מפני שהיא צריכה הערב שמש.

אם היתה חדשה - שוחטין אותה על גג האיציטבא,

כדי שיראה העם את מלאכתה שהיא נאה.

רבן שמעון בן גמליאל אומר משום רבי שמעון בן הסגן:

פרוכת - עוביה טפה.

על שבעים ושתים נימים נארגת.

על כל נימה ונימה - עשרים וארבעה חוטין.

ארכה - ארבעים אמה.

ורחבה - עשרים אמה.

ומשמונים ושנים ריבוא היתה נעשית.

ושתים עושין בכל שנה,

ושלש מאות כהנים מטבילין אותה.

גמרא

מספר החוטים העוזרים בכל חוט על שתי, ומקוח בתורה

"אילו אמר:

"חוט" - אַחַד.

"כפול" - לְשָׁנִים.

"שזור" - לְשִׁלְשָׁה.

"משזר" ¹⁶³ (שמות כו, לא) - לְשִׁשָּׁה. אַרְבַּע מִכָּאן - הָא עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה".

ברייתא

הבאת מקור למשנה

תני:

ברייתא 2 חלקת

"שלושים ושתים.

אילו אמר:

"חוט" - אַחַד.

"כפול" - לְשָׁנִים.

"שזור" - לְאַרְבַּע.

"משזר" ¹⁶³ (שמות כו, לא) - לְשִׁמוֹנָה. אַרְבַּע מִכָּאן - הָא תִּלְתִּין וְתַרְיִין".

תניא:

ברייתא 3 חלקת

"ארבעים ושמונה.

אילו אמר:

"חוט" - אַחַד.

"כפול" - לְשָׁנִים.

"קליעה" - לְשִׁלְשָׁה.

"שזור" - לְשִׁשָּׁה.

"משזר" ¹⁶³ (שמות כו, לא) - לְשָׁנִים עֶשְׂרִים. אַרְבַּע מִיכָּן - הָא אַרְבָּעִים וְתַמְנִיא".

פני משה

כתוב אחד אומר מעשה רוקם. באבנט כתיב שש משזר וגוי מעשה רוקם וכתוב אחד אומר ביריעות ובפרוכת ובחשן ואפוד מעשה חושב ומפרש מעשה רוקם נקרא כשהוא פרצוף אחד מכאן ומכאן וכו' וכדפליגי ר' יודה ור"נ בזה ובתוספתא פ"ג גריס ר"נ אומר מעשה חושב שני פרצופות וזהו כדאמר הכא ארי מכאן ונשר מכאן ומעשה רוקם פרצוף א' ארי מכאן וחלק מכאן או ארי מכאן וארי מכאן:

7. כא, ב הלכה ב' "מעשה רוקם" ו"מעשה חושב"

"כתוב אחד אומר: "מעשה רוקם"¹⁶⁴ (שמות כו, לו).
וכתוב אחד אומר: "מעשה חושב"¹⁶⁵ (שמות כו, לא).
"מעשה רוקם" - פרצוף אחד.
"מעשה חושב" - שני פרצופות."

ברייתא בעין הפוכה

רבי יהודה ורבי נחמיה,
חד אמר: "מעשה רוקם" - ארי מכאן וארי מכאן.
"מעשה חושב" - ארי מכאן וחלק מכאן.
וחרנה אמר: "מעשה רוקם" - ארי מכאן וחלק מכאן.
"מעשה חושב" - ארי מכאן ונשר מכאן.

פרשנות

8. כא, ב הלכה ב' הפרכת - גזומה?!

בשמונים ושתים רבוא וכו'. גוזמא וכן הא דתמן תנינן בתמיד פ"ב פעמים עליו וכו' גוזמא וקמ"ל דמצינו שבדברי חכמים בלשון הבאי וגוזמא:

"בשמונים ושתים רבוא היתה נעשית, ושתים עושין בכל שנה, ושלש מאות כהנים מטבילין אותה."

ציטוט ממלכותא

רבי יצחק בר ביזנא בשם שמואל:
גוזמא.

פרשנות

תמן תנינן:
"פעמים היה עליה בשלש מאות כור" (תמיד כה):

הבאת משנה

רבי יוסי בי רבי בון בשם שמואל:
גוזמא.

פרשנות

¹⁶⁴ ועשית מסך לפתח האהל תכלת וארגמן ותולעת שני ויש משזר מעשה רוקם
¹⁶⁵ ועשית פרכת תכלת וארגמן ותולעת שני ויש משזר מעשה חושב ועשה אתה קרבים

9. כא, ב - כב, א הלכה ג'
מקום שריפת בער קדשים שנטמא

פני משה

מתני'

בשר קדשי קדשים שנטמא. בעורה או בחוץ:
הכל ישרף בפנים. בבית הדשן שבעורה ששם היו שורפין פסולי קדשי קדשים שכל שפסולו בקודש שורפין אותו בקודש חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ דמכין דטומאתו חמירא ואירע הטומאה בחוץ אין מכניסין אותו בעורה לשפרו דזה לא היה פסולו בקודש:
וב"ה אומרים הכל ישרף בחוץ. אף הנטמא באב הטומאה בפנים דהואיל וחמירא טומאתו אין להשהות הטומאה בפנים עד שתשרף אלא מוציאין אותו מיד וישרף בחוץ:
חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים. דהואיל ואית ביה תרתי טומאתו בפנים וקילא היא טומאתו ישרף בפנים:
רא"א וכו'. דהכל הולך אחר הטומאה אם היא חמורה או קלה ואין הולכין אחר מקום הטומאה ור"ע ס"ל דאין הולכין אחר הטומאה אלא הכל הולך אחר מקום הטומאה ומקום טומאתו שם הוא שריפתו והלכה כר"ע:

גמ'

בר קפרא אמר אב הטומאה דבר תורה. גרסינן להא לעיל במעשר שני פ"ג בלכה ח' על המתני' דהתם מעשר שני שנטמא בין באב הטומאה וכו' ושקיל וטרי התם נמי כעין בסוגיא דהכא ופולגתא דבר קפרא ור' יוחנן בענין ולד הטומאה הובאה ג"כ לעיל בפ"ק דפסחים בשיטתא דר"ח סגן הכהנים. והכל פירושא אב הטומאה דבר תורה לטמא אחרים כדכתיב וכו' אשר יגע בו הטמא יטמא והטמא המוזכר שם הוא אב הטומאה שנגע במת אבי אבות הטומאה ואשר יגע בו הוא ראשון לטומאה הרי אב הטומאה עושה ולד הטומאה מן התורה:
ולד הטומאה מדברייהן. שהראשון לטומאה אינו עושה שני לטומאה אלא מדבריהם וס"ל לבר קפרא שאין שני לטומאה מן התורה:

ר' יוחנן אומר. בין אב הטומאה לטמא אחרים ובין ולד הטומאה לטמא אחרים דברי תורה הן דכתיב והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל ומי לא עסקינן דנגע בראשון והוי ליה להבשר שני ובר קפרא מפרש להכתוב הזה שנגע בטמא שהוא אב הטומאה. ובכל אב הטומאה הוא דקאמר:
וקשיא דר' יוחנן על דב"ש. כלומר קשיא לר' יוחנן אליבא דבייש. ובמעשר שני גריס בהדיא הכי וקשיא דבייש על דר' יוחנן דבייש אומרים הכל ישרף בפנים חוץ ממה שנטמא באב הטומאה בחוץ וכי מה בין אב הטומאה ומה בין ולד הטומאה בחוץ הלא זה וזה דבר תורה הוא טומאת הבשר:
ואפי' על דב"ה לא מקשיא. בתמיה כלומר דמתמה השי"ס מאי חזית דמקשית לר' יוחנן מדברי ב"ש ולא קשיא לך אף לדברי ב"ה דאמרי הכל ישרף בחוץ חוץ ממה שנטמא בולד הטומאה בפנים וכי מה בין ולד הטומאה ומה בין אב הטומאה בפנים וכי זה זה לא דבר תורה הוא לר' יוחנן בתמיה:

לא הווי בה רבנן אלא על דבר קפרא. כלומר אלא באמת לא הקשו רבנן בבית המדרש כך אלא על דבר קפרא הוא שהקשו כדמסיים ואזיל:

וקשיא. הא דבר קפרא אליבא דבייש דבייש אמרין הכל ישרף בפנים חוץ מהנטמא באב הטומאה בחוץ וכי מה בין אב הטומאה וכו' וכלי' וכי מה באב הטומאה לבין נטמא בפנים ולבין נטמא בחוץ וכי זה זה לא דבר תורה הוא ולרבי יוחנן נמי על כרחך דבעי טעמא לפרש אליביה דעתיהו דבייש ודב"ה אלא דהשי"ס קאמר דכולא האי שקלא וטריא לא איתמר כלל בבית המדרש לר' יוחנן אלא לבר קפרא הוא דאתמר ומפני דאליביה משני הכל כדלקמיה וכן משני אליביה לקמן לדעתיהו דב"ה הלכך לא איתמר הכי אלא לבר קפרא:

בגין דר"ע. כלומר הא דמדייקת לבר קפרא דחיכי מפרש איהו לביש דמחלקי באב הטומאה לבין נטמא בפנים ולבין נטמא בחוץ היינו טעמא דודאי לענין טומאה לדינא אין חלוק דלעולם מה שנטמא באב הטומאה טומאתו מד"ת היא אלא בשביל דר"ע ס"ל מקום טומאתו שם שריפתו ואין חלוק בין נטמא בטומאה חמורה או בטומאה קלה ובין נטמא בפנים או בחוץ קאמרי ב"ש דאנן מחלקינן וסבירא לן דאע"ג דכל מה שנטמא באב הטומאה טמא הוא מן התורה מ"מ יש סברא לחלק במקום הטומאה דאם נטמא בפנים ישרף בפנים וכן בולד הטומאה לעולם ישרף בפנים והואיל ואינו מטמא אלא מדבריהם אבל הנטמא באב הטומאה דטומאתו מן התורה ומקום הטומאה בחוץ היה אין מכניסין אותו בפנים אלא ישרף בחוץ:

ואפי' על דב"ה לית היא מקשיא. השתא מסיק למילתא לבר קפרא דלא תיקשי הא ממי לדעתיהו דב"ה קשיא לבר קפרא כיון דס"ל דכל מה שנטמא בולד הטומאה אינו טמא אלא מדבריהם אי"כ מאי האי דב"ה אמרי הכל ישרף בחוץ חוץ ממה שנטמא בולד הטומאה בפנים וכי מה בין ולד הטומאה וכו' כלומר וכי מה בנטמא בולד הטומאה בין נטמא בפנים או בחוץ הלא שתיהם מדבריהם הוא לבר קפרא ולא מצי משני אליבא דב"ה כעין דמשני אליבא דבייש דסברי לחלק במקום הטומאה דאי"כ מאי טעמיהו דב"ה בנטמא באב הטומאה אלא דהיינו טעמא בגין ר"ש דר' שמעון אמר וכו' הך דר' שמעון מקצת דבריו הם בתוספתא דפ"ק דכלים בסופו דגריס שם רבי שמעון אומר כשם שאין זבות נדות ויולדות נכנסין לשם להר הבית כך משכבן ומושבן כיוצא בהן. ובברייתא בספרי מסיים וכשם שהמצורעין משתלחין מחוץ לשלש מחנות כך מאכלן ומשקן משתלחין חוץ לג' מחנות. והיינו דקאמר בגין רבי שמעון וכלומר לאפוקי מדר"ש דמחמיר במאכלן ומשקן של מצורעים שטומאה קלה היא שהרי אין המצורע מטמא אלא כל מה שיש בבית ועד ארבע אמות של מצורע כדשמעין אליבא דר"ש בפ"ג דנגעים מצורע נכנס לבית כל הכלים שיש שם טמאין ואפילו עד הקורה ר"ש אומר עד די אמות ואפי' להתיק דוקא אם נכנס לבית ולא מה שהוא שלו ולא היה עמו בבית ואפי"ה מחמיר ר"ש לענין שילוח אף בטומאה קלה משום הכי קאמרי ב"ה דאנן לא ס"ל הכי אלא מה שנטמא בטומאה קלה וטומאתו בפנים היתה מקלינן גביה ואין מוציאין אותו לחוץ וישרף בפנים:

משנה

בשר קדשי קדשים שנטמא: בין באב הטומאה,
בין בולד הטומאה,
בין בפנים,
בין בחוץ -

בית שמאי אומרים:

הכל ישרף בפנים, חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ.
בית הלל אומרים:
הכל ישרף בחוץ, חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים.

כבא, רבי אליעזר אומר:

שנטמא באב הטומאה, בין בפנים בין בחוץ - ישרף בחוץ.
שנטמא בולד הטומאה, בין בחוץ בין בפנים - ישרף בפנים.
רבי עקיבא אומר:
מקום טומאתו - שם שריפתו.

גמרא

פרוש דברי רמב"ם: "אב הטומאה" "ולד הטומאה"

מימרא פרשנית

בר קפרא אומר:
"אב הטומאה" - דבר תורה.
"ולד הטומאה" - מדבריהם.

מימרא פרשנית

רבי יוחנן אומר:
בין זה בין זה - דבר תורה.

חולקת

קשיא

וקשיא דרבי יוחנן על דבית שמאי.
דבית שמאי אומרים:

על רבי יוחנן ממשנתו

"הכל ישרף בפנים, חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ".

מה בין אב הטומאה בחוץ, מה בין ולד הטומאה בחוץ?
זה וזה לא דבר תורה הוא!?

קשיא

ואפילו על דבית הלל לא מקשייא!?
דבית הלל אומר: "הכל ישרף בחוץ, חוץ מה שנטמא בולד הטומאה בפנים".
מה בין ולד הטומאה בפנים, מה בין אב הטומאה בפנים?
זה וזה לא דבר תורה הוא!?

על רבי יוחנן ממשנתו

קשיא

לא הווי בה רבנן אלא על דבר קפרא,
וקשיא דבר קפרא על דבית שמאי,

על בר קפרא ממשנתו

דבית שמאי אומרים: "הכל ישרף בפנים, חוץ משנטמא באב הטומאה בחוץ".
מה בין אב הטומאה בין בחוץ בין בפנים,
זה וזה לא דין תורה הוא!?

תיחץ

בגין דרבי עקיבא אומר:
"מקום טומאתו - שם תהא שריפתו".

קשיא

ואפילו על דבית הלל לא מקשייא?
דבית הלל אומר:
"הכל ישרף בחוץ, חוץ משנטמא בולד הטומאה בפנים".
מה בין ולד הטומאה בין בפנים בין בחוץ?
זה וזה לא מדבריהם הוא!?

על בר קפרא ממשנתו

תיחץ

בגין דרבי שמעון אומר:
מאכלו ומשקו של מצורע - משתלחין חוץ לשלש מחנות.

פני משה

מתני'

איברי התמיד ניתנין מחצי כבש ולמטה במערב. שלאחר שזכו הכהנים בפייס מי מוליך את האברים לכבש כמו ששינינו לעיל בפרק ב' דיומא שלא היו מעלים אותן מיד על המזבח אלא נותנם על הכבש וקתני הכא שהיו נותנין אותן מחצי הכבש ולמטה שהכבש ארכו ל"ב אמות ורחבו ט"ז אמה ונותנין אותו לצד מערבו ושל מוספין בשבת ניתנין מחצי כבש ולמטה במזרח הכבש ושל מוספי ר"ח ניתנין על כרכוב המזבח למעלה כדי לפרסמו שהוא ר"ח וכרכוב המזבח מפרש בגמרא שהוא האמה בין קרן לקרן מקום הילוך רגלי הכהנים:

השקלים והבכורים אינן נוהגין אלא בפני הבית. ואפי' בארץ ישראל לא היו נוהגין אלא בזמן שהיה הבית משום דהשקלים צורך קרבן נינהו וכיון שאין קרבן אין שקלים וביכורים דכתיב ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך בזמן שיש לך בית יש לך בכורים אין לך בית אין לך בכורים:

אבל מעשר דגן וכו'. נוהגין אף שלא בפני הבית דקדושת מקדש וירושלים לא בטלה ולענין הקרבה מקריבין אף על פי שאין שם בית בנוי ומיהו דוקא שיש מזבח בנוי וכן לענין אכילת מעשר שני בירושלים אף דקיי"ל דבזמן הזה אינו נאכל שם מ"מ מצד קדושה ראשונה שקידשה שלמה אותה הקדושה לא בטלה וקידשה לעתיד לבא ובגמרא דבכורות ריש פ"ט אמרו דאין מעשר בהמה נוהג בזמן הזה דחששו דלא ליתי לידי תקלה בגיזה ועבודה:

המקדיש שקלים ובכורים. לבדק הבית הרי זה קודש:

ור"ש אומר האומר בכורים קודש אינן קודש. וטעמא לפי שהבכורים אינן שלו שצריך ליתנם לכהן ואין אדם מקדיש דבר שאינו שלו והלכך אם לאחר שבאו ליד הכהן הקדישם הכהן הרי אלו קודש והלכה כרבי שמעון:

גמ'

איזהו כרכוב המזבח וכו'. כמו שהבאתי במתני' וזהו על המזבח למעלה וכל כך למה כדי לפרסם שהוא ר"ח:

מוספי שבת וכו' מי קודם. בהקרבתן והיה סבור רבי ירמיה מימר דמוספי ר"ח קודמין:

וחייליה. וסייעתו מדתנינן בברייתא דשיר של ר"ח היו מקדימין לפני השיר של שבת ודחי לה רבי יוסי דשנייא היא תמן בשיר וכדאמר ר' יוחנן כדי לפרסמו וכו':

כיצד היה עושה. שהרי השיר על המוספין אמרו ואם מוספי שבת קודמין כיצד עושה בשיר:

שוחט מוספי שבת ואומר עליהן שיר של ר"ח. בשעת הקרבתן: **ברם הכא.** כלומר אבל הכא דלענין קדימת הקרבה איירינן ודאי מוספי שבת קודמין לשל ר"ח הן על שם כל התדיר מחברו קודם את חברו וכדתנינן בהדיא בריש פ"י דזבחים:

10. כב, א הלכה ד'

מקום הנחת איברי הקרבנות קודם הקטרתם מצוות שחובתם בזמן בית המקדש קיים ומצוות שחובתם בלי ההקשר על בית המקדש

משנה

איברי: התמיד - ניתנין מחצי כבש ולמטה, במערב.

של מוספין - ניתנין מחצי כבש ולמטה, במזרח.

של ראשי חדשים - ניתנין על כרכוב המזבח למעלה.

השקלים,

והביכורים - אינן נוהגין אלא בפני הבית.

אבל: מעשר דגן,

ומעשר בהמה,

ובכורות - נוהגין: בין בפני הבית,

בין שלא בפני הבית.

המקדיש: שקלים,

וביכורים - הרי זה קודש.

רבי שמעון אומר:

האומר: "ביכורים קודש" - אינן קודש.

גמרא

דין קדימויות בקרבנות מוסף

"איזהו כרכוב המזבח?

אמה בין קרו לקרו,

מקום הילוך רגלי כהנים".

ברייתא פרשנית

מוספי שבת, מוספי ראש חדש - מי קודם?

שאלה

רבי ירמיה סבר מימר:

תשובה

מוספי שבת ומוספי ראש חדש - מוספי ראש חדש קודמין.

חייליה דרבי ירמיה מן הדא:

מקור

"שירו של שבת ושירו של ראש חדש - שירו של ראש חדש קודם".

לדבי רבי ירמיה

אמר רבי יוסה:

דחיה

שנייה היא תמן,

דאמר רבי חייא בשם רבי יוחנן:

כדי לפרסמו ולהודיע שהוא ראש חדש!

ברם הכא, מוספי שבת ומוספי ראש חדש - מוספי שבת קודמין,

על שם: "כל התדיר מחבירו קודם את חבירו" (זבחים פט.).

כיצד היה עושה?

שוחט מוספי שבת ואומר עליהן שירו של ראש חדש.

11. כב, א הלכה ד'
באור מחלוקת ת"ק ורבי שמעון

ציטוט ממשנתו "המקדיש: שקלים, וביכורים - הרי זה קודש. רבי שמעון אומר: האומר: "ביכורים קודש" - אינן קודש".

דיוק ממשנתו הא שקלים קדשו.

"רבי שמעון בן יהודה משום רבי שמעון: בין אלו ובין אלו - לא קדשו!"
בריתא חלוקת בדעת רבי שמעון

12. כב, א הלכה ד'
המקדש מעות להקדש בזמן הזה

פני משנה

תני. בתוספתא פ"ג קינו של גר אינו נוהג אלא בפני הבית וצריך להביא מעכשיו להפריש לקינו רביעית דינר כסף שכך הוא דמי הקן על צד הפחות וכדתנן בפ"ק דכריתות בו ביום עמדו קנינן ברבעיתים: ביטלה ר' יוחנן בן זכאי. שלא להפריש בזמן הזה מפני התקלה שלא יהנה ממנו:

מהו מפני התקלה. ומנא תימרא דחיישין לתקלה: כהדא דתני אין מקדישין וכו'. וטעמא מפני התקלה:

עבר והקדיש. הגר מהו אם חל ההקדש או לא ופשיט לה מודקאמר ר"ש ביטלה רבי יוחנן בן זכאי מפני התקלה ולא קאמר אסרה משמע דביטלה שלא לעשות לכתחלה כן הוה אמרה דבדיעבד אם עבר והקדיש קדשו ואף על גב דמיתני ראייה מהאי ברייתא דחיישין לכתחלה לכך וא"כ הוא הדין בהאי דברייתא בדין היה דבדיעבד קדשו והא לא תני הכי דקאמר אם הקדיש וכו' שאני קינו של גר כדמפרש טעמיה לקמן:

הכא את אמר קדשו. במתני דקתני המקדש שקלים לבדק הבית הרי זה קדש והכא בברייתא דאין מקדישין ג"כ לבדק הבית איירי ולפי שעכשיו בעונינו אין לנו מקדש כדי לחזק את בדקו וקתני אם הקדיש וכו' דאף בדיעבד לא קדשו ומאי שנא משקלים לבדק הבית: א"ל. היינו טעמא דתמן גבי שקלים לכן אין מקדישין לכתחלה כלומר טעמא דלכתחלה אין מקדישין דהא המקדש קתני ומשמע דוקא בדיעבד אבל לכתחלה לא לפי שמצוה להקריב מתרומה חדשה ומתני בזמן הבית איירי והשקלים הן לצורך קרבנות הצבור הלכך לכתחלה אין מקדישין אותו לבדק הבית כדי שיהא ריוח להספיק לצורך הקרבנות מתרומת הלשכה והמצוה היא מתרומה חדשה של שנה זו וכדמסיק ואזיל:

והיאך הוה לה ישנה. כלומר והיאך שקלים שמקדיש אותן לבדק הבית ואינן נופלין ללשכה לצורך קרבנות המזבח אלא לבדק הבית וחסרו להו מצורך הקרבנות דשמא לא יספיקו שקלים מתרומה חדשה כדי לקנותן מהן ויצטרכו לקנות מתרומה ישנה מאי אמרת אם לא יספיקו השקלים יש תקנה ליטול מקדשי בדק הבית לצורך קרבנות המזבח וכדאמרינן לעיל סוף פ"ה קדשי המזבח מוציאין את הראוי להן מקדשי בדק הבית הא נמי ליתא דהיאך דקדשי בדק הבית הוה לה ישנה שהרי נתערבו הן בהלשכה של בדק הבית עם שאר קדשי בדק הבית ואלו לאו לצורך קדשי המזבח הוקדשו והוה ליה כלוקח לקרבנות מתרומה ישנה ועוד דגם אלו השקלים עצמן נעשו כתרומה ישנה מפני שכבר נפלו ללשכת בדק הבית ולפיכך אין ליקח מהן לקרבנות הצבור הוה להו כמן תרומה ישנה הא נמי בדיעבד שפיר דמי וכדתנן לעיל בפ"ד אם בא החדש בזמנו לוקחין מתרומה חדשה ואם לאו לוקחין מן הישנה והוא הדין ה"נ כן:

והכא מאי אית לך למימר האי ישנה היא. בתמיה. כלומר אבל הכא בהאי ברייתא דאין מקדישין בזמן הזה לבדק הבית וכי יש לך לומר דליקדשו בדיעבד מטעמא דמיתת תרומה ישנה היא הא בזמן הזה איירי ולא שייכא כלל האי טעמא הלכך אפי' בדיעבד לא קדשו:

אבל לגבי הקדשות אחרים קינו של גר וכו'. כלומר וכי תימא דאכתתי קשיא מברייתא דאין מקדישין דבהקדשות אחרים מיירי ולבדק הבית כדאמרן ואמרינן דאף בדיעבד לא קדשו ומאי שנא מקינו של גר דמני האי טעמא גופה איכא בלכתחלה מפני התקלה וכהאי טעמא דהברייתא ואפי"ה דייקנן לעיל גבי קינו של גר שאם עבר והקדיש הוה קודש הא נמי לא קשיא כדמסיק ואזיל:

קינו של גר אינו צריך חדשה וכו'. כלומר לא דמי קינו של גר לא לדינא דשקלים דמתני לענין לכתחלה בזמן הבית ולא להקדשות אחרים דברייתא לענין דיעבד בזמן הזה דקינו של גר הלא אין צריך שיהא מתרומה חדשה כהאי דשקלים דמתני' ובדין היה דאפילו לכתחלה יפריש בזמן הזה אלא דמהאי חששא מפני התקלה ביטולה שלא יעשה כן לכתחלה הלכך אם עבר והקדיש קדוש ויניח עד שיבנה בית המקדש ויקריבנו:

שמא יבנה הבית כבראשונה וכו'. מהדר לשקלים דמתני' כלומר אבל בשקלים איפכא היא דבדין הוא שלא יקדיש לכתחלה לבדק הבית שמא יצטרך לקרבנות המזבח ולא יספיקו מהשקלים של תרומה חדשה ובעל כרחן יקחו מתרומה ישנה וכדלעיל והמצוה היא מתרומה חדשה וכן בזמן הזה נמי אפי' בדיעבד דין הוא שלא יקדשו לצורך קדשי המזבח וזהו דמסיים שמא יבנה הבית כבראשונה במהרה ותתרום תרומת הלשכה בזמנה באחד בניסן ויקיים המצוה כהוגן ולמה יקדשו בזמן הזה לצורך קדשי המזבח הלא אם יבנה בית המקדש יתרמו תרומה חדשה בזמנה ויקריבו ממנו הקרבנות אלא דבמתני' בזמן הבית ולצורך קדשי בדק הבית מיירי וכדמפרשין לעיל לטעמא דלכתחלה לא יקדיש ואם הקדיש קדוש הוא:

והכא מאי אית לך. אבל הכא בברייתא דהקדשות אחרים בזמן הזה מאי אית לך למימר יקדשו בדיעבד ויניח אותן עד שיבנה בית המקדש בתמיה הרי כל מיני הקדש וערכין וחרמים קתני והקדש הבהמה לבדק הבית וערכה וחרמה נמי בכלל וכי יניח אותה עד שיבנה בית המקדש שנתהא ראויה למכור ולחזק בדק הבית הלכך לא דמיה לא לקיני הגר לענין דיעבד בזמן הזה דבהני איכא חששא טפי מפני התקלה מה שאין חשש כל כך גבי קינו הגר וכן לא דמי לשקלים דמתני' בזמן הבית וכדאמרן:

הלכה כרבי שמעון. דמתני' דביכורים אפי' בדיעבד לא קדשו וכדפרישית טעמא דמתני' לפי שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו וא"כ הקדישן הכהן לבדק הבית לאחר שבאו לידו דשלו הן:

הדרן עלך פרק כל הרוקין וסליקא לה מסכת שקלים בריך רחמנא דסייען מריש ועד כען.

תני: ברייתא מקדש בזמן הזה

"גר בזמן הזה - צריך להביא קינו רביעית כסף. אמר רבי שמעון: ביטלה רבי יוחנן בן זכאי מפני התקלה."

מהו "מפני התקלה"?

שאלה

כהדא דתני:

תשובה

"אין מקדישין, ולא מעריכין, ולא מחרימין, 166 בזמן הזה. ואם: הקדיש, או העריף, או החרים, או הגביה: הנסות - תשרף, הבהמה - תיעקר.

ביצד?

נועל בפניה הדלת והיא מתה מאיליה, והמעות - ילכו לים המלח."

עבר והקדיש?

שאלה

מן מה דאמר רבי שמעון:

תשובה

"ביטלה רבי יוחנן בן זכאי מפני התקלה, הדיא אמרה: עבר והקדיש - קדשו.

רבי יודה ענתודרייא בעי קומי רבי יוסי:

קשיא

כב, ה הכא את אמר: "קדשו", והכא את אמר "לא קדשו"!

אמר ליה:

תיחץ

תמן 167 - שמא יבנה הבית כבראשונה, ותתרום תרומת הלשכה מן החדשה בזמנה באחד בניסן, והכא מאי אית לך?

רב המנונא ורב אדא בר אהבה בשם רב: הלכה כרבי שמעון.

פסיקה

הדרן עלך פרק כל הרוקין וסליקא לה מסכת שקלים

166 גירסת הגר"א וכן נוסח המקבילה בבבלי. אך המאירי כן גורס: "ולא מגביהין תרומות ומעשרות".

167 הגר"א ורוב כתב"י לא גורסים את הקטע הבא: לך אין מקדישין לכתחלה, לפי שמצוה להקריב מתרומה חדשה, והיאך הוה לה ישנה. והכא - מאי אית לך למימר? האי ישנה היא לגבי הקדשות אחרים וקינו של גר - אינו צריך חדשה. ואם הקדיש - קדוש. ויניחה עד שיבנה בית המקדש!

מסכת שקלים הדרן

א. הצבור שבא לשמוח עם המסיימים :

"הדר" עלייך מסכת שקלים ו"הדר" יהיה שרוי עליכם.
דעתינו עלייך מסכת שקלים והשגחתך עליהם
לא נישכח ממך מסכת שקלים ולא תשכחי אותנו,
לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

ב. התחייבות הלומדים להמשיך לחזור ותפילה להדדיות

נחזור עלייך מסכת שקלים והדר יהיה שרוי עלינו.
דעתי עלייך מסכת שקלים והשגחתך עלי
לא נישכח ממך מסכת שקלים ולא תשכחי אותנו,
לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

ג. תורה שבעל פה והלומדים במערכת יחסים זוגית והדדית

ומחייבת :

נחזור עלייך מסכת שקלים ותחזרי עלינו.
דעתי עלייך מסכת שקלים ודעתך עלי
לא נישכח ממך מסכת שקלים ולא תעזבי אותנו,
לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.

הדרן עלך מסכת שקלים והדרן עלך.

דעתן עלך מסכת שקלים ודעתך עלך.

לא נתנשי מך מסכת שקלים, ולא תתנשי מינו,

לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי.

הדרן עלך מסכת שקלים והדרן עלך.

דעתן עלך מסכת שקלים ודעתך עלך.

לא נתנשי מך מסכת שקלים, ולא תתנשי מינו,

לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי.

הדרן עלך מסכת שקלים והדרן עלך.

דעתן עלך מסכת שקלים ודעתך עלך.

לא נתנשי מך מסכת שקלים, ולא תתנשי מינו,

לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי.

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו:

שְׁתֵּהא תּוֹרְתָךְ אֲמֻנָתֵנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהָא עֲמֵנוּ לְעוֹלָם הַבָּא. חֲנִינָא בְּרַ פְּפֵא,

רְמִי בְּרַ פְּפֵא,

נְחֻמְן בְּרַ פְּפֵא,

אַחֵאי בְּרַ פְּפֵא,

אַבָּא מְרִי בְּרַ פְּפֵא,

רְפָרְם בְּרַ פְּפֵא,

רְכִישׁ בְּרַ פְּפֵא,

סוֹרְחָב בְּרַ פְּפֵא,

אַדָּא בְּרַ פְּפֵא,

דְּרוּ בְּרַ פְּפֵא.

הַעֲרַב נָא, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, אֶת דְּבָרֵי תּוֹרָתְךָ: בְּפִינוּ,

וּבְפִיפִיּוֹת עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל,

וְנִהְיֶה אֲנַחְנוּ וְצִאֲצָאֵינוּ,

וְצִאֲצָאֵי צִאֲצָאֵינוּ,

וְצִאֲצָאֵי עַמֶּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל,

כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תּוֹרָתְךָ לְשִׁמְחָה.

"מֵאִיבֵי תַחֲכַמְנִי מִצִּדּוֹתֶיךָ, מִי לְעוֹלָם הִיא לִי" (תהלים קיט, צח).

"יְהִי לִבִּי תָמִים בַּחֲקִיךָ, לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׂ" (תהלים קיט, פ).

"לְעוֹלָם לֹא אֲשַׁפַּח פִּקּוּדֶיךָ, מִי בָּם חִיֵּיתֵנִי" (תהלים קיט, צג).

"בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ לְמִדְּנֵי חֲקִיךָ" (תהלים קיט, יב). אָמֵן אָמֵן אָמֵן סְלֵה וְעַד.

מִיָּדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ: שְׁשַׁמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ,

וְלֹא שַׁמְתָּ חֶלְקֵנוּ מִיוֹשְׁבֵי קָרְנוֹת.

שָׁאֲנוּ מְשַׁכְּיָמִים וְהֵם מְשַׁכְּיָמִים - אָנוּ מְשַׁכְּיָמִים לְדְבָרֵי תּוֹרָה, וְהֵם מְשַׁכְּיָמִים לְדְבָרִים בְּטָלִים.

אָנוּ עֹמְלִים וְהֵם עֹמְלִים - אָנוּ עֹמְלִים וּמְקַבְּלִים שְׂכָר, וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שְׂכָר.

אָנוּ רָצִים וְהֵם רָצִים - אָנוּ רָצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רָצִים לְבָאֵר שְׁחַת.

שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרְדֵם לְבָאֵר שְׁחַת, אֲנָשֵׁי דָמִים וּמְרֻמָּה לֹא יַחֲצוּ יְמֵיהֶם וְאֲנִי אֲבַטַח בָּךְ" (תהלים נה, כד).

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יְיָ אֱלֹהֵי: כְּשֵׁם שֶׁעֲזַרְתָּנִי לְסִיִּם מִסְּכַת שְׁקָלִים,

כֵּן תַּעֲזָרְנִי לְהִתְחִיל מִסְּכַתוֹת וּסְפָרִים אַחֲרֵים וּלְסִיָּמָם,

לְלַמֵּד וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה.

וְזָכוֹת כָּל הַתְּנָאִים וְאֲמוּרָאִים וְתִלְמִידֵי חֲכָמִים,

יַעֲמִיד לִי וּלְזֵרְעֵי שְׁלֹא תִמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זֵרְעִי וְזֵרַע זֵרְעֵי עַד עוֹלָם.

וְיִתְקַיֵּם בִּי: "בְּהִתְחַלְכֶּךָ תִּנְחַח אֶתְּךָ, בְּשִׁכְמֶךָ תִּשְׁמֹר עֲלֶיךָ, וְהַקִּיצוֹת הִיא תִּשְׁיַחֲךָ" (משלי ו, כב).

"מִי בִי יִרְבּוּ יְמֵיךָ וְיִוָּסִיפוּ לָךְ שָׁנֹת חַיִּים" (משלי ט, יא).

"אֲרֹךְ יָמִים בִּימִינֶךָ, בְּשִׂמְאֹלֶה עֲשֵׂר וְכָבוֹד" (משלי ג, טז).

"יְיָ עֲזֵר לְעַמּוֹ יִתֵּן, יְיָ יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם" (תהלים כט, יא).

קדיש הגדול

יתגדל ויתקדש שמו הגדול
בעולם שהוא [הקב"ה] עתיד לחדש
ולהחיות מתים, ולהעלות אותם לחיי עולם
ולבנות את העיר ירושלים
ולייסד מקדשו בתוכה
ולעקור עבודה זרה מן העולם
ולהשיב עבודת שמים למקומו
וימלוך הקב"ה במלכותו ובכבודו
(ויצמיח ישועתו, ויקרב משיחו)
בחייכם, ובימיכם, ובחיי כל בית ישראל
במהרה ובזמן קרוב ואמרו אמן
יהי שמו הגדול מבורך לעולם ולעולמי עולמים

יְתַבָּרַךְ,

וְיִשְׁתַּבַּח,

וְיִתְפָּאֵר,

וְיִתְרוֹמַם,

וְיִתְנַשֵּׂא,

וְיִתְהַדָּר,

וְיִתְעַלֶּה,

וְיִתְהַלַּל - שמו של הקב"ה.

למעלה מכל: הברכות,

השירות

התשבחות והנחמות -

האמורות בעולם,

ואמרו אמן.

על ישראל,

ועל רבותינו,

ועל תלמידיהם

ועל כל תלמידי תלמידיהם

ועל כל מי שעוסקים בתורה

אשר במקום הקדוש הזה, ושכל מקום ומקום.

יהי לנו להם ולכם: שלום גדול

חן, חסד ורחמים וחיים ארוכים

ומזון בשפע

וישועה

מלפני אביהם שבשמים

והארץ, ואמרו אמן

יהי שלום גדול מן השמים וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל. ואמרו אמן.

יְתַגְדַּל וְיִתְקַדֵּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא.
בְּעָלְמָא דְהָא עֵתִיד לְאַתְחִדְתָּא
וְלְאַחֲמָי מַתְיָא וְלְאַסְקָא לְחַיֵּי עָלְמָא
וְלְמַבְנֵי קַרְתָּא דִּירוּשָׁלַם וְלְשַׁכְּלֵל הַיְכָלֶיהָ בְּגוֹיָא
וְלְמַעַקֵר פּוֹלְחָנָא נִכְרָאָה מְאַרְעָא
וְלְאַתְבָּא פּוֹלְחָנָא דְשִׁמְיָא לְאַתְרֵיהָ
וְיִמְלִיךָ קוֹדֵשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמַלְכוּתֵהּ וְיִקְרִיֵהּ
(נ"ס: וְיִצְמַח פּוֹרְקָנָהּ וְיִקְרַב מְשִׁיחָהּ).
בְּחַיֵּיכֻן וּבְיוֹמֵיכֻן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל,
בְּעַלְמָא וּבְזַמְנֵן קָרִיב וְאַמְרוּ אָמֵן.
יְהֵא שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמָא וְלְעָלְמֵי עָלְמֵיָא.

יְתַבָּרַךְ,

וְיִשְׁתַּבַּח,

וְיִתְפָּאֵר,

וְיִתְרוֹמַם,

וְיִתְנַשֵּׂא,

וְיִתְהַדָּר,

וְיִתְעַלֶּה,

וְיִתְהַלַּל - שְׁמֵהּ דְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא.

לְעָלְמָא (בעשיית'ת' לְעָלְמָא לְעָלְמָא מְכָל) מן: כָּל בְּרַכְתָּא,

וְשִׁירָתָא,

תְּשַׁבְּחָתָא וְנַחֲמָתָא - דְאַמְרִין בְּעָלְמָא.

וְאַמְרוּ אָמֵן.

על ישראל,

ועל רבנן,

ועל תלמידיהון,

ועל כל תלמידי תלמידיהון.

ועל כל מאן דְעַסְקִין בְּאַוּרֵיתָא.

די בְּאַתְרָא קְדִישָׁא הָדִין, וְדִי בְּכָל אֶתְרָא וְאַתְרָא.

יְהֵא לָנָא לְהוֹן וְלָכוּן: שְׁלָמָא רַבָּא,

חָנָא וְחַסְדָּא וְרַחֲמִין וְחַיִּין אַרְיִכִין,

וְמִזְוָגֵי רוּיְחִי,

וְפִרְקָנָא

מִן קֳדָם אֲבוּהוֹן דְּבִשְׁמֵיָא וְאַרְעָא, וְאַמְרוּ אָמֵן.

יְהֵא שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים טוֹבִים עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאַמְרוּ אָמֵן.

עוֹשֶׂה שְׁלוֹם (בַּעֲבָרְמוּתוֹ) הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עָלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאַמְרוּ אָמֵן.